

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 7 ฉบับที่ 12 (ธันวาคม 2563)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.7 No. 12 (December 2020)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

◆ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระราชปริยัติกวี, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมาภิรัต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

พระครูโฆสิตวิฒนานุกูล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บัญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิตร์ ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

💧 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

💧 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระมหาอนันต์ อนนตเมธี

นายอภิรักษ์ คำหารพล

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

💧 ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจารี

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 12 ประจำปีพุทธศักราช 2563 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2564) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 7 ฉบับที่ 12 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 27 เรื่อง บทความวิชาการ 6 เรื่อง ในเล่มนี้ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ พระสงฆ์กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล โดย พระมหากิตติธัช สิริบุญโญ (นาชัย) และ พระพิทักษ์ ฐานิสโร (แฝงโกฏ) บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวการจัดการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัลและ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า ในยุคดิจิทัล พระสงฆ์ต้องรู้จักปรับกระบวนการเรียนรู้ต่อการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาอังกฤษ โดยรู้จักใช้การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ต่อการเสริมทักษะของภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสม ตัวแปรสำคัญในการพัฒนาการศึกษาก็คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ 4 ประเภท คือ 1) CAI คือโปรแกรมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) ทำหน้าที่เป็นสื่อการเรียนบทเรียนสามารถโต้ตอบกับผู้เรียนได้ 2) WBI คือ เว็บช่วยสอน (Web Base Instruction) เป็นการจัดกิจกรรมการสอนในรูปแบบของ Web Knowledge Based โดยใช้เทคโนโลยีทางของ Webpage เป็นศูนย์กลางในการนำเสนอเนื้อหา หรือดำเนินกิจกรรม หรือที่เรานิยมเรียกกันติดปากว่า “การเรียนการสอนแบบ Online ” นั่นเอง 3) E - learning คือรูปแบบการศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต (Internet) และ 4) M - Learning (mobile learning) คือ แบบการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์แบบพกพา เช่น Notebook, Computer, Portable Computer, Tablet PC, Cell Phones เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย (Wireless Telecommunication Network) และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่และทุกเวลา โดยไม่ต้องเชื่อมต่อโดยใช้สายสัญญาณ รูปแบบของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของพระสงฆ์นั้น เมื่ออาศัยเทคโนโลยีเหล่านี้เป็น

เครื่องมือในการเรียนรู้แล้ว ควรตระหนักถึงสถานภาพของสมณเพศที่มีกรอบวัดความประพฤติตามหลักการพุทธบัญญัติ มหาเถรสมาคมและบรรทัดฐานของสังคมไทย จึงควรวางบทบาทของตนเองให้เหมาะสม สำนวนและเรียบง่าย รวมถึงใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาตนเอง สังคม และนำมาเป็นพื้นฐานในการช่วยเผยพระศาสนาแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติต่อไป

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครธรรม์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (จ)

บทความวิจัย : Research Articles

ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองและคุณภาพชีวิต
ของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง 1

THE RELATIONSHIP BETWEEN SELF – ESTEEM AND QUALITY OF LIFE IN ELDERLY
WITH NON – COMMUNICABLE DISEASES

ภาวดี เหมทานนท์, อมวาลี อัมพันศิริรัตน์ และกฤษณกมล รักญาติสกุล

ผลของการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของเด็ก
ปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์
ธานี เขต 2 15

THE EFFECTS OF TOKEN ECONOMY REINFORCEMENT ON SELF - DISCIPLINE OF
PRESCHOOL CHILDREN IN SCHOOLS UNDER SURAT THANI PRIMARY EDUCATION
SERVICE AREA OFFICE 2

กาญจนา บุทอง, กันตวรรณ มีสมสาร และประพนธ์ เจียรกุล

วรรณลีลาในวรรณกรรมกลอนลำอีสาน 31

LANGUAGE STYLES IN FOLK LITERARY OF ISAN, KLONLAM

ชุ่ม พิมพ์ศิริ

ความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้
การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด 41

STUDENTS' MATHEMATICAL FLEXIBILITY THINKING IN MATHEMATICS
CLASSROOM USING LESSON STUDY AND OPEN APPROACH

พรเพ็ญ เพื่องฟู และนฤมล ช่างศรี

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมือง
ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 57

POLITICAL CULTURE REINFORCEMENT IN DEMOCRATIC SYSTEM OF LOCAL
POLITICIANS IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ไพวรรณ ปุริมาตร

สารบัญ (ต่อ)

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ประชาชน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	69
THE ROLE OF THE VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS OF PROMOTING PUBLIC HEALTH KHUN THALE SUB - DISTRICT MUEANG DISTRICT SURATTHANI PROVINCE	
สุธิสา กรายแก้ว, รัชลดา สุวรรณนวล, สุภาภรณ์ ไสยา และพระครูธีรธรรมพิมล	
ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัด ศรีสะเกษ	82
FACTORS EFFECTING FOOD OFFERING TO MONKS BEHAVIOR OF THE ELDERLY LIVING IN SISAKET PROVINCE	
เดชภณ ทองเต็ม, จีรนนท์ แก้วมา และอัครังค์ บุญพรหม	
การพัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียน ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3	94
THE DEVELOPMENT OF A TRAINING PROGRAM FOR PHYSICAL FITNESS STRENGTHENING OF STUDENTS IN MATTAYOMSUKSA TWO, NAKHONLUANG UDOMRATWITTHAYA SCHOOL, THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3	
จินตนา แจ่มใส และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง	
รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษา สีนปุ่น - ตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3	107
A MODEL FOR TEACHER DEVELOPMENT IN LEARNING MANAGEMENT EMPHASIZING ON CRITICAL THINKING SKILLS, SINPUN - TAPEE SCHOOL NETWORK UNDER SURATTHANI EDUCATIONAL PRIMARY AREA OFFICE 3	
อ่อนพิไลย พรหมมันชู, ญาณิศา บุญจิตร และบรรจง เจริญสุข	
การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3	117
THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC ADMINISTRATIVE METHOD OF EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT CENTER UNDER THE JURISDICTION OF OFFICE OF MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 3	
วิวัฒน์ คำมาก และพชรวิทย์ จันทร์ศิริศิริ	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2	131
DEVELOPMENT OF PARTICIPATIVE MANAGEMENT MODEL OF SCHOOLS UNDER CHUMPHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
หนึ่งฤทัย เฟื่องบุญ, บรรจง เจริญสุข และญาณิศา บุญจิตร	
การสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรธุรกิจ ISO 14001 โดยใช้การบัญชีสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง	142
CREATING THE IMAGE OF ISO 14001 FIRMS USES ENVIRONMENTAL ACCOUNTING: A CASE OF THE LOWER NORTHERN INDUSTRIAL CLUSTER OF THAILAND	
จริยา รอดจันทร์	
การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคกาแฟสด ร้านกาแฟ all café ในจังหวัดนครสวรรค์	160
A STUDY OF MARKETING MIX FACTORS AND BEHAVIORS OF FRESH COFFEE DRINKERS ALL CAFÉ COFFEE SHOPS IN NAKHON SAWAN PROVINCE	
วิเชียร โสมวิภาต	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุด ต่อเนื่องของคนวัยทำงาน	178
FACTORS AFFECTING TOWORKING PEOPLE'S DECISION MAKING TO TRAVELLING ON WEEKEND AND LONG HOLIDAY	
สถาพร เกียรติพิริยะ, สิทธิพล พุกยากรณ์ และวิฑิตา นาคสุข	
กระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่ จังหวัด	197
DEVELOPMENT OF A LEARNING PROCESS IN PROMOTING CAREER EDUCATION AT THE PROVINCIAL LEVEL	
นพวรรณ อินตะวงศ์ และชินชนก ไควินท์	
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาชีววิทยาโดยใช้การคิดเชิงออกแบบ ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	210
THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITY IN BIOLOGY BY DESIGN THINKING WITH PARTICIPATORY LEARNING TO PROMOTE CREATIVITY OF GRADE 11TH STUDENTS	
สุมิตรา บุษ และสุมาลี ชูกำแพง	

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพตามหลักอวช 4 สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุ วัดหนองไม้แก่น อำเภอดำรงวิทยะกา จังหวัดกาญจนบุรี	222
A MODEL OF HEALTH PROMOTION ACCORDING TO 4 DEVELOPMENT (BAVANA) PRINCIPLES FOR THE SENIOR SCHOOL OF WAT NONG MAI KAEN, THAMAKA DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE	
พระครูกิตติชัยกาญจน, พระครูศรีธรรมวรารักษ์ และพระมหาสุวัฒน์ สุวฑฒโน	
ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	238
THE EXPECTATIONS OF SANGHA FOR SANGHA EDUCATION MANAGEMENT BAN TA KHUN DISTRICT SURATTHANI PROVINCE	
พระปลัดพิชิต โยมา, พระครูสุนทรพจนบัณฑิต, พระสมุห์ขวลิศ สุวรรณจันทร์, พระครูปลัดคำรณ แก้วเกลี้ยง และพระครูเนกขัมมธรรมธาร	
การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช	252
DEVELOPMENT OF MULTIMEDIA'S THERAPEUTIC COMMUNICATION IN PSYCHIATRIC NURSING	
ธณัชนรี สโรบล, นิตยา บุญลือ, สมพร สิทธิสงคราม และสมิตรพร จอมจันทร์	
ศาสตร์พระราช ศาสตร์แห่งแผ่นดิน ศาสตร์แห่งการก่อเกิด “การพัฒนาชุมชน”	264
SCIENCE OF THE KING SCIENCE OF LAND THE SCIENCE OF "COMMUNITY DEVELOPMENT"	
วงศ์สิริ เรืองศรี, ชนัญชิดา ทิพย์ญาณ และนฤมล คำอ่อน	
แนวทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2	280
DEVELOPMENT GUIDELINES FOR INFORMATION TECHNOLOGY MANAGEMENT (IT MANAGEMENT) IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
ชัชกร มั่นประสงค์ และธีระวัฒน์ มอนไธสง	
การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	295
THE DEVELOPMENT OF ONLINE LESSON (E - LEARNING) OF LEARNING MANAGEMENT COURSE FOR THE 3RD YEAR EDUCATIONAL GRADUATE STUDENTS DEPARTMENT OF EDUCATION OF KAMPHAENG PHET RAJABHAT UNIVERSITY	
ขวัญชัย ข้วน และธารทิพย์ ข้วน	

สารบัญ (ต่อ)

- การพัฒนาแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาระบวนการคิดไตร่ตรองเชิง
สร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง 307

THE DEVELOPMENT OF THE INSTRUCTIONAL MODEL TO DEVELOP THE TEACHER
STUDENTS CREATIVELY CONTEMPLATIVE PROCESS, THE PHYSICAL EDUCATION
PROGRAM OF EDUCATIONAL DEPARTMENT OF NATIONAL SPORTS UNIVERSITY,
LAMPANG CAMPUS

ธารทิพย์ ช้วนา และขวัญชัย ช้วนา

- จรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษี
อากร 320

PROFESSIONAL ETHICS THAT AFFECT THE QUALITY OF AUDITING OF TAX AUDITORS
ปิยพงศ์ ประไพศรี

- การดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ
สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 335

DISCIPLINE OPERATION FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS OF WAT LAN BUN
SCHOOL UNDER THE LADKRABANG DISTRICT OFFICE BANGKOK

วาสนา รังสร้อย

- ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขใน
ภาคใต้ 351

THE ECCLESIASTES' VIEW TOWARDS RECONCILIATION FOR PEACEFUL SOCIETY IN
SOUTHERN REGION

พระครูอรุณสุตาลังการ

บทความวิชาการ : Academic Article

- แนวคิดเรื่องสิทธิที่จะตายตามหลักพระพุทธศาสนา 363

CONCEPT OF THE RIGHT TO DIE ACCORDING TO BUDDHISM

พระประเจน กรุตตโม, พระปลัดธนากร สนตมโน, จำนง วงศ์คง และอุดร จันทวัน

- พระสงฆ์กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล 376

MONKS WITH ENGLISH LEARNING IN DIGITAL AGE

พระมหากิตติธัช สิริบุญโญ (นาชัย) และพระพิทักษ์ ฐานิสสโร (แฝงโกฏี)

สารบัญ (ต่อ)

ทักษะการคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจด้วยวิธีการนินัย: การจัดการเรียนรู้จาก	390
ภาคทฤษฎีสู่การฝึกปฏิบัติการพยาบาล	
ANALYTICAL THINKING SKILLS IN ELECTROCARDIOGRAM WITH DEDUCTIVE METHOD: THE PROVISION OF NURSING PRACTICUM	
วรรณิภา กรุ่งแก้ว, ชุตติมา รักษ์บางแหลม, วิลาสินี แผ้วชนะ, นิศารัตน์ นรสิงห์ และนงรัตน์ โม ปลอด	
แนวทางในการพัฒนาเมืองไมซ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม	406
อุตสาหกรรม	
GUIDELINES FOR MICE CITY DEVELOPMENT WITH SWOT ANALYSIS	
กันหา พงษ์พิงศกร, กนกวรรณ เกาะคู่, ทิพวรรณ สำเภารอด และพนิดา ไถทอง	
แนวทางการพัฒนาวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล	421
PROFESSIONAL DEVELOPMENT GUIDELINES FOR ACCOUNTING PROFESSIONALS IN THE DIGITAL AGE	
ปิยพงศ์ ประไพศรี และกาญจนา นันทพันธ์	
การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองด้วยเทคโนโลยีสื่อดิจิทัล	436
SECONDARY CITY TOURISM PROMOTION WITH DIGITAL MEDIA TECHNOLOGY	
สถาพร เกียรติพิริยะ, ศราวุฒิ บุษหมั่น, กมล เพชรอ่อน และอัญชัญ ไชยวงศ์	
แนวคิดการทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	451
STRATEGIES FOR COLLABORATION IN SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL MANAGEMENT	
ไพรัช ทับทิม	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	๕

**ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองและคุณภาพชีวิต
ของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง***
**THE RELATIONSHIP BETWEEN SELF – ESTEEM AND QUALITY OF LIFE
IN ELDERLY WITH NON – COMMUNICABLE DISEASES**

ภาวดี เหมทานนท์

Pawadee Hamtanon

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช

Boromarajonani College of Nursing Nakhon Si Thammarat, Thailand

อมาวาสี อัมพันศิริรัตน์

Amavasee Ampansirira

กฤษณกมล รักญาติสกุล

Krissanakamon Rugyatisaku

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครเชียงใหม่

Boromarajonani College of Nursing Chiang Mai, Thailand

E-mail: Pawadeehh@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หัวใจและหลอดเลือด และไขมันในเส้นเลือด) จำนวน 517 คน คำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G* power สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของโรเซนเบิร์ก (Rosenberg Self - Esteem Scale) และ 2) แบบประเมินคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยพัฒนาจากแนวคิดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก และแนวคำถามของแบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (WHOQOL - OLD) มีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เท่ากับ .82 และ .80 ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.71 และ .88 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.10, S.D. = .41) 2) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 109.58, S.D. = 9.38) ความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับคุณภาพ

* Received 6 June 2020; Revised 15 October 2020; Accepted 15 November 2020

ชีวิตโดยรวม ($r = .549$) และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ - ปานกลางกับคุณภาพชีวิตรายด้าน ($r = .414 - .649$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แต่พบว่าความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางลบระดับต่ำมากกับคุณภาพชีวิตในด้านการเผชิญหน้ากับความตาย ($r = .281$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย

คำสำคัญ: ความภาคภูมิใจในตนเอง, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

Abstract

The objectives of this research was to study the relationship between self - esteem and quality of life of the elderly with chronic non - communicable diseases: NCDs. The samples consisted of 517 elderly aged 60 years and over with NCDs (hypertension, diabetes, cardiovascular, Cholesterol), which calculated using G* power program and using multistage sampling. The research instruments were 1) the self - esteem scale that developed by researcher from the concept of Rosenberg Self - Esteem scale and 2) quality of life assessment that developed by researcher from the concept of quality of life of the World Health Organization and WHOQOL - OLD questionnaire. The content validity of research instruments were .82 and .80, reliability using Cronbach's alpha coefficient were 0.71 and .88 respectively. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and the Pearson correlation coefficient. The results revealed that 1) the overall self - esteem of the elderly with NCDs was high ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = .41) 2) the overall quality of life of the elderly was at a good level ($\bar{X} = 109.58$, SD = 9.38) and 3) self - esteem had a moderately positive correlation with overall quality of life ($r = .549$) at .01 level, self - esteem had a low - moderate positive correlation with quality of life on each aspect ($r = .414 - .649$) at .01 level, but self - esteem had a few negative correlation with quality of life in the face of death ($r = .281$) at .01 level and had no relationship with physical quality of life.

Keywords: Self - Esteem, Quality of Life, Elderly, NCDs.

บทนำ

ผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสนใจ โดยพบว่าประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปทั่วโลกในปี 2015 เพิ่มขึ้นร้อยละ 48 และจะเพิ่มจำนวนเป็น 3 เท่าในปี

2050 เมื่อเปรียบเทียบกับ ปี 2000 ทั้งนี้จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้อายุเฉลี่ยของประชากรยืนยาวขึ้น โดยวัยสูงอายุถูกมองว่านำมาซึ่งความท้าทายในเรื่องภาวะสุขภาพ ที่เป็นปัญหาที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั่วโลก (World Health Organization, 2015) ทั้งนี้เพราะวัยสูงอายุนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของระบบหัวใจและหลอดเลือด เกิดการสะสมของไขมันและแคลเซียมบริเวณหลอดเลือด ร่วมกับผนังหลอดเลือดมีความยืดหยุ่นน้อยลง เพราะมีเส้นใยคอลลาเจนมากขึ้น ทำให้แรงดันในหลอดเลือดเพิ่มขึ้น การทำงานของตับอ่อนมีการหลั่งอินซูลินลดลง เนื้อเยื่อต่าง ๆ ของร่างกายมีการตอบสนองต่ออินซูลินลดน้อยลง (ประเสริฐ อัสสันตชัย, 2552) โดยเฉพาะผู้สูงอายุตอนปลายที่มีการเปลี่ยนแปลงของขนาดสมอง เซลล์สมอง และเส้นประสาทและปอดหุ้มประสาทมีการเสื่อมสลายไปบางส่วน ทำให้การนำกระแสประสาทเปลี่ยนแปลงไปและร่วมกับการมีโรคเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือดสูง เป็นต้น

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่มีต่อตนเอง การยอมรับถึงความผิดพลาดและข้อจำกัดในลักษณะที่อายุมากขึ้น ไม่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตนเอง เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทั้งในครอบครัวและสังคม (ทัศนีย์ กาศทิพย์ และคณะ, 2562) ซึ่งเกิดจากการสูญเสียบางสิ่งบางอย่างที่สำคัญต่อความภาคภูมิใจ เช่น ผู้สูงอายุจะสูญเสียตำแหน่งเศรษฐกิจฐานะทางสังคม (Socioeconomic Positions) บทบาทต่าง ๆ ทางสังคมที่เกิดจากการเกษียณ การสูญเสียคนรักหรือเพื่อนสนิท และการสูญเสียความสามารถต่าง ๆ เช่น ด้านร่างกายและศักยภาพทางการรู้คิด (Cognitive Capacities) (Ogihara, Y., 2019) ซึ่งความภาคภูมิใจในตนเองมีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงชีวิต โดยมีระดับสูงสุดในช่วงอายุ 50 – 60 ปี และจะลดลงอย่างรวดเร็วในวัยสูงอายุ (Robins, R. W & Trzesniewski, K. H., 2005) แม้ว่าจะไม่ชัดเจนถึงวิธีการพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง แต่พบว่ามีผลสอดคล้องกับวัฒนธรรม (Ogihara, Y., 2019)

ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self – Esteem) เป็นสถานะของจิตใจ เป็นความรู้สึกมีค่าเกี่ยวกับตนเอง การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับตนเอง ทั้งในด้านบวกและด้านลบและสามารถเข้าใจถึงการทำหน้าที่ในระยะยาวของบุคคล บุคคลคิดและรู้สึกเกี่ยวกับตัวเอง ใน 3 แนวคิด ที่ต่างอิสระต่อกัน ได้แก่ 1) ความภาคภูมิใจในลักษณะของผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างและการยับยั้ง 2) ความภาคภูมิใจในลักษณะของการจูงใจตนเอง (Self - Motive) บุคคลมีแนวโน้มที่จะประเมินตนเองในทิศทางคงเดิมและเพิ่มขึ้น และ 3) ความภาคภูมิใจในลักษณะตัวกันชน (Buffer) เป็นการปกป้องสิ่งที่เป็นอันตราย ความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์กับตัวแปรหลายตัวทางจิตวิทยาเชิงบวกและผลลัพธ์ทางสังคมรวมถึงการปรับตัวทางจิตวิทยา (Psychological Adjustment) อารมณ์ทางบวก (Positive Emotion) ความมั่นใจทางสังคม (Social Confidence) พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

(Prosocial Behaviors) การทำงานอย่างปกติสุข (Work Well - Being) ความพึงพอใจในสัมพันธภาพ (Satisfying Relationships) และความพึงพอใจในชีวิตทั้งหมด (Overall Life Satisfaction) (Diener, E. et al., 1985); (Orth, U. & Robins, R. W., 2013) ส่งผลถึงการมีคุณภาพชีวิต (Quality of Life: QoL) ซึ่งเป็นการรับรู้ถึงความพึงพอใจในการดำรงชีวิต การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในด้านต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน การดำรงชีวิตทั้งด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและสังคม (ปรางทิพย์ ภักดีศรีโพธิ์วัลย์, 2559)

ในปัจจุบันแนวคิดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเน้นเชิงบวกมากขึ้น เพื่อการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทั้งที่มีและไม่มีภาวะโรค เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างความภาคภูมิใจในตนเอง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี แม้จะมีข้อจำกัดด้านภาวะสุขภาพและโรคต่าง ๆ หากมีการสร้างเสริมภาวะสุขภาพให้เหมาะสม ย่อมส่งผลต่อการมีความภาคภูมิใจในตนเอง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากเป็นอันดับ 6 ของประเทศ จากสถิติผู้สูงอายุ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) ได้นำกรอบแนวคิดของเครื่องมือ WHOQOL - OLD มาทดสอบคุณภาพชีวิตกับประชากรผู้สูงอายุดังกล่าวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางในการให้บริการเชิงสร้างเสริมสุขภาพแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความภาคภูมิใจในตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ในเดือนธันวาคม 2561 ที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง ซึ่งจากสถิติผู้ป่วยของงานเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีจำนวน 201,167 ราย (งานเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2561)

กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G^* power โดยกำหนดค่า Effect Size หรือ ค่า r จากงานวิจัยที่หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับตัวแปรที่เกี่ยวกับภาวะสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตสังคมในผู้สูงอายุ พบว่า มีค่าระหว่าง 0.15 – 0.61 (ชุดิมา สิ้นชัยวนิชกุล และจิราพร เกศพิชญวัฒนา, 2561); (อุทุมพร ศรีเชื่อนแก้ว และคณะ, 2561) เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีการกระจายไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมในผู้สูงอายุ งานวิจัยในครั้งนี้จึงกำหนดค่า Effect Size หรือ ค่า R ที่ต่ำสุด คือเท่ากับ 0.15 กำหนดค่าความคลาดเคลื่อน (α) เท่ากับ 0.5 ค่าอำนาจทดสอบ (Power) เท่ากับ 0.95 และกำหนดค่า p สำหรับสมมติฐานหลัก เท่ากับ 0 ได้กลุ่มตัวอย่างขนาด 470 คน และป้องกันการขาดความสมบูรณ์ของข้อมูล จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีก ร้อยละ 10 รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 517 คน

สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage) ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มาศึกษาที่โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 2 แห่ง และกลุ่มตัวอย่างที่มาับการรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตอำเภอเมือง จำนวน 2 แห่ง โดยสุ่มเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รับบริการในช่วงเดือนกันยายน - ตุลาคม 2562 และตามคุณสมบัติ ดังนี้

เกณฑ์คัดเข้า

1. ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป
2. สามารถเดินทางมารับบริการที่สถานบริการได้ (ทั้งที่มาด้วยตนเองหรือมากับผู้ดูแล)
3. รับการรักษาด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในโรค ความดันโลหิตสูง หัวใจ และหลอดเลือด เบาหวาน และโคเลสเตอรอล อย่างน้อย 1 โรค ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 6 เดือน
4. มีความสามารถในการดูแลกิจวัตรประจำวันของตนเอง โดยการใช้แบบประเมิน Barthel Activities of Daily Living: ADL มีคะแนนมากกว่า 12 คะแนน
5. ยินดีให้ข้อมูลด้วยตนเอง
6. สื่อสารด้วยภาษาไทยได้

เกณฑ์คัดออก

1. มีแนวโน้มของภาวะความจำเสื่อมบกพร่อง โดยการใช้แบบประเมิน TMSE มีคะแนนน้อยกว่า 23 คะแนน
2. มีปัญหาเรื่องการได้ยินชนิดหูหนวก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส อาชีพที่สร้างรายได้

2. แบบสอบถามภาวะสุขภาพ ประกอบด้วย ความสามารถในการมองเห็น ความสามารถในการได้ยิน การใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์ สุขภาพโดยทั่วไป การรับรู้สุขภาพ โรคประจำตัว

3. แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดความภาคภูมิใจในตนเองของโรเซนเบิร์ก (Rosenberg Self - Esteem Scale) มีจำนวน 10 ข้อ เป็นแบบ 4 สเกล การให้คะแนน 1 - 4 (จากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง) ผ่านการตรวจสอบตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ พยาบาลจิตเวชที่มีประสบการณ์ด้านการดูแลและการทำวิจัยผู้ป่วยสมองเสื่อม อาจารย์พยาบาลจิตเวช 2 ท่าน ได้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 และมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.71 โดยมีข้อคำถามทางลบได้แก่ ข้อ 3, 4, 5, 9 คำวนหาคะแนนเฉลี่ยอ้างอิงมาจากแนวคิดของโรเซนเบิร์ก ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 - 1.50 หมายถึง คุณค่าในตนเองต่ำ

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 - 2.50 หมายถึง คุณค่าในตนเองปานกลาง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 - 3.50 หมายถึง คุณค่าในตนเองสูง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 - 4.00 หมายถึง คุณค่าในตนเองสูงสุด

4. แบบประเมินคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยพัฒนาจากแนวคิดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก และแนวคำถามของแบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (WHOQOL - OLD) ของ World Health Organization ผ่านการตรวจสอบตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ พยาบาลจิตเวชที่มีประสบการณ์ด้านการดูแลและการทำวิจัยผู้ป่วยสมองเสื่อม 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลจิตเวช 2 ท่าน ได้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.88 ได้ข้อคำถามทั้งหมด 38 ข้อ มีข้อความทางบวก 29 ข้อ และข้อความทางลบ 8 ข้อ (ข้อ 3, 5, 6, 7, 13, 18, 35, 36) การให้คะแนนการรับรู้ถึงคุณภาพชีวิตแบบ Rating scale (ระดับคะแนน 1 - 4/ น้อยที่สุด - มากที่สุด) แบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 7 ข้อ 2) ด้านจิตใจและอารมณ์ 9 ข้อ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 5 ข้อ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม 4 ข้อ 5) ด้านความเป็นตัวของตัวเอง 4 ข้อ 6) ด้านความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต 4 ข้อ และ 7) ด้านการเผชิญหน้ากับความตาย 4 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน

น้อยที่สุด หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับน้อยที่สุด

น้อย หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับน้อย

มาก หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับมาก

มากที่สุด หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับมากที่สุด

เกณฑ์การแปลค่าคะแนน

คุณภาพชีวิต	ไม่ดี	ปานกลาง	ดี
ด้านร่างกาย	7 - 13	14 - 20	21 - 28
ด้านจิตใจและอารมณ์	9 - 17	18 - 26	27 - 36
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	5 - 9	10 - 14	15 - 20
ด้านสิ่งแวดล้อม	4 - 7	8 - 11	12 - 16
ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	4 - 7	8 - 11	12 - 16
ด้านความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบันและอนาคต	4 - 7	8 - 11	12 - 16
และด้านการเผชิญหน้ากับความตาย	4 - 7	8 - 11	12 - 16
รวม	37 - 67	68 - 101	102 - 148

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังจากงานวิจัยฉบับนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการศึกษาในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสโครงการ NSTPH 024/ 2562 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2562 ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. นำหนังสือจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช ไปเสนอต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอติดต่อการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุตามคุณสมบัติที่สถานบริการจนครบจำนวน

3. ตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูลที่ได้จาก ในข้อที่ 2 ไปวิเคราะห์ข้อมูล

สมมติฐานการวิจัย

ความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ในผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ระดับภาวะสุขภาพ ความภาคภูมิใจในตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ความสัมพันธ์ระหว่าง ความภาคภูมิใจในตนเอง กับคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (Hinkle, D. E., 1998) ค่า r ระดับของความสัมพันธ์ .90 - 1.00 มีความสัมพันธ์กันสูงมาก .70 - .90 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง .50 - .70 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง .30 - .50 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ และ .00 - .30 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

ผลการวิจัย

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68.00) อายุอยู่ในช่วง 60 – 70 ปี (ร้อยละ 58.99) โดยอายุสูงสุด 90 ปี ต่ำสุด 60 ปี อายุเฉลี่ย 70.21 ± 7.15 ปี นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 86.07) สถานภาพคู่ (ร้อยละ 68.47) การศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 80.66) ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 49.71) รองลงมาคืออาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 20.50)

ภาวะสุขภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การมองเห็นที่ชัดเจนกับมองเห็นไม่ชัดเจน/มัว มีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกับการใช้และไม่ใช้อุปกรณ์การแพทย์ แต่ส่วนใหญ่ยังคงได้ยินที่ชัดเจน การรับรู้ภาวะสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ แต่รับรู้ภาวะสุขภาพเท่ากับบุคคลทั่วไป และโรคประจำตัวที่มากที่สุดคือความดันโลหิตสูง และรองลงมาคือภาวะไขมันในเลือดสูง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละ ของภาวะสุขภาพ ในผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (n = 517)

ภาวะสุขภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ความสามารถในการมองเห็น		
มองเห็นชัดเจน	254	49.13
มองเห็นไม่ชัดเจน/ มัว	263	50.87
ความสามารถในการได้ยิน		
ได้ยินชัดเจน	441	85.30
ได้ยินไม่ชัดเจน	76	14.70
การใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์ เช่น ไม้เท้า แว่นตา เครื่องช่วยฟัง		
ไม่ใช้	255	49.32
ใช้	262	50.68
การรับรู้ภาวะสุขภาพโดยทั่วไป		
ดีมาก	29	5.61
ดี	188	36.36
ปานกลาง	260	50.29
แย่	40	7.74
ภาวะสุขภาพเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นในวัยเดียวกัน		
ดีกว่า	159	30.75
เท่ากัน	284	54.93
ด้อยกว่า	74	14.31
การมีโรคประจำตัว (ตอบได้มากกว่า 1 โรค)		
ความดันโลหิตสูง	430	83.17
เบาหวาน	224	43.33
ไขมันในเลือดสูง	331	64.02
หัวใจ	55	10.64
ปวดเรื้อรัง	126	24.37

ระดับความภาคภูมิใจในตนเองและคุณภาพชีวิต

ผลการวิจัยพบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยในข้อฉันรู้สึกพึงพอใจในตัวเองมีระดับสูงสุด และในข้อ ถ้าเป็นไปได้ฉันอยากเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างในตัวตน มีระดับต่ำที่สุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลค่าคะแนน ของความภาคภูมิใจในตนเองของ ผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (n = 517)

ความภาคภูมิใจในตนเอง	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
1. ฉันมีความมั่นใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง	3.28	.61	สูง
2. ฉันมีอิสระในการตัดสินใจ	3.36	.60	สูง
3. บางครั้งฉันคิดว่า ฉันยังไม่ดีเท่าที่ควร	2.78	.74	สูง
4. ถ้าเป็นไปได้ ฉันอยากเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างในตัวตน	2.84	.79	สูง
5. บ่อยครั้งที่ฉันยอมแพ้ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ	2.98	.75	สูง
6. โดยทั่วไปแล้วญาติพี่น้องคำนึงถึงความรู้สึกของฉัน	3.24	.58	สูง
7. ฉันสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้เท่ากับคนอื่น ๆ	3.15	.69	สูง
8. ฉันรู้สึกว่าตัวเองมีพลัง สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จ	3.13	.63	สูง
9. ฉันรู้สึกยุ่งยากในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ตามที่ต้องการ	2.86	.76	สูง
10. ฉันรู้สึกพึงพอใจในตัวเอง	3.38	.60	สูง
โดยรวม	3.10	.41	สูง

ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านร่างกาย และการเผชิญกับความตายอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับดี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับคะแนนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (n = 517)

คุณภาพชีวิต	ไม่ดี		ปานกลาง		ดี		$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
1. ด้านร่างกาย	8	1.55	450	87.04	59	11.41	18.15	2.12	ปานกลาง
2. ด้านจิตใจและอารมณ์	0	0	236	45.65	281	54.35	27.61	3.09	ดี
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	0	0	301	58.22	216	41.78	14.66	1.84	ดี
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	1	0.19	30	5.80	486	94.00	13.26	1.81	ดี
5. ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	0	0	45	8.70	472	91.30	13.19	1.83	ดี
6. ด้านความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ๆ	0	0	37	7.16	480	92.84	13.18	1.88	ดี
7. ด้านการเผชิญหน้ากับความตาย	104	20.12	325	62.86	88	17.02	9.55	2.03	ปานกลาง

คุณภาพชีวิต	ไม่ดี		ปานกลาง		ดี		$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
โดยรวม	0	0	89	17.21	428	82.79	109.58	9.38	ดี

ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองกับคุณภาพชีวิต

ผลการวิจัย พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิตโดยรวม และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ - ปานกลางกับคุณภาพชีวิตรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แต่พบว่าความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางลบระดับต่ำมากกับคุณภาพชีวิตในด้านการเผชิญหน้ากับความตาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง คุณภาพชีวิตรายด้านและโดยรวม กับความภาคภูมิใจในตนเองโดยรวม (n = 517)

คุณภาพชีวิต	ความภาคภูมิใจ (r)	p - value
1.ด้านร่างกาย	-.004	.934
2.ด้านจิตใจและอารมณ์	.531**	.000
3.ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	.414**	.000
4.ด้านสิ่งแวดล้อม	.534**	.000
5.ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	.649**	.000
6.ด้านความสำเร็จและความคาดหวังในอนาคต	.617**	.000
7.ด้านการเผชิญหน้ากับความตาย	-.281**	.000
โดยรวม	.549**	.000

** p < .001

อภิปรายผล

ระดับความภาคภูมิใจในตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

ผลการวิจัยพบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.10; S.D. = .41) ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ อายุอยู่ในช่วง 60 – 70 ปี (ร้อยละ 58.99) ซึ่งเป็นวัยสูงอายุตอนต้น สอดคล้องกับ โรบิน และ เทรชนิวสกี (Robins, R. W & Trzesniewski, K. H., 2005) ที่กล่าวว่าความภาคภูมิใจจะสูงสุดในช่วงอายุ 50 – 60 ปี แม้จะเริ่มลดลงอย่างรวดเร็วในวัยสูงอายุ แต่ก็สามารถทำหน้าที่เป็นเสมือนปัจจัยปกป้องต่อภาวะสุขภาพกายและจิต สามารถชักนำให้มีพฤติกรรมทางสังคมและทางสุขภาพที่ดีขึ้น ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงได้ยืนที่ชัดเจน การรับรู้ภาวะสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็รับรู้ถึงภาวะสุขภาพเท่ากับบุคคลทั่วไป ทั้งนี้สืบเนื่องจากผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้นับว่าเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบทที่

มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต เช่น การคมนาคมที่เอื้อต่อการเข้าถึงบริการ ระบบบริการของสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชนครบ อีกทั้งวัฒนธรรมของชุมชนที่ลูกหลานยังอาศัยอยู่กับพ่อแม่ แม้จะแยกครอบครัวออกไป แต่บ้านเรือนก็อยู่ละแวกใกล้เคียงกับบ้านของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลทั้งทางด้านสุขภาพกายและจิตใจ รู้สึกได้ถึง การได้รับการยอมรับ (Accept) การเคารพ (Respect) ทำให้มองว่าตนเองมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจ และมีการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ โดยความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและเจตคติต่อการใช้ชีวิต ส่งผลถึงการมีวิถีชีวิตที่เต็มด้วยชีวิตชีวา ทำให้มีการดูแลสุขภาพของตนเองดีขึ้น

จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับดี และ ความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับคุณภาพชีวิตโดยรวม แม้ว่าความภาคภูมิใจในตนเองเป็นเรื่องที่ซับซ้อนเป็นผลมาจากความสามารถและการบรรลุเป้าหมายของบุคคล แต่เป็นเสมือนปัจจัยปกป้องต่อภาวะสุขภาพกายและจิต สามารถชักนำให้มีพฤติกรรมทางสังคมและทางสุขภาพดีขึ้น (Mann, M. et al., 2004) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต มีสอดคล้องกับการศึกษาของ Bozorgpour, F. & Salimi, A. และ Li, C. et al. ที่พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองในระดับสูงช่วยจัดการความเครียดที่เกิดจากมะเร็งได้และช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตได้ (Bozorgpour, F. & Salimi, A., 2012); (Li, C. et al., 2015) และ ความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ทำให้มีแหล่งสนับสนุนในการเผชิญปัญหาที่ต่ำ และนำมาซึ่งการมีความคิดอยากฆ่าตัวตายในผู้สูงอายุ (Jang, J. et al., 2014)

ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

จากผลการวิจัย พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำถึงปานกลางกับคุณภาพชีวิตรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แต่พบว่าความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์ในทางลบระดับต่ำมากกับคุณภาพชีวิตในด้านการเผชิญหน้ากับความตาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งไม่เป็นตามแนวคิด Terror Management Theory (TMT) ที่กล่าวว่ามนุษย์เผชิญปัญหาจากความกลัวที่เกิดขึ้น โดยการใช้ความสามารถทางปัญญาที่ซับซ้อน ก่อให้เกิดการตระหนักรู้ต่อความตาย เพื่อสรรค์สร้างโลกทัศน์ทางวัฒนธรรม มนุษย์มีการแบ่งปันแนวคิดในเชิงสัญลักษณ์ตามความเป็นจริงในการให้ความหมาย (Meaning) การให้ลำดับ (Order) และการดำรงอยู่อย่างถาวร (Permanence to Existence) การให้มาตรฐานว่าอะไรคือคุณค่า และการยึดถือตามสัญลักษณ์ที่คงอยู่ เพื่อให้บุคคลผู้ที่เชื่อในมุมมองทางวัฒนธรรมและใช้ชีวิตตามมาตรฐานของคุณค่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นการปกป้องเชิงธรรมชาติ และทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันจากสิ่งที่มีมนุษย์กลัว (Greenberg, J. et al., 1992); (Greenberg, J. et al., 1986); (Pyszczynski, T. et al., 2004)

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของทาวาเรส (Tavares, D.M.S. et al., 2016) ที่ศึกษาผู้สูงอายุในชุมชน พบว่าความตายและภาวะใกล้ตาย (Except for the Death and Dying Topic) มีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในตนเองในระดับต่ำสุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ทั้งนี้เนื่องมาอย่างผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง อาจนำมาซึ่งภาวะวิตกกังวลต่ออาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ที่อาจจะทำให้คุกคามต่อการมีชีวิตอยู่หรือการตายได้ จึงทำให้ความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับการเผชิญหน้ากับความตาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะสูงอายุเป็นการเกิดขึ้นตามธรรมชาติ นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ความบกพร่องความสามารถเป็นปัญหาโดยทั่วไปที่นำมาซึ่งการลดลงของการจัดการกับความต้องการ ความสามารถในการเผชิญกับปัญหาลดลง ซึ่งความท้าทายของระบบการดูแลสุขภาพในศตวรรษที่ 21 คือการพัฒนาการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังให้ดีกว่าเดิม การส่งเสริมผู้ให้การดูแลสุขภาพทำหน้าที่เป็นผู้หล่อเลี้ยงชีวิตผู้สูงอายุให้อยู่กับโรคได้อย่างยาวนาน มีความสุขสนุกสนานกับการใช้ชีวิต มีความภาคภูมิใจในตนเอง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ข้อเสนอแนะ ผู้ให้บริการควรจะทำให้ความสนใจ ในประเด็นของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ระหว่างการประเมินและการเฝ้าระวังผู้สูงอายุที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ดังนั้นจึงมีความสำคัญในการอบรมบุคลากรทางสุขภาพ ที่ทำงานอย่างใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ และครอบครัวของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/275>
- งานเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2561). สถิติผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง. นครศรีธรรมราช: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช.
- ชุดิมา สีนชัยวิชกุล และจิราพร เกศพิชญวัฒนา. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ ของผู้สูงอายุในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(ฉบับพิเศษ), 100-109.
- ทัศนีย์ กาศทิพย์ และคณะ. (2562). ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีภาวะบกพร่องเล็กน้อย. วารสารสภาการพยาบาล, 34(1), 104-121.
- ประเสริฐ อัสสันตชัย. (2552). ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุและการป้องกัน. กรุงเทพมหานคร: ยูเนี่ยน ศรีเอช.

- ปรางทิพย์ รักดีศิริไพวัลย์. (2559). การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง. ใน สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทุมพร ศรีเชื่อนแก้ว และคณะ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างความสุข ความรอบรู้ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลเวียง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่. MFU Connexion, 7(2), 76 - 95.
- Bozorgpour, F. & Salimi, A. (2012). State Self - esteem, Loneliness and Life Satisfaction. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 69, 2004-2008. Retrieved September 25, 2020, from <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.12.157>
- Diener, E. et al. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- Greenberg, J. et al. (1986). The Causes and Consequences of a Need for Self - esteem: A Terror Management Theory. In R. F. Baumeister (Ed.), *Public Self and Private Self* (pp. 189-212). New York: Springer - Verlag.
- _____. (1992). Why Do People Need Self - Esteem? Converging Evidence that Self - Esteem Serves as an Anxiety - Buffering Function. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(6), 913-922.
- Hinkle, D. E. (1998). *Applied Statistics for the Behavior Sciences*. (4th ed.). New York: Houghton Mifflin.
- Jang, J. et al. (2014). Predictors of Suicidal Ideation in a Community Sample: Roles of Anger, Self - Esteem, and Depression. *Psychiatry Research*, 216(1), 74-81.
- Li, C. et al. (2015). Social Support Buffers the Effect of Self - Esteem on Quality of Life of Early - Stage Cervical Cancer Survivors in Taiwan. *European Journal of Oncology Nursing*, 19(5), 486-494.
- Mann, M. et al. (2004). Self-Esteem in a Broad - Spectrum Approach for Mental Health Promotion. *Health Education Research: Theory & Practics*, 19(4), 357-372.

- Ogihara, Y. (2019). A Decline in Self - Esteem in Adults over 50 is not Found in Japan: Age Differences in Self - Esteem from Young Adulthood to Old Age. Retrieved September 10, 2020, from <https://doi.org/10.1186/s13104-019-4289-x>
- Orth, U. & Robins, R. W. (2013). Understanding the Link between Low Self - Esteem and Depression. *Current Directions in Psychological Science*, 22(6), 455-460.
- Pyszczynski, T. et al. (2004). Why Do People Need Self - Esteem? A Theoretical and Empirical Review. *Psychological Bulletin*, 130(3), 435-468.
- Robins, R. W & Trzesniewski, K. H. (2005). Self - Esteem Development Across the Lifespan. *Current Directions in Psychological Science*, 14(3), 158-162.
- Tavares, D. et al. (2016). Quality of Life and Self - Esteem among the Elderly in the Community. *Ciência & Saúde Coletiva*, 21(11), 3557-3564.
- World Health Organization. (2015). World Report on Ageing and Health. Retrieved September 25, 2020, from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/186463/9789240694811_eng.pdf

ผลของการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรที่มีต่อความมีวินัยในตนเอง
ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*

THE EFFECTS OF TOKEN ECONOMY REINFORCEMENT ON SELF -
DISCIPLINE OF PRESCHOOL CHILDREN IN SCHOOLS UNDER SURAT
THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

กาญจนา บุษงอ

Kanchana Buhngo

กัณตวรรณ มีสมสาร

Kantawan Meesomsarn

ประพนธ์ เจียรกุล

Praphon Jearakul

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: krukan_da@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร 2) เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร และ 3) เปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและระยะติดตามผลกลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยเพศหญิงและเพศชายที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ณ โรงเรียนวัดสุทธาวาส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 18 คน ได้มาโดยวิธี การสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัย 2) แบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย และ 3) แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบวิลคอกซอล ซายน์ แรงค์ เทส ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองสูงขึ้น 2) หลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

* Received 23 June 2020; Revised 16 October 2020; Accepted 16 November 2020

สูงกว่าก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) หลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง แตกต่างจากระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร, ความมีวินัยในตนเอง, เด็กปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the development of self - discipline of preschool children while they were receiving token economy reinforcement; 2) to compare the levels of self - discipline of preschool children before and after receiving token economy reinforcement; and 3) to compare the levels of self - discipline of preschool children after receiving token economy reinforcement and during the follow - up period;. The research sample consisted of 18 female and male preschool children, aged 5 - 6 years, who were studying in the third year kindergarten level during the first semester of the 2019 academic year at Wat Sutthawas School, Chaiya district, Surat Thani province under Surat Thani Primary Education Service Area Office 2, obtained by cluster sampling. The employed research instruments were 1) a questionnaire on the need for reinforcement of preschool children; 2) a form for recording the rate of receiving token economy for preschool children; and 3) an observation form on self - discipline behavior of preschool children. Statistics for data analysis were the mean, standard deviation, and the Wilcoxon signed rank test. The research findings showed that 1) the preschool children who received reinforcement with token economy had higher development level of self - discipline; 2) after being reinforced with token economy, the preschool children's mean score of self - discipline behavior was higher than their counterpart mean score before receiving token economy reinforcement at the .05 level of statistical significance; and 3) significant difference at the .05 level of statistical significance was found between the preschool children's mean score of self - discipline behavior after being reinforced with token economy and their counterpart mean score during the follow - up period.

Keywords: Token Economy Reinforcement, Self - Discipline, Preschool Children

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552 – 2559 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ระบุถึงวัตถุประสงค์ของแผนไว้ว่า 1) พัฒนาคอนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา 2) สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ 3) พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เป็นฐานในการพัฒนาคอนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมทุกช่วงวัยเพื่อให้ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพซึ่งจะเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้ประสบความสำเร็จสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งกล่าวถึงสถานะของประเทศในปัจจุบันในแต่ละด้าน โดยได้ระบุถึงสภาพปัจจุบันด้านสังคมตอนหนึ่งว่า “คนไทยยังมีปัญหาเชิงคุณภาพทั้งด้านสุขภาพการเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

วินัยในตนเองเป็นหัวใจหลักของการแสดงออกซึ่งคุณธรรม เนื่องจากวินัยจะช่วยส่งเสริมให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้ รู้จักยับยั้งและป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดสามารถกระทำสิ่งที่ได้ด้วยตนเองและรู้สึกกังวลเมื่อกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538) ความมีวินัยในตนเองนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแต่เกิดจากการเรียนรู้ การเลียนแบบและการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ซึ่งช่วงวัยที่เหมาะสมแก่การปลูกฝังหรือพัฒนาคือช่วงปฐมวัย เนื่องจากเด็กช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิด - 5 ขวบนับได้ว่าเป็นช่วงวัยทองของชีวิตและเป็นช่วงระยะที่มีความสำคัญที่สุดในการหล่อหลอมบุคลิกภาพและการวางรากฐานคุณภาพชีวิตของเด็ก เพื่อที่จะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต หากเด็กได้รับการส่งเสริมและปลูกฝังความมีวินัยในตนเองตั้งแต่ช่วงปฐมวัยก็จะส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุขและสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นได้ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2556); (อรุณี หรดาล, 2558)

การปลูกฝังความมีวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการฝึกวินัยของเด็กและสิ่งสำคัญคือการเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็กเพื่อให้เด็กได้สังเกตตัวแบบและฝึกปฏิบัติตาม และเมื่อเด็กเข้าศึกษาในสถานศึกษาซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่นอกเหนือจากคนในครอบครัว ครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมความมีวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นกับเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะปลูกฝังความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ให้แก่เด็กปฐมวัย เนื่องจากความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญทั้งต่อตนเองและต่อสังคม หากเด็กปฐมวัยมีคุณลักษณะสองประการนี้จะส่งผลให้เด็กปฐมวัยประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สามารถแก้ปัญหา

ต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับประภาพรรณ เอี่ยมสุภชาติ ที่กล่าวว่าเด็กที่มีความรับผิดชอบนอกจากสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเองแล้วยังสามารถปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี (ประภาพรรณ เอี่ยมสุภชาติ, 2556) เด็กที่มีความรับผิดชอบสูงมักจะเป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ มีความเชื่อมั่นและมีความเป็นพลเมืองดีสูงด้วย อีกทั้งผลการสังเกตพัฒนาการของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนวัดสุทธาวาสแต่ละด้านพบว่า ตัวบ่งชี้ 5.1 ซื่อสัตย์สุจริต และ ตัวบ่งชี้ 5.4 มีความรับผิดชอบนั้นเด็กปฐมวัยยังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เหมาะสมตามวัยสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย พบว่ามีผู้ให้ความสนใจในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้เทคนิคและนวัตกรรมต่าง ๆ มากมาย ประกอบกับผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเชื่อว่าการทำให้เด็กปฐมวัยเกิดความรู้สึก พึงพอใจกับสิ่งที่ได้รับหลังจากแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้ว จะส่งผลให้เด็กมีความต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ จนทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่คงทนถาวรได้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการวางเงื่อนไข การกระทำของสกินเนอร์ที่มีความเชื่อว่า 1) พฤติกรรมหรือการกระทำใดหากได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้ม การเกิดพฤติกรรมนั้นอีก ส่วนพฤติกรรมหรือการกระทำใดหากไม่มีการเสริมแรงจะมีแนวโน้มความถี่ของพฤติกรรมนั้นลดลงและหายไปทีละน้อย 2) การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้การตอบสนองคงทนกว่าการเสริมแรงที่ตายตัว และ 3) การให้แรงเสริมเมื่อมีการแสดงพฤติกรรมที่ต้องการจะช่วยปรับหรือปลูกฝังนิสัยที่ต้องการได้ (หน่วยผลิตสื่อสอนเสริม สำนักเทคโนโลยีการศึกษา, 2557) ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะใช้เทคนิคการเสริมแรงเพื่อส่งเสริมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยในครั้งนี้

เบียร์รธกรเป็นเทคนิคการเสริมแรงประเภทหนึ่งที่สามารถใช้ได้ง่ายและไม่รบกวนต่อพฤติกรรมที่เด็กกำลังกระทำอยู่ นอกจากนี้สามารถนำมาแลกเปลี่ยนตัวเสริมแรงได้มากกว่าหนึ่งตัวขึ้นไป (สมโภชน์ เอี่ยมสุภชาติ, 2556) ผู้วิจัยพิจารณาว่ามีความน่าสนใจและเหมาะที่จะนำมาใช้ในการปรับพฤติกรรมของเด็ก โดยเด็กจะได้รับเบียร์รธกรเมื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์และสามารถนำเบียร์รธกรไปสะสมหรือแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของที่ต้องการตามเงื่อนไขการแลกเปลี่ยน ส่งผลให้เด็กเกิดความพึงพอใจและต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎีของ Kohlberg ที่เชื่อว่าเด็กปฐมวัยจะใช้การลงโทษและการได้รับรางวัลเป็นเครื่องตัดสินความถูก - ผิด โดยเด็กปฐมวัยจะเคารพและทำตามกฎเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษและจะเลือกทำพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2560)

ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมาใช้ในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้น เบี้ยอรรถกรที่ผู้วิจัยใช้เป็นสติ๊กเกอร์ รูปดาว โดยกลุ่มตัวอย่างจะได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถนำไปสะสมหรือแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของที่ต้องการตามเงื่อนไขได้ ส่งผลให้เด็กปฐมวัยต้องการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยในตนเองมากขึ้นเพื่อให้ได้ตัวเสริมแรงที่ต้องการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร
2. เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร
3. เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและระยะติดตามผล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยเพศหญิงและเพศชายที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ณ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 2,820 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยเพศหญิงและเพศชายที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ณ โรงเรียนวัดสุทธาวาส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 18 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัยขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามมีดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามสำหรับเด็กปฐมวัย

2.1.2 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการ คือ ความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัยและระดับของความต้องการตัวเสริมแรงแต่ละชนิด

2.1.3 สร้างแบบสอบถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลพื้นฐาน

2.1.4 นำแบบสอบถามความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมและทำการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.1.5 นำแบบสอบถามความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัยที่ทำการแก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมในการนำไปใช้และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.1.6 นำแบบสอบถามความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัยที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำอัตราการแลกเปลี่ยนเบี้ยอรรถกรและจัดทำข้อตกลงการใช้เบี้ยอรรถกร

2.2 แบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัยขั้นตอนการสร้างแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกร มีดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย

2.2.2 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบบันทึกให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการ

2.2.3 สร้างแบบบันทึกที่จะใช้ในการบันทึกข้อมูล

2.2.4 นำแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมและทำการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.2.5 นำแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัยที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

2.2.6 นำแบบบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัยที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2.7 นำแบบบันทึกอัตราการใช้เบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัยที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนวัดพุมเรียง อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 20 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างโดยทำการสังเกตและบันทึกอัตราการใช้เบี้ยอรรถกร

2.2.8 นำแบบบันทึกอัตราการใช้เบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัยมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นอีกครั้งก่อนที่จะนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.2.9 นำแบบบันทึกอัตราการใช้เบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้าน ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย ศึกษาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยและศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมย่อยด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย

2.3.2 ศึกษาแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม ความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย

2.3.3 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมและทำการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.3.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

2.3.6 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.3.7 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนวัดพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นเด็กปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการสังเกตและบันทึกผลการสังเกตตั้งแต่วันที่เริ่มต้น จนถึงวันที่สิ้นสุดการทดลอง จากนั้นนำผลการสังเกตพฤติกรรม มาคำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

2.3.8 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

3.1 ระยะหาเส้นฐาน ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นเวลา 1 สัปดาห์พร้อมทั้งบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมโดยใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแล้วคำนวณหาค่าเฉลี่ยเพื่อกำหนดค่าพฤติกรรมเส้นฐาน

3.2 ระยะทดลอง ผู้วิจัยทดลองให้การเสริมแรงโดยใช้เบี้ยอรรถกรแก่เด็กปฐมวัยเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ขณะทดลองผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กขณะปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน พร้อมทั้งบันทึกผล การสังเกตพฤติกรรมและบันทึกอัตราการได้รับเบี้ยอรรถกรของเด็กปฐมวัย

3.3 ระยะหลังการทดลองหรือระยะถอดถอน ผู้วิจัยหยุดให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรแก่ เด็กปฐมวัย จากนั้นสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย เช่นเดียวกับระยะหาเส้นฐาน เป็นเวลา 1 สัปดาห์ และบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรม จากนั้นนำผลการสังเกตมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม

3.4 ระยะติดตามผล ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยสังเกตหลังจากเว้นระยะสิ้นสุดการทดลองให้การเสริมแรงโดยใช้เบี้ยอรรถกร เพื่อสังเกตว่าหลังจากหยุดให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรแล้ว เทคนิคนี้ยังส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของ เด็กปฐมวัยหรือไม่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ทั้ง 4 ระยะมาหาค่าเฉลี่ยและนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางและกราฟเส้น

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับ การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและระยะติดตามผล

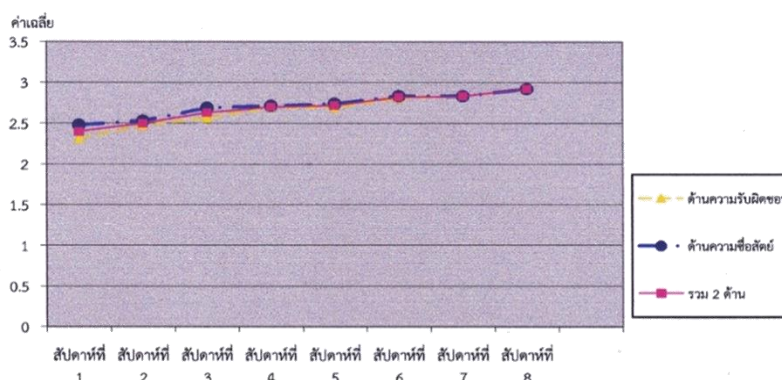
ผลการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค้นคว้าพัฒนาการความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย ระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร (n = 18)

ช่วงเวลาในการทดลอง	พัฒนาการความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย					
	ด้านความรับผิดชอบ		ด้านความซื่อสัตย์		รวมทั้ง 2 ด้าน	
	M	SD	M	SD	M	SD
สัปดาห์ที่ 1	2.31	0.23	2.48	0.22	2.40	0.23
สัปดาห์ที่ 2	2.47	0.19	2.53	0.22	2.50	0.21
สัปดาห์ที่ 3	2.56	0.20	2.69	0.15	2.63	0.18
สัปดาห์ที่ 4	2.69	0.14	2.71	0.14	2.70	0.14
สัปดาห์ที่ 5	2.69	0.14	2.74	0.12	2.72	0.13
สัปดาห์ที่ 6	2.80	0.09	2.83	0.12	2.82	0.11
สัปดาห์ที่ 7	2.83	0.12	2.83	0.12	2.83	0.12
สัปดาห์ที่ 8	2.91	0.11	2.93	0.11	2.92	0.11
รวม	21.26	1.22	21.74	1.20	21.52	1.23
M	2.66	0.15	2.72	0.15	2.69	0.15

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยของแต่ละสัปดาห์ทั้ง 8 สัปดาห์มาเขียนเป็นแผนภาพปรากฏแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงพัฒนาการความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์
ของเด็กปฐมวัยระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร เด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สูงขึ้น โดยในช่วง 2 สัปดาห์แรกมีการพัฒนาที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ช่วงสัปดาห์ที่ 3 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีพัฒนาการที่สูงขึ้นแต่อัตราต่ำ

2. เด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สูงกว่าก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของ เด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร

ความมีวินัยในตนเอง	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		T
	M	SD	M	SD	
ด้านความรับผิดชอบ	1.66	0.20	2.81	0.15	21.98*
ด้านความซื่อสัตย์	1.82	0.18	2.83	0.12	23.08*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยนั้นก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรับผิดชอบเท่ากับ 1.66 (SD = 0.20) และมีคะแนนเฉลี่ยด้านความซื่อสัตย์เท่ากับ 1.82 (SD = 0.18) แต่หลังจากได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรแล้วเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรับผิดชอบเท่ากับ 2.81 (SD = 0.15) และมีคะแนนเฉลี่ยด้านความซื่อสัตย์เท่ากับ 2.83 (SD = 0.12) เมื่อเปรียบเทียบแล้วพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

3. เด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์แตกต่างจากระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและระยะติดตามผล

ความมีวินัยในตนเอง	หลังการทดลอง		ติดตามผล		T
	M	SD	M	SD	
ด้านความรับผิดชอบ	2.81	0.15	2.67	0.14	4.23*
ด้านความซื่อสัตย์	2.83	0.12	2.71	0.15	3.43*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยนั้นหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรับผิดชอบเท่ากับ 2.81 (SD = 0.15) และคะแนนเฉลี่ยด้านความซื่อสัตย์เท่ากับ 2.83 (SD = 0.12) แต่ระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ โดยเว้นระยะห่างจากช่วงระยะหลังการทดลอง 2 สัปดาห์แล้ว เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรับผิดชอบเท่ากับ 2.67 (SD = 0.14) และคะแนนเฉลี่ยด้านความซื่อสัตย์เท่ากับ 2.71 (SD = 0.15) เมื่อเปรียบเทียบแล้วพบว่าระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาพัฒนาการความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยระหว่างได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรปรากฏว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่สูงขึ้นทั้งสองด้านสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1 คือ เมื่อได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ ที่สูงขึ้นและเมื่อวิเคราะห์พัฒนาการเป็นรายสัปดาห์ผลปรากฏว่า

1.1 ความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยในช่วง 2 สัปดาห์แรกมีการพัฒนาที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และช่วงสัปดาห์ที่ 3 ถึง สัปดาห์ที่ 8 ยังคงพัฒนาสูงขึ้นแต่อัตราน้อยกว่าช่วง 2 สัปดาห์แรก ทั้งนี้เนื่องจากช่วง 2 สัปดาห์แรกเด็กปฐมวัยให้ความสนใจกับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเป็นอย่างมาก สะท้อนได้จากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก เช่น การพูดคุยถึงสิ่งของที่เด็กต้องการแลกเปลี่ยน การนำสมุดสะสมสติ๊กเกอร์รูปดาวมานับทุกครั้งที่ได้สติ๊กเกอร์เพิ่ม การชักชวนเพื่อนให้ยื่นเข้าแถวตามลำดับให้เรียบร้อย เป็นต้น การแสดงพฤติกรรมของเด็กจึงเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน จากเดิมที่เด็ก

บางคนไม่แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แต่เมื่อเด็กทราบเงื่อนไขการได้รับเบี้ยอรรถแล้ว เด็กพยายามแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นแต่ยังไม่สม่ำเสมอและไม่เรียบร้อย เช่น เดิมที่เด็กไม่พับเก็บที่นอนเข้าที่หลังจากตื่นนอนต้องดักเตือนจึงจะปฏิบัติ แต่เมื่อเด็กทราบเงื่อนไขแล้วเด็กพับเก็บที่นอนเข้าที่ทันทีเมื่อตื่นนอนโดยไม่ต้องดักเตือน แม้ว่าการเก็บที่นอนยังไม่เรียบร้อยในช่วงแรก เมื่อเข้าสัปดาห์ที่ 3 ถึงสัปดาห์ที่ 8 เด็กเริ่มคุ้นเคยกับเทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถแล้วและยังคงแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับคำกล่าวของ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต ที่กล่าวถึงการเสริมแรงว่า ในการเสริมแรงนั้นควรให้การเสริมแรงทุกครั้งที่เกิดพฤติกรรมเพราะจะทำให้พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงนั้นมีความถี่ของการแสดงพฤติกรรมเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นของการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ ๆ และเมื่อพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นสม่ำเสมอแล้วได้รับการเสริมแรงตามช่วงเวลาหรือตามจำนวนครั้งของการแสดงพฤติกรรมจะทำให้พฤติกรรมที่พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปนั้นเกิดขึ้นสม่ำเสมอ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2556)

1.2 ในช่วงทดลอง 8 สัปดาห์ พบว่า พฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติได้ดีเป็นพฤติกรรมด้านการปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียนและการไม่นำของของผู้อื่นมาเป็นของตน สำหรับพฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยยังปฏิบัติได้ไม่ค่อยดีเป็นพฤติกรรมด้านการจัดเก็บของใช้และของเล่นเข้าที่โดยครูยังต้องมีการดักเตือนในบางครั้งคราว ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมการจัดเก็บของใช้ของเล่นเข้าที่นั้นเป็นพฤติกรรมที่ยากและมีความซับซ้อน ส่งผลให้เด็กทำได้ช้ากว่าพฤติกรรมอื่นซึ่งมีความง่ายกว่า การสร้างเสริมพฤติกรรมจึงต้องใช้ระยะเวลานาน ครูควรชี้แนะแนวทางให้เด็กประพฤติปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป และฝึกฝน ให้เด็กปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเคยชินและเป็นวิถีชีวิตในที่สุด นอกจากนี้การที่เด็กปฐมวัย จะสามารถจัดเก็บของเล่นและของใช้เข้าที่ได้นั้นเด็กต้องสังเกตและจดจำตำแหน่งการจัดวางของใช้และของเล่นได้ สอดคล้องกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวคิดทฤษฎีของ Piaget โดยจัดเด็กปฐมวัยอยู่ในขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผล ลักษณะเด่นในขั้นนี้คือ เด็กสามารถใช้สัญลักษณ์และคำต่าง ๆ ในการคิด และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามที่สายตามองเห็นเท่านั้น (พัชรี ผลโยธิน และคณะ, 2558) ดังนั้นครูผู้สอนควรทำสัญลักษณ์หรือสิ่งชี้แนะทางสายตาเพื่อให้เด็กรู้ว่าจะต้องวางของเล่นไว้ตำแหน่งใดและสามารถจดจำตำแหน่งได้แม่นยำขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของนฤมล นิยมหอม ที่ได้กล่าวว่าการจัดสภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก ครูผู้สอนควรจัดสภาพแวดล้อมให้สะอาดสวยงาม และปลอดภัย เพื่อให้เด็กเห็นแบบอย่างของความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเรียนรู้จากการเลียนแบบครู นอกจากนี้ครูควรจัดเก็บสื่อและอุปกรณ์ของใช้ให้เป็นหมวดหมู่และเอื้อให้เด็กสามารถทำสิ่ง

ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง อาจจัดทำสัญลักษณ์ที่มีความหมายต่อเด็กเพื่อช่วยให้เด็กจัดเก็บของเข้าที่ได้ด้วยตนเอง เป็นต้น (นฤมล เนียมหอม, 2549)

2. จากผลการเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรปรากฏว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรสูงกว่าก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 2 คือ หลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร เนื่องจากการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเป็นเทคนิคการปรับพฤติกรรมที่สามารถใช้เสริมแรงแก่เด็กปฐมวัยทุกคนตามความต้องการของแต่ละคน โดยก่อนใช้เทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรผู้วิจัยได้สำรวจความต้องการตัวเสริมแรงของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล ตัวเสริมแรงที่นำมาใช้จึงตรงกับความต้องการของเด็กปฐมวัยอย่างแท้จริง ซึ่งตัวเสริมแรงที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ลูกบอล แก้วน้ำ กลองไสดินสอ สีไม้ ตุ๊กตา ปูนปลาสเตอร์ กระปุกออมสิน สมุดภาพระบายสี ดินน้ำมัน ดินสอและยางลบ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Skinner ที่เชื่อว่าแรงเสริมเป็นตัวแปรสำคัญของการเรียนรู้ พฤติกรรมใดที่บุคคลแสดงออกแล้วได้รับการเสริมแรงในสิ่งที่ต้องการจะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นถี่ยิ่งขึ้น (อรุณี หรดาล และคณะ, 2557) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎีของ Kohlberg ที่ได้แบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยไว้ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ เด็กปฐมวัยจะใช้การลงโทษและการได้รับรางวัลเป็นเครื่องตัดสินความถูก-ผิด โดยเด็กปฐมวัยจะเคารพและทำตามกฎเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษและจะเลือกทำพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2560)

3. จากผลเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและระยะติดตามผลปรากฏว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้าน ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรแตกต่างจากระยะ ติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 2 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 3 คือ พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรไม่แตกต่างจากระยะติดตามผล ซึ่งผลดังกล่าวอาจเกิดจากระยะเวลาในการทดลองสั้นเกินไปที่จะพัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กให้เกิดเป็นนิสัยที่คงทนถาวรได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของกุลยา ตันติผลาชีวะ ที่กล่าวว่า ในการฝึกวินัยให้แก่เด็กนั้นเราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กได้ในทันทีทันใด ต้องฝึกซ้ำ ๆ

อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานเพื่อให้เด็กซึมซับและเกิดเป็นนิสัยได้ นอกจากนี้แล้วการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรเป็นเทคนิคการเสริมแรงจากภายนอก หากเด็กแสดงพฤติกรรมแล้วไม่ได้รับการตอบสนองหรือไม่ได้รับตัวเสริมแรงที่ต้องการย่อมส่งผลให้ความต้องการแสดงพฤติกรรมนั้นถดถอยลง (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2542) สอดคล้องกับคำกล่าวของ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต ที่กล่าวว่า การใช้เบี้ยอรรถกรนั้นถ้าผู้ดูแลการใช้เบี้ยอรรถกรอย่างทันทีทันใดจะทำให้พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วกลับสู่สภาพเดิมหรือมีความถี่ของการแสดงพฤติกรรมนั้นลดลงทันที (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2556) ดังนั้นการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยควรให้แรงจูงใจภายในร่วมด้วยดังที่ นฤมล เนียมหอม กล่าวว่า การสร้างวินัยในตนเองไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้ในเวลาอันรวดเร็วต้องเริ่มจากความรักที่เด็กมีต่อครูไปจนกระทั่งเป็นความผูกพันและเคารพรัก ครูจึงควรสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับเด็ก เมื่อเด็กรู้สึกรักใคร่ผูกพันกับครูเด็กจะยึดคำตักเตือนของครูมาเป็นความรู้สึกของตนเอง คำตักเตือนของครูจะกลายเป็นส่วนหนึ่งที่เด็กใช้เตือนตนเองในอนาคตซึ่งเป็นจุดกำเนิดของวินัยในตนเองของเด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะอดทนอดกลั้นหักห้ามใจตนเอง เมื่อครูแสดงความรักให้เด็กได้รับรู้ เด็กจะเรียนรู้ที่จะแสดงความรักและเคารพครูและเอาสิ่งที่ครูสั่งสอนผสมผสานเข้าไปในจิตใจเด็กและเป็นแนวทางปฏิบัติให้เด็กในที่สุด (นฤมล เนียมหอม, 2549)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีพัฒนาการความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) เด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) เด็กปฐมวัยหลังได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงกว่าระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ครูผู้สอนควรจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กเห็นแบบอย่างของความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเอื้อให้เด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง 1.2) ครูผู้สอนควรขยายเวลาในการทดลองเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เด็กได้ฝึกซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานจนเกิดเป็นนิสัยได้ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมเกม การละเล่น กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ 2.2) ควรมีการศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยเปรียบเทียบผลระหว่างการใช้เทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรและการใช้เทคนิคการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). การฝึกวินัยเด็ก. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 3(2), 60-65.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2556). พัฒนาการและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย. ใน อรุณี หรดาล และคณะ, ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา (Principles of Early childhood Education) (หน้า 1-78). (หน่วยที่ 5, พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์ และคณะ. (2560). จิตวิทยาและวิทยาการการเรียนรู้ (Psychology and Learning Methodology). (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). ทฤษฎีต้นไม้งจริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล เนียมหอม. (2549). การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาพรณ เอี่ยมสุภาชิต. (2556). การวิเคราะห์และการพัฒนาพฤติกรรมเด็กปฐมวัย. ใน อรุณี หรดาล และคณะ, ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา (Principles of Early childhood Education). (หน่วยที่ 6, พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พัชรี ผลโยธิน และคณะ. (2558). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย (Life Skills Development for Early Childhood). (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต. (2556). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม ฉบับปรับปรุง. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552 - 2559. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. ใน เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็น ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12. กรกฎาคม 2558. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- หน่วยผลิตสื่อสอนเสริม สำนักเทคโนโลยีการศึกษา. (2557). การประเมินและสร้างเสริมพฤติกรรมเด็กปฐมวัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- อรุณี หรดาล. (2558). วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย. ใน พัชรี ผลโยธิน และคณะ, ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย (Life Skills Development for Early Childhood). (หน่วยที่ 7, พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรุณี หรดาล และคณะ. (2557). หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา (Principles of Early childhood Education) ฉบับปรับปรุง. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรรณลีลาในวรรณกรรมกลอนลำอีสาน*

LANGUAGE STYLES IN FOLK LITERARY OF ISAN, KLONLAM

ชุ่ม พิมพ์ศรี

Choom Phimkeeree

มหาวิทยาลัยพะเยา

University of Phayao, Thailand

E-mail: naychumphimphkhiri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอวรรณลีลาและวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาลีลาในการสร้างสรรค์วรรณลีลาในวรรณกรรมกลอนลำอีสานทางด้านข้อมูลที่ใช้ศึกษาคือหนังสือวรรณกรรมของอีสานจำนวน 6 ชุด 23 เรื่อง โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบวรรณลีลาของมาร์ติน โจส ซึ่งได้แบ่งรูปแบบวรรณลีลาออกเป็น 5 ระดับ อีกทั้งได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางภาษาวรรณลีลาในด้านคำ ในด้านข้อความ ของดวงมน จิตรจันทน์ และของจิตรดา สุวัฒน์กุล มาเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ผลการวิจัยวรรณลีลาในวรรณกรรมกลอนลำอีสานด้านรูปแบบพบว่าวรรณลีลาแบบตายตัวปรากฏมีในบทประณามพจน์ของวรรณกรรมเอกของภาคอีสานมีจำนวน 14 เรื่อง ส่วนวรรณลีลาแบบเป็นทางการ วรรณลีลาแบบปรึกษาหารือ วรรณลีลาแบบเป็นกันเอง และวรรณลีลาแบบสนทนา จะพบในวรรณกรรมกลอนลำอีสานทุกเรื่องที่น่าสนใจวิเคราะห์ ส่วนวรรณลีลาทางด้านสุนทรียภาพในด้านคำตามกรอบแนวคิดที่ตั้งไว้จำนวน 6 ประเด็น คือ 1) ลีลาสัมผัสสัมผัสมีเสียงสัมผัสทั้งพยางค์และสัมผัสสระ 2) ลีลาคำซ้อน 3) ลีลาคำซ้ำ 4) ลีลาภาษาถิ่น 5) ลีลาคำหลก และ 6) ลีลาอื่น ๆ ซึ่งทำให้มีลีลาภาษาที่หลากหลายในความคิดของผู้อ่านทั้งรูปคำและเสียงของคำ ส่วนลีลาระดับข้อความพบว่า ผู้แต่งใช้ลีลา 3 ลักษณะ คือ การใช้ภาษาที่มุ่งให้เกิดความงามในลักษณะด้านภาพพจน์ได้แก่อุปลักษณ์ อติพจน์ สัทพจน์ บุคลวัตและภาพพจน์อื่น ๆ ด้านโวหารใช้ลีลาภาษาได้ครบทั้ง 4 โวหาร

คำสำคัญ: วรรณลีลา, วรรณกรรม, กลอนลำอีสาน

* Received 29 June 2020; Revised 18 October 2020; Accepted 16 November 2020

Abstract

This article aims to analyze language styles presentation and analysis of linguistic features in the creation of folk literary of Isan, klonlam. In terms of the data used for this study, there are 6 sets of Isan literary books, 23 stories by the researcher who applied the conceptual framework of Martin Jose's literary style, which divided the form of Language Style into 5 levels and applied the conceptual framework of aesthetics in words and texts of Duangmon Jitchamnong and Jitrada Suwattikul is the conceptual framework used in the research. The results of the research of Language Styles in Fork Literary of Isan, Klonlam were found that The frozen style are found in the poems of the Fork Literary of Isan Klonlam 14 stories. But the Fomal style, consultative style, casual style and intimate style Will be found in every story that has been analyzed in Language Styles in Fork Literary of Isan, Klonlam. But Language Styles in Aesthetics in terms of words according to the conceptual framework included 6 issues: 1) rhyme style, i.e. sound, rhyme, both consonants and vowels, 2) Reduplication style, 3) repeating style, 4) dialect style, 5) different words style and 6) other styles, which give the reader a variety of styles in the thoughts of word and sound form. In the texts style was found that The author used 3 styles to using language aimed to creating beauty in figure of speech, namely; metaphors, hyperbole, Onomatopoeia, Personification, and other figure of speeches. In terms of style, all four styles of language were used, namely; narrative, descriptive, sermons, and eloquence. In the feeling of Thai literature, it was found that there were all four feelings, namely; praise feeling, love feeling, angry feeling and sad feeling.

Keywords: Language Styles, Fork Literary of Isan, Klonlam

บทนำ

มรดกทางภูมิปัญญาของชาวอีสานโดยเฉพาะทางด้านวัฒนธรรม มีหลากหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็น ศาสนา คติความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม และวรรณกรรมพื้นถิ่น มรดกเหล่านี้คือสิ่งที่บรรพชนได้สร้างขึ้นมาแต่โบราณ และมีการสืบทอดต่อเนื่องกันมาทุกยุคทุกสมัยตราบนานถึงปัจจุบัน วรรณกรรมประเภทกลอนลำ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมอีสานประเภทหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน กลอนลำถือว่าเป็นบทประพันธ์

ร้อยกรองที่หมอลำนำมาขับร้องมีเนื้อหาหลากหลายประการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะร้อยกรองนี้ปรากฏผสมผสานการแสดง บางครั้งการแสดงก็มีส่วนในการกำหนดเนื้อหาให้แตกต่างกันออกไป ขณะเดียวกันการหลีกเลี่ยงการแสดงเรื่องซ้ำ ๆ กัน ด้วยการหาเรื่องใหม่มาแสดงอยู่เสมอ นั้น ก็ทำให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมคลายจากความรู้สึกเบื่อหน่ายลงได้ รวมทั้งยังทำให้เนื้อหาของบทหมอลำมีระดับหลากหลายเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งด้วย จารูวรรณ ธรรมวัตร ชี้ให้เห็นว่า กลอนลำอีสานเกิดจากนักปราชญ์ชาวอีสานได้นำเอาวรรณคดีอีสานมาประพันธ์เป็นกลอนลำเกี่ยวกับการกำหนดหมอลำ หมอลำเกิดขึ้นจากตำนาน คือ ระบบความเชื่อเรื่องแถน ผีบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องพระอินทร์ และความเชื่อเรื่องพระโพธิ์สัตว์ นอกจากนี้สังคมอีสานเป็นสังคมการเกษตร เชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติที่สามารถบันดาลความอุดมสมบูรณ์ ที่กล่าวมานั้นล้วนเป็นมูลเหตุแห่งการเกิดหมอลำ (จารูวรรณ ธรรมวัตร, 2543)

วีระ สุดสังข์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับกลอนหมอลำไว้ว่า กลอนหมอลำได้รับอิทธิพลจากบทกล่อมลูก คำผญา หรือคำแหล่ ทำให้กำเนิดหมอลำ สมัยก่อนในภาคอีสานมีหมอลำ (หมอลำพูด) หรือผู้ชำนาญในการพูดซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้จากหนังสือ และประสบการณ์ นำมาเล่าให้ผู้ฟังได้สนุกสนานไม่ว่าจะมีงานบุญหรืองานมงคลหมอลำมักจะได้รับเชิญไปไว้ในงานเสมอ (วีระ สุดสังข์, 2526) ไพบูลย์ แสงเงิน ได้ชี้ให้เห็นว่ากลอนลำเป็นภูมิปัญญาของอีสานโดยแท้ แบ่งยุคหรือช่วงสมัยของหมอลำออกเป็น 4 ยุค คือ หมอลำรุ่นโบราณ หมอลำรุ่นแรก หมอลำรุ่นกลาง และหมอลำรุ่นปัจจุบัน (ไพบูลย์ แสงเงิน, 2534) หมอลำเป็นศิลปปิ่นที่สร้างสรรค์ทั้งในด้านความบันเทิงความรู้ในการดำรงชีวิตด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ฮีต คองต่าง ๆ และที่สำคัญยังเป็นแหล่งสร้างไหวพริบปฏิภาณให้แก่ชาวบ้าน ที่สามารถจำและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ทำนองลำไว้เป็น 3 ทำนอง คือ ลำทางสั้น ลำทางยาว และลำเต้ย ทั้งนี้จะแบ่งบทกลอน ไม่ว่าจะเป็นชนิดใดก็ตามที่หมอลำนำมาขับลำในภาคอีสาน ล้วนเรียกว่า “กลอนลำ” กลอนลำกับกลอนอ่านก็ประกอบขึ้นด้วยโครงสร้างพื้นฐานอันเดียวกัน คือ คำกลอนบทหนึ่งที่มีสี่บาท (สี่วรรค) และแต่ละบาทจะมีจำนวนคำอยู่ระหว่าง เจ็ด - สิบสองพยางค์ นอกจากนี้อาจมีคำที่อยู่หน้าหรือหลังของบางบาท ที่เรียกกันว่า คำสร้อย เช่น บัดนี้ เมื่อนั้น อ้ายเอ๋ย โอนอ้ายเอ๋ย พี่ชายเอ๋ย กลอนลำ เป็นรูปแบบของเพลงลาวโบราณแบ่งได้เป็นหลายอย่าง ตามลักษณะทำนองของการลำ เช่น ลำเต้ย ลำพิ่น ลำกลอน ลำเรื่อง ลำเรื่องต่อกลอน ลำเพลิน และลำซิ่ง ดังนั้น กลอนลำอาจหมายถึง เรื่องที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนลำตามแบบฉันทลักษณ์ของอีสาน 4 รูปแบบ คือ โคลงสาร กาบ กอน และร้าย (ฮ่าย) และใช้ถ้อยคำสำนวน ภาษาไทยถิ่นอีสานที่หมอลำนำมาเอามาขับลำตามทำนองของหมอลำแต่ละพื้นถิ่นของภาคอีสาน โดยการนำเรื่องราวที่ผูกแต่งขึ้นสำหรับขับลำให้จบเรื่องภายในกลอนเดียว ทำนองเดียว ขับลำให้จบเรื่องในหลายกลอน หลายทำนอง ในส่วนของเนื้อหาของกลอนลำนั้น ผู้แต่งจะนำเรื่องราวในวรรณคดี

ตำนาน และนิทานพื้นบ้านมาแต่งเป็นเรื่องราว แล้วหมอลำสามารถนำมาขับเป็นจังหวะและท่วงทำนองเดียวกันตลอดทั้งเรื่อง การขับลำครั้งหนึ่ง ซึ่งมีเรื่องราวหลายเรื่องรวมกันไปกลอนลำยุคต้น ๆ จะมีเนื้อหาเพียง 2 - 3 ประโยคเท่านั้น แต่ขับวกไปวนมาได้ยาวนานถึงค่อนข้างครึ่งวัน ต่อมาเมื่อสังคมก้าวเข้าสู่ชุมชนแล้ว เนื้อหาของกลอนลำจึงค่อยขยายออกไปเรื่อย ๆ จากประโยคเดียวก็ขับลำไปในหลายประโยค และท้ายที่สุดก็ขับจนจบเรื่อง โดยแต่ละเรื่องที่นักปราชญ์ท้องถิ่นนำมาประพันธ์ ล้วนมาจากรรณกรรมอันประกอบไปด้วยวรรณศิลป์หรือวรรณลีลา

วรรณลีลา นั้นราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายเฉพาะลีลาว่า หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวในการแสดงออกและวิธีที่นักเขียนแต่ละคนใช้ในการแต่งร้อยแก้วและบทร้อยกรอง และยังหมายถึง ท่วงทำนอง เช่น ลีลาการพูด ลีลาการเขียน การเลือกสรรฉันทหรือแบบประพันธ์ให้เหมาะแก่ข้อความของเรื่อง เช่น ลีลาการประพันธ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) กอบกุล อิงคณท์ ได้อธิบายความหมายของลีลาหรือสไตล์ (Style) ว่า การถ่ายทอดเรื่องราวความคิดและความตั้งใจของผู้แต่งออกมาด้วยการเลือกสรรลีลาที่เขาต้องการ เพื่อให้เหมาะสมกับเรื่องที่น่าเสนอ” (กอบกุล อิงคณท์, 2546) ในทำนองเดียวกัน กาญจนา ปราบปัญจะกล่าวว่า ลีลา หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของนักเขียนแต่ละคนในการเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนและประโยคที่เหมาะสม ตลอดจนสื่อออกมาด้วยกลวิธีการเขียนที่ชัดเจน น่าสนใจ ลีลาของแต่ละคนไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการใช้ภาษา ประสบการณ์ ความรู้สึนึกคิด ตลอดจนความสามารถที่เป็นกลวิธีเฉพาะตัว ของนักเขียนแต่ละคน ซึ่งไม่สามารถลอกเลียนกันได้ แต่ในการวิจัยครั้งนี้เรียก วรรณลีลา ตามความหมายดังกล่าว (กาญจนา ปราบปัญจะ, 2553) สมเกียรติ รักษ์มณี ได้กล่าวไว้ว่าลีลาการใช้ภาษาไทยในสังคมไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงโอกาสสถานที่ และบุคคลเสมอ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมตามระเบียบวิธีและวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย อันแสดงให้เห็นว่าคนไทยทุกคนมีศิลปะการใช้ภาษาอยู่ในใจเสมอ ดังนั้นการรู้จักเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบริบท จึงนับว่าเลือกใช้ภาษาอย่างมีวรรณศิลป์หรือวรรณลีลา (สมเกียรติ รักษ์มณี, 2551)

จากการให้ความหมาย ลีลาหรือวรรณลีลา ตามทัศนะดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลีลา คือ ลักษณะท่วงทำนองการประพันธ์ของกวี ที่แสดงออกมาด้วยอารมณ์อันสุนทรีย์ เป็นแบบของแต่ละคนไม่สามารถลอกเลียนกันได้ วรรณลีลาที่พบในวรรณกรรมกลอนลำอีสานจำแนกได้ 5 รูปแบบดังนี้ รูปแบบที่ 1 วรรณลีลาแบบตายตัว (Frozen Style) คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดกับบุคคลที่เป็นที่เคารพสูงสุด เช่น พระมหากษัตริย์ และใช้ในพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น ในพิธีกรรมทางศาสนา หรือที่เป็นพิธีการ พบในบทประณามพจน์ในวรรณกรรมกลอนลำอีสาน 14 เรื่อง จากวรรณกรรมที่ศึกษา 23 เรื่อง รูปแบบที่ 2 วรรณลีลาแบบเป็นทางการ (Formal Style) คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้ใน โอกาสสำคัญใช้พูดกับบุคคลที่สูงกว่าและใช้พูดเรื่องสำคัญ

พบในวรรณกรรมที่ศึกษา 23 เรื่อง รูปแบบที่ 3 วรรณลีลาแบบหาหรือ (Consultative Style) คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้ในการ ติดต่อธุรกิจ การงาน การซื้อขายในชีวิตประจำวัน รวมทั้ง การประชุมปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการ พบในวรรณกรรมทั้ง 23 เรื่อง รูปแบบที่ 4 วรรณลีลาแบบเป็นกันเอง (Casual Style) เป็นรูปแบบของภาษาที่ใช้พูดในโอกาสที่ไม่เป็นทางการ พูดกับบุคคลที่เท่าเทียมกันหรือคุ้นเคยกัน พบในวรรณกรรมทั้ง 23 เรื่อง รูปแบบที่ 5 วรรณลีลาแบบสนิทสนม (Intimate Style) คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดกับคนที่มีความสนิทสนมมากที่สุด เช่น บุคคลในครอบครัว ระหว่างพี่น้อง สามิภรรยา พบในวรรณกรรมทั้ง 23 เรื่อง ในการศึกษาลักษณะเด่นด้านลีลาภาษา พบว่า วรรณลีลาในวรรณกรรมกลอนลำภาคนิพนธ์มีความโดดเด่นในลีลาภาษา 2 ประการ คือ 1) ลีลาภาษาระดับคำ มีการเล่นเสียงสัมผัส การกลายเสียงของคำ การใช้คำซ้อนเพื่อความหมายและคำซ้อนเพื่อเสียงทำให้เกิดความไพเราะ มีการนำคำในภาษาถิ่นมาแต่งได้อย่างสละสลวย 2) ลีลาภาษาระดับข้อความ กวีใช้ภาษาที่มุ่งให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความงามในลักษณะภาพพจน์ โวหาร และได้รสรสตามรสวรรณคดีไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบวรรณลีลาในกลอนลำนิพนธ์
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาวรรณลีลาในกลอนลำนิพนธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลในการวิจัยวรรณกรรมกลอนลำนิพนธ์ที่มีการพิมพ์เผยแพร่ ทั้งหมด 6 ชุด จำนวน 23 เรื่อง เป็นวรรณกรรมประเภทชาดกนอกนิบาต จำนวน 13 เรื่อง และเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน 10 เรื่อง ในด้านรูปแบบวรรณลีลาในกลอนลำผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีรูปแบบการนำเสนอวรรณลีลาในกลอนลำ 5 รูปแบบ ของมาร์ติน โจส (Joos, Martin, 1961) และในด้านลักษณะทางภาษาวรรณลีลาในกลอนลำนิพนธ์ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีลีลาการใช้ภาษาของ จิตรลดา สุวดีติกุล และ ดวงมน จิตรจำนงค์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้ (จิตรลดา สุวดีติกุล, 2538); (ดวงมน จิตรจำนงค์, 2541)

1. การวิจัย เป็นวิจัยแบบคุณภาพเชิงวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยการศึกษาวรรณกรรมกลอนลำนิพนธ์ จำนวน 6 ชุด มีเรื่องที่ศึกษา 23 เรื่อง

2. กลุ่มประชากร เป็นวรรณกรรมกลอนลำนิพนธ์ที่พิมพ์เป็นหนังสือ จำนวน 6 ชุด รวม 23 เรื่อง โดยศึกษาวิเคราะห์รูปแบบลีลาภาษาและลักษณะภาษาวรรณลีลาในกลอนลำนิพนธ์

3. การเก็บข้อมูล ดำเนินการจัดเก็บข้อมูล 3 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นที่ 1 สร้างเครื่องมือเก็บบันทึกข้อมูล

ขั้นที่ 2 ศึกษา วิเคราะห์วรรณกรรมกลอนลำอีสาน จำนวน 6 ชุด รวม 23 เรื่อง

ขั้นที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์

4. เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ 2 ลักษณะ คือ เครื่องมือที่เป็นกรอบแนวความคิดในการบันทึกข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ และการกล่าวพรรณนาข้อมูล แล้วจัดเป็นการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นข้อมูลวิจัย

ผลการวิจัย

1. วรรณกรรมกลอนลำอีสานทั้ง 23 เรื่องพบว่า มีรูปแบบทางภาษาทั้ง 5 รูปแบบ พบวรรณลีลาแบบตายตัวในบทประณมพจน์ จำนวน 14 เรื่อง เป็นการใช้องค์ประกอบพิธีกรรม เป็นบทกล่าวอ้างถึงคุณพระรัตนตรัย อัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มาปกป้องรักษา การกล่าวขอมา ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หากกวีได้กระทำการผิดพลาดในสิ่งใด วรรณลีลาแบบเป็นทางการ เป็นการใช้ภาษาที่มีระดับของภาษาอย่างเป็นหลักการ พุดกับบุคคลที่สูงกว่า ใช้พูดเรื่องสำคัญ หากเป็นคำสั่งเมื่อผู้พูดได้สื่อสารออกไปแล้วผู้ฟังจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้นในทันที วรรณกรรมกลอนลำอีสานที่ปรากฏวรรณลีลาแบบปรึกษาหารือก็จะมีครบทั้ง 23 เรื่อง ซึ่งเป็นการใช้ภาษาในระดับกึ่งทางการเป็นบทสนทนาระหว่างบุคคลทั่วไป สนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกัน มีการต่อรองและมีข้อตกลงร่วมกันซึ่งบทบาทและฐานะของผู้ใช้ภาษาอยู่ในระดับฐานะเดียวกัน วรรณกรรมกลอนลำอีสานที่ปรากฏวรรณลีลาแบบลีลาแบบเป็นกันเอง มีอยู่ทั้ง 23 เรื่อง เป็นรูปแบบของภาษาที่ใช้พูดในโอกาสที่ไม่เป็นทางการไม่มีพิธีรีตอง มีการใช้คำสแลง และคำลงท้าย รูปประโยคไม่สลับซับซ้อน มีการละประธานมากกว่าในวรรณลีลาแบบหาหรือ วรรณกรรมกลอนลำอีสานที่ปรากฏวรรณลีลาแบบสนทนา ซึ่งเป็นรูปแบบของภาษาที่ใช้พูดเฉพาะกับคนที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมากที่สุด เช่น คนในครอบครัว ระหว่างพี่น้อง สามีภรรยา ใช้พูดเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องที่รู้กันอยู่อย่างดีในคู่สนทนา

2. ในด้านลักษณะทางลีลาภาษา ศิลปะในการใช้คำที่มีพลังโน้มน้าวหรือเร้าให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก เกิดอารมณ์สะเทือนใจ และเกิดภาพพจน์ไปตามจินตนาการของกวี แยกเป็น 3 ลักษณะ คือ เสียงของคำ การเล่นคำ จังหวะและลีลาของคำ ส่วนลักษณะตามภาษานั้นพบว่า วรรณกรรมกลอนลำอีสานเป็นวรรณลีลาตามลักษณะทางภาษามีครบทั้ง 23 เรื่อง ลักษณะตามภาษานี้หมายถึง การใช้ศิลปะในการสื่อสารให้ผู้ฟัง ผู้อ่านได้อารมณ์ร่วม และมีความรู้สึกร่วมเนื้อเรื่องนั้น แบ่งเป็น 5 ลักษณะ คือ

2.1 ลักษณะทางอักขรวิธี คือการใช้ภาษาทั้งพยัญชนะ เสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ตามแบบภาษาไทยมาตรฐานทุกประการ

2.2 ลักษณะของเสียง ลักษณะของเสียงในวรรณลีลาที่ใช้ในกลอนลำนั้นมี ความแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานมากเพราะทั้งเสียงพยัญชนะ เสียงสระและเสียง วรรณยุกต์ในภาษาถิ่นบางเสียงเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน

2.3 เสียงพยัญชนะเปลี่ยนตามภาษาถิ่น เช่น ปัญญา เป็น ผญา กรุณา เป็น ขุณา เรือน เป็น เอือน เดิน เป็น เตียวหรืออย่าง กราบ เป็น ขาบ เป็นต้น

2.4 เสียงสระแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานมาก เช่น ไปเถาะ เป็น ไปเถาะ เปลืองข้าว เป็น เปียงข้าว ม้าอาชาไนย เป็น อาชะไน เอาไปทิ้ง เป็น เอาไปถืม เพื่อน เป็น เพิ่น แล้ว เป็น แหล่ว เรือน เป็น เอือนหรือเอียน ฟันหรือเขี้ยวเป็น แช่ว เป็นต้น ในเสียงสระนี้มีเสียง แตกต่างเป็นเสียงเฉพาะภาษาที่ใช้ในภาคอีสาน และลีลาการใช้ทำนองให้เกิดเสียงต่าง ๆ นั้น เป็นทำนองเฉพาะของกลอนลำในแต่ละท้องถิ่น เพราะแต่ละจังหวัดจะมีลีลาการใช้ทำนอง แตกต่างกันไป เป็นต้น

2.5 การกลายเสียงคำ หมายถึง คำที่ใช้เสียงพยัญชนะหรือสระต่างกันออกไป เป็นคนละคำแต่ความหมายเหมือนกัน เช่น ไปด้วยกันเป็นไปนำกัน ง่วนนอนเป็นหวนนอน โกรธเป็นเคียด ตะวันเป็น ตาเว็น พระจันทร์เป็นอีเก็ง กิ่งกำเป็นกะปอม ปลาช่อนเป็นปลาช่อ และปลาหมอเป็นปลาแข้ง มาตัวคือ โกหก กลัวคือย่าน ถึงเป็นฮอด และก้มกราบเป็นก้มขาบ เป็นต้น

อภิปรายผล

1. จากการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอวรรณลีลาในกลอนลำอีสานแล้ว สามารถ อภิปรายได้ว่า เนื้อหาของวรรณกรรมกลอนลำมีวรรณลีลาที่เป็นรูปแบบตายตัวมีเพียง 14 เรื่อง ส่วนมากจะปรากฏในบทประณามพจน์ วรรณลีลาแบบเป็นทางการพบในบทสนทนาที่เป็น เจ้านายกับลูกน้องและผู้ที่มีฐานะเสมอกันบ้างและผู้ที่มีสถานะที่ต่างกัน ส่วนวรรณลีลาแบบ ปรีกษาหรือ พบในบทสนทนายระหว่างเจ้านายกับลูกน้องและบุคคลที่มีสถานะที่เสมอกันมีการ ต่อรองทำข้อตกลงแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกัน วรรณลีลาแบบเป็นกันเองนั้นก็จะพบได้ ในบทสนทนายระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง บุคคลที่มีความสนิทสนมกันไม่มากนัก ภาษาที่ใช้จะเป็น แบบเป็นกันเอง วรรณลีลาแบบสนิทสนมจะพบได้มากที่สุดใ้ในวรรณกรรมกลอนลำประเภท วรรณกรรมพื้นบ้าน เพราะเป็นการใช้ภาษาในระดับปาก ไม่มีกฎระเบียบในการใช้ภาษา คู่สนทนายก็มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี การใช้ภาษาแบบไม่ต้องมีพิธีรีตอง ที่เป็น เช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า อิทธิพลของพื้นที่และสังคมที่มีความเป็นอยู่แตกต่างกัน ทำให้การใช้ ภาษาแตกต่างกันตามบริบทของสังคม สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ รังสรรค์ จันตะ ที่ได้ ศึกษาเกี่ยวกับการใช้วงลีลาและธัมมวาทนาของพระสงฆ์ภาคเหนือ สรุปไว้ว่า รูปแบบและการใช้วงลีลาภาษาพระในภาษาถิ่นล้านนา (Lanna Dialects) ถูกกำหนดตาม

อิทธิพลของปัจจัยทางสังคมเป็นตัวกำหนด และได้ศึกษาลักษณะเฉพาะของฉันทมัจฉาโวหารที่พระสงฆ์แต่ละรูปใช้ในการเทศน์ว่า มีโวหารแตกต่างกันอย่างไร โดยมีพระสงฆ์นักเทศน์ใช้ศึกษาจำนวน 5 รูป 5 จังหวัด ซึ่งมีกลุ่มผู้ฟังจำนวน 100 คน ต่อพระสงฆ์ที่แสดงโวหาร 1 รูป รวม 500 คน ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างในการใช้ฉันทมัจฉาภาษาของพระทั้ง 5 แบบ ซึ่งได้แก่ ฉันทมัจฉาแบบตายตัว แบบเป็นทางการ แบบปรึกษาหารือ แบบเป็นกันเอง และแบบสนิทสนม ทั้งนี้เพราะเกิดจากอิทธิพลปัจจัยทางสังคมเป็นตัวกำหนดอันได้แก่ คุณสมบัติและความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เรื่องหรือเนื้อหาที่พูด และกาลเทศะที่พูด (รังสรรค์ จันต๊ะ, 2541)

2. ด้านลักษณะทางลีลาภาษาในกลอนลำอีสานแล้ว สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า เนื้อหาของวรรณกรรมกลอนลำอีสานมีลักษณะการใช้ลีลาทางด้านภาษาอยู่ครบทั้ง 23 เรื่องที่นำมาวิเคราะห์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญใจ บุญคุ้ม ได้ศึกษาเรื่องฉันทมัจฉาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่งผลการวิจัยพบว่า ฉันทมัจฉาในเพลงลูกทุ่ง มีการใช้คำ ต่าง ๆ ได้แก่ คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ คำเรียกญาติ คำบอกสถานที่ คำสื่ออารมณ์ และคำสแลง คำสื่ออารมณ์นั้นจะแสดงอารมณ์รัก ความสุขสมหวัง อารมณ์โศกเศร้า เสียใจ ผิดหวัง อารมณ์ประชดประชัน อารมณ์โกรธแค้น อารมณ์บันเทิง สนุกสนาน ตลกขบขัน และ คำสื่ออารมณ์อาลัยอาวรณ์ ด้านการใช้สำนวนพบว่ามีการใช้สำนวนสมัยก่อน และสำนวนที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ด้านโวหารพบว่า มีการใช้บรรยายโวหาร และพรรณนาโวหาร การใช้ภาพพจน์พบว่า มีการใช้ภาพพจน์ในด้าน อติพจน์สัทพจน์ และสัญลักษณ์ (ขวัญใจ บุญคุ้ม, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) ในด้านรูปแบบของวรรณลีลาที่พบในวรรณกรรมกลอนลำอีสานสรุปได้ว่ามีวรรณลีลา 5 รูปแบบดังนี้ 1.1) วรรณลีลาแบบตายตัว (Frozen Style) คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดกับบุคคลที่เป็นที่เคารพสูงสุด เช่น พระมหากษัตริย์ และใช้ในพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น ในพิธีกรรมทางศาสนา หรือที่เป็นพิธีการพบในบทประณามพจน์ในวรรณกรรมกลอนลำอีสาน 14 เรื่อง จากวรรณกรรมที่ศึกษา 23 เรื่อง รูปแบบที่ 1.2) วรรณลีลาแบบเป็นทางการ (Formal Style) คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้ในโอกาสสำคัญใช้พูดกับบุคคลที่สูงกว่าและใช้พูดเรื่องสำคัญ พบในวรรณกรรมที่ศึกษา 23 เรื่อง รูปแบบที่ 1.3) วรรณลีลาแบบหารือ (Consultative Style) คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้ในการติดต่อธุรกิจ การงาน การซื้อขายในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการประชุมปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการ พบในวรรณกรรมทั้ง 23 เรื่อง รูปแบบที่ 1.4) วรรณลีลาแบบเป็นกันเอง (Casual Style) เป็นรูปแบบของภาษาที่ใช้พูดในโอกาสที่ไม่เป็นทางการ พูดกับบุคคลที่เท่าเทียมกันหรือคุ้นเคยกัน พบในวรรณกรรมทั้ง 23 เรื่อง รูปแบบที่ 1.5) วรรณลีลาแบบสนิทสนม (Intimate Style) คือ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดกับคนที่มีความสนิทสนมมากที่สุด เช่น บุคคลในครอบครัว

ระหว่างพี่น้อง สามิภรรยา พบในวรรณกรรมทั้ง 23 เรื่อง 2) ในด้านลักษณะลีลาภาษาสรุปได้ว่า วรรณลีลาในวรรณกรรมกลอนลำภาควิสาณมีความโดดเด่นในลีลาภาษา 2 ประการ คือ 2.1) ลีลาภาษาระดับคำ มีการเล่นเสียงสัมผัส การกลายเสียงของคำ การใช้คำซ้อนเพื่อความหมายและคำซ้อนเพื่อเสียงทำให้เกิดความไพเราะ มีการนำคำในภาษาถิ่น นำคำภาษาต่างประเทศ มาประพันธ์กลอนลำได้อย่างสละสลวย 2.2) ลีลาภาษาระดับข้อความ กวีใช้ภาษาที่มุ่งให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความงามในลักษณะภาพพจน์ โวหาร และได้รสรสตามรสวรรณคดีไทย ข้อเสนอแนะ 1) เมื่อได้ศึกษาวรรณลีลาในวรรณกรรมกลอนลำวิสาณแล้วสามารถนำไปใช้กับการเลือกใช้คำในการเขียนภาษาไทยให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่หรือตรงกับกาลเทศะ โดยเฉพาะวรรณลีลาแบบตายตัว วรรณลีลาแบบเป็นทางการ วรรณลีลาแบบปรึกษาหารือ วรรณลีลาแบบเป็นกันเอง และวรรณลีลาแบบสนิทสนม คือ วรรณลีลาทั้งห้ารูปแบบและลักษณะการใช้ภาษาสามารถนำไปใช้กับการเลือกใช้คำในติดต่อสื่อสารทั้งทางด้านการพูด การอ่าน และการเขียนภาษาไทยในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล สถานที่ โอกาส และระดับฐานะของคนในทางสังคม 2) เมื่อได้ศึกษาวรรณลีลาในวรรณกรรมกลอนลำวิสาณแล้วสามารถนำไปใช้กับการเลือกใช้คำในการเขียนภาษาไทยในระดับของคำ ระดับของข้อความ เพื่อให้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล สถานที่ โอกาส และระดับฐานะของคนในทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ไพบูลย์ แสงเงิน. (2534). กลอนลำภูมิปัญญาของอีสาน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- กอบกุล อิงคนนท์. (2546). ศัพท์วรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ขจร.
- กาญจนา ปราบปัญจะ. (2553). การศึกษาลีลาการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนของ ว.วชิรเมธี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ขวัญใจ บุญคุ้ม. (2559). วิจารณ์และบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2543). ภูมิปัญญาอีสาน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาสารคาม: โครงการตำราคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิตรลดา สุวัติกุล. (2538). วรรณคดีวิจารณ์แนวสุนทรียศาสตร์. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 7 วรรณคดีวิจารณ์สำหรับครู. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2541). สุนทรียภาพในภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

รังสรรค์ จันต๊ะ. (2541). การใช้วัจนลีลาและอวัจนโวหารล้านนาของพระสงฆ์ภาคเหนือ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.

วีระ สุดสังข์. (2526). หมอลำศิลปวรรณคดีอีสาน. ครูไทย, 28(1), 60-69.

สมเกียรติ รัชมณี. (2551). ภาษาวรรณศิลป์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สายน้ำใจ.

Joos, Martin. (1961). The Five Clocks: a Linguistic Excursion into the Five Styles of English Usage. New York: Harcourt, Brace and World.

ความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด*

STUDENTS' MATHEMATICAL FLEXIBILITY THINKING IN MATHEMATICS CLASSROOM USING LESSON STUDY AND OPEN APPROACH

พรเพ็ญ เฟื่องฟู

Phornpen Fuangfoo

นฤมล ช่างศรี

Narumon Changsri

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: phornpen.fu@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการวิเคราะห์โพโตคอลและการบรรยายเชิงวิเคราะห์ กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2562 ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนและทีมการศึกษาชั้นเรียนประกอบด้วยครูประจำการและนักศึกษาระดับปริญญาโทได้นำการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตามแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ไปใช้ในชั้นเรียนตั้งแต่กลุ่มเป้าหมายอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเป็นการเตรียมบริบทชั้นเรียนคณิตศาสตร์แบบใหม่ ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องพื้นที่ โพโตคอลชั้นเรียน ผลงานของนักเรียน บันทึกการสังเกตการสอน และบันทึกการสะท้อนผล วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดของ Imai ผลวิจัยพบว่านักเรียนมีความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น โดยวิเคราะห์เริ่มจากชั้นสร้างแผนการสอนร่วมกันมีการคาดการณ์แนวคิดที่จะเกิดขึ้น ชั้นสังเกตการสอนร่วมกันทีมสังเกตการสอนตามขั้นตอนของวิธีการแบบเปิดพบแนวคิดทั้งหมด 7 แนวคิด คือ การเปรียบเทียบพื้นที่โดยตรง, การสร้างตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส, การแปลงรูปพื้นที่, การใช้สูตรการหาพื้นที่รูปสี่เหลี่ยม, การหาพื้นที่โดยการบวก, การหาพื้นที่โดยการคูณ, การใช้ความกว้างหรือความยาวชั้นสะท้อนผลการสอนร่วมกันพบว่านักเรียนบรรลุเป้าหมายชั้นเรียน ส่วนความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ในระยะแรกมีแนวคิดไม่หลากหลาย แต่เมื่อใช้ครบหนึ่งปีการศึกษาพบแนวคิดใน

* Received 7 July 2020; Revised 15 October 2020; Accepted 17 November 2020

การแก้ปัญหาที่หลากหลายมากขึ้น บางกิจกรรมเกิดแนวคิดที่ทีมไม่ได้คาดการณ์ ทำให้ทีมเรียนรู้แนวคิดต่าง ๆ และคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนได้ครอบคลุมมากขึ้น

คำสำคัญ: ความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์, การศึกษาชั้นเรียน, วิธีการแบบเปิด

Abstract

This research was aim to study students' mathematical flexibility thinking in mathematics classroom using lesson study and open approach. This qualitative research made use of protocol analysis and analytic description. Target group was Grade 5 students in the academic year 2019. The Lesson study team consists of one graduate students, one inservice teacher, and the researcher as a teacher. This team have applied Lesson Study and Open Approach based on Maitree Inprasitha-concepts in classroom since target group study in grade 4 to provide a new mathematics classroom. The empirical data analyzed in this research consisted Lesson plans for unit area, Protocols of students' doing activity in the classroom, student works, field note and Record reflecting of Lesson study team. The Imai's framework was used to Interpreting students' mathematical flexibility thinking. The study found that Target students have more mathematical flexibility thinking. The analysis start form Collaborative Plan: the team creating a lesson plan and predicting student ideas. Collaborative Do: Found mathematical flexibility ideas 7 concepts of Area, such as direct comparison of space, Square grid construction, area transformation, use of the rectangular area formula, find the area by addition, find the area by multiplication, use the width or length. Collaborative See: Found that students were able to achieve their goals. student's mathematical flexibility thinking in the beginning had not many ideas, but after one academic year of innovation they found that students had more various solutions. Some activities were not anticipated by the lesson study team. This team learns the concepts that come up with each plan

Keywords: Mathematical Flexibility Thinking, Lesson Study, Open Approach

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 โลกมีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ครูจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความรู้และพัฒนานักเรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) กลุ่มเครือข่าย P21 (Partnership For 21st Century Skills) ได้สร้างกรอบการเรียนรู้ซึ่งมีส่วนของทักษะที่นักเรียนควรได้รับทักษะหนึ่งที่สำคัญคือการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (The Partnership for 21st Century Learning, 2015) กระบวนทัศน์เกี่ยวกับทักษะที่มีความสำคัญเป็นสิ่งที่ต้องการและจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่ได้มีการเคลื่อนย้ายจาก “พฤติกรรม” ไปสู่ “ทักษะการคิด” ได้แก่การคิดขั้นสูง (Shimizu, Y., 2007)

ผลการทดสอบระดับชาติ (National Testing: NT) และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O - NET) คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ (Inprasitha, M., 2010) เช่นเดียวกับการทดสอบ TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) ค.ศ. 2011 และ 2015 บ่งชี้ว่าผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของไทยมีคะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ในด้านเนื้อหาและพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต่ำ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561)

โรงเรียนในประเทศไทยต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ ควบลดการสอนท่องจำเนื้อหาวิชาในห้องเรียน แต่ให้เน้นที่ประสบการณ์ กิจกรรม การทำงานในสภาวะจริง (ประเวศ วะสี, 2544) “การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study)” เป็นนวัตกรรมที่มีแนวคิดพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการที่จะปรับปรุงและพัฒนาการสอนในห้องเรียน ซึ่งถูกนำมาปรับใช้ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ของประเทศไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2545 (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561) โดยได้ปรับเปลี่ยนขั้นตอนเหลือ 3 ขั้นตอน คือการร่วมมือกันวางแผนการจัดการเรียนรู้รายสัปดาห์ การร่วมมือกันสังเกตการสอนรายสัปดาห์ และการร่วมมือกันสะท้อนผลการสอนรายสัปดาห์

ชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการแบบเปิดจะเน้นกระบวนการแก้ปัญหาและวิธีการแบบเปิดในฐานะวิธีการสอนมี 4 ขั้นตอนคือนำเสนอปัญหาปลายเปิด นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา อภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน และสรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียน (Inprasitha, M., 2011) ทำให้วิธีการนี้เป็นวิธีการสอนที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดขั้นสูงทางคณิตศาสตร์เน้นกระบวนการแก้ปัญหาและทักษะการคิดของนักเรียน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557)

จากที่ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่โรงเรียนในโครงการพัฒนาการคิดขั้นสูงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนกล้าแสดงออก กระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาและหาวิธีการใหม่ ๆ ด้วยตนเอง ยอมรับความคิดที่แตกต่างของเพื่อนร่วมชั้น แต่เมื่อผู้วิจัยบรรจุเป็นครู

ประชากรพบว่าชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยใช้วิธีการสอนแบบเดิม เมื่อนักเรียนเจอโจทย์รูปแบบใหม่จะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ นักเรียนไม่เกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ความคิดยืดหยุ่นเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Saito & Akita, 2004) อย่างไรก็ตามในบริบทของชั้นเรียนคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียนในปัจจุบัน การคิดยืดหยุ่นของนักเรียนแทบจะไม่ถูกใช้ (Saito & Akita, 2004) ซึ่ง Imai, T. ได้กล่าวว่าความคิดยืดหยุ่นหมายถึงความหลากหลายของแนวคิดที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ที่กำหนด (Imai, T., 2000) อีกทั้ง Nohda, N. ได้กล่าวว่าวิธีการสอนที่จะช่วยสนับสนุนแนวทางในการคิดคณิตศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน คือ การสอนด้วยวิธีการแบบเปิด (Nohda, N., 2000) ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่จัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด มีเป้าหมายที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557) ดังผลการศึกษาของ จุฬาลักษณ์ ใจอ่อน พบว่า ในระหว่างที่นักเรียนแก้ปัญหาปลายเปิดนั้นพวกเขาสามารถใช้วิธีการแก้ปัญหาที่มาจากวิธีคิดของตนเองเป็นวิธีการที่มีความแปลกใหม่ (จุฬาลักษณ์ ใจอ่อน, 2551) และปิติพงษ์ วิริยาภรณ์ประภาส พบว่าชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เกิดความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ครบทั้ง 4 องค์ประกอบตามแนวคิดของ Nohda, N. (ปิติพงษ์ วิริยาภรณ์ประภาส, 2560); (Nohda, N., 2000)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน ซึ่งการที่เราจะพัฒนาการคิดนี้ให้เกิดขึ้นควรเริ่มต้นด้วยการส่งเสริมให้เกิดองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์คือความคิดยืดหยุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการวิเคราะห์โพรโตคอล (Protocol Analysis) และการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analytic Description) โดยแบ่งการทำวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เตรียมบริบทชั้นเรียน ที่มีการศึกษาชั้นเรียนสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนำการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตามแนวคิดของ Inprasitha,

M. เข้าไปใช้เพื่อปรับบริบทให้เป็นชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาและคิดหลากหลาย ตลอดปีการศึกษา 2561 และ 2562 (Inprasitha, M., 2011)

ระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูล ทีมการศึกษาชั้นเรียนจะนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 กับกลุ่มเป้าหมายเดิมซึ่งปัจจุบันอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งในขณะนี้นักเรียนเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้มีการเตรียมบริบทชั้นเรียนให้เป็นชั้นเรียนคณิตศาสตร์แบบใหม่ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 และต่อเนื่องไปจนถึงปีการศึกษา 2562

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องพื้นที่ จำนวน 8 แผน ที่ทีมได้ออกแบบโดยยึดแนวทางการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดของ Inprasitha, M. (Inprasitha, M., 2011)

2. แบบบันทึกการสังเกตการสอนของทีมศึกษาชั้นเรียน ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลเพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นตลอดการทำกิจกรรมและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

3. กล้องบันทึกวิดีโอ ใช้สำหรับบันทึกภาพและเสียงของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์แล้วถอดคำพูดออกมาในรูปข้อความและจัดทำเป็นโพรโตคอล

4. เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับบันทึกเสียงของนักเรียนในระหว่างการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงไปวิเคราะห์แล้วถอดคำพูดและจัดทำเป็นโพรโตคอล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ทีมได้ร่วมกันสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย โดยผู้วิจัยอยู่ในฐานะครูผู้สอนนำแผนไปใช้จัดกิจกรรมการสอนกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะนำวิดีโอที่ถ่ายมาถอดเทปเป็นโพรโตคอลชั้นเรียน และรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือเพื่อมาประกอบวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้ข้อมูลแผนการจัดการเรียนรู้ ผลงานของนักเรียน โพรโตคอลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบบันทึกการสังเกตการสอนของทีมศึกษาชั้นเรียน และบันทึกการสะท้อนผลของทีมโดยเน้นการวิเคราะห์โพรโตคอล ตามขั้นตอนของวิธีการแบบเปิดและการศึกษาชั้นเรียนควบคู่ไปกับกรอบแนวคิดของ Imai, T. (Imai, T., 2000)

ผลการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Plan) วิเคราะห์เนื้อหาที่ต้องการ กำหนดเป้าหมายของชั้นเรียน ออกแบบคำสั่งและสื่อรวมทั้งคาดคะเนแนวความคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยในทุกชั้นที่มจะต้องคำนึงว่าส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองตามแนวคิดวิธีการแบบเปิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องพื้นที่ มีกิจกรรมชื่อว่า “อันไหนใหญ่กว่า” มีรายละเอียดดังนี้

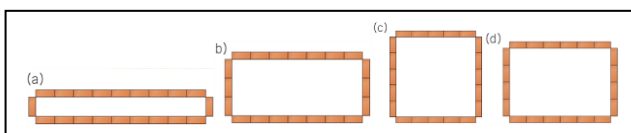
สถานการณ์ปัญหาที่ 1: ครูวางผ้าสองผืนที่มีขนาดใกล้เคียงกันไว้ที่โต๊ะพร้อมเล่าว่าครูซื้อผ้าสองผืนนี้มา เพราะว่าครูตัดสินไม่ได้ว่าผืนไหนใหญ่กว่ากัน

คำสั่งที่ 1: ให้นักเรียนหาวิธีเปรียบเทียบผ้าสองผืน

สถานการณ์ปัญหาที่ 2: ครูต้องให้นักเรียนเปรียบเทียบว่าระหว่างรูปเรขาคณิตสองชนิดนี้รูปไหนใหญ่กว่ากัน โดยห้ามเคลื่อนย้ายรูป

คำสั่งที่ 2: ให้นักเรียนเปรียบเทียบว่าระหว่างรูปเรขาคณิตสองชนิดนี้รูปไหนใหญ่กว่ากัน โดยห้ามเคลื่อนย้ายรูป

สถานการณ์ปัญหาที่ 3: นักเรียนชั้น ป. 5 กำลังสร้างแปลงดอกไม้รูปสี่เหลี่ยมมุมฉากและรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส โดยใช้อิฐ 20 ก้อนมาล้อมรอบขอบแปลง ได้ 4 แบบดังนี้

คำสั่งที่ 3: ให้นักเรียนหาวิธีเปรียบเทียบพื้นที่ของแปลงดอกไม้แปลงใดพื้นที่ใหญ่ที่สุด พร้อมเขียนอธิบายวิธีคิดให้ละเอียด

ภาพที่ 1 กิจกรรม “อันไหนใหญ่กว่า”

1.1 เป้าหมายของบทเรียนในแต่ละคาบในหน่วยการเรียนรู้ นั้น นักเรียนสามารถบอกความหมายของพื้นที่โดยผ่านกิจกรรมการเปรียบเทียบขนาดของแปลงดอกไม้ได้ และนักเรียนสามารถอธิบายวิธีการเปรียบเทียบขนาดของแปลงดอกไม้ได้

1.2 การคาดคะเนแนวคิดของนักเรียนที่จะตอบสนองต่อคำสั่ง ที่มีการศึกษาชั้นเรียนได้คาดคะเนแนวความคิดทางคณิตศาสตร์ที่จะเกิดขึ้นเพื่อที่จะได้เห็นความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ดังนี้

คำสั่งที่ 1

แนวคิดเปรียบเทียบโดยตรง

- เปรียบเทียบโดยใช้สายตา

- นักเรียนนำผ้ามาวางทับกันเพื่อเปรียบเทียบ
แนวคิดการเปรียบเทียบโดยอ้อม
 - ใช้ไม้บรรทัดวัดความยาวของผืนผ้า
 - นำผ้าไปวางเทียบกับโต๊ะครูแล้วดูส่วนที่เกิน เหลือส่วนที่เกินมากกว่าแสดงว่าใหญ่กว่า

คำสั่งที่ 2

แนวคิดเปรียบเทียบโดยตรง
 - เปรียบเทียบโดยใช้สายตา
แนวคิดเปรียบเทียบโดยสร้างหน่วยในการเปรียบเทียบ
 - นับและทำสัญลักษณ์ขีดในแต่ละรูปในรูปเรขาคณิต
 ถ้าเหลือแสดงว่าใหญ่กว่า
 - นับจำนวนรูปเล็ก ๆ ที่อยู่ด้านในทั้งหมด และเปรียบเทียบกันโดยดูจำนวน

คำสั่งที่ 3

แนวคิดเปรียบเทียบโดยตรง
 - วางหรือวาดรูปแปลงดอกไม้ทับกัน จากนั้นเปรียบเทียบ
แนวคิดเปรียบเทียบโดยสร้างตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส
 - วัดความยาวโดยรอบของแปลงดอกไม้แล้วนำมาบวกกัน
 แล้วเปรียบเทียบผลบวก
 - วาดรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่มีขนาดเท่า ๆ กันลงบนแปลงดอกไม้ นับจำนวนและเปรียบเทียบ

2. การสังเกตการสอนร่วมกัน (Collaborative Do) ในขั้นตอนนี้ทีมทำหน้าที่สังเกตและบันทึกแนวคิดทั้งหมดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยไม่รบกวนหรือชี้แนะในการลงมือแก้ปัญหา

ขั้นที่ 1 นำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด ครูเริ่มต้นด้วยการนำเสนอปัญหาเปรียบเทียบผืนผ้าพันคอที่ขนาดใกล้เคียงกันและถามว่าจะซื้อผืนไหนโดยที่ไม่ให้ดูขนาดของผ้าทำให้นักเรียนตัดสินใจจากความชอบส่วนตัว จากนั้นดำเนินกิจกรรมต่อเพื่อให้นักเรียนเปรียบเทียบผืนผ้า และครูจึงได้เสนอสถานการณ์ที่ 2 การเปรียบเทียบรูปโดยห้ามเคลื่อนย้ายรูปและสถานการณ์ที่ 3 เปรียบเทียบแปลงดอกไม้ จากการถอดเทปโพดคอลลชันเรียนทีมได้สังเกตว่านักเรียนปรากฏวิธีการแก้ปัญหาดังนี้

แนวคิดที่ 1 การเปรียบเทียบพื้นที่โดยตรง

วิธีการที่ 1 การเปรียบเทียบพื้นที่โดยการนำมาประกบกัน นักเรียนเปรียบเทียบผ้าพันคอโดยนำมาเปรียบเทียบกันโดยตรง ดังภาพและโพดคอลลชันเรียนต่อไปนี้

ภาพที่ 2 นักเรียนนำผืนผ้าไปเทียบกันให้เพื่อน ร่วมชั้นได้เปรียบเทียบขนาด

ตารางที่ 1 โปรโตคอลชั้นเรียนในแนวคิดที่ 1 การเปรียบเทียบพื้นที่โดยตรง

Item	ผู้พูด	ข้อความ/พฤติกรรม
20	ครู	เดี่ยวครูขอถามว่า แพรบอกว่าผืนเล็กกว่า หยกบอกว่าผืนใหญ่กว่า เรามั่นใจมั๊ย เราทุกคนมั่นใจมั๊ยว่า ผ้าสองผืนนี้ ผืนไหนใหญ่กว่ากัน
:	:	:
25	นักเรียน	เอาผ้ามาเทียบกัน (เด็กสองคนด้านหน้ากางมือตามขนาดผ้าแล้วเอามาประกบกัน)
26	ครู	เอามา...
27	แพร	นำมาประกบกันค่ะ
:	:	:
34	ครู	สับสนพยายกว่าเพราะอะไร
35	นักเรียน	เพราะว่ามันเกิน

จากโปรโตคอลชั้นเรียนจะเห็นได้ว่าใน Item 21 นักเรียนได้พยายามแสดงวิธีเปรียบเทียบผืนผ้าโดยการนำไปเทียบกันกับนักเรียนที่ถือผ้าร่วมกัน เมื่อครูถามเพื่อนร่วมชั้นว่าเพื่อนทำอะไร นักเรียนตอบว่า “เอาผ้ามาเทียบกัน (เด็กสองคนด้านหน้ากางมือตามขนาดผ้าแล้วเอามาประกบกัน)” ครูจึงได้มีการถามวิธีที่รู้ได้ว่าอันไหนใหญ่กว่า โดยนักเรียนให้เหตุผลว่า “เพราะว่ามันเกินกัน” ดัง Item 35 จากโปรโตคอลแสดงให้เห็นแนวคิดที่นักเรียนใช้คือการเปรียบเทียบพื้นที่โดยตรง เห็นได้จากการที่นักเรียนใช้คำว่า “นำมาเทียบกันค่ะ” และสังเกตว่าผืนใดใหญ่กว่าโดยการดูส่วนที่เกินกันออกไป

แนวคิดที่ 2 การเปรียบเทียบพื้นที่โดยการสร้างตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส

วิธีการที่ 2 การเปรียบเทียบพื้นที่โดยการสร้างหน่วยมาเปรียบเทียบกัน

ตารางที่ 2 โปรโตคอลชั้นเรียนในแนวคิดที่ 2 การเปรียบเทียบพื้นที่โดยการสร้างตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส

Item	ผู้พูด	ข้อความ/พฤติกรรม
51	ครู	อะ คนอื่นใครว่าอันที่หนึ่งมันกว้างกว่า กว้างเจ้ง ครูแอบได้ยินที่พูดอันหนึ่งแล้วมันตีกับเจ้งบอกว่า อันไหนมันใหญ่กว่า
52	ก๊วยเจ้ง	กว้างกว่า มันมีหลายช่องกว่า

Item	ผู้พูด	ข้อความ/พฤติกรรม
:	:	:
57	ครู	ก๊วยเจ๋งเลยบอกว่าอันนี้กว้างกว่าใหญ่กว่าเนาะ อะไปนั่ง อันนี้เราตอบเพราะเรานับช่องไข่ม้อย? จ๊น ถ้ารูปนี้ละ

จากโปรโตคอลข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อครูถามถึงวิธีการเปรียบเทียบนักเรียนบางคนไม่สามารถหาได้ แต่จาก Item 52 มีนักเรียนตอบว่า “กว้างกว่า มันมีหลายช่องกว่า” จากคำพูดนี้สื่อให้เห็นว่านักเรียนมีแนวคิดของการเปรียบเทียบพื้นที่โดยการสร้างตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส จึงได้นับจำนวนช่องเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบพื้นที่ของรูปทั้งสองรูป

ขั้นที่ 2 นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา เมื่อนักเรียนทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาร่วมกันแล้ว ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มลงมือแก้ปัญหาร่วมกัน และบันทึกแนวคิดของกลุ่มลงในใบงาน ผู้สอนสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียนรวมถึงแนวคิดที่เกิดขึ้น อีกทั้งกระตุ้นนักเรียนโดยการใช้คำถาม ซึ่งครูจะไม่แทรกแซงความคิดของนักเรียน

ภาพที่ 3 นักเรียนลงมือแก้ปัญหาร่วมกัน

จากการถอดเทปโปรโตคอลของชั้นเรียนและผ่านร่องรอยของผลงานของนักเรียนในชั้นนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแก้ปัญหา ทีมสังเกตเห็นวิธีการแก้ปัญหาดังนี้

แนวคิดที่ 3 การเปรียบเทียบพื้นที่โดยการแปลงรูปพื้นที่

วิธีการที่ 3 การตัดและต่อพื้นที่

ตารางที่ 3 โปรโตคอลชั้นเรียนแนวคิดที่ 3 การเปรียบเทียบพื้นที่โดยการแปลงรูปพื้นที่

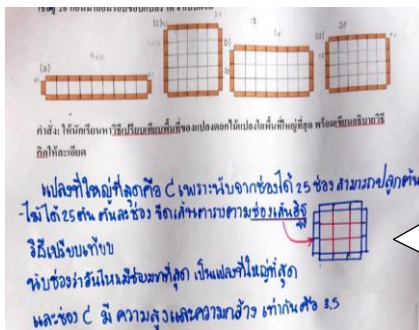
Item	ผู้พูด	ข้อความ/พฤติกรรม
110	หญิง	(เอาไม้บรรทัดมาวางแต่นับจำนวนอิฐที่วางเป็นแปรงดอกไม้ในรูป c จากนั้นไปนับรูป b)
:	:	:
114	หญิง	ฉันว่าอันนี้เป็น 5x5 (ชี้รูป b) อันนี้(ชี้รูป c) ก็เอาถึงแค่ 5 ที่เหลือก็ตัดมาแล้วลองมาต่อตรงนี้(ชี้ด้านบนรูป c)
115	โพธิ์	(ชี้รูป a) อันนี้ก็มาต่อสิ
116	หญิง	อันนี้ไม่ได้ มันน้อย

จากโปรโตคอลชั้นเรียน Item 110 - 116 จะเห็นได้ว่า นักเรียนได้พยายามใช้วิธีการตัดและต่อพื้นที่ที่ครูกำหนดเพื่อให้มีขนาดใกล้เคียงกัน เห็นได้จาก Item 114 - 116 ที่นักเรียนได้พูดถึงวิธีการของตนว่า “ฉันว่าอันนี้เป็น 5×5 (ชีรูป b) อันนี้ (ชีรูป c) ก็เอาถึงแค่ 5 ที่เหลือก็ตัดมาแล้วลองมาต่อตรงนี้ (ชีด้านบนรูป c)” ซึ่งทำให้เห็นว่านักเรียนพยายามที่จะตัดและต่อรูป c เพื่อให้ใกล้เคียงรูป b เพื่อนอีกคนจึงเสนอให้ตัดและต่อรูป a เช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนกำลังใช้แนวความคิดการเปรียบเทียบพื้นที่โดยการแปลงรูปพื้นที่

แนวคิดที่ 2 การเปรียบเทียบพื้นที่โดยการสร้างตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส

วิธีการที่ 4 ชิดเส้นตารางนับช่อง

แปลงที่ใหญ่ที่สุดคือ C เพราะนับจากช่องได้ 25 ช่อง สามารถปลูกต้นไม้ได้ 25 ต้น ต้นละช่อง ชิดเส้นตารางตามช่องเส้นอิฐ

วิธีเปรียบเทียบ

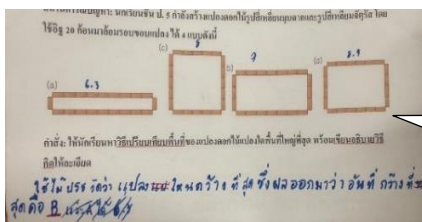
นับช่องว่าอันไหนมีช่องมากที่สุด เป็นแปลงที่ใหญ่ที่สุด และช่อง C มีความสูงและความกว้างเท่ากันคือ 8.3

ภาพที่ 4 วิธีการที่ 4 ชิดเส้นตารางนับช่อง

จากผลงานนักเรียนจะเห็นได้ว่านักเรียนได้พยายามเขียนอธิบายวิธีแก้ปัญหาของตนเองไว้ว่า “แปลงที่ใหญ่ที่สุดคือ C เพราะนับจากช่องได้ 25 ช่อง ... ชิดเส้นตารางตามช่องเส้นอิฐ” โดยได้พยายามอธิบายวิธีเปรียบเทียบพื้นที่ไว้ว่า “นับช่องว่าอันไหนมีช่องมากที่สุดเป็นแปลงที่ใหญ่ที่สุด” แสดงให้เห็นว่านักเรียนกำลังใช้แนวความคิดการเปรียบเทียบพื้นที่โดยการสร้างตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส

แนวคิดที่ 4 เปรียบเทียบพื้นที่โดยใช้ความกว้างหรือความยาว

วิธีการที่ 5 วัดความกว้างของรูป

ใช้ไม้บรรทัดวัดว่าแปลงไหนกว้างที่สุด ซึ่งผลออกมาว่าอันที่กว้างที่สุดคือ B

ภาพที่ 5 วิธีการที่ 5 วัดความกว้างของรูป

จะเห็นได้ว่านักเรียนได้เขียนอธิบายวิธีแก้ปัญหาของตนเองไว้ว่า “ใช้ไม้บรรทัดวัดว่าแปลงไหนกว้างที่สุด ซึ่งผลออกมาว่าอันที่กว้างที่สุดคือ B” จากข้อความที่ว่า “ใช้ไม้บรรทัดวัด” แสดงให้เห็นว่านักเรียนกำลังใช้แนวคิดว่าเปรียบเทียบพื้นที่โดยการวัดความยาวด้านเปรียบเทียบกัน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยังมีความเข้าใจผิดกับการเปรียบเทียบ จึงเป็นแนวคิดที่ครูจะต้องร่วมกันแก้ไขในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 3 อภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน ครูผู้สอนเลือกแนวคิดการนำเสนอโดยเรียงลำดับแนวคิดพื้นฐานไปจนถึงแนวคิดที่ยาก จากนั้นให้นักเรียนได้ออกมานำเสนอและอธิบายแนวคิดของกลุ่มตนเอง โดยเพื่อนร่วมชั้นเรียนสามารถตั้งข้อสังเกตถึงวิธีการแก้ปัญหากลุ่มนั้นเพื่อเรียนรู้ร่วมกันทั้งชั้นเรียน อีกทั้งเปรียบเทียบแนวคิดของการแก้ปัญหาทั้งชั้นเรียน

ภาพที่ 6 นักเรียนนำเสนอแนวคิดของกลุ่มตนเอง

ขั้นที่ 4 สรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน สรุปบทเรียนโดยให้นักเรียนย้อนคิดไปถึงวิธีการที่นำเสนอทั้งหมดพยายามเชื่อมโยงแนวคิด และเพื่อสรุปความหมายของคำว่า “พื้นที่” ครูจึงให้นักเรียนออกมานำเสนอความหมายของพื้นที่ของแต่ละคน เพื่อเป็นการสรุปชั้นเรียน

ภาพที่ 7 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเชื่อมโยงแนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

3. การสะท้อนผลการสอนร่วมกัน (Collaborative See)

3.1 การบรรลุเป้าหมายในคาบเรียน สามารถสรุปได้ว่า คาบเรียนนี้นักเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายคาบเรียนทั้งสองเป้าหมาย ดังที่ครูผู้สอนได้พูดว่า “นักเรียนตอบความหมายของพื้นที่ว่า คือพื้นที่ข้างในรูปสี่เหลี่ยมหรือรูปเรขาคณิตแต่ละรูป หรือ “พื้นที่คือพื้นที่ข้างในกรอบสี่เหลี่ยมของก้อนอิฐ” ครูผู้สังเกตคนที่ 1 คิดว่าชั้นเรียนบรรลุเป้าหมายแต่ยังไม่สมบูรณ์ และเป้าหมายข้อที่ 2 ผู้สอนกล่าวว่า “นักเรียนก็สามารถตอบได้ว่ารูปไหนใหญ่กว่าโดยใช้วิธีต่างกันออกไป ทั้ง ชัดเส้นตารางจัตุรัสแล้วนับ หรือการพยายามตัดต่อรูป”

3.2 ความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นในคาบเรียน แนวคิดที่สังเกตเห็นเกี่ยวกับความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนพบทั้งหมด 3 แนวคิดคือในขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหาพบการเปรียบเทียบโดยตรง และยังพบแนวคิดของการสร้างตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัสในขั้นนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่สองและขั้นตอนการลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองของนักเรียน นอกจากนั้นยังพบแนวคิดการแปลงรูปพื้นที่ คือการพยายามหัด ยืด การตัด การย้าย ฯลฯ แต่พื้นที่ยังคงเดิม

สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

เมื่อพิจารณาความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์จากแนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลายของนักเรียนที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนด พบความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ทั้งหมดในแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

ตารางที่ 4 สรุปความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

แนวคิด	การคาดการณ์แนวคิด ในขั้นการสร้าง แผนการจัดการเรียนรู้	แนวคิดที่เกิดขึ้นใน ขั้นการสังเกตการ สอน	แนวคิดที่ทีม การศึกษาชั้นเรียน สะท้อนผล
เปรียบเทียบพื้นที่โดยตรง	✓	✓	✓
เปรียบเทียบพื้นที่โดยอ้อม	✓		
เปรียบเทียบพื้นที่โดยการสร้างตารางสี่เหลี่ยม จัตุรัส	✓	✓	✓
เปรียบเทียบพื้นที่โดยการแปลงรูป		✓	✓
เปรียบเทียบพื้นที่โดยการให้ควมกว้างหรือ ความยาว		✓	
เปรียบเทียบโดยสร้างหน่วยในการเปรียบเทียบ	✓		

จากตารางสรุปข้างต้นจะเห็นว่าบางแนวคิดที่พบในขั้นการสังเกตการสอนและการสะท้อนผลเป็นแนวคิดที่ทีมการศึกษาชั้นเรียนไม่ได้คาดคะเนไว้ ในขั้นการสร้างแผนการจัดการ

เรียนรู้ เช่นแนวคิดของการเปรียบเทียบพื้นที่โดยการแปลงรูป แนวคิดเปรียบเทียบพื้นที่โดยการวัดความยาวของด้านซึ่งเป็นแนวคิดที่จะต้องได้รับการปรับเพื่อให้เป็นแนวคิดที่ถูกต้องเช่นกัน

อภิปรายผล

ชั้นเรียนที่นำนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดมาใช้เพื่อปรับบริบทชั้นเรียนคณิตศาสตร์แบบใหม่ทำให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้จากการรอคอยคำตอบจากครู เป็นนักเรียนที่กล้าลงมือแก้ปัญหาเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดแนวคิดที่หลากหลายมากขึ้นในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Becker, J. P. & Shimada, S. พบว่าวิธีการแบบเปิดมีศักยภาพในการพัฒนาการเรียน ทำให้นักเรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเดิม โดยในช่วงแรกนักเรียนไม่ค่อยมีความคิดยืดหยุ่นจะเริ่มต้นด้วยการคิดคล่องและเมื่อเรียนไปเรื่อย ๆ จึงเกิดความคิดยืดหยุ่นที่มากขึ้น (Becker, J. P. & Shimada, S., 1997) ตามที่ Imai, T. ได้กล่าวไว้ว่านักเรียนที่สามารถคิดแก้ปัญหาได้ในสถานการณ์แรกจะพบค่าความคิดยืดหยุ่นสูงขึ้นในการลงมือแก้สถานการณ์ปัญหาที่ 2 (Imai, T., 2000) โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ Saito & Akita กล่าวไว้คือ รูปแบบของการศึกษาที่ให้ความสนใจการสอบมากเกินไป ซึ่งเมื่อได้นำวิธีการแบบเปิดมาใช้ในฐานะวิธีการสอนส่งผลให้นักเรียนมีอิสระในการคิด ทำให้เกิดแนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลายจึงพบว่าเกิดความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมากกว่าการเรียนการสอนคณิตศาสตร์แบบเดิม (Saito & Akita, 2004) ดังที่ National Council of Teacher of Mathematics ได้กล่าวถึงการสอนคณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องเข้าใจสิ่งที่นักเรียนรู้และจำเป็นต้องเรียนรู้จากนั้นจึงท้าทายและสนับสนุนให้พวกเขาเรียนรู้ ดังนั้นการนำวิธีการแบบเปิดมาใช้ในการสอนวิชาคณิตศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่ดีสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียน (National Council of Teacher of Mathematics (NCTM), 2000) สอดคล้อง Saito & Akita ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดยืดหยุ่นเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ (Saito & Akita, 2004)

ดังนั้นการนำนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตามแนวคิดของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ มาใช้ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์จึงส่งผลให้นักเรียนค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนและการแสดงออกจนกระทั่งเกิดความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นทักษะที่มีความสำคัญสำหรับคนในศตวรรษที่ 21 และที่มการศึกษาระดับชั้นเรียนยังสามารถพัฒนาชั้นเรียนคณิตศาสตร์ให้เป็นการเรียนรู้คณิตศาสตร์ผ่านการลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองของนักเรียนได้ นอกจากนี้ที่มการศึกษาระดับชั้นเรียนยังได้เรียนรู้การออกแบบสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือแก้ปัญหา รวมทั้งออกแบบสื่อที่ช่วยให้นักเรียนได้เกิดความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในการแก้ปัญหาได้มากยิ่งขึ้น (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับตอนเตรียมบริบทชั้นเรียนช่วงแรกและเมื่อวิเคราะห์ความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดโดยเริ่มจากการสร้างแผนการสอนร่วมกันของทีมการศึกษาชั้นเรียนได้คาดการณ์แนวคิดของนักเรียนที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด ขึ้นสังเกตการสอนร่วมกันทีมได้สังเกตการสอนตามขั้นตอนของวิธีการแบบเปิดพบความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นในหน่วยการเรียนรู้เรื่องพื้นที่จำนวนทั้งหมด 7 แนวคิด เช่น การเปรียบเทียบพื้นที่โดยตรง, การสร้างตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส, การแปลงรูปพื้นที่, การใช้สูตรการหาพื้นที่รูปสี่เหลี่ยม, การหาพื้นที่โดยการบวก, การหาพื้นที่โดยการคูณ, การใช้ความกว้างหรือความยาว ซึ่งแนวคิดที่พบส่วนใหญ่คือการสร้างตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส นอกจากนั้นจากการสะท้อนผลการสอนร่วมกันของทีม พบว่านักเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่วนความคิดยืดหยุ่นทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นในปีการศึกษา 2561 นักเรียนมีแนวคิดไม่หลากหลาย แต่เมื่อใช้นวัตกรรมครบหนึ่งปีการศึกษาพบว่ามีความคิดในการแก้ปัญหาที่หลากหลายมากขึ้นบางกิจกรรมเกิดแนวคิดที่ทีมไม่ได้คาดการณ์ไว้ ซึ่งทำให้ทีมการศึกษาชั้นเรียนเรียนรู้แนวคิดที่เกิดขึ้นในแต่ละแผนและสามารถคาดการณ์แนวคิดได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น **ข้อเสนอแนะ** 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการคาดการณ์แนวคิดของผู้เรียนที่จะเกิดขึ้น ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูเรียบเรียงแนวคิดของชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป การพัฒนาสื่อการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดแนวคิดที่หลากหลายในการแก้ปัญหานำไปสู่การเกิดความคิดยืดหยุ่นที่มากขึ้น เนื่องจากการทำการวิจัยในครั้งนี้สังเกตเห็นได้ว่าสื่อที่ใช้ในชั้นเรียนส่งผลให้เกิดวิธีการคิดที่แตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน. ขอนแก่น: เพ็ญพรินตัง จำกัด.
- _____. (2561). การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด: PLC ภาคปฏิบัติจริงในโรงเรียน (Open Approach Lesson Study: An Authentic PLC Practice in School). ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน.
- จุฬาลักษณ์ ใจอ่อน. (2551). การวิเคราะห์การก้าวข้ามภาวะยึดติดในสถานการณ์การแก้ปัญหาปลายเปิดโดยอาศัยการประเมินความคิดสร้างสรรค์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ประเวศ วะสี. (2544). ยุทธศาสตร์ทางปัญญาและการปฏิรูปการศึกษาที่พาประเทศพ้นวิกฤต. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- ปิติพงษ์ วิริยาภรณ์ประภาส. (2560). ความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). คู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- Becker, J. P. & Shimada, S. (1997). The Open - Ended Approach: A New Proposal for Teaching Mathematics. Reston, Virginia: National Council of Teachers of Mathematics.
- Imai, T. (2000). The relationships between fluency and flexibility of divergent thinking in open ended mathematics situation and overcoming fixation in mathematics on Japanese junior high school. In T. Nakahara, M.Koyama (Eds.), Proceedings of the 24th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education. Hiroshima, Japan: Hiroshima University.
- Inprasitha, M. (2010). One Feature of Adaptive Lesson Study in Thailand - Designing Learning Unit. In Proceeding of the 45th Korean National Meeting of Mathematics Education Donggok University. Donggok University.
- _____. (2011). Lesson Study as an Innovation for Teacher Professional Development: A Decade of Thailand Experience Paper presentation at ICER2011, Faculty of Education. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- National Council of Teacher of Mathematics (NCTM). (2000). Principles and Standards for School Mathematics. Washington D.C.: National Academy Press.
- Nohda, N. (2000). Teaching by open - approach method in Japanese mathematics classroom. In Proceeding of the 24th conference of the international

- Group for the Psychology of Mathematics Education. Hiroshima, Japan: Hiroshima University.
- Saito & Akita. (2004). How to evaluate students, creativity and attitude. In Documentation of the first annual conference of the Mathematics Education Research Partnership. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Shimizu, Y. (2007). Lesson study: What, why, and how? In H. Bass, Z. Usiskin, & G. Burill (Eds.), Studying classroom teaching as a medium for professional development: Proceedings of a US - Japan Workshop (pp. 53 - 57). Atlanta, GA: National Academies Press.
- The Partnership for 21st Century Learning. (2015). Framework for 21st Century Learning. Retrieved May 14, 2018, from <http://www.P21.org>

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย
ของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา*
POLITICAL CULTURE REINFORCEMENT IN DEMOCRATIC SYSTEM OF
LOCAL POLITICIANS IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ไพวรรณ ปุริมาต

Paiwan Purimart

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

E-mail: pichitpuri2@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 2) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 25 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) ศึกษาการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีจิตสำนึกรักความเป็นธรรมสำนึกในพันธหน้าที่ต่อสังคมแสดงตนมีอิสระทางความคิด รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดการใช้อำนาจที่เป็นธรรม นำปัญหาความต้องการมาเชื่อมโยงให้เกิดการจัดการที่เหมาะสมจะช่วยลดความขัดแย้ง ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจต่าง ๆ รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจที่มีอยู่ ให้พลเมืองมีสิทธิหรือมีอำนาจอย่างเสมอภาค เป็นธรรมในการมีส่วนร่วม นำเสนอแผนพัฒนาท้องถิ่น การตรวจสอบการดำเนินโครงการของแผนพัฒนาท้องถิ่นควบคู่กับการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนให้เข้ามาศึกษาแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยการรับฟังความคิดเห็นจะช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองใช้ระบบประชาธิปไตย อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารอำนาจ

* Received 10 July 2020; Revised 19 October 2020; Accepted 17 November 2020

ตุลาการสนับสนุนการทำกิจกรรมทางการเมือง และต้องมีจิตสำนึกรักความเป็นธรรมสำนึก
ในพันธหน้าที่ต่อสังคม

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง, วัฒนธรรมทางการเมือง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

This research article has reasons for 1) to study the political culture enhancement in the democratic system of local politicians in Nakhon Ratchasima Province 2) to propose guidelines for enhancing the democratic political culture of local politicians in Nakhon Ratchasima Province. Qualitative research methodology data were collected from 25 interviewees. Data were collected using the interview form. In - depth interviews the analysis of expository and descriptive data was used. The research results were found that. 1) Studying the enhancement of political culture in the democratic system of local politicians in Nakhon Ratchasima Province. Local politicians must have a public mind, fairness, a sense of social responsibility, express themselves with freedom of thought. Listen to the opinions of all parties to achieve fair use of power Bring the problem of demand and connect to it for proper management will help reduce conflicts. To allow the people to participate in the exercise of various powers, including supporting the people to have a better understanding of the existing power. Give citizens equal rights or powers It is fair to participate in presenting local development plans. Examining the implementation of projects of the local development plan, along with public relations to the public to study the local development plan. 2) To present guidelines for enhancing political culture in the democratic system of local politicians in Nakhon Ratchasima Province, Including the rule of law, morality, Transparency principle, Participation principle Responsibility and the Value principle. By listening to opinions, it will help to reduce conflicts and political violence. Legislative power Executive power, judicial power, support for political activities and must have a public mind, love fairness, a sense of duty to society

Keywords: Reinforcement, Political Culture, Democratic System

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองกับสังคมการเมืองในเชิงจิตวิทยา โดยวัฒนธรรมทางการเมืองใดที่สังคมการเมืองต้องการก็มักถูกปลูกฝังให้เป็นความคิด อุดมการณ์ ความเชื่อ ของสมาชิกในสังคมการเมืองนั้น ๆ ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นความคิดอุดมการณ์, ความเชื่อ ฯลฯ ที่ขึ้นตรงกับกระบวนการสร้างความคิด อุดมการณ์ ความเชื่อ จากสถาบันในทางการเมืองต่าง ๆ ที่แปรผันต่างกันไปตามแต่ละสังคมการเมืองวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นมโนทัศน์ที่สำคัญในสาขาวิชาการพัฒนาการเมือง ซึ่งเป็นสาขาวิชาในทางรัฐศาสตร์ (Andrew Heywood, 1997) สังคมสามารถที่จะผลิตกระบวนการทางสังคมที่จะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาของสังคมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการพัฒนาการประชาธิปไตย ความแตกแยกในสังคม ความขัดแย้ง ความรุนแรงได้หรือไม่อย่างไร หรืออาจจะเป็นคำถามว่าวัฒนธรรมทางการเมืองมีธรรมชาติที่จะการเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ แม้ว่าสังคมจะมีการพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงไป (พฤทธิสาณ ชุมพล, 2550) ลักษณะทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาจะเป็นการสืบทอดอำนาจทางการเมืองผ่านระบบเพื่อนพ้อง เครือข่าย โดยเฉพาะทางเครือญาติ ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มอิทธิพลทางการเมือง (อมร รักษาสัตย์ และคณะ, 2543) ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกันหลากหลายกลุ่ม โดยเฉพาะในบริบทช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาที่มีการเกิดการเลือกตั้งและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมนั้น ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา อาทิเช่นในปัจจุบัน ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ก็เป็นคนสนิทของฐานอำนาจของนักการเมืองเก่าหรือนายกเทศบาลเมืองนครราชสีมาก็เป็นคนจากพรรคชาติพัฒนาก็ยังพื้นฐานอำนาจเก่าอีกเช่นกัน ยังไม่นับรวมเครือข่าย ที่เข้าไปครอบงำการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นขนาดเล็ก เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล ทั้งทั้งจังหวัด

นอกจากนี้ ประเด็นปัญหาจากข้อมูลคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2561 พบว่า มีข้อกล่าวหา ร้องเรียนจำนวน 471 เรื่อง หน่วยงานที่ถูกร้องเรียนมากที่สุด 4 ลำดับแรกเรียงจากมากไปหาน้อยคือ องค์การบริหารส่วนตำบล 175 เรื่อง เทศบาล 165 เรื่อง หน่วยงานทางการศึกษา 45 เรื่อง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด 20 เรื่อง (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2561) ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจะมีพลวัตรทางการเมืองในการเปลี่ยนแปลงทุกครั้ง อาศัยระบบอุปถัมภ์ นำไปสู่ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่นในสังคมไทย

ปัญหาการจัดซื้อจัดจ้าง ปัญหาการใช้ทรัพยากรของทางราชการ ในจังหวัดนครราชสีมา ที่ปรากฏในปัจจุบันจากการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ มีปัญหา

ในการจัดซื้อจัดจ้าง การใช้ทรัพย์สินของทางราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตน การเรียกรับเงินจากการซื้อขายตำแหน่ง การสร้างสนามฟุตบอล เป็นต้น ซึ่งเป็นส่งผลต่อขวัญ กำลังใจของประชาชนในพื้นที่นั้นว่าเป็นความล้มเหลวในการใช้งบประมาณแผ่นดิน (สถาบันพระปกเกล้า, 2550) เกิดการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบของนักการเมืองและข้าราชการ หากเกิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เชื่อว่าในการทุจริตคอร์รัปชันในจังหวัดนครราชสีมาที่จะลดลงหรือหมดไปสำหรับข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันในจังหวัดนครราชสีมาตลอดจนสังคมไทย จึงเป็นปัญหาต่อการพัฒนาเนื่องจากขาดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ เป็นปัญหาที่รัฐบาลได้หาแนวทางป้องกันและปราบปรามเพื่อให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลงหรือหมดไปจากสังคมไทย (ปรีชา อุตระกุล และคณะ, 2561)

การมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพของประชาชน คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างอิสระบนพื้นฐานของความรู้ความตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง หากนักการเมืองท้องถิ่นมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีก็จะส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และภาคประชาสังคมในการร่วมกันเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของท้องถิ่นที่เข้มแข็ง อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
2. นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ได้แก่ เจาะจงผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่สังกัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา หน่วยงาน/องค์กรอิสระ จำนวน 25 รูปหรือคน

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

2.1 การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ สามารถหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาารายข้อ (Item Content Validity Index, I - CVI) และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (Content Validity For Scale, S - CVI) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

2.1.1 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจเครื่องมือที่ออกแบบไว้

2.1.2 หาความตรงตามเนื้อหาารายข้อและความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอแนะกรรมการที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 รูปหรือคน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยก่อนนำไปใช้ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ ความตรงตามเนื้อหาารายข้อ และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ ตลอดจนภาษาที่ใช้โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณา มาตราประเมินความสอดคล้องจะมี 5 ระดับ คือ

- 1 = ไม่สอดคล้อง
- 2 = สอดคล้องบางส่วน
- 3 = ค่อนข้างสอดคล้อง
- 4 = มีความสอดคล้องมาก

2.3 เกณฑ์การแปลความหมายการหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา จะนำเฉพาะข้อที่ได้รับการประเมิน 3 หรือ 4 เท่านั้น (ถือว่ามีความสอดคล้อง) มาคำนวณผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 คน ไม่ควรเกิน 10 คน (เกินความจำเป็น) (Lynn, M. R., 1986) ซึ่งค่าความตรงตามเนื้อหาารายข้อ (Item Content Validity Index, I - CVI) มีค่า 1 และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (Content Validity For Scale, S - CVI) มีค่า 1 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์มีความตรงตามเนื้อหา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการด้วยวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถาม ทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เกี่ยวกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

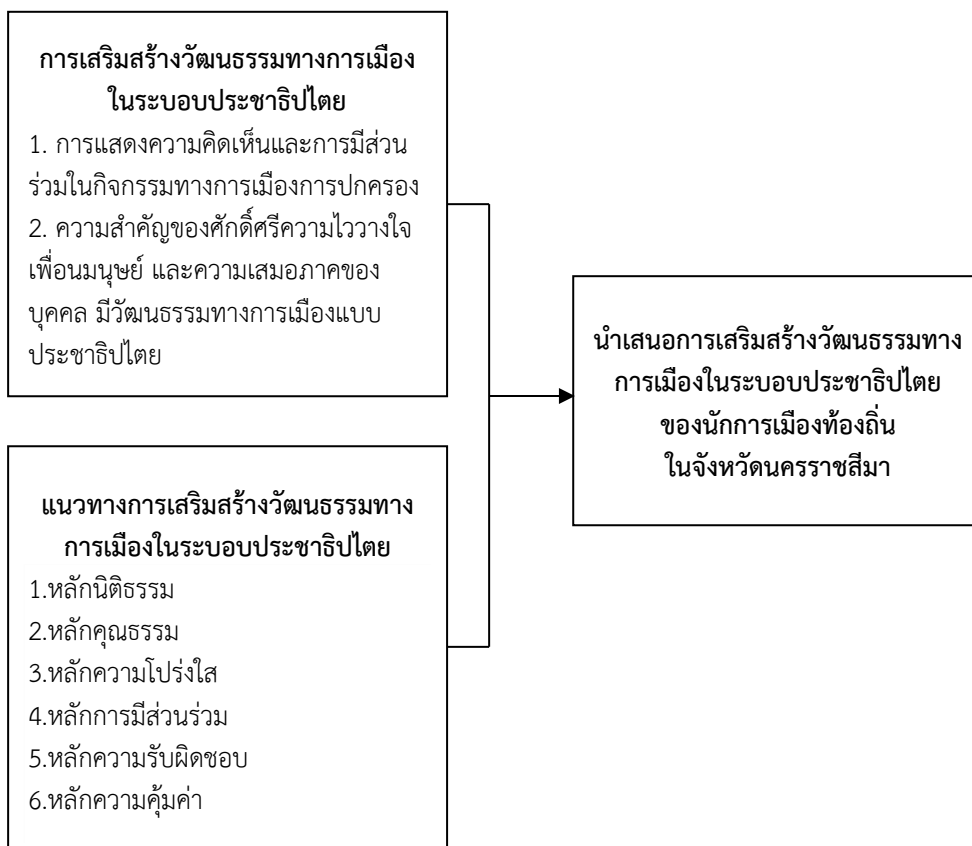
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์ การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ให้เห็น

องค์ประกอบตามลักษณะของข้อมูลเชิงประจักษ์ มาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับต่อไป

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ศึกษาการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

1.1 การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง พบว่าลักษณะเช่นนี้จะเป็นผลมาจากสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ มีความมั่นคงในอนาคตดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา จะต้องคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม ความยุติธรรม ยึดหลักความเสมอภาคของ

บุคคล หลักเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากการปฏิบัติเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม เพื่อจะส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา สามารถพัฒนาระบบประชาธิปไตยในท้องถิ่นและยังส่งผลไปยังประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ความสำคัญของศักดิ์ศรีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ และความเสมอภาคของบุคคล มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันในการที่จะได้รับการบริการทุกชนิดที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนจะต้องยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล หลักความเสมอภาคของบุคคล หลักแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในการพูดแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ตนจะไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นเหล่านั้นก็ตาม ผู้มีจิตใจประชาธิปไตยจะต้องยอมรับหรือมีความอดกลั้นต่อการปฏิบัติที่แตกต่างไปของผู้อื่น หากพฤติกรรมเหล่านั้นไม่ขัดต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของตน

2. นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

2.1 หลักนิติธรรม การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีนโยบาย แผนงาน โครงการ และมาตรการด้านการบริหารจัดการ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการบริหารงานมีความชัดเจน ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ตามกฎหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น คำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของประชาชน และมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบโดยทั่วถึง มีการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนแล้วเร่งดำเนินการ และรายงานผลให้ทราบตามระยะเวลาที่ระเบียบกำหนด และมีการปรับปรุงระเบียบ ข้อบังคับให้เหมาะสมกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2.2 หลักคุณธรรม การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น และพนักงานมีนุชย์สัมพันธ์ที่ดี มีความสุภาพอ่อนโยน และมีไมตรีจิตพร้อมให้บริการ นอกจากนี้ผู้บริหารท้องถิ่นมีจิตสำนึก ยึดมั่นหลักการและภาคภูมิใจต่อการให้บริการประชาชน และการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านธรรมาภิบาลมีการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมคุณธรรมและการพัฒนาการเรียนรู้แก่ผู้บริหารท้องถิ่นสมาชิกสภาท้องถิ่นและพนักงานอย่างต่อเนื่อง

2.3 หลักความโปร่งใส การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยในจังหวัดนครราชสีมาเปิดโอกาสให้ประชาชนติดตามตรวจสอบการทำงานตลอดถึงแผนงานและโครงการต่าง ๆ มีกระบวนการทำงานอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา

สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจะได้รับการตรวจสอบตลอดเวลา มีการกำหนดเกณฑ์ชี้วัดการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม และเปิดเผยต่อสาธารณชน

2.4 หลักการมีส่วนร่วม การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบโครงการแผนงานบริการสาธารณะที่มีการดำเนินงาน และตรวจสอบติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะ สามารถตรวจสอบการบริหารของผู้บริหารได้อย่างแท้จริง

2.5 หลักความรับผิดชอบ การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์การพัฒนา และกลยุทธ์ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน บุคลากรของมีความรับผิดชอบต่อการทำงานที่ได้รับมอบหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคม และผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานมีความกล้าหาญ พร้อมทั้งจะยอมรับผลจากการปฏิบัติงานของตน

2.6 หลักความคุ้มค่า การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีการส่งเสริมให้บุคลากรในสำนักงานมีการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากรพลังงานอย่างคุ้มค่า ผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโค้งไผ่ได้สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน และการใช้งบประมาณมีความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานที่ชุมชนได้รับ

อภิปรายผล

1. ศึกษาการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง พบว่าลักษณะเช่นนี้จะเป็นผลมาจากสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ มีความมั่นคงในอนาคตดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา จะต้องคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม ความยุติธรรม ยึดหลักความเสมอภาคของบุคคล หลักเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากการปฏิบัติเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมเช่นว่านี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม เพื่อจะส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาสามารถพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นและยังส่งผลไปยังประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความสำคัญของศักดิ์ศรีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ และความเสมอภาคของบุคคล มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันในการที่จะได้รับการบริการทุกชนิดที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนจะต้องยึดมั่นและ

เชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล หลักความเสมอภาคของบุคคล หลักแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในการพูดแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ตนจะไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นเหล่านั้นก็ตาม ผู้มีจิตใจประชาธิปไตยจะต้องยอมรับหรือมีความอดกลั้นต่อการปฏิบัติที่แตกต่างไปของผู้อื่น หากพฤติกรรมเหล่านั้นไม่ขัดต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของตน สอดคล้องกับ ทวีศักดิ์ ตั้งวัฒนธรรม และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะข้าราชการพลเรือนที่พึงประสงค์ด้านมาตรฐานจริยธรรม ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะข้าราชการพลเรือนที่พึงประสงค์ด้านมาตรฐานจริยธรรม ต้องมีจิตสาธารณะในการให้บริการประชาชนโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีและความเท่าเทียม การมีส่วนร่วม ความมีน้ำใจ คุณภาพงาน และให้ความช่วยเหลือโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย (ทวีศักดิ์ ตั้งวัฒนธรรม และคณะ, 2558)

2. นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 1) หลักนิติธรรม การบริหารงานมีความชัดเจน ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ตามกฎหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น คำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของประชาชน และมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบโดยทั่วถึง มีการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนแล้วเร่งดำเนินการ และรายงานผลให้ทราบตามระยะเวลาที่ระเบียบกำหนด และมีการปรับปรุงระเบียบ ข้อบังคับให้เหมาะสมกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ 2) หลักคุณธรรม สมาชิกสภาท้องถิ่น และพนักงานมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสุภาพอ่อนโยน และมีเมตตาริจิตพร้อมให้บริการ มีจิตสำนึก ยึดมั่นหลักการและภาคภูมิใจต่อการให้บริการประชาชน 3) หลักความโปร่งใส เปิดโอกาสให้ประชาชนติดตามตรวจสอบการทำงาน ตลอดถึงแผนงานและโครงการต่าง ๆ มีกระบวนการทำงานอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 4) หลักการมีส่วนร่วม การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบโครงการแผนงานบริการสาธารณะที่มีการดำเนินงาน และตรวจสอบติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อชุมชน 5) หลักความรับผิดชอบ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์การพัฒนา และกลยุทธ์ในการดำเนินโครงการกิจกรรมอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน บุคลากรมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคม และผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานมีความกล้าหาญ พร้อมทั้งจะยอมรับผลจากการปฏิบัติงานของตน 6) หลักความคุ้มค่า มีการส่งเสริมให้บุคลากรในสำนักงานมีการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากรพลังงานอย่างคุ้มค่า ผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไค้งไผ่ได้สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน และการใช้งบประมาณมีความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานที่ชุมชนได้รับ สอดคล้องกับ อนุชา พิมายนอก และภควรรณ ลุนสำโรง ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงาน

ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสุรนารี เล็งเห็นว่าการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า นั้น การบริหารงานตามหลักการมีส่วนร่วม และหลักความโปร่งใส จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเชื่อมั่นและความไว้วางใจที่ประชาชนพึงมีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลสุรนารี ดังนั้น คณะผู้บริหาร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคน จะต้องให้ความสำคัญและเพิ่มกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาของประชาชนให้พึงมีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสุรนารี (อนุชา พิมายนอก และภควรรณ ลุนสำโรง, 2558) และสอดคล้องกับ วีระ หาญกัน และสุวรรัฐ แลสันกลาง ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่นำมาใช้ที่มี ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4 อันดับแรกได้แก่ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน ด้านหลักนิติธรรม รองลงมาได้แก่ด้าน การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานด้านหลักความคุ้มค่า และด้านการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีอยู่ 2 ด้านคือ ด้านการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานด้านหลักความโปร่งใส และด้านการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ในการบริหารงานด้านหลักคุณธรรม (วีระ หาญกัน และสุวรรัฐ แลสันกลาง, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นพบว่า 1) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา การเป็นนักการเมืองต้องการมีจิตสาธารณะ ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้มีความเข้มแข็ง กล้าหาญ เสียสละอดทน ว่องไวต่อปัญหาตลอดเวลา มีความคิดก้าวหน้า ริเริ่มสร้างสรรค์ มีความคิดยืดหยุ่น ยืนยันมั่นเพียร มีความวิริยะอุตสาหะ มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเสียสละ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ นำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาสู่การพัฒนา เห็นประโยชน์ของประชาชนมากกว่าประโยชน์ของตนเอง เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้บริหารงานท้องถิ่นของนักการเมืองท้องถิ่นต้องอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและความถูกต้องในการทำงาน

ถ้ามีหลักการที่ชัดเจน การทำงานก็จะง่าย สะดวกเร็วขึ้น มีความเป็นธรรม และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้แม่นยำ 2) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ความศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น เมื่อศรัทธาแล้วจะมีความเชื่อมั่น เมื่อมีความเชื่อมั่นก็ย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยคำนึงถึงหลักสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นที่ต้องตระหนักถึงหลักความเสมอภาคในทางกฎหมาย ประชาชนทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกันซึ่งใช้บังคับกับทุกคนในชุมชน สิทธิในการชุมนุม สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย สิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร และต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของคนอื่นนักการเมืองท้องถิ่นต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นและพฤติกรรมที่แตกต่าง แม้เราจะไม่เห็นด้วยหรือไม่ชอบก็ต้องอดทน อดกลั้นรับฟังในความเห็นต่างนั้น ตราบใดที่ผู้นั้นยังใช้สิทธิของตนเองภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมาย **ข้อเสนอแนะ** 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เป็นการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปสู่การวางรากฐานความเป็นประชาธิปไตย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและผลักดันให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาล 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้เป็นแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปสู่การวางรากฐานความเป็นประชาธิปไตย และศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม ศึกษาเพิ่มการศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและรอบด้านสามารถอธิบายความแปรปรวนของวัฒนธรรมทางการเมืองได้อย่างครอบคลุม

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2561). รายงานผลการตรวจสอบผลการปฏิบัติหน้าที่ประจำปี 2561. นนทบุรี: สยามคัลเลอร์พริ้น จำกัด.
- ทวีศักดิ์ ตั้งวัฒนธรรม และคณะ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะข้าราชการพลเรือนที่พึงประสงค์ด้านมาตรฐานจริยธรรม. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย , 8(2), 1-12.
- ปรีชา อุตระกุล และคณะ. (2561). โครงการ ประชาสังคมกับการเสริมสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่นเพื่อพัฒนาระบบและกลไกในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน กรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พฤทธิสถาน ชุมพล. (2550). ระบบการเมือง: ความรู้เบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วีระ หาญกัน และสุวรัฐ แลสันกลาง. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 5(1), 53-65.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2550). วัฒนธรรมการเมือง จริยธรรมและการปกครอง. ใน การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 9 ประจำปี 2550. สถาบันพระปกเกล้า.
- อนุชา พินายนอก และภควรรณ ลุนสำโรง. (2558). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลสุรนารี อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- อมร รักษาสัตย์ และคณะ. (2543). ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการและแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Andrew Heywood. (1997). Politics. London: Macmillan.
- Lynn, M. R. (1986). Determination and Quantification of Content Validity. Nursing Research, 36(6), 382-385.

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
ต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE ROLE OF THE VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS OF PROMOTING
PUBLIC HEALTH KHUN THALE SUB - DISTRICT MUEANG
DISTRICT SURATTHANI PROVINCE

สุธิสา กรายแก้ว

Sutisa Kraikaew

พัชลดา สุวรรณวล

Patchlada Suwanual

สุภาภรณ์ โสภา

Supaporn Sopa

พระครูธีรธรรมพิมล

Phrakhruthirathamphimo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surat Thani Buddhist College, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 3) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ อาสาสมัครในเขตตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 139 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.903 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 36 - 50 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งอาสาสมัครมากกว่า 10 ปี บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค

* Received 5 August 2020; Revised 20 October 2020; Accepted 18 November 2020

ด้านการฟื้นฟู และด้านการรักษา ผลการเปรียบเทียบ พบว่า อาสาสมัครที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่ง อสม. ต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลจากวิจัยครั้งนี้ ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถดูแลตนเองตามหลักการการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งการปฏิบัติงานเพื่อสร้างประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, การส่งเสริมสุขภาพ

Abstract

This independent study aims to 1) To study the roles and duties of village health volunteers 2) To compare roles and duties of village health volunteers 3) To study the problems, suggestions, roles and duties of village health volunteers The sample group for this study was Khun Thale Sub-district, Muang District, Surat Thani Province, were 139 people. By using questionnaires as educational tools. Has a confidence value of 0.903 The statistics used in data analysis are percentage average standard deviation and statistics of analysis of variance. The results of the research that Most of the samples were female, aged between 36 - 50 years, have secondary education engage in trades private businesses have a monthly income of 10,000 - 15,000 baht and work period in the position over 10 years The role of village health volunteers in overall was at a high level, In descending order. Health promotion Disease prevention Restoration and treatment The results of the comparison revealed that Roles and duties of village health volunteers Volunteers by gender age educational level, occupation, monthly income And the duration of working in the position village volunteers. Have roles and duties of village health volunteers The difference was not statistically significant at 0.05. The results of this study will provide basic information for guidelines for improving the role of volunteers in improving the health of villagers. Obtaining health promotion will certainly bring success.

Keywords: The Role, The Village Health Volunteers, Promoting Health

บทนำ

การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนพัฒนาระบบบริการสุขภาพโดยเน้นการป้องกันโรคมกกว่าการรอให้เจ็บป่วยแล้วจึงมารักษาตามนโยบายรัฐบาลและสามารถในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองการส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนในการดูแลสุขภาพตนเองและการจัดระบบสุขภาพชุมชนจึงมีความสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จเป้าหมายการให้บริการประชาชนของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ให้ประชาชนมีพฤติกรรมที่ถูกต้องและชุมชนมีการจัดการสุขภาพที่เข้มแข็งกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน ด้วยเหตุนี้ หลักการสำคัญประการหนึ่งของการมีระบบหลักประกันสุขภาพที่ดีคือ การมีระบบส่งเสริมและคุ้มครองประชาชนด้านสุขภาพ โดยมีกลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคี

ในระบบหลักประกันสุขภาพ จึงหมายถึงการที่ประชาชนองค์กรประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรวิชาชีพที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพเกิดความตระหนักและมีแนวคิดร่วมกันถึงความเป็นเจ้าของระบบประกันสุขภาพและได้ร่วมคิด ร่วมดำเนินการและร่วมพัฒนาร่วมติดตามผล เพื่อส่งเสริมให้เกิดระบบบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2563)

การดำเนินงานสาธารณสุขชุมชนได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนมาพัฒนางานเพื่อให้เครือข่ายองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเองได้มากขึ้น รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมที่พัฒนาศักยภาพชุมชนและมีอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นเสมือนตัวแทนประชาชนทำหน้าที่ในการช่วยเหลือและรับผิดชอบสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขและภาคีเครือข่ายจึงมีความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทผู้ให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและยังเป็นการเพิ่มศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขในการดำเนินกิจกรรมงานส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอีกด้วย คุณภาพการบริการสาธารณสุขทำหน้าที่สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัยการสื่อสารสาธารณสุข การแนะนำการเผยแพร่ความรู้ การวางแผนและประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุขตลอดจน ให้บริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังป้องกันโรค การช่วยเหลือรักษาพยาบาลเบื้องต้น

ดังนั้น การมีบทบาทสำคัญในการบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนมิใช่เป็นการดำเนินงานแต่เพียงงานสาธารณสุขเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการบูรณาการงานทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน จึงเป็นบทบาทที่จะต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนสำหรับบทบาทและความรับผิดชอบหลักของ อสม. คือ บทบาทในการแก้ไขร้ายกระจายข่าวดีชี้บริการประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี หลักเกณฑ์การ

ปฏิบัติงานตามบทบาทของอสม. ในรูปแบบการทำแผนงานโครงการ การบริหารจัดการงบประมาณและการบริการสุขภาพผสมผสานการป้องกัน รักษาส่งเสริม และฟื้นฟูสภาพครอบคลุมกิจกรรม 14 กิจกรรมหลักเพื่อดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาของชุมชนสาธารณสุขในระดับชุมชนมีความสำคัญที่ อสม. จำเป็นต้องรู้เข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์และสนับสนุนการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องหากสามารถวางแผนงานเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหายาสาธารณสุขภายในชุมชนของตนเองได้ ด้านสาธารณสุขได้การกระตุ้นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ อสม. การเสริมสร้างเรื่องผลประโยชน์ตอบแทนและให้ความรู้ด้านสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานจะทำให้ประชาชนยอมรับนับถือ อสม. เพิ่มขึ้นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของ อสม. คือการยอมรับและการสนับสนุนจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้องและขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ความเสียสละความสามารถในการประสานและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนของ อสม. ประชาชนและชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมชุมชนก็จะเกิดความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง ตำบลขุนทะเลตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ระยะห่างจากตัวเมือง สุราษฎร์ธานี ประมาณ 18 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศของตำบลขุนทะเลพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและมีลักษณะลาดเอียง ในพื้นที่ตำบลขุนทะเลอำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานีก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมาอย่างต่อเนื่องจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 10 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในตำบลขุนทะเลมีค่อนข้างมากในปัจจุบันอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้ทวีบทบาทและมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ความสลับซับซ้อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนด้านสุขภาพ คือ ประชาชนเสียชีวิตเนื่องจากโรคไม่ติดต่อมากขึ้น เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ และหลอดเลือด อุบัติเหตุเบาหวาน เป็นต้น ซึ่งสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและจิตส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ปัญหาจากสังคมและปัญหาจากสภาพแวดล้อมโรคใหม่ ๆ และการบริการสาธารณสุขยังไม่ทั่วถึง รวมถึงข้อจำกัดในการตอบสนองความต้องการของประชาชนเนื่องจากการขาดบุคลากรทางการแพทย์ในการรักษารวมถึงการค้นหาวางแผนและแก้ไขปัญหายาสาธารณสุขในชุมชนร่วมกัน (เทศบาลตำบลขุนทะเล, 2563)

ด้วยเหตุนี้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบางคนยังขาดการปฏิสัมพันธ์กับประชาชน อีกทั้งการให้บริการ สาธารณสุขมูลฐานต่าง ๆ จากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึงทำให้ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์ด้านสาธารณสุขอย่างเต็มที่รวมถึงสภาพความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและชุมชนที่ขยายเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันได้ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพต่าง ๆ มากมายเกิดการเคลื่อนย้ายโรคเนื่องจากคนชนบทย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในเมืองหรือแม้กระทั่งการเกิดโรคระบาดสายพันธุ์ใหม่ ๆ (ชนิดา เตชะปັນ, 2561) รวมถึงโรคไม่ติดต่อที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ก็กลายเป็นปัญหาสุขภาพเรื้อรัง

ที่จะต้องได้รับการดูแลเหล่านี้นี้ได้ส่งผลให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและเครือข่ายต้นสังกัดต้องเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาดังกล่าวมากขึ้นและอย่างทันที่พร้อมกันนั้นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านใหม่ เพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึงมุ่งสู่เป้าหมายการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า (กฤษฎาภัสสร ขาวปทุมทิพย์, 2556)

จากสาเหตุที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้คณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการปฏิบัติงานและตามความคาดหวังของประชาชน โดยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยสำคัญถึงบทบาทของหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข รวมทั้งศึกษาปัจจัยสำคัญทั้งบทบาทหน้าที่ทางด้านการแพทย์สาธารณสุขและสภาวะสุขภาพของประชาชน ตลอดจนข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนำข้อเสนอแนะเพื่อไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชนพื้นที่ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี อันจะก่อให้เกิดบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข นำไปปรับปรุงวางแผนและพัฒนา งานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลขุนทะเลอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลขุนทะเลอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพตำบลขุนทะเล ตำบลขุนทะเลอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ ดำเนินการตามกระบวนการศึกษาเชิงปริมาณ โดยจำแนกรายละเอียดของแต่ละวิธีดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษา และด้านการฟื้นฟู ทั้งนี้ มีแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข และทฤษฎีบทบาทที่นำมาประกอบการศึกษา
2. ขอบเขตด้านประชากร อาสาสมัครที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 139 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ และผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้องเป็นการสอบถามข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของอาสาสมัครสาธารณสุข และบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นอย่างไร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข และส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านต่อ การส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อใช้อธิบายลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยสถิติค่าร้อยละ และแจกแจงความถี่ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยวัตถุประสงค์ 2.1) การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ด้านบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข ใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าทั้งหมด 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว 2.2) การเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างด้วย t-test และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโดยภาพรวมรายด้าน

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	4.00	0.00	มาก
2. ด้านการป้องกันโรค	3.93	0.09	มาก
3. ด้านการรักษา	3.74	0.19	มาก
4. ด้านการฟื้นฟู	3.87	0.23	มาก
โดยรวม	3.89	0.13	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

รองลงมา คือด้านการป้องกันโรค ด้านการฟื้นฟู และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรักษาตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการเปรียบเทียบความแตกต่าง

เพศ บทบาทหน้าที่ของ อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน	ชาย		หญิง		t	P-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	3.91	0.25	4.03	0.18	1.267	0.250
ด้านการป้องกันโรค	3.88	0.10	3.93	0.09	1.079	0.319
ด้านการรักษา	3.62	0.24	3.71	0.23	0.952	0.375
ด้านการฟื้นฟู	3.88	0.19	3.87	0.23	0.130	0.900
รวม	3.82	0.20	3.89	0.18	0.857	0.461

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ จำแนกตามเพศ พบว่าทั้ง 4 ด้านโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษา และด้านการฟื้นฟู ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างอาสาสมัครตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอาชีพแตกต่างกัน กับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	ระหว่างกลุ่ม	0.041	3	0.014	0.364	0.779
	ภายในกลุ่ม	5.099	135	0.038		
	รวม	5.141	138			
ด้านการป้องกันโรค	ระหว่างกลุ่ม	0.007	3	0.002	0.221	0.882
	ภายในกลุ่ม	1.354	135	0.010		
	รวม	1.361	138			
ด้านการรักษา	ระหว่างกลุ่ม	0.550	3	0.183	3.428	0.019*
	ภายในกลุ่ม	7.214	135	0.053		
	รวม	7.764	138			

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ด้านการฟื้นฟู	ระหว่างกลุ่ม	0.249	3	0.083 0.055	1.499	0.218
	ภายในกลุ่ม	7.463	135			
	รวม	7.712	138			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.212	3	0.071 0.039	1.378	0.475
	ภายในกลุ่ม	5.283	135			
	รวม	5.495	138			

จากตารางที่ 3 พบว่า อาสาสมัครตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอาชีพ พบว่า ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน (Sig = 0.475) ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทหน้าที่ต่อสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้านการรักษา (Sig = 0.019) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการฟื้นฟู ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น ผลการศึกษานี้ไม่ยอมรับสมมติฐานของอาชีพที่ว่า อาสาสมัครที่มีอาชีพต่างกันมีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

เหตุนี้จึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีการของ Scheffe's ในบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้านการรักษา จำแนกตามอาชีพ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบของอาสาสมัคร กับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้านการรักษา เป็นรายคู่โดยวิธีการ (Scheffe's) จำแนกตามอาชีพ

ด้านการรักษา	$\bar{X}$	รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ค้าขาย/ธุรกิจ ส่วนตัว	รับจ้าง/ พนักงานบริษัท	เกษตรกร
รับราชการ/พนักงาน- รัฐวิสาหกิจ	3.82				
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	3.83	0.010			
รับจ้าง/พนักงานบริษัท	3.65	0.017	0.018*		
เกษตรกร	3.70	0.012	0.013	0.050*	

จากตารางที่ 4 พบว่า บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการรักษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 คู่ คือ

อาสาสมัครที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = 3.83$) กับอาสาสมัครที่มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท ($\bar{X} = 3.65$) มีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้านการรักษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อาสาสมัครที่มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท ($\bar{X} = 3.65$) กับอาสาสมัครที่มีอาชีพเกษตรกร ($\bar{X} = 3.70$) มีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้านการรักษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

โดยประชาชนที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = 3.83$) จะมีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้านการรักษา มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ประเด็นสำคัญที่คณะผู้ศึกษาได้นำมาอภิปราย ดังนี้ บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของณัฐจรัส มธุรส และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูและด้านการรักษา (ณัฐจรัส มธุรส, 2549) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า ท่านได้พูดคุยแนะนำเรื่องสุขภาพให้ความรู้แก่ประชาชนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ทั้งนี้จึงทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ได้ทำประโยชน์ในงานส่งเสริมสุขภาพ เช่น การเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพที่เหมาะสมได้พูดคุยแนะนำให้ความรู้ด้านสุขภาพและจัดอบรมความรู้เรื่องสุขภาพ (สุพัตรา ศรีชุม, 2560) จัดอบรมรณรงค์กิจกรรมเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในชุมชน เช่น กิจกรรมการออกกำลังกายแก่ประชาชนในชุมชนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านการดูแลสุขภาพตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วารุณี แสงวัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่า ด้านการปรับพฤติกรรมสุขภาพโดยทำตนเป็นแบบอย่างและสร้างพฤติกรรมสุขภาพในชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนมีความคาดหวังให้เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นแกนนำในการส่งเสริมสุขภาพคนในชุมชน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในด้านการดูแลสุขภาพสร้างพฤติกรรมสุขภาพในชุมชน รวมถึงเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านชักชวนคนในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา

คุณภาพชีวิตและส่งเสริมสุขภาพของชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้มีสุขภาพที่ดี (วารุณี แสงวัฒน์, 2553)

2. ด้านการป้องกันโรค ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า ท่านได้ชักชวนให้เพื่อนบ้านทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ได้มีการแจ้งข่าวสารการเกิดโรคที่สำคัญหรือระบาดในหมู่บ้านให้แก่เพื่อนบ้านในเขตรับผิดชอบการรับข่าวที่เร่งด่วนจากชาวบ้านตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านการป้องกันโรคอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อธิชนันท์ บุญธรรม ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษา พบว่า การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในชุมชนมีการทำประชาคมการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในชุมชนการสำรวจติดตาม ทุกเดือนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและประชาชนในชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหา หาวิธีการแก้ปัญหา ร่วมกันวางแผนมีการติดป้ายประชาสัมพันธ์เรื่องโรคไข้อย่างต่อเนื่องในชุมชน มีการประกาศเสียงตามสายเรื่องโรคไข้อย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์ (อธิชนันท์ บุญธรรม, 2562)

3. ด้านการรักษา ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า แนะนำการใช้ยาเบื้องต้นแก่ผู้ป่วยอาจเป็นเพราะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการให้ความช่วยเหลือรักษาพยาบาล ตามอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแนะนำการใช้ยาเบื้องต้นแก่ผู้ป่วยตามบทบาทหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านการรักษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวภัทร นักรู้กำพลพัฒน์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่องประสบการณ์อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชน ผลการศึกษา พบว่า บริการช่วยเหลือในชุมชนการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการ ได้แก่ การให้บริการเจาะน้ำตาลปลายนิ้ว และนำผลรายงานต่อเจ้าหน้าที่ รพ.สต. พร้อมกับซักถามอาการผิดปกติเบื้องต้น หากผู้รับบริการมีอาการผิดปกติจะรีบรายงานผลต่อเจ้าหน้าที่และประเมินข้อมูลเพิ่มเติมทั้ง แนะนำการใช้ยาเบื้องต้นแก่ผู้ป่วย ซึ่งทำให้ลดปัญหาการเดินทางไปมาระหว่างบ้านกับโรงพยาบาลได้ นอกจากนี้อสม. จะเป็นผู้นำสมุดประจำตัวผู้ป่วยมารับยาแทน และส่งยาให้ผู้รับบริการถึงที่บ้าน (สุวภัทร นักรู้กำพลพัฒน์ และคณะ, 2560)

4. ด้านการฟื้นฟู ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า ท่านให้การช่วยเหลือหรือแนะนำแก่ผู้สูงอายุในด้านการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารแสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีการแบ่งพื้นที่กันอย่างชัดเจนในการติดตามดูแลช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุ อีกทั้งยังให้การแนะนำฟื้นฟูสภาพ ผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องตามบทบาทหน้าที่

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านการฟื้นฟูอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วินัย แก้วพรหม ได้ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังต่อบทบาทและการปฏิบัติงานจริงของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานสาธารณสุขมูลฐานตามทัศนคติของประชาชนในตำบล โพธิ์ไทย อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านชักชวนคนในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมในการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมสุขภาพของชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้มีสุขภาพที่ดี (วินัย แก้วพรหม, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบล ขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคืออาสาสมัครในเขตตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 139 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.903 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ รองลงมา คือ ด้านการป้องกันโรค ด้านการฟื้นฟู และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรักษา ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า อาสาสมัครที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่างกัน/มีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 **ข้อเสนอแนะ** ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถดูแลตนเองตามหลักการการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งการปฏิบัติงานเพื่อสร้างประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2563). คุณภาพบริการด้านสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.thaispa.go.th/spa2013/>
- กฤษฎาภัสสร ขาวปทุมทิพย์. (2556). การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขในการส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอพุนมพลง จังหวัดนครปฐม. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนิดา เตชะปัน. (2561). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการดำเนินงานด้านสุขศึกษาชุมชนในเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เทศบาลตำบลขุนทะเล. (2563). บริบทเทศบาลตำบลขุนทะเล. เรียกใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.khuntalae.go.th/content>

- นัฏจรัส มธรส. (2549). การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในค่ายนวมินทราชินี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วารุณี แสงวัฒน์. (2553). บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วินัย แก้วพรม. (2553). ความคาดหวังต่อบทบาทและการปฏิบัติงานจริงของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานสาธารณสุขมูลฐานตามทัศนะของประชาชนในตำบลโพธิ์ไทย อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุพัตรา ศรีชุม. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาอำเภอ อินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวภัทร นักรู้กำพลพัฒน์ และคณะ. (2560). ประสพการณ์อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชน. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 21(1), 109-116.
- อธิชนันท์ บุญธรรม. (2562). แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 สถาบันวิจัยและพัฒนา, 1(1), 367-378.

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุ ในจังหวัดศรีสะเกษ*

FACTORS EFFECTING FOOD OFFERING TO MONKS BEHAVIOR OF THE ELDERLY LIVING IN SISAKET PROVINCE

เดชภณ ทองเต็ม

Tachapon Tongterm

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat University, Thailand

จිරนนท์ แก้วมา

Jeeranan Kaewma

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Songkhla Rajabhat University, Thailand

ธำรงค์ บุญพรหม

Thamrong Boonprom

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: nong_kea@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน อายุเฉลี่ย 69.5 ± 7.2 ปี ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผ่านการหาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้ค่าเท่ากับ 0.72 และผ่านการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ซึ่งใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.76 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ความเชื่อ ทศนคติ และความรู้ โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวเป็นปัจจัยที่มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .000$,

* Received 9 August 2020; Revised 20 October 2020; Accepted 18 November 2020

.000 และ .002 ตามลำดับ) และสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ในกลุ่มผู้สูงอายุได้ร้อยละ 22.1 การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะคือ ควรส่งเสริมองค์ความรู้เรื่องโรคเรื้อรังต่าง ๆ จากการบริโภคอาหาร และเรื่องหลักโภชนาการให้กับผู้สูงอายุเพื่อทั้งนี้เพื่อให้สามารถเลือกอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพพระสงฆ์ได้

คำสำคัญ: การถวายอาหาร, พระสงฆ์, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research was the cross - sectional descriptive study and was designed to study the factors affecting the food offering to monks behavior of the elderly living in Sisaket province. The sample was 400 elderlies who were 60 years old or above, with an average of 69.5 ± 7.2 years old. They were selected by using simple random and accidental samplings. The developed questionnaires were used for this research. The questionnaires were checked for content validity analysis by the experts and the Index of Item - Objective Congruence (IOC) value was 0.72. Moreover, these questionnaires were tested for reliability analysis by using Cronbach's alpha coefficient and the alpha coefficient was 0.76. Data analysis was accomplished by using the percentage, mean, standard deviation, factor analysis and multiple regressions analysis. The result found that beliefs, attitude and knowledge were the factors affecting food offering to monk behavior of elderly. the three factors were the positive factors affecting food offering to monk behavior of elderly at a significance level of .05 (p - value = .000, .000, .002 respectively). These factors can forecast the variance of food offering to monk behavior at 22.1%. For suggestions, the elderly living in Sisaket province should be promoted about knowledge of chronic disease from food consumption and knowledge of nutrition for selecting healthy food to monks' health.

Keywords: Food Offering, Monk, Elderly

บทนำ

พระสงฆ์ เป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของพระพุทธศาสนา (พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์) มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์มีกฎและพระวินัยที่กำหนดไว้ให้พระสงฆ์ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

ซึ่งแตกต่างจากประชาชนทั่วไป ซึ่งหนึ่งในวิถีการปฏิบัติที่บัญญัติไว้ในพระวินัยอันแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากประชาชนก็คือ การฉันอาหารที่จะต้องมาจากการถวายหรือจัดให้โดยพุทธศาสนิกชน ดังนั้นในเรื่องการบริโภคอาหารซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคนนั้น สำหรับพระสงฆ์จึงต้องขึ้นกับพฤติกรรมการถวายอาหาร ของพุทธศาสนิกชนว่าจะจัดถวายให้ในประเภทใด รูปแบบใด และมีประโยชน์หรือมีคุณค่าทางโภชนาการมากหรือน้อยเพียงใดด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาปัญหาสุขภาพพระสงฆ์ในประเทศไทยพบว่า ปัจจุบันพระสงฆ์ไทยมีปัญหาด้านสุขภาพเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป (จงจิตร อังคทะวานิช และคณะ, 2559); (พระกิตติญาณเมธี (สมเกียรติ รามัญวงศ์) และคณะ, 2561) จากข้อมูลด้านโรคและการเจ็บป่วยของพระสงฆ์ที่เข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลสงฆ์ ในปี พ.ศ. 2556 พบว่ามีพระสงฆ์เข้ารับการรักษาจำนวน 71,037 รูป เป็นการรักษาอาการป่วยของโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในโรคเบาหวาน 5,090 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.17 โรคความดันโลหิตสูง 5,472 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.7 ภาวะไขมันในเลือดสูง 7,315 รูป คิดเป็นร้อยละ 10.30 (มินตรา สารรักษ์ และคณะ, 2560) โดยภาวะการเจ็บป่วยด้วยโรคเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะพบสูงขึ้น ทั้งนี้โรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวาน ยังถือเป็นโรคที่พบได้บ่อยในกลุ่มพระสงฆ์สูงวัยอีกด้วย ซึ่งโรคและอาการเจ็บป่วยดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการฉันอาหารที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ (พระกิตติญาณเมธี (สมเกียรติ รามัญวงศ์) และคณะ, 2561) การฉันอาหารที่มีแป้งและน้ำตาลเป็นจำนวนมาก (พระราชปริยัติ และคณะ, 2561) ส่วนหนึ่งมาจากการที่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่นิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปถวายแด่พระสงฆ์ ซึ่งอาหารดังกล่าวมีปริมาณคาร์โบไฮเดรตค่อนข้างสูงและมีปริมาณโปรตีนต่ำ (อลงกรณ์ สุขเรืองกุล และคณะ, 2560); (พระกิตติญาณเมธี (สมเกียรติ รามัญวงศ์) และคณะ, 2561) ดังนั้นการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการและประโยชน์ต่อสุขภาพของพระสงฆ์ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้รับการแนะนำ การให้ความรู้และดูแลในด้านการบริโภคอาหาร ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการฉันอาหารให้เหมาะสมควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการถวายอาหารของพุทธศาสนิกชน ทั้งนี้เพื่อให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางพุทธศาสนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าพฤติกรรมการถวายอาหารของพุทธศาสนิกชนเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมดื่กบาตรหรือถวายอาหารแด่พระสงฆ์แล้ว พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ของอาหารที่ดื่กบาตรหรือถวายแด่พระสงฆ์ของประชาชน ทศนคติต่อการทำบุญ ระดับการศึกษาของประชาชน และอายุของประชาชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการถวายอาหาร (ศนิกันต์ ศรีมณี, 2561) แต่อย่างไรก็ตามบริบทที่แตกต่างกันของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ระดับ

ความรู้ หรือแม้กระทั่งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารของพุทธศาสนิกชนที่แตกต่างกันด้วยทั้งสิ้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ” ทั้งนี้เนื่องมาจากจังหวัด ศรีสะเกษ ถือเป็นจังหวัดที่มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดศรีสะเกษ, 2561) และนอกจากนี้ยังมีจำนวนวัดและพระสงฆ์มากเป็นลำดับต้น ๆ ของประเทศอีกด้วย (สำนักงานพระพุทธศาสนา, 2557); (สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดศรีสะเกษ, 2562) ส่วนสาเหตุที่คณะผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มบุคคลกลุ่มดังกล่าว ถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนา และยังยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยมากกว่ากลุ่มช่วงวัยอื่น ๆ (นิตยา เพ็ญศิริภา, 2553) ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากผลการวิจัยครั้งนี้จะสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในระดับพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์: กรณีศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ” โดยเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross Sectional Descriptive Study) ซึ่งผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จาก คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เลขที่โครงการวิจัย 032/2562 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร คือ ประชาชนกลุ่มสูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 232,607 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ, 2562)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนชายและหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ในปี พ.ศ. 2562 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Yamane, Taro, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน ± 5 ซึ่งพบว่าต้องใช้ขนาดตัวอย่างที่น้อยที่สุด คือ 400 คน โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการเลือกตัวอย่าง (Sampling) ผู้สูงอายุเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย ดังนี้

1. ทำการสุ่มระดับอำเภอ โดยกำหนดแบบแผนการสุ่มระดับอำเภอไว้ คือ สุ่มจำนวนอำเภอของจังหวัดศรีสะเกษซึ่งมีทั้งหมด 22 อำเภอ ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวนอำเภอ ทั้งหมด 10 อำเภอ ได้แก่ อำเภอขุนซัน อำเภอขุนหาญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านการหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบรายละเอียดของข้อคำถาม และพิจารณาเนื้อหาว่ามีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.72 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงวัยในเขตอำเภอกุศพิชัย จันทบุรี จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ซึ่งใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha

Coefficient) ตามวิธีการของครอนบัค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.76

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการเตรียมแบบสอบถาม อบรมผู้ช่วยเก็บข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน/เวลาที่กำหนด ลงรหัสข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งคณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการเองทุกขั้นตอนตลอดการจัดเก็บข้อมูล มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. ขอความร่วมมือกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในตำบลที่ได้รับการสุ่มให้เป็นพื้นที่เป้าหมายเพื่อขอข้อมูลพื้นฐาน และเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยในครั้งนี้
2. คณะผู้วิจัยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. คณะผู้วิจัยร่วมกับผู้ช่วยวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ภายหลังเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลในแต่ละวัน จะตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล หากพบว่าข้อมูลไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บข้อมูลซ้ำในพื้นที่เดิมจนได้ข้อมูลครบถ้วน
4. นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regressions Analysis)

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างผู้สูงวัยในจังหวัดศรีสะเกษที่ถวายอาหารแด่พระสงฆ์ และ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงวัยในจังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างผู้สูงวัยในจังหวัดศรีสะเกษที่ถวายอาหารแด่พระสงฆ์ พบว่าผู้สูงวัยมีอายุเฉลี่ย 69.5 ± 7.2 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 71.2 มีอาชีพหลักคือเกษตรกร สูงถึงร้อยละ 82.5 ด้านการศึกษา พบว่า ไม่ได้ศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.8 รองลงมาศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 33.3 และระดับประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 17.3 ส่วนด้านรายได้ พบว่า ผู้สูงวัยมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท สูงถึงร้อยละ 76.0 สำหรับข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการถวายอาหาร พบว่า ผู้สูงวัยเดินทางไปวัดด้วยการเดินมากที่สุด ร้อยละ 52.0 รองลงมาคือใช้จักรยานยนต์ ร้อยละ 25.0 และใช้จักรยาน ร้อยละ 11.8 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการเดินทางไปวัดน้อยกว่า 30 นาที สูงถึงร้อยละ 89.8 โดยช่วงเวลาที่ถวายอาหารแด่พระสงฆ์มากที่สุด คือ ช่วงตักบาตร ร้อยละ 71.3

รองลงมาคือ ช่วงถวายอาหารเช้า (ถวายจังหัน) ร้อยละ 66.3 ประเภทของอาหารที่นำมาถวาย แต่พระสงฆ์มากที่สุด คือ ปลา/หมู/ไก่ ทอด ร้อยละ 61.8 รองลงมาคือ ไข่ต้ม ร้อยละ 55.3 ปลากระป๋อง ร้อยละ 53.3 ไช้เจียว ร้อยละ 48.8 น้ำพริก/ป่น ร้อยละ 34.8 ไก่/ปลา/หมู/เนื้อ ย่าง ร้อยละ 31.0 ตามลำดับ ด้านน้ำปานะที่ถวายแต่พระสงฆ์มากที่สุด คือ น้ำเปล่า ร้อยละ 83.8 รองลงมาคือ นม/ชา/น้ำหวานต่าง ๆ ร้อยละ 33.5 น้ำผลไม้ ร้อยละ 19.3 และกาแฟ ร้อยละ 17.0 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัด ศรีสะเกษ โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อควบคุมตัวแปรอื่น ๆ ให้เป็นค่าคงที่ ตัวแปรความเชื่อ ทศนคติ และความรู้ มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุ ในเชิงบวก โดยมีประสิทธิภาพของการพยากรณ์ 22.1% นั่นคือ ตัวพยากรณ์หรือตัวแปรทั้ง 3 ตัว ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ในกลุ่มผู้สูงอายุได้ร้อยละ 22.1 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัด ศรีสะเกษ โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression)

ตัวพยากรณ์	B	S _b	Beta	t	p
ความเชื่อ	.310	.044	.326	6.986	.000*
ทศนคติ	.191	.045	.199	4.233	.000*
ความรู้	.131	.043	.137	3.043	.002*
ค่าคงที่ (Constant)	.010	.043		.224	
R = .476 R ² ที่ปรับแล้ว = .221 F = 38.677				p < .05	

*P - value: .05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัด ศรีสะเกษ ได้แก่ ความเชื่อ ทศนคติ และความรู้ โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 22.1 ทั้งนี้ในปัจจัยด้านความเชื่อที่มีผลเชิงบวกต่อการถวายอาหารแด่พระสงฆ์นั้น อาจเนื่องมาจากการมีความเชื่อเรื่องผลบุญ สิริมงคล และอานิสงส์ของการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองและครอบครัว ดังผลการศึกษาของ รัชนิกร ตาเสน และทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์ ที่ศึกษาความเชื่อและพฤติกรรมการทำบุญใส่บาตรและถวายภัตตาหารของชาวพุทธที่เอื้อต่อสุขภาพของพระสงฆ์: กรณีศึกษาในจังหวัดน่าน ที่พบว่า ความเชื่อในการทำบุญของชาวพุทธ ถึงร้อยละ 76.66 ตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาในบุญและบาปผ่านพิธีกรรมและศาสนาเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ตัวเอง บุคคลอันเป็นที่รักและบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว อาหารทำบุญล้วนมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับความชอบส่วนบุคคลและ

อาหารมงคล พฤติกรรมการถวายอาหารทำบุญของชาวพุทธในเมืองและในชนบทมีความเชื่อในการถวายอาหารทำบุญไม่ต่างกัน ภายใต้บริบทของสังคมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวชนบทท้องถิ่นยังมีวิถีปฏิบัติสืบทอดตามบรรพบุรุษและมีประกอบอาหารทำบุญในครัวเรือนถวายพระสงฆ์มากกว่าชาวพุทธในเมือง แต่ด้วยสถานะเศรษฐกิจและสังคมที่แปรเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมเมือง มีวิถีชีวิตที่เร่งรีบส่งผลต่อให้ในภาพรวมพฤติกรรมการเตรียมอาหารทำบุญที่ชาวพุทธถวายให้แก่พระสงฆ์เป็นอาหารที่ซื้อมากกว่าปรุงเองในครัวเรือน (รัชนิกร ตาเสน และทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์, 2562) และสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการตักบาตรและถวายภัตตาหารเพื่อสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์ ของ ลลิตทิพย์ ธนสมบัตินันท์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อและวิถีปฏิบัติของพระพุทธศาสนิกชนในการตักบาตรและถวายภัตตาหาร พฤติกรรมการฉันภัตตาหารของพระสงฆ์ และวิถีปฏิบัติที่เหมาะสมในการตักบาตรถวายภัตตาหาร และการฉันภัตตาหารที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่พระสงฆ์ ซึ่งสรุปได้ว่า แนวคิดเรื่อง “บุญ” ที่เป็นสิ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน กล่าวคือ พุทธศาสนิกชนตักบาตรถวายภัตตาหารเพื่อให้พระสงฆ์ครองสมณเพศได้ ขณะเดียวกันพระสงฆ์ก็แสดงบทบาทในการทำนุบำรุงและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปรากฏการณ์สุขภาพพระสงฆ์จึงอธิบายจากวิถีปฏิบัติของพระพุทธศาสนิกชนในการตักบาตรและถวายภัตตาหารซึ่งจัดเป็นสังฆทานประเภทหนึ่งผ่านแนวคิดพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติ (ลลิตทิพย์ ธนสมบัตินันท์, 2559)

สำหรับปัจจัยด้านทัศนคติที่พบว่าเป็นปัจจัยที่มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการถวายอาหารต่อพระสงฆ์นั้น สอดคล้องกับ การศึกษาของ ศนิกานต์ ศรีมณี ที่ว่า ทัศนคติต่อการทำบุญ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ของประชาชน (ศนิกานต์ ศรีมณี, 2561) ซึ่ง ปราโมทย์ เทียงตรง ก็ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของทัศนคติว่า ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์หรือการเลียนแบบ สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ สามารถเปลี่ยนแปลงได้และเป็นสิ่งโน้มน้าวให้เกิดเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมทางบวกหรือพฤติกรรมทางลบ ส่วนปัจจัยด้านความรู้ที่มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการถวายอาหารต่อพระสงฆ์ ก็อาจมีความเป็นไปได้ว่า การมีความรู้ด้านการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ จะช่วยส่งผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของพระสงฆ์ (ปราโมทย์ เทียงตรง, 2557) ดังที่ ศนิกานต์ ศรีมณี ได้รายงานไว้ว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ของอาหารที่ตักบาตรหรือถวายแด่พระสงฆ์ของประชาชน และอายุของประชาชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ($r = .563$ และ $.067$ ตามลำดับ) (ศนิกานต์ ศรีมณี, 2561)

จากผลการศึกษาจะเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลร่วมกันอันทำให้เกิดพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สугวัย ดังนั้นองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษารั้้นนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูล

พื้นฐานให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ที่ทำการศึกษ หรือสถานที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อหารูปแบบ ในการส่งเสริมการถวายอาหารเพื่อสุขภาพแด่พระสงฆ์ต่อไป ดังตัวอย่าง การศึกษาของ อัจฉริยา พ่วงแก้ว และคณะ ที่พัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของพระสงฆ์: มุมมองของพระสงฆ์ แล้วพบว่า ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมบริโภคอาหาร ของพระสงฆ์ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารสุขภาพ จริยวัตรสงฆ์ และชนิดอาหารที่ ประชาชนถวาย จึงได้เสนอรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของพระสงฆ์ ตามมุมมองของพระสงฆ์ที่พัฒนาขึ้น เรียกว่า “รูปแบบ M - O - N - K” (อัจฉริยา พ่วงแก้ว และคณะ, 2561) ประกอบด้วย การพิจารณาฉันทตาทหารสุขภาพของพระสงฆ์โดยไม่ขัด หลักพระธรรมวินัย การส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนใส่บาตรหรือถวายอาหารสุขภาพ การประเมินและส่งเสริมภาวะสมดุลทางโภชนาการของพระสงฆ์ และการให้ความรู้และ การจัดทำสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับโภชนาการสำหรับพระสงฆ์ ที่มสุขภาพควรนำรูปแบบการส่งเสริม พฤติกรรมการบริโภคอาหารของพระสงฆ์ที่พัฒนาขึ้นตามมุมมองของพระสงฆ์นี้ไปเป็นข้อมูลใน การปรับปรุงการจัดบริการสุขภาพ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้พระสงฆ์มีพฤติกรรมบริโภคอาหารที่เหมาะสมต่อไป ตัวอย่างการศึกษาของ ศรีเมือง พลังฤทธิ์ เรื่องสถานะสุขภาพและแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่ได้เสนอแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ได้แก่ ถวายการอบรม ตรวจสุขภาพ ทดโปสเตอร์ความรู้สุขภาพที่วัด ประกาศในวันพระเกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสม รณรงค์ เสี่ยงตามสาย กระจายข่าว แนะนำในชุมชนเกี่ยวกับอาหารทำบุญ และแจกแผ่นพับ โดยเฉพาะให้แม่ค้าที่ทำกับข้าวมาขายหน้าวัด ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันและ ทำงานเชิงรุกตามกิจกรรมข้างต้น (ศรีเมือง พลังฤทธิ์, 2562) และการศึกษาของ ขนิษฐา วิศิษฐ์ เจริญ และวิไลวรรณ ปะธิเก เรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนในการป้องกันโรคไม่ติดต่อ เรื้อรังในพระสงฆ์ อันเนื่องมาจากในปัจจุบันพระสงฆ์กำลังเผชิญปัญหาสุขภาพที่เกิดจากโรคไม่ ติดต่อเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง เบาหวาน และไตวายเรื้อรัง ซึ่งโรคเหล่านี้ เกิดจากการได้รับการถวายอาหารที่ไม่เหมาะสม และมีกิจกรรมทางกายน้อย (ขนิษฐา วิศิษฐ์ เจริญ และวิไลวรรณ ปะธิเก, 2562) ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพแก่พระสงฆ์ ชุมชน จำเป็นต้องตระหนักและใส่ใจต่อการแก้ไขปัญหาี้ โดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ชุมชน ได้แก่ 1) การพัฒนาคนในการสร้างความตระหนักของชุมชนในการป้องกันโรคไม่ติดต่อ เรื้อรังในพระสงฆ์ด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การถวายอาหาร และการออก กำลังกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ผ่านกระบวนการบรรยาย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสนทนากลุ่มย่อยและการสาธิต 2) การสนับสนุนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนโดยการใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน 3) การระบุ

ปัญหาตามความต้องการของชุมชน/องค์กรชุมชนด้วยกระบวนการ Photo voice method เพื่อให้คนในชุมชนเกิดการสะท้อนคิดถึงอาหารที่ถวายพระ 4) การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน โดยการสร้างเครือข่ายและผลักดันประเด็นในขั้นตอนที่ 3 ไปสู่การปฏิบัติ 5) การเกิดนโยบาย/ การปฏิบัติของชุมชน เป็นการปฏิบัติของชุมชนในการการปรับเปลี่ยนวิถีการปฏิบัติ อันจะทำให้ พระสงฆ์มีสุขภาพที่ดีและสามารถสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงวัยในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ความเชื่อ ทศนคติ และความรู้ โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวเป็นปัจจัยที่มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรม การถวายอาหารแด่พระสงฆ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .000, .000$ และ $.002$ ตามลำดับ) และสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ในกลุ่มผู้สูงวัยได้ ร้อยละ 22.1 **ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย** 1) ควรส่งเสริมองค์ความรู้เรื่องโรคเรื้อรังต่าง ๆ และหลักโภชนาการให้กับผู้สูงวัย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงวัยสามารถเลือกซื้ออาหารปรุงสุกสำเร็จรูป ในท้องตลาดที่เหมาะสมและมีประโยชน์ต่อสุขภาพพระภิกษุสงฆ์ได้ 2) องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ที่ทำการศึกษ หรือสถานที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ใช้เป็นแนวทาง ในการวางแผนเพื่อหารูปแบบในการส่งเสริมการถวายอาหารเพื่อสุขภาพแด่พระสงฆ์ต่อไป **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรทำการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรม การถวายอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการแก่ประชาชนทุกช่วงวัย 2) ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อ หารูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์แบบบูรณาการ โดยการร่วมมือจากประชาชน ในชุมชน พระสงฆ์ และหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้สูงวัยทุกท่านที่เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่สนับสนุนทุนการดำเนิน วิจัยแก่คณะผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

ชนิษฐา วิศิษฐ์เจริญ และวิไลวรรณ ปะธิเก. (2562). การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนในการ ป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในพระสงฆ์. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์, 3(2), 1-17.

- จงจิตร อังคทะวานิช และคณะ. (2559). สถานการณ์ปัญหาโภชนาการในพระสงฆ์ จากโครงการสงฆ์ไทยไกลโรค. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.
- นิตยา เพ็ญศิริรักษา. (2553). สุขภาพผู้สูงอายุ. ใน นิตยา เพ็ญศิริรักษา, เอกสารการสอนชุดวิชาอนามัยครอบครัวในงานสาธารณสุข หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปราโมทย์ เทียงตรง. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษากลุ่มโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดเพชรบุรี. ใน วิทยานันท์ ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการทางวัฒนธรรม (สหสาขาวิชา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระกิตติญาณเมธี (สมเกียรติ งามวงศ์) และคณะ. (2561). การส่งเสริมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดลพบุรี. วารสารรัชต์ภาคย์, 12(25), 94-107.
- พระราชปรีดี และคณะ. (2561). ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดพะเยา. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(ฉบับพิเศษ), 78-87.
- มินตรา สาระรักษ์ และคณะ. (2560). ความชุกและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังของพระภิกษุสงฆ์ อำเภอลำปาง จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 19(1), 37-48.
- รัชนิกร ตาเสน และทรงวุฒิ ดวงรัตน์พันธ์. (2562). ความเชื่อและพฤติกรรมการทำบุญใส่บาตรและถวายภัตตาหารของชาวพุทธที่เอื้อต่อสุขภาพของพระสงฆ์: กรณีศึกษาในจังหวัดน่าน. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(4), 80-87.
- ลลิตทิพย์ ชนสมบัตินันท์. (2559). พฤติกรรมการดื่มน้ำและถวายภัตตาหารเพื่อสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 23(3), 51-66.
- ศนิกานต์ ศรีมณี. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของพระภิกษุสงฆ์และพฤติกรรมการถวายภัตตาหารของประชาชนในเขตภาษีเจริญ. วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม, 19(37), 37-45.
- ศรีเมือง พลึงฤทธิ์. (2562). สถานะสุขภาพและแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 37(2), 133-142.
- สำนักงานพระพุทธศาสนา. (2557). จำนวนพระภิกษุ-สามเณรทั่วประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก http://www.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=921:2010-10-07-11-33-40&catid=77:2009-07-14-14-27-10&Itemid=391

- สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดศรีสะเกษ. (2561). จำนวนวัดในจังหวัดศรีสะเกษ. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก https://ssk.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=343&Itemid=189
- _____. (2562). จำนวนพระภิกษุและสามเณรในจังหวัดศรีสะเกษ. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก http://ssk.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=342&Itemid=190
- สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ. (2562). วิเคราะห์และสรุปสถานการณ์เรื่องผู้สูงอายุจังหวัดศรีสะเกษ. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก http://sisaket.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=425:2018-03-06-04-21-45&catid=81:2011-10-11-07-21-04&Itemid=189
- อลงกรณ์ สุขเรืองกุล และคณะ. (2560). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงราย. พยาบาลสาร, 44(2), 38-48.
- อัญฉริยา พ่วงแก้ว และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของพระสงฆ์: มุมมองของพระสงฆ์. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 12(1), 81-91.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Yamane, Taro. (1973). An Introductory Analysis. (3rd ed.). Tokyo: Harper International Edition.

การพัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของ
นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา”

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3*

THE DEVELOPMENT OF A TRAINING PROGRAM FOR PHYSICAL
FITNESS STRENGTHENING OF STUDENTS IN MATTAYOMSUKSA
TWO, NAKHONLUANG UDOMRATWITTHAYA SCHOOL,
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

จินตนา แจ่มใส

Jintana Jamsai

วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง

Wacharapatr Techawattanasiridumrong

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

E-mail: say_b_ya12@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” 2) ประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรม การฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” และ 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” จำนวน 30 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที (t) ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ได้แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 20 แผน 2) ประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.00/82.25 และนักเรียนชั้น

* Received 10 August 2020; Revised 21 October 2020; Accepted 18 November 2020

มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้โปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, โปรแกรมการฝึก, สมรรถภาพทางกาย

Abstract

The objectives of this research article were 1) to develop a training program for physical fitness strengthening of students in Mattayomsuksa two, Nakhonluang Udomratwittaya School 2) to evaluate the efficiency of the training program for physical fitness strengthening of students in Mattayomsuksa two, Nakhonluang Udomratwittaya School and 3) to study the satisfaction toward the activities from the training program for physical fitness strengthening of students in Mattayomsuksa two, Nakhonluang Udomratwittaya School. The instruments used in data collecting are extra curricular activities form, achievement test and satisfaction survey form. The sample group of the research is thirty students in Mattayomsuksa two, Nakhonluang Udomratwittaya School. Those are randomized by using systematic sampling data analysis used in the research are the average score, standard deviation and T – score. This research found that due to the development of the training program for physical fitness strengthening of students in Mattayomsuksa two, Nakhonluang Udomratwittaya School, there have been twenty of extra curricular activity plans, the efficiency of the training program for physical fitness strengthening of students in Mattayomsuksa two, Nakhonluang Udomratwittaya School, has increased at 82.00/82.25 the students' learning achievement after using the training program for physical fitness strengthening in students in Mattayomsuksa two, Nakhonluang Udomratwittaya School, was higher than before using it significantly at 0.5, and students in Mattayomsuksa two, Nakhonluang Udomratwittaya School, had the highest level of satisfaction toward the extra curricular activities from the training program for physical fitness strengthening as the average score is 4.87 and the standard deviation is 0.75

Keywords: Program Development, Training Program, Physical Fitness

บทนำ

“...ร่างกายคนเรานั้น ธรรมชาติสร้างมาสำหรับให้ออกแรงใช้งาน มิใช่อยู่นเฉย ๆ ถ้าใช้แรง ให้ออกเหมาะสมพอดี โดยสม่ำเสมอ ร่างกายก็จะเจริญแข็งแรง คล่องแคล่ว และคงทนยั่งยืน ถ้าไม่ใช้แรงเลยหรือใช้ไม่เพียงพอ ร่างกายก็จะเจริญแข็งแรงอยู่ไม่ได้และจะค่อย ๆ เสื่อมไปเป็นลำดับ และหมดสมรรถภาพไปก่อนเวลา อันสมควร ดังนั้น ผู้ที่ปรกติทำการงานโดยไม่ได้ใช้กำลัง หรือใช้กำลังแต่น้อย จึงจำเป็นต้องหาเวลาออก กำลังกายให้พอเพียงกับความต้องการตามธรรมชาติเสมอทุกวัน มิฉะนั้น จะเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ที่เขาจะใช้สติปัญญาความสามารถของเขาทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและแก่ส่วนรวมได้น้อยเกินไป เพราะร่างกายอันกลับกลายอ่อนแอลงนั้น จะไม่อำนวยโอกาสให้ทำการงานโดยมีประสิทธิภาพได้...” ความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร จากพระราชดำรัสนี้จึงชี้ให้เห็นของสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของคนเราที่จะส่งผลต่อสมรรถภาพในการดำเนินชีวิต (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ, 2524)

รัฐให้ความสำคัญกับสุขภาพของคนไทย ดังปรากฏในหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564 ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและมีสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2560) นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564 ยังกล่าวถึงศักยภาพและระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยหลายด้านยังต่ำกว่าเป้าหมาย และไม่สอดคล้องกับทิศทาง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความรู้ ปัญหาหนึ่งที่สำคัญและเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของไทย คือการที่คนไทยส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมและปัจจัยแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพ จนทำให้ประชากรที่เจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น และเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อ เนื่องจากมีพฤติกรรมบริโภคที่ไม่เหมาะสมและขาดการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง จุดเน้นการพัฒนาคนที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564 คือ การพัฒนากลุ่มเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรพตฐานที่ดีทางสังคม คนไทยในทุกช่วงวัยเป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดี เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและการลดปัจจัยเสี่ยงด้าน

สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ในการดูแลสุขภาพ การพัฒนารูปแบบการออกกำลังกายและโภชนาการที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2560) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการในบททั่วไป มาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 กล่าวถึงสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกด้านการสาธารณสุขว่า ความก้าวหน้าด้านการสาธารณสุขอันเนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ประชากรยังต้องเผชิญกับโรคระบาดและโรคอุบัติใหม่ที่มีความรุนแรงและเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ระบบการบริการสาธารณสุขต้องเปลี่ยนมาเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและการดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากจุดเน้นการพัฒนาคน และหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีความสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีจุดหมายเพื่อให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และเป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติ คุณธรรม ค่านิยม และการปฏิบัติด้านสุขภาพจนเป็นกิจนิสัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมพื้นฐานที่มีหน้าที่พัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีศักยภาพ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ ที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข โรงเรียนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความรู้เจตคติและพฤติกรรม ทุก ๆ ด้านแก่เด็กวัยเรียนรวมทั้งพฤติกรรมสุขภาพแต่เนื่องจากโรงเรียนเป็นที่รวมของเด็กในชุมชนที่มาจากครอบครัวที่ต่างกัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดปัญหาโรคภัยไข้เจ็บทั้งโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ ที่มีสาเหตุจากพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้ง เมื่อนักเรียนคนใดคนหนึ่งเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อมาโรงเรียน มีโอกาสจะแพร่เชื้อโรคไปสู่เพื่อนคนอื่น ๆ ได้ง่ายจากการเล่นคลุกคลีกันทำกิจกรรมร่วมกัน เมื่อเด็กป่วยเหล่านี้กลับไปบ้านย่อมมีโอกาสแพร่กระจายเชื้อโรคสู่บุคคลในครอบครัว และชุมชนโรงเรียนจึงเป็นสถานที่ ที่สำคัญมากแห่งหนึ่งต่อการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค โดยต้องมีการให้

ความรู้ปลูกฝังเจตคติเสริมสร้างทักษะที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องรวมทั้งจัดการควบคุมปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่ให้เกิดภาวะเสี่ยงหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่มีสุขอนามัยที่ดีสามารถศึกษาเล่าเรียนได้เต็มศักยภาพ เกิดการเรียนรู้ด้านสุขภาพ ที่ถูกต้องและมีสุขนิสัยที่ดีติดตัวไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ (สมชาย สี่ทองอิน , 2543)

จากความสำคัญของการออกกำลังกายและการมีสมรรถภาพทางกายที่ดี โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายหรือออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย อีกทั้งควรทำการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนอยู่เสมอ เพื่อนำผลจากการทดสอบมาใช้แก้ปัญหาและพัฒนาให้นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายดีขึ้นตามศักยภาพ การที่สมรรถภาพทางกายจะดีหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับโปรแกรมการฝึก ซึ่งจะต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการว่าต้องการเสริมสร้างส่วนไหน โปรแกรมการฝึกที่ดี จะต้องคำนึงถึงปัจจัยในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความถี่ในการฝึก ปริมาณของการออกกำลังกาย ชนิดของการออกกำลังกาย และธรรมชาติของผู้ฝึก เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลอง One Group Pre - test Post - test Design (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538) โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ประชากรคือ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีคุณสมบัติคือเป็นผู้สำเร็จการศึกษาปริญญา

มหาบัณฑิตทางการศึกษา หรือเป็นนักการศึกษาที่มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับ 8 ขึ้นไป หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เป็นประชากรที่ไม่สามารถนับได้แน่นอน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้โปรแกรมการฝึกจากแผนการจัดกิจกรรมทางกาย จำนวน 20 แผน โดยนำแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มานำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ภาษา และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) วิเคราะห์ข้อมูลหาดัชนี ความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของนวัตกรรมกับสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โดยใช้สูตร IOC (สมนึก ภัททิยธนี, 2553)

2. การประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 120 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประกอบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

3. การศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 120 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที (t)

ผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า

1. การพัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ได้แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 20 แผน ดังนี้

ตารางที่ 1 แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

แผนการจัดการเรียนรู้	ชื่อกิจกรรม
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 1	ขยับกายวันละนิด
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 2	เคลื่อนไหวให้เป็น
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 3	เคลื่อนไหวที่กับตารางเก้าช่อง
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 4	ลูกบอลพาเพลิน
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 5	เพลิดเพลินด้วยแอโรบิคมวยไทย
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 6	กระโดดข้ามชั้น
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 7	โชว์เหนือชั้นด้วยการวิ่งเร็ว
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 8	ปิงปองฉับไว
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 9	เลี้ยงไปเลี้ยงมากับลูกฟุตบอล
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 10	เตะไปเตะมากับลูกฟุตบอล
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 11	ยิงตรงเป้ากับฟุตบอล
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 12	ส่งไป – ส่งกลับด้วยแฮนด์บอล
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 13	กระเด็นกระดอนกับบาสเกตบอล
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 14	เน้นส่งชั้นเทพกับบาสเกตบอล
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 15	ทดลองความแม่นยำด้วยการยิงประตูบาสเกตบอล
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 16	ตีแม่นยำเหมือนจับวางกับกีฬาแบดมินตัน
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 17	เดาะนิ่ง ๆ กับกีฬาเซปักตะกร้อ
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 18	สานสัมพันธ์กับกีฬาเซปักตะกร้อ
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 19	รับง่าย ส่งนิ่ง กับวอลเลย์บอล
แผนการจัดกิจกรรมทางกายที่ 20	เหวี่ยงแรง ๆ เสิร์ฟเน้น ๆ กับวอลเลย์บอล

2. ประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 82.00 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 82.25 นั่นคือ ประสิทธิภาพของการจัดการเรียน (E1/E2) เท่ากับ 82.00/82.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย

ประสิทธิภาพ	คะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)		200	185.80	4.13	82.00
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)		30	26.40	1.71	82.25
ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.00/82.25					

จากการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย จำนวน 30 คน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย ก่อนเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.20 และคะแนนหลังเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.40 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้โปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้ตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	sig
คะแนนก่อนเรียน	30	30	10.20	2.670	32.157	0.000
คะแนนหลังเรียน	30	30	26.40	1.714		

3. ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 ต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 ต่อกิจกรรมตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย

ความพึงพอใจต่อกิจกรรมตาม โปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย	$\bar{X}$	(S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
โดยภาพรวม	4.87	0.75	มาก

อภิปรายผล

การพัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ได้แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 20 แผน ซึ่งเป็นแผนที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ว่าเป็นความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95 ซึ่งค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้คือมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 0.80 และสูงสุด 1.00 ดังนั้นค่าเฉลี่ย 0.95 อยู่ในระดับเที่ยงตรงใช้ได้ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.80 สูงสุดเท่ากับ 4.80 มีค่าเฉลี่ยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.14 อยู่ในระดับมาก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.60 แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความเหมาะสม

2. ประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.00/82.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากแผน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยได้วิจัยเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหาสาระการเรียนรู้ก่อนทำการสร้างแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนผ่านการวิเคราะห์และตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาจุดบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปจัดการเรียนการสอน ได้ด้วยตนเอง มีส่งผลให้การเรียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประกอบชัย ภูมิเพชร ได้วิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมการเล่นพื้นฐานไทยเพื่อเสริมสร้างสุขภาพสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ท - เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากฝึก 8 สัปดาห์ กลุ่มทดลอง ที่ออกกำลังกายโดยใช้

กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยเพื่อเสริมสร้างสุขภาพสำหรับ นักศึกษา กับกลุ่มควบคุมที่ออกกำลังกายและเล่นกีฬาแบบทั่วไป ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพทางกลไก พบว่ากลุ่มทดลองความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขนและหัวไหล่ ความคล่องแคล่วว่องไว ความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนโลหิตเพิ่มขึ้น ซึ่งแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการออกกำลังกายโดยกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยในการเสริมสร้างสุขภาพสำหรับนักศึกษา สามารถเสริมสร้างสุขภาพ และพัฒนาสมรรถภาพทางกลไกด้านความแข็งแรงกล้ามเนื้อขา กล้ามเนื้อท้อง กล้ามเนื้อแขนและหัวไหล่ ความคล่องแคล่วว่องไว ความอดทนของระบบหัวใจไหลเวียนเลือดได้ดียิ่งขึ้น (ประกอบชัย ฅมเพชร, 2561) และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้โปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเทอร์เวย์ (Terwey, Kenneth Lee, 1972) ได้ทำการเปรียบเทียบสมรรถภาพกลไกของนิสิตชายวิชาเอกพลศึกษา ระดับปริญญาตรีชั้น ปีที่ 1 - 4 ทั้งชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยภาคตะวันตกเฉียงเหนือของรัฐหลุยส์เซียน่า ศึกษา กับนิสิตชาย และนิสิตหญิงเป็นแบบทดสอบที่มีความแม่นยำตรงสามารถวัดสมรรถภาพกลไกทุกองค์ประกอบได้ ได้แก่ ความทนทานของระบบไหลเวียนโลหิต ความแข็งแรง ความยืดหยุ่นความเร็ว การทรงตัว และความคล่องแคล่วว่องไว ใช้เวลาทำการทดสอบติดต่อกัน 4 วัน พบว่านิสิตชายปีที่ 1 และปีที่ 4 มีสมรรถภาพกลไกด้านความแข็งแรงของไหลความแข็งแรงในการดึงเชือก และความแข็งแรงในการยกหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนิสิตชายมีสมรรถภาพกลไกด้านความแข็งแรงของไหลเพิ่มมากขึ้น และส่วนค่าดัชนีมวลกายของกลุ่มทดลองที่ฝึกตาม โปรแกรมกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพหลังการฝึก เท่ากับ 21.71 (กก./ม.2) ซึ่งเมื่อนำค่าดัชนีมวลกายไปแปลผลพบว่าลดลงจนเข้าสู่ภาวะปกติ นั้นแสดงว่าเมื่อนักศึกษามีการฝึกออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจะสามารถพัฒนาสมรรถภาพทางกลไกได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุวัฒน์ เปรมปรี ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องระบบนิเวศน้ำจืด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประเทียวิทยาทาน จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องระบบนิเวศน้ำจืด มีประสิทธิภาพ 82.98/80.53 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อชุดการเรียนอยู่ในระดับดีมากที่ระดับ 4.83 (ภาณุวัฒน์ เปรมปรี, 2556)

3. ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 สอดคล้องกับงานวิจัยของชวกรณ์ สุริยจันทร์ ที่ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้โปรแกรมสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายแบบสถานี สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ โปรแกรมสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายแบบสถานีสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ประกอบด้วย ชุดสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายแบบสถานีทั้งสิ้น 12 ชุด โปรแกรมดังกล่าวผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าค่าเฉลี่ยของดัชนีความเห็นสอดคล้องเท่ากับ 0.94 ระดับสมรรถภาพทางกายของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการใช้โปรแกรมสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายแบบสถานี พบว่า สมรรถภาพทางกายเพิ่มขึ้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกรายการ สำหรับค่าดัชนีมวลกายของนักเรียนมีการพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานจำนวนมากขึ้นกว่าเดิม และด้านจิตพิสัยของนักเรียนระดับปฐมวัยที่เรียนตามโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายแบบสถานี พบว่าด้านความสนใจ ความรับผิดชอบ การปรับตัว ความมีวินัย และการแสดงความรู้สึก อยู่ในเกณฑ์ระดับดีทุกด้าน (ชวกรณ์ สุริยจันทร์, 2554) สอดคล้องกับครองเมน (Krogman Wilton M., 1959) ได้ทำการวิจัยความสามารถทางกลไกของร่างกาย พบว่าความสามารถทางกลไกของร่างกายดีแล้วย่อมส่งผลด้านความสามารถในการทดสอบความสามารถทางกลไกสูงขึ้น นอกจากนี้ ตัวผู้เรียนเองก็มีส่วนสำคัญ ในการพัฒนาความสามารถทางกลไกของตนเอง หากผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และความตั้งใจที่จะเรียนรู้ในวิชาพลศึกษา ตลอดจนเลือกประกอบกิจกรรมที่ตนเองถนัดอย่างเต็มประสิทธิภาพแล้ว สามารถทำให้ความสามารถทางกลไกของตนเองเพิ่มพูนขึ้นได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 ได้แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 20 แผน ประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึก พบว่ากระบวนการ (E1) เท่ากับ 82.00 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 82.25 นั่นคือ ประสิทธิภาพของการจัดการเรียน (E1/E2) เท่ากับ 82.00/82.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ก่อนเรียนเท่ากับ 10.20 และคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 26.40 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย หลังเรียนรู้น่ามากกว่าก่อนเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3 พบว่านักเรียนมีความ พึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามโปรแกรม

การฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ข้อเสนอแนะ 1) ในการนำโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายไปฝึกให้กับนักเรียน ควรจัดโปรแกรมการฝึกให้เหมาะสมกับความสามารถด้านสมรรถภาพทางกายของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น 2) ในการฝึกออกกำลังกายทุกครั้ง ครูผู้สอนควรให้คำแนะนำการออกกำลังกายที่ถูกต้อง ให้นักเรียนฝึกอย่างสม่ำเสมอเพื่อทดสอบความก้าวหน้าในการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย และ 3) การออกแบบโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย ควรศึกษาพัฒนาการของนักเรียนควบคู่กับการสร้างโปรแกรมการฝึกเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชวกรณ์ สุริยจันทร์. (2554). ผลการใช้โปรแกรมสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายแบบสถานี สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ประกอบชัย ถมเพชร. (2561). ผลการใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านไทยเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ท - เชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา. สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ. (2524). ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท ที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2523. กรุงเทพมหานคร: สำนักราชเลขาณการ.
- ภาณุวัฒน์ เปรมปรี. (2556). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องระบบนิเวศน้ำจืด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประเทียวิทยาทาน จังหวัดสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาสน.
- สมชาย ลีทองอิน. (2543). คู่มือการส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

- สมนึก ภัททิยธนี. (2553). การวัดผลการศึกษา. มหาสารคาม: ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2547). หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়กรฐมนตริ. (2560). สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564).
- Krogman Wilton M. (1959). Msruration Age of 55 Boys in the Little League World Series. Research Quarterly, 30(2), 55-56.
- Terwey, Kenneth Lee. (1972). A Comperison of Freshman, Sophomore, Junior and Senior Physical Education Major on Selected Motor Fitness Parameters. Retrieved December 20, 2020, from <http://www.tnsu.ac.th/web/web13/images/fbfiles/wittayanipon/2561/6.%20%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B8%8A%E0%B8%B1%E0%B8%A2%20%20%E0%B8%96%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%8A%E0%B8%A3%202561.pdf>

รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์
เครือข่ายสถานศึกษา สินปุน - ตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3*

A MODEL FOR TEACHER DEVELOPMENT IN LEARNING MANAGEMENT
EMPHASIZING ON CRITICAL THINKING SKILLS, SINTUN - TAPEE
SCHOOL NETWORK UNDER SURATTHANI EDUCATIONAL PRIMARY
AREA OFFICE 3

อ่อนพิไล พรหมมันชู

Onpilai Prommanchoo

ญาณิศา บุญจิตร

Yanisa boochit

บรรจง เจริญสุข

Banjong Jaroensuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: nooaon_love@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ของครู 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ และ 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ การวิจัยมี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครู ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในเครือข่ายสถานศึกษา สินปุน - ตาปี จำนวน 113 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบประเมินความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ของรูปแบบ มีค่าความเชื่อมั่น 0.89 และ 0.93 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครู โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล

* Received 11 August 2020; Revised 22 October 2020; Accepted 19 November 2020

ทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ และด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ 2) ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า มี 4 องค์ประกอบ คือ 2.1) หลักการและเหตุผล 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) วิธีการพัฒนา และ 2.4) การวัดและประเมินผล และ 3) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาครู, การจัดการเรียนรู้, ทักษะการคิดวิเคราะห์

Abstract

The article of this research were to: 1) the learning management environment that emphasizes the critical thinking skills of teachers 2) Create a teacher development model for learning management that emphasizes critical thinking and analytical skills. 3) Evaluate the teacher development model in learning management that emphasizes critical thinking skills. There are 3 stages of research. It consists of the 1st step, study the learning management condition that emphasizes the analytical thinking skills of teachers, the second step, creates a teacher development model in the learning management that emphasizes analytical thinking skills. The third step, assess the possibility of a teacher development model. The samples were 113 teachers and educational personnel in the Sinpun - Tapee School Network, The instrument used were questionnaire and the model feasibility and feasibility assessment form with the reliability of 0.89 and 0.93, respectively. Data were analyzed using basic statistics such as mean and standard deviation. The results of the research were as follows: 1) the learning management condition emphasizing the analytical thinking skills of teachers. Overall and each side is moderate Sort the mean from descending, namely measurement and evaluation, critical thinking skills. Cognitive aspects of critical thinking skills In the implementation of learning activities that emphasize critical thinking skills And writing a learning management plan that emphasizes critical thinking skills 2) The results of the development of a teacher development model in the learning management that emphasizes the analytical thinking skills were found to have 4 components: 2.1) principles and reasoning 2.2) Objectives 2.3) development methods and 2.4) measurement and evaluation,

and 3) evaluation results, and The possibility of the pattern was found overall is at a high level.

Keywords: Teacher Development, Learning Management, Critical Thinking Skills

บทนำ

ปัจจุบันโลกเข้าสู่ในยุคศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมใหม่ หมั่นฝึกฝนพัฒนาตนเองให้เกิดทักษะการคิดต่าง ๆ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการคิดให้เกิดกับนักเรียน โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดแนวคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้ว่าสถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สมดุลกัน ส่งผลให้แบบทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O - Net) เป็นแบบทดสอบที่ต้องการวัดการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยไม่ได้มุ่งวัดทักษะความรู้ ความจำเหมือนในอดีตที่ผ่านมา การจัดการเรียนรู้ของครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกัน เกี่ยวกับการพัฒนาการคิดระดับสูงของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความสามารถทางด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เป็นเป้าหมายสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังจะพิจารณาได้จาก 1 ใน 3 ของการประเมินความสามารถในการอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

เป้าหมายหลักของการศึกษาไทยคือการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้อันจะนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ซึ่งในการพัฒนานักเรียน ต้องพัฒนาครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักในโรงเรียนก่อน เพื่อให้ครูมีความรู้ ความสามารถ และเกิดความชำนาญในการปฏิบัติงานพร้อมทั้งมีทัศนคติที่ดีการปฏิบัติงาน จนทำให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาบุคลากรนั้นมีความจำเป็นและมีความสำคัญซึ่งบุคลากรจะต้องมีการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถ ความเข้าใจในนโยบายที่องค์กรนั้น ๆ กำหนดมีมาตรฐานการทำงาน อีกทั้งบุคลากรต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งจะ

ส่งผลให้บุคลากรปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับงาน ได้ผลผลิตที่สูงขึ้น และเกิดประสิทธิภาพต่อหน่วยงานนั้น ๆ (อุดมพร ทองคำ, 2555)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครู เครือข่ายสถานศึกษา สิบปุ่น - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสิบปุ่น - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ของครูเครือข่ายสถานศึกษาสิบปุ่น - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ประชากร คือ ครูในเครือข่ายสถานศึกษาสิบปุ่น - ตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 11 โรงเรียน จำนวน 153 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในเครือข่ายสถานศึกษาสิบปุ่น - ตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 11 โรงเรียน จำนวน 113 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ของครูเครือข่ายสถานศึกษาสิบปุ่น - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ลักษณะเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีระดับการปฏิบัติการ 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert, R., 1992)

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสิบปุ่น - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยการนำผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครูมา เป็นข้อมูลในการร่างรูปแบบ แล้วนำร่างรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ที่ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตรวจสอบรูปแบบ

3. การประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสิบปุ่น - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายสถานศึกษาสิบปุ่น - ตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 11 โรงเรียน

จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาคูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์เครือข่ายสถานศึกษา สิบปูน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ลักษณะเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีระดับการปฏิบัติการ 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert, R., 1992)

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ในรูปแบบแจกแจง ความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และ วิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความเที่ยง (Reliability) ตามสูตรการหาค่าความเที่ยงของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990)

ผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาคูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสิบปูน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3 พบว่า

1. ผลศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครูเครือข่ายสถานศึกษาสิบปูน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ และด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสิบปูน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีองค์ประกอบของรูปแบบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการและเหตุผล องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนา และองค์ประกอบที่ 4 การวัดและประเมินผล

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสิบปูน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผล

1. ผลศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครูเครือข่ายสถานศึกษาสินปุน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ และด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่เป็นเช่นนั้น อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้มีหลักการจัดการเรียนรู้พื้นฐานที่สำคัญ และหลักเกณฑ์ในการยึดเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นการจัดความรู้ด้านการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เกิดกับผู้เรียน ด้วยรูปแบบ เทคนิค วิธีการ และกระบวนการต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสามารถในการจำแนกแยกแยะข้อมูลองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ และจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อค้นหาความจริง ความสำคัญ องค์ประกอบหรือหลักการของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันอย่างไรและเกี่ยวพันกันโดยอาศัยหลักการใด เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนโดยฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดแล้วตัดสินใจผ่านกระบวนการฝึกทักษะการคิดในรูปแบบต่าง ๆ โดยครูต้องศึกษาทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการเรียนรู้ รวมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งครูในเครือข่ายสถานศึกษาสินปุน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อาจยังขาดความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ในหลาย ๆ ด้านและผู้บริหารยังส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครูไม่ครอบคลุมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ จึงส่งผลให้สภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครู อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาการทางสมอง และเน้นคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ใช้สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ สถานศึกษาต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และนำผลที่ได้ใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนา ปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ให้เกิดคุณภาพสูงสุดต่อผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมมาตย์ ศรีจันทร์ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 7 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 7

โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล (สมมาตรย์ ศรีจันทร์, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชมณี สารเสวก ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง (รัชมณี สารเสวก, 2562)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสินปุน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีองค์ประกอบดังนี้ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีการพัฒนาครู และการวัดและประเมินผล ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจาก ในการศึกษาารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ได้ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ รูปแบบ การพัฒนาครูและบุคลากร ที่มีโครงสร้างและเนื้อหาสอดคล้องกับการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ จึงทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสินปุน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สอดคล้องกับแนวคิดของ อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากรรายบุคคล สามารถดำเนินการได้หลายวิธีซึ่งในแต่ละวิธีการที่ใช้จะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของตัว บุคลากรและสิ่งที่ต้องการพัฒนาโดยเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างผู้บังคับบัญชาและบุคลากร เพื่อกำหนดแผนพัฒนาตนเอง (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์, 2552) สอดคล้องกับแนวคิดของ วรณกร ศิริพละ สรุปว่า รูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเป็นกระบวนการสร้างเสริมบุคลากร ให้สามารถนำศักยภาพที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถความชำนาญ ตลอดจนเจตคติของบุคลากรที่มีผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษามุ่งเน้นที่การพัฒนาครูอาจารย์สามารถทำได้หลายวิธีเช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงานการศึกษาต่อการนิเทศการสอน การให้คำปรึกษา เป็นต้น (วรณกร ศิริพละ, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร สมชาย ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนสำหรับ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่าการพัฒนา โปรแกรมพัฒนาครูด้านการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 มีส่วนประกอบของโปรแกรมดังนี้ หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย เนื้อหา วิธีการพัฒนา สื่อและเครื่องมือ และ การวัดและ

ประเมินผล (วิเชียร สมชาย, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของรักษัณณิ สารเสวก ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า โปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีองค์ประกอบดังนี้คือ หลักการวัตถุประสงค์เนื้อหา วิธีการพัฒนา และการประเมินผล เพื่อพัฒนาครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (รักษัณณิ สารเสวก, 2562)

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เครือข่ายสถานศึกษาสินปุน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจาก ในการศึกษารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ มีกระบวนการดำเนินการตามขั้นตอนโดยการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครู และได้นำรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เสนอผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาครู เพื่อให้ข้อคิดเห็นและเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบ จึงส่งผลให้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์เครือข่ายสถานศึกษาสินปุน - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด กล่าวว่า การวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบนั้น อาจกระทำได้ 2 ขั้นตอน คือสร้างหรือพัฒนารูปแบบ โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ และผลการศึกษาหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์สภาพการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนด องค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะในรูปแบบ และทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากได้พัฒนารูปแบบในขั้นต้น ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของของวิเชียร สมชาย ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่าการประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โปรแกรมพัฒนาครูด้านการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนมีความเหมาะสมอยู่ระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด (วิเชียร สมชาย, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของรักษัณณิ สารเสวก ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า ผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาครู

ในการจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (รักษัณณี สารเสวก, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของครูเครือข่ายสถานศึกษา สิบปุ่น - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีขอบข่ายในการจัดการเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์เครือข่ายสถานศึกษาสิบปุ่น - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีการพัฒนาครู และการวัดและประเมินผล และรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์เครือข่ายสถานศึกษาสิบปุ่น - ตาปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ข้อเสนอแนะ 1) ควรนำรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ไปใช้ในการพัฒนาครูอย่างเป็นรูปธรรม โดยพิจารณาบริบทของแต่ละสถานศึกษาควบคู่ไปกับการพัฒนาเพื่อให้การพัฒนาครูเกิดประสิทธิภาพสูงสุด 2) ในการนำรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ไปใช้ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาครูให้เข้าใจในทุกขั้นตอน อย่างละเอียด เพื่อให้ผู้พัฒนาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ 3) สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยเตรียมความพร้อมของครูก่อนพัฒนาเพื่อให้ทราบแนวทางปฏิบัติ วิธีการและกิจกรรม และครูผู้เข้ารับการพัฒนาควรพัฒนาตนเองด้วยความสนใจและมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเอง การพัฒนาจึงจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล 4) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ครูผู้สอนมีคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ทราบรายละเอียดและเทคนิคในการจัดการเรียนสอน ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ของครูมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- รักษัณณิ สารเสวก. (2562). การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาคู่มือในการจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณกร ศิริพล. (2559). รูปแบบการพัฒนาคู่มือของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม.
- วิเชียร สมชาย. (2561). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาคู่มือด้านการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมมาตรย์ ศรีจันทร์. (2560). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อาภรณ์ ภู่วิทยพันธ์. (2552). การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (Individual plan). กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- อุดมพร ทองคำ. (2555). การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนสองดาววิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Journal Education and Psychology Measurement, 3(30), 607-610.
- Likert, R. (1992). New pattern of management. New York, NY: McGraw-Hill.

การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพ
การศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหาสารคาม เขต 3*

THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC ADMINISTRATIVE METHOD OF
EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT CENTER UNDER THE
JURISDICTION OF OFFICE OF MAHASARAKHAM PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA 3

วิวัฒน์ คำมาก

Wiwat Khamak

พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: wiwatkhamak271036@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) พัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 166 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น กำหนดขนาดโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็น ของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับ ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนา

* Received 11 August 2020; Revised 23 October 2020; Accepted 19 November 2020

กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีแนวทางการพัฒนาตามองค์ประกอบการบริหารวิชาการ 5 องค์ประกอบ 30 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ ประชุมชี้แจงคณะครู วางแผนการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล สร้างความตระหนัก ความเข้าใจให้ครูได้พัฒนาระบบการเรียนรู้ให้ตรงกับมาตรฐานตัวชี้วัด และแต่งตั้งมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน

คำสำคัญ: การพัฒนา, แนวทาง, การบริหารงานวิชาการ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) investigate the current situation, the desirable condition and the necessity of academic administration of the Educational Quality Development Center 2) develop the method of academic service of the Educational Quality Development Center, under the Jurisdiction of Office of Mahasarakham primary educational service area 3) The participants are 166 principals and the heads of academic departments by stratified random sampling (Krejcie & Morgan). The five rating scale questionnaire, the semi - structured interview and the evaluation of the possibility. The statistics used in this research is average, standard deviation. The results found that The current situation of academic administration of Educational Quality Development Center, under the Jurisdiction of Office of Mahasarakham primary educational service area 3 rates at a high level. The overview desirable condition of academic administration of Educational Quality Development Center Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 3 rates at a high level and the possibility are learning process development. The development of the academic administration of the Educational Quality Development Center, under the Jurisdiction of Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 3 rates on appropriate evaluation and the highest level of overview. There are 5 elements 30 guidelines of developmental guidelines according to the academic administration. The conclusion of the elements are personnel's meeting and workshop, learners' learning process plan by analyzing learners individually, raising awareness and understanding to develop learning process to match

standards and indicators, and appointing and assigning to teachers to take responsibilities towards instruction.

Keywords: Development, Guildlines, Academic Administration

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษายังเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศเพื่อสนับสนุนการบรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้ในด้านต่าง ๆ เนื่องด้วยการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ดังนั้น แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ด้านความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม และด้านขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการศึกษาและยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี การศึกษาจึงเป็นตัวถ่วงการพัฒนาและการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีเป้าหมายที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศไทย 4.0 อีกประการหนึ่งของปัญหาการศึกษาไทย คือ การด้อยประสิทธิภาพและด้อยประสิทธิผลของระบบการจัดการการศึกษา ปัญหาที่หนักที่สุดคือ สังคมไทยและผู้ที่มีขีดความสามารถในวงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษายังไม่ตระหนักเพียงพอถึงความรุนแรงของสภาพปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 258 จ โดยสรุปได้บัญญัติให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ครอบคลุมให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยไม่เก็บค่าใช้จ่า ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครูมีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครูให้มีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) ซึ่งการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน เป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษา จะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาใน

สถานศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ในลักษณะของงานสถานศึกษานั้น (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เป็นหน่วยงานที่บริหารและจัดการศึกษา ให้บริการด้านการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัย ระดับชั้นประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 145 โรงเรียน ซึ่งจำแนกตามขนาดสถานศึกษา 4 ขนาด ดังนี้ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 97 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 42 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 4 โรงเรียน และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 2 โรงเรียน จำแนกตาม ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้จำนวน 12 กลุ่ม มีการกิจเร่งด่วน ในการพัฒนาด้านวิชาการ ทั้งด้านคุณภาพของสถานศึกษา และด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยด้านคุณภาพของสถานศึกษาในสังกัดต้องมีการดำเนินการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งด้านงานวิชาการให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพและประสิทธิภาพควบคู่กันไป มีกฎหมายกำหนดโครงสร้างบทบาท การกิจที่ชัดเจน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด และถ่ายทอดสู่การปฏิบัติในทุกระดับ มีการใช้แผนงาน โครงการ เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานโดยมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีกฎหมาย ระเบียบ มาตรฐานและคู่มือปฏิบัติงานในทุกภารกิจ โดยหลักการกระจายอำนาจ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน ทำให้งานสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีระบบการกำกับติดตาม การทำงานที่หลากหลาย ผู้บริหารทุกระดับมีภาวะผู้นำ มีความสามารถและประสบการณ์ในการบริหาร มีความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี บุคลากรทุกระดับมีคุณวุฒิทางการศึกษาที่สูง มีมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ กำกับกับการปฏิบัติงานประชาชนและผู้ปกครองนักเรียนเห็นคุณค่าในการศึกษา นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ รัฐบาลมีนโยบายปฏิรูปการศึกษา และสนับสนุนการศึกษาทุกระดับและสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการศึกษาของผู้เรียนอย่างทั่วถึงเป็นธรรม มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา แม้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา มีจุดแข็งและโอกาสดังกล่าวข้างต้น แต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคที่จะต้องเร่งรัดร่วมมือกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง คือ 1) บุคลากรไม่ครบตามกรอบและเกณฑ์อัตรากำลัง ทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน 2) การโยกย้ายตำแหน่งครู โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กมีแผนงาน โครงการ ตัวชี้วัด 3) งานธุรการมากเกินไป 4) บุคลากรและครูมีค่อนข้างจำกัดและมีภาระงานมากเกินไป 5) บางเรื่องบางงาน ไม่สอดคล้องกับภารกิจหลัก 6) ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าตามกรอบที่ทางสำนักเขตพื้นที่การศึกษาตั้งไว้ 7) การอบรมพัฒนาบุคลากรขาดประสิทธิภาพ 8) ขาดการติดตามประเมินผลหลังอบรมพัฒนา และ 9) การดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพ

การศึกษายังไม่บรรลุเป้าหมาย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3, 2562)

จากความสำเร็จและสภาพปัญหาต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 และเล็งเห็นปัญหาของการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จะต้องทำให้ความรู้ทางวิชาการแก่นักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งภารกิจในงานวิชาการนั้นสถานศึกษาที่อยู่ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแต่ละศูนย์ต้องสามารถที่จะปฏิบัติให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ส่งผลต่อนักเรียนเป็นผลผลิตของสถานศึกษาโดยตรง โดยการดำเนินงานให้ได้ผลนั้นต้องอาศัยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ยึดรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีบทบาทในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาร่วมกันโดยกระบวนการที่สำคัญประกอบด้วยกระบวนการบริหาร 3 ส่วนคือ การวางแผนพัฒนา การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นแนวทางทำให้โรงเรียนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน และนอกจากนี้งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาใช้เป็นข้อมูลและเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารวิชาการให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อความก้าวหน้าของระบบการศึกษาไทยในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารงานวิชาการ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 1 ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 145 โรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าฝ่ายวิชาการในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยอาศัยขนาดของสถานศึกษาเป็นเกณฑ์แบ่งชั้น เพื่อจัดออกเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 3 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มตามอัตราส่วนโรงเรียนแต่ละขนาดในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 83 คน และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 83 คน รวม 166 คน จาก 83 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยจำแนกข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ Likert วิเคราะห์โดยหาเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practice) โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practice) โดยกำหนดเกณฑ์เป็นสถานศึกษาที่มีบริบทเดียวกัน มีผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานอยู่ในระดับสูง เป็นศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีคะแนนการทดสอบทางการศึกษา

ระดับชาติขึ้นพื้นฐานอยู่ในระดับสูงติดอันดับ 1 – 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 และมีผลงานความสำเร็จทางด้านวิชาการ ในระดับภาค ระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นที่ประจักษ์และยอมรับโดยทั่วกัน

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 3 ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน หัวหน้าฝ่ายงานบริหารวิชาการจำนวน 3 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา 3 ศูนย์ ศูนย์ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาโกสัมพี โรงเรียนบ้านโชคชัย ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแพงงามบอนสวรรค์ โรงเรียนบ้านแพงหนองเหนือ และศูนย์พัฒนาคุณภาพศึกษาลำน้ำชี โรงเรียนบ้านหินแห่โนนเมืองน้อย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

การจัดกระทำข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practice) มาสรุปหลอมรวมตามประเด็นขององค์ประกอบทั้ง 5 ด้านของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 7 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป
2. มีความเชี่ยวชาญในการบริหารงานวิชาการใน

สถานศึกษา

3. เป็นผู้บริหารที่ได้รับรางวัลด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ระดับภาค และระดับประเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ซึ่งเป็นแบบประเมินมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ โดยการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมรายด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา	3.78	0.93	มาก	4.20	1.04	มาก	0.120	2
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.72	0.89	มาก	4.21	0.68	มาก	0.133	1
3. การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.76	1.01	มาก	4.18	0.70	มาก	0.113	3
4. การนิเทศการศึกษา	3.80	0.91	มาก	4.22	0.68	มาก	0.106	4
5. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	3.77	0.92	มาก	4.17	0.72	มาก	0.105	5
รวม	3.76	0.94	มาก	4.20	0.69	มาก	0.115	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X}$ 3.76 เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X}$ 3.80 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X}$ 3.72 และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X}$ 4.20 เมื่อพิจารณารายด้านที่มีเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X}$ 4.22 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X}$ 4.17 และลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการ เรียงลำดับ ความต้องการจำเป็นจาก

มากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (PNImodified = 0.133) การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา (PNImodified = 0.120) การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (PNImodified = 0.113) การนิเทศการศึกษา (PNImodified = 0.106) และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (PNImodified = 0.105) ตามลำดับ

2. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยมีแนวทางการพัฒนาตามองค์ประกอบการบริหารวิชาการ 5 องค์ประกอบ 30 แนวทาง ดังรายละเอียด ดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา จำนวน 5 แนวทาง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ จำนวน 8 แนวทาง การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน จำนวน 5 แนวทาง การนิเทศการศึกษา จำนวน 5 แนวทาง การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา จำนวน 7 แนวทาง โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ในด้านความเหมาะสม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความเป็นไปได้ โดยรวมมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารเล็งเห็นความสำคัญของการบริหารงานวิชาการมาเป็นอันดับแรก จึงทำให้ผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชรรัตน์ หาญเชิงชัย ได้ศึกษาวิจัยแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า สภาพการบริหารงาน

วิชาการ โดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีการบริหารด้านการจัดการนิเทศภายในสถานศึกษา จัดให้มีคณะกรรมการนิเทศ ภายใน มีการวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ มีการชี้แจงทำความเข้าใจแก่ ครูเกี่ยวกับการนิเทศและรับการนิเทศ มีการจัดให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศภายใน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนิเทศซึ่งกันและกัน มีการชี้แจงถึงจุดอ่อนและจุดเด่นในการสอน ของครูภายหลังจากการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศการเรียนการสอนอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง (ธวัชรัตน์ หาญเชิงชัย, 2558)

1.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารงานวิชาการ ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับคะแนน เฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การนิเทศการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนา หลักสูตรในสถานศึกษา การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนและการพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีการบริหาร ด้านการจัดการนิเทศภายในสถานศึกษา จัดให้มีคณะกรรมการนิเทศภายใน มีการวางแผน การนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ มีการชี้แจงทำความเข้าใจแก่ครูเกี่ยวกับการนิเทศ และรับการนิเทศ มีการจัดให้ครู มีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศภายใน มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูนิเทศซึ่งกันและกัน มีการชี้แจงถึงจุดอ่อนและจุดเด่นในการสอนของครูภาย หลังจากการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศการเรียนการสอนอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร พรพิทักษ์กุล ได้ศึกษาวิจัย สภาพการบริหารงานวิชาการใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการนิเทศการศึกษา มีสภาพการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก (ศศิธร พรพิทักษ์กุล, 2560)

1.3 ผลการศึกษาลำดับความต้องการจำเป็น (PNImodified) ในการ บริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า เมื่อพิจารณา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมาก ไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ภายในและมาตรฐานการศึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับการ พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ เพราะการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้

พัฒนาตนเองสูงสุด ตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านความต้องการ ความสนใจ ความถนัดและยังมีทักษะพื้นฐานอันเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้ อันได้แก่ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ความสามารถทางสมอง ระดับสติปัญญา และการแสดงผลของการเรียนรู้ออกมาในลักษณะที่ต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของมณีรัตน์ อภิวัฒนวรรณ ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม พบว่า การพัฒนาระบบการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายด้านระบบบริหารและจัดการศึกษาของท้องถิ่น ที่กำหนดให้จัดระบบบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาของชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล (มณีรัตน์ อภิวัฒนวรรณ, 2559)

2. ผลการพัฒนาแนวการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการบริหารงานวิชาการที่แตกต่างกันไป ซึ่งการบริหารงานต้องการมีปรับปรุงพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของอัครพร อูระงาม และวัชรินทร์ ปะนามะเก โดยสามารถอภิปรายผลรายละเอียดดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา ควรศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ชัดเจน จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ตรงตามมาตรฐานของหลักสูตร วิเคราะห์ความต้องการของบริบทชุมชนในท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและสะท้อนผลการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาระบบการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด ออกแบบใบงานที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมการสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียน โดยใช้เทคนิค วิธีการสอนที่หลากหลาย จัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศชั้นเรียนเชิงบวก และประเมินผู้เรียนโดยครูผู้สอนร่วมกับผู้บริหาร และผู้ปกครอง โดยใช้แบบประเมินที่หลากหลาย การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน นำผลการประเมินผลมาปรับปรุงพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อใช้เป็นแนวทางในปีต่อไป (อัครพร อูระงาม, 2560) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการวัดผลประเมินผลทำให้สามารถทราบข้อดีและข้อเสียสามารถทำให้แก้ปัญหาหรือพัฒนาได้ตรงประเด็นและได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง การนิเทศการศึกษา ผู้บริหารประชุมวางแผน ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในตามวันเวลาให้ตรงกัน ศึกษาเอกสารการจัดทำเครื่องมือนิเทศภายในสถานศึกษา ครอบคลุมถึงมาตรฐานการศึกษา ปฏิบัติการนิเทศภายในชั้นเรียน กำกับ ติดตามให้คำแนะนำในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาระบบประกัน

คุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา แต่งตั้งคณะครูดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อจัดวางบุคลากรให้รับผิดชอบตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา สร้างความตระหนักรู้ เข้าใจ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการประเมินจากภายนอก ดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด เพื่อให้สอดคล้องกับค่าเป้าหมายของสถานศึกษาและรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ค่าเป้าหมายของสถานศึกษาให้หน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนทราบ (วัชรินทร์ ปะนามะเก, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารงานวิชาการของของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ตามองค์ประกอบการบริหารวิชาการ 5 องค์ประกอบ 30 แนวทาง ดังรายละเอียด ดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา จำนวน 5 แนวทาง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ จำนวน 8 แนวทาง การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน จำนวน 5 แนวทาง การนิเทศการศึกษา จำนวน 5 แนวทาง การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา จำนวน 7 แนวทางมีการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะทั่วไป การศึกษาลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เมื่อพิจารณาเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษาและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาตามลำดับ เนื่องจากการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญในการบริหารงานวิชาการ เป็นการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นปูพื้นฐานทุกอย่างให้กับผู้เรียน ดังนั้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน ควรสร้างความตระหนัก ความเข้าใจให้ครูได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ตรงกับมาตรฐาน ตัวชี้วัดคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด ออกแบบใบงานที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย จัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศชั้นเรียนเชิงบวก และประเมินผู้เรียนโดยครูผู้สอนร่วมกับผู้บริหาร

โดยใช้แบบประเมินที่หลากหลาย **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาการบริหารงานโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป หรือการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เพื่อที่จะได้ทราบแนวทางในการส่งเสริมและปรับปรุงพัฒนาต่อไป 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการหรือด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). ปฏิรูปการศึกษาไทย รายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.
- ธวัชรรัตน์ หาญเชิงชัย. (2558). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- มณีรัตน์ อภิวิวัฒนวรรณ. (2559). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 1 - 90 (6 เมษายน 2560).
- วัชรินทร์ ปะนามะเก. (2558). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศศิธร พรพิทักษ์กุล. (2560). สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (2562). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2562. มหาสารคาม: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3.

อัคร อูระงาม. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

**การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2***
**DEVELOPMENT OF PARTICIPATIVE MANAGEMENT MODEL OF
SCHOOLS UNDER CHUMPHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 2**

หนึ่งฤทัย เฟิงบุญ

Nuengruethai Phengbun

บรรจง เจริญสุข

Banjong Jaroensuk

ญาณิศา บุญจิตร์

Yanisa Boochit

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: nueng_edu@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 2) พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 การวิจัยนี้มี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน และขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน กลุ่ม คือ ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 276 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามการบริหารแบบมีส่วนร่วมและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ มีค่าความเชื่อมั่น 0.82 และ 0.95 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับ

* Received 12 August 2020; Revised 24 October 2020; Accepted 20 November 2020

ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ รองลงมาคือการร่วมรับผล ร่วมปฏิบัติการ ร่วมคิดและวางแผน และร่วมตรวจสอบและประเมินผล 2) ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า มี 3 องค์ประกอบ คือ 2.1) กระบวนการมีส่วนร่วม 2.2) สารของการมีส่วนร่วม 2.3) ผู้มีส่วนร่วมในโรงเรียน และ 3) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา, รูปแบบ, การบริหารแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research article were to; 1) study the participation management status of schools under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 2) develop a participatory management model of schools under the Primary Educational Service Area Office 2. 3) Assess the feasibility and feasibility of a participatory management model of schools under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 2. The research consisted of 3 steps: Step 1: Study the state of participatory administration of schools under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 2 Phase 2 Develop a participatory management model of schools under the district office. Chumphon Primary Education Area Zone 2 and Phase 3 Assess the feasibility and feasibility of a participatory management model of schools under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 2. The samples used in this research were 276 administrators, teachers and school board committees under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 2. The tool used was a participatory management questionnaire. And the model feasibility and feasibility assessment form Have confidence values of 0.82 and 0.95, respectively. Data analysis using basic statistics le mean and standard deviation. The results of the research were as follows: 1) Overall, the overall and individual aspects of the participatory administration of schools under the Chumphon Primary Educational Service Area Office and each side were at a low level. Sorting the mean descending: co - decision Very level Followed by participation in the results Join the operation Think and plan And co - investigate and evaluate 2) The results of the development of a participatory management model were found to have three components: 2.1) the participation process, 2.2) the substance of the

participation, 2.3) the participants in the school, and 3) the assessment of suitability. And the possibility of the pattern was found Overall is at a high level.

Keywords: Development, Model, Participatory Management

บทนำ

การศึกษา นับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดจนช่วยวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ ที่มีคุณภาพมีความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีพัฒนาการที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม เพื่อส่งเสริมสร้างการพัฒนาและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กระบวนการศึกษาจึงมีผู้เรียนเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา การพัฒนาประเทศเป็นหน้าที่ของทุกคนในประเทศที่จะต้องเข้าใจหน้าที่ และแสดงบทบาทให้ถูกต้องเหมาะสม กลไกการพัฒนาประเทศมีหลายด้านที่คอยขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านอุตสาหกรรม ด้านการค้าธุรกิจต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ คือการพัฒนาทางการศึกษา ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุด เพราะการศึกษาของคนในชาติเปรียบเสมือนเส้นเลือดที่คอยหล่อเลี้ยงในทุก ๆ ด้าน การให้ความสำคัญในทางการศึกษาถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับทุกประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 7 ที่ว่าด้วยระบบการบริหารจัดการศึกษา หลักการบริหารเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบ โดยการกระจายอำนาจดังกล่าวควรลงไปถึงสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาอื่นให้มากที่สุด และการมีส่วนร่วม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

จากแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประเด็นกลยุทธ์ การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ประเด็นกลยุทธ์ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน

ของสังคมเข้ามามีส่วนบริหารจัดการศึกษา ตัวชี้วัดเรื่อง สถานศึกษาหน่วยงานมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ด้านการบริหารของโรงเรียนในสังกัดพบว่า โรงเรียนยังไม่ได้ให้ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ด้วยเหตุผลทางวิชาการดังที่กล่าวมาแล้ว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 119 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 92 โรงเรียน 276 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R.V., & Morgan, D.W., 1970) และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลาก (Simple Random Aampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามสภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 นำผลการวิเคราะห์สภาพจากขั้นตอนที่ 1 และศึกษาข้อบ่งชี้และองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ โดยผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเพื่อ

พัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อตรวจสอบรูปแบบ

3. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู และ คณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 119 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหาร ครู และ คณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 92 โรงเรียน จำนวน 276 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ในรูปแบบแจกแจง ความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และ วิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความเที่ยง (Reliability) ตามสูตรการหาค่าความเที่ยงของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990)

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่ามีสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยได้แก่ การร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อย รองลงมาคือการร่วมรับผล ร่วมปฏิบัติการ ร่วมคิดและวางแผน และร่วมตรวจสอบและประเมินผล ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า รูปแบบ มี 3 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ร่วมคิดและวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมตรวจสอบและประเมินผล และร่วมรับผล องค์ประกอบที่ 2 สาระของการมีส่วนร่วม ในการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 4 ฝ่ายงาน ซึ่งเป็นงานหลักตามโครงสร้างของการบริหารงานในโรงเรียน คือ การบริการงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป องค์ประกอบที่ 3 มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของโรงเรียน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อย รองลงมาคือ การร่วมรับผล ร่วมปฏิบัติการ ร่วมคิดและวางแผน และร่วมตรวจสอบและประเมินผล ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า บทบาทของชุมชนไม่ชัดเจน อำนาจในการบริหารโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้บริหาร แต่ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อิศรพล ปิ่นขจร และดร.ธีระ ภูติ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคกาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า สาเหตุของปัญหา คือ การขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ไม่มีแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วม ไม่มีเวลาเข้าร่วม เข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของ คณะครูในสถานศึกษา สถานศึกษาไม่ได้เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ขาดระบบ การติดต่อประสานงานหรือการให้ข้อมูลสารสนเทศที่ดี และขาดงบประมาณส่งเสริมสนับสนุน (อิสรพล ปิ่นขจร และดร.ธีระ ภูติ, 2556) และยังสอดคล้องกับ จุฑามาศ พันสวรรค ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการสถานศึกษาบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษา (จุฑามาศ พันสวรรค, 2562) และยังสอดคล้องกับ กิตติศักดิ์ อังคะนาวัน และ อภิสรณ์ ภาชนะสวรรค ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของ บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนหัวถนน อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี พบว่า ยังมีปัญหา คือ ด้านวิชาการครูผู้สอนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนชุมชนและท้องถิ่น ด้านงบประมาณครูผู้สอนไม่เข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดหางบประมาณสนับสนุน ด้านทุนการศึกษามากพอเพียง ด้านการ บริหารงานบุคคลครูผู้สอนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นเพื่อพัฒนาตนเอง ด้าน การบริหารทั่วไปครูผู้สอนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่ภายในโรงเรียนให้เพียงพอ และปลอดภัยต่อนักเรียนทั้งนี้เพราะสถานศึกษาจะดำเนินการโดยลำพังมิได้ ต้องอาศัยความ

ร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความรู้ความสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อประสานความร่วมมือร่วมใจให้เกิดประโยชน์และสัมฤทธิ์ผลแก่หน่วยงาน (กิตติศักดิ์ อังคะนาวัน และอภิสรณ์ ภาชนะสวรรค์, 2563)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) กระบวนการมีส่วนร่วม 2) สารของการมีส่วนร่วม 3) ผู้มีส่วนร่วมในโรงเรียน กระบวนการมีส่วนร่วม ของ ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา มีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ ร่วมคิดและวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมตรวจสอบและประเมินผลและร่วมรับผล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จินฉัตร ปะโคทั้ง ที่ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น ที่ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ แล้วพบว่า กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่ การระดมความคิด การร่วมวางแผน การร่วมลงมือทำ การร่วมติดตามประเมินผล และการรับประโยชน์ร่วมกัน (จินฉัตร ปะโคทั้ง, 2549) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์ ซึ่งศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการใช้หลักการที่อิงไปในแนวทางของนโยบาย และพบว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่คล้ายกับการกำหนดนโยบาย เพราะองค์ประกอบสุดท้ายของการกำหนดนโยบาย คือ การตัดสินใจ และการตัดสินใจนี้เอง จึงเป็นเหตุเบื้องต้นของการกำหนดนโยบาย และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นได้นโยบายให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของประชาชน และได้สรุปว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมเริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการประเมินผล (ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์, 2550) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เครือวัลย์ สิทธิเจริญธรรม ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนเอกชน (อ่อน - เหม - อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน และการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล (เครือวัลย์ สิทธิเจริญธรรม, 2551) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เมตต์ เมตต์การุณจิต ที่ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ พบว่า องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนคือเริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุและความต้องการ 2) มีส่วนร่วมในการวางแผน 3) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 5) มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 6) มีส่วนร่วมในการ

เผยแพร่ (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จีระพงษ์ หอมสุวรรณ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน ขั้นตอนที่ 2 การจัดองค์การ ขั้นตอนที่ 3 การอำนวยการ ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนไปปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล และขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงและพัฒนา (จีระพงษ์ หอมสุวรรณ และคณะ, 2556) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ไพฑูรย์ สนธิเมือง ที่ได้ศึกษายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับ การพัฒนาสถานศึกษา แล้วพบว่า กระบวนการบริหารกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษากับ การพัฒนาสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนและตัดสินใจ การร่วมคิด ร่วมทำ การสร้างมิตร การสร้างความเชื่อมั่น และการติดตามและรายงานผล (ไพฑูรย์ สนธิเมือง , 2559) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงเดือน วินิจฉัย และคณะ ซึ่งได้ ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กระบวนการของการบริหาร แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ร่วมวางแผน 2) ร่วมตัดสินใจ 3) ร่วมปฏิบัติ 4) ร่วมประเมินผล และ 5) ร่วมรับผลประโยชน์ และขอบข่ายการบริหารงาน ของสถานศึกษาประกอบด้วยกรอบภาระงาน 4 งาน ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานบุคคล 3) การบริหารงานงบประมาณ และ 4) การบริหารงาน กระบวนการ บริหารกับการมีส่วนร่วม (ดวงเดือน วินิจฉัย และคณะ , 2561)

3. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารแบบมี ส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็น เพราะรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ได้ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยมีการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาจัดทำเป็น รูปแบบ และตรวจสอบความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไข จนได้รูปแบบ ที่มีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วชิรา อยู่สุข ที่กล่าวว่ารูปแบบ เป็นโครงสร้างที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวความคิด ทฤษฎีที่ ได้ศึกษามาของผู้สร้างเพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ วิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ได้ และ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (วชิรา อยู่สุข, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี กล่าวว่า รูปแบบ เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใด ลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผังไดอะแกรมหรือแผนภาพช่วยให้ตนเองและบุคคล

อื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น (ทิตนา แหมมณี, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ประภาศิริ คุณาคำ และคณะ ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก (ประภาศิริ คุณาคำ และคณะ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากกว่าไปน้อย ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อย รองลงมาคือการร่วมรับผลร่วมปฏิบัติการ ร่วมคิดและวางแผน และร่วมตรวจสอบและประเมินผล รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) กระบวนการมีส่วนร่วม 2) สารของการมีส่วนร่วม 3) ผู้มีส่วนร่วมในโรงเรียน และรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ข้อเสนอแนะ 1) การนำผลการวิจัยไปใช้ในทุกระดับนั้น ผู้นำไปใช้ต้องศึกษากระบวนการดำเนินงานตามองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ 2) การนำรูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไปใช้ ต้องให้ผู้มีส่วนร่วมในทุกองค์ประกอบได้มีบทบาทการมีส่วนร่วมครบทุกองค์ประกอบของรูปแบบ 3) โรงเรียนควรมีการประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 อย่างสม่ำเสมอ 4) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ 5) ควรมีการวิจัยและพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เป็นรายด้าน เช่น การวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเด็กนักเรียนออกกลางคัน เป็นต้น 6) ควรศึกษาผลที่ได้จากการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

เอกสารอ้างอิง

เครือวัลย์ สิทธิเจริญธรรม. (2551). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนออเงิน (อ่อน - เหม - อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. กรุงเทพมหานคร: บิ๊ค พอยท์.
- ไพฑูรย์ สนธิเมือง. (2559). ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับพัฒนาสถานศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- กิตติศักดิ์ อังคะนาวัน และอภิสิทธิ์ ภาชนะสุวรรณ. (2563). การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนหัวถนน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2549). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น ที่ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพวิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จีระพงษ์ หอมสุวรรณ และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จุฑามาศ พันสุวรรณ. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลนครเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- ดวงเดือน วินิจฉัย และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทรงวุฒิ เรืองวาฬศิลป์. (2550). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการใช้หลักการที่อิงไปในแนวทางของนโยบาย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประภาศิริ คุณาคำ และคณะ. (2559). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วชิรา อยู่สุข. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนปฏิบัติสำหรับผู้สอนวิชาชีพ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อิสรพล ปิ่นขจร และดร.ธีระ ภูติ. (2556). การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determination sample size for research activities. *Education and Psychology Measurement*, 30(3), 607-610.

การสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรธุรกิจ ISO 14001 โดยใช้การบัญชี
สิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง*
CREATING THE IMAGE OF ISO 14001 FIRMS USES ENVIRONMENTAL
ACCOUNTING: A CASE OF THE LOWER NORTHERN INDUSTRIAL
CLUSTER OF THAILAND

จริยา รอดจันทร

Chariya Rodjun

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

The University of Central Thailand, Thailand

E-mail: rodjun2511@gmail.com

บทคัดย่อ

ตามระบบทุนนิยมคือ การเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเน้นที่ตัวเลขทางเศรษฐกิจและตัวเลขทางการเงิน การที่ธุรกิจเร่งการผลิตเพื่อตอบสนองต่อการบริโภคจำนวนมากเพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรสูงสุดเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสามารถแก้ไขได้โดยใช้การบัญชีสิ่งแวดล้อม บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรอื่น ๆ ในการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาวิธีการภาพลักษณ์ขององค์กรธุรกิจผ่านความรับผิดชอบต่อสังคมและการพัฒนาบัญชีสิ่งแวดล้อม ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับ ISO 14001 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาและทำวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร และ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับบัญชีสิ่งแวดล้อมในองค์กร ในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง ISO 14001 จำนวน 7 องค์กร จำนวน 35 ชุด โดยใช้สูตรจากตาราง Krejcie และ Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง ร้อยละ 5 จำนวนทั้งสิ้น 32 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ขององค์กรโดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 9 ปีขึ้นไป และบริษัทมีทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 500 ล้านบาทขึ้นไป กิจกรรมส่วนใหญ่ไม่ได้รับรางวัลทางด้านการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริหารของบริษัทให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลและรายงานเกี่ยวกับ

* Received 20 August 2020; Revised 25 October 2020; Accepted 21 November 2020

ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปีในงบการเงินต่อบุคคลภายนอกอย่างถูกต้องครบถ้วน

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์, การบัญชี, สิ่งแวดล้อม, ISO 14001

Abstract

Based on capitalism is economic growth focusing on economic numbers and financial numbers. Business accelerates production responding to massive consumption for achieving profit maximization is a part of the major environmental problems. Corporate image in corporate social responsibility can be addressed by using environmental accounting. This research paper is a quantitative research. (Quantitative Data) It is intended to serve as a guideline for other organizations in the preparation of environmental accounting. By studying how the image of business organizations through social responsibility and environmental account development In the industry that received ISO 14001, the sample used in this study and research were executives and people involved with Enterprise environmental account In the Lower Northern Region, ISO 14001, 7 organizations, 35 sets. Using formulas from Krejcie & Morgan tables at the 95% confidence level and accepted the error in the selection of 5% samples of 32 subjects and questionnaires were used as a research tool. The statistics used in the analysis of general data of the sample were frequency and percentage values for analyzing corporate image. Use multiple regression analysis methods (Multiple Regression Analysis). The study found that Most of the samples were female, aged 41 years and over, graduated with bachelor's degree. With more than 9 years of work experience and the company has a registered capital of 500 million baht or more, most businesses do not receive an award for environmental responsibility and the Company's management pays attention to the disclosure of information and reports. About environmental responsibility in the annual report in the financial statements to third parties accurately and completely.

Keywords: Image, Environmental, Accounting, ISO 14001

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาขยะและสารพิษ สาเหตุของปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากตัวบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม รวมถึงองค์กรธุรกิจ (พรวิสัย ปราบภัย, 2563) โดยปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนแล้วยังส่งผลสังคมและสิ่งแวดล้อมกันมากขึ้น องค์กรธุรกิจได้หันมาให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมกันมากขึ้น จะเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร เช่น การให้ทุนการศึกษา การสนับสนุนเงินทุนให้กลุ่มอาชีพในชุมชน การปลูกป่า การรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยองค์กรธุรกิจที่ได้รับการรับรอง ISO 14001 ถือเป็นองค์กรที่ดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีการจัดทำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมการบริหารจัดการ รวมไปถึงมีการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมตามหลัก ISO 14001 (พงศ์ปนต์ พัสระ และสุชีพ พิริยสมิทธิ, 2562)

ISO 14001 หมายถึง ระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้ระบุข้อกำหนดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการองค์กรให้เป็นไปตามกฎหมาย สามารถช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับ สว่างจิต แซ่ผ่าน ได้ให้นิยาม ISO 14001 หมายถึง ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศเพื่อให้องค์กรมีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับซึ่งการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมสามารถนำไปประยุกต์เข้ากับการบริหารงานด้านอื่น ๆ ที่จะช่วยให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม (สว่างจิต แซ่ผ่าน, 2557) ตรงกับ ขวัญนรี กล้าปราบโจร ได้ให้นิยาม ISO 14001 หมายถึง มาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งได้กำหนดวิธีปฏิบัติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการควบคุมป้องกันการเกิดมลพิษรวมทั้งการป้องกันสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น (ขวัญนรี กล้าปราบโจร, 2558) และอุเทน เลาน้ำทา, อัญญา ไพค่านาม และวรวิทย์ เลาหะเมทะนี ได้ให้นิยาม ISO 14001 หมายถึง ข้อกำหนดหรือหลักการเกี่ยวกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ได้กำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อม มีการจัดทำแผนงานด้านสิ่งแวดล้อมรวมถึงการนำไปปฏิบัติ มีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนมีการปรับปรุงแผนงานอย่างต่อเนื่อง (อุเทน เลาน้ำทา และคณะ, 2559) ดังนั้น มาตรฐาน ISO 14001 เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมมีความเท่าเทียมกันในประเทศที่ติดต่อธุรกิจการค้าระหว่างกันไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิตสินค้าหรือการให้บริการเพื่อแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเวลาเดียวกัน มาตรฐานดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการแข่งขันทางการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ องค์กรธุรกิจต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการในการ

ป้องกันและลดผลกระทบ รวมถึงการแก้ไขปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นให้เหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจและเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบช่วยลดต้นทุนในการกำจัดมลพิษ ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อความสัมพันธ์อันดีกับผู้บริโภคและธุรกิจมีความได้เปรียบในการแข่งขัน องค์กรธุรกิจที่ได้รับการรับรอง ISO 14001 จึงเป็นองค์กรที่มีนโยบาย แผนงานและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ และมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบัญชีสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาขององค์กรธุรกิจที่ได้รับการรับรอง ISO 14001 ในประเทศไทย ในงานวิจัยนี้

การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง การบัญชีที่เกี่ยวข้องกับดำเนินงานขององค์กรธุรกิจในด้านสิ่งแวดล้อม มีการรายงานผลการดำเนินงานขององค์กรเกี่ยวกับการบัญชีสิ่งแวดล้อมที่สามารถสื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกทราบถึงต้นทุนและหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบของกิจการที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (Bsi group, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับขวัญนรี กล้าปราบโจร ได้ให้นิยาม การบัญชีสิ่งแวดล้อม หมายถึง การบัญชีที่แสดงสารสนเทศเกี่ยวกับผลกระทบของสิ่งแวดล้อม และผลการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรธุรกิจเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารสิ่งแวดล้อมของธุรกิจอุตสาหกรรมต่าง ๆ (ขวัญนรี กล้าปราบโจร, 2558)

การบัญชีสิ่งแวดล้อม (Environmental Accounting) เป็นบัญชีรูปแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากบัญชีรูปแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมา เพราะบัญชีรูปแบบเดิมจะเน้นการจัดทำและการนำเสนอรายงานที่เป็นข้อมูลทางการเงินเกี่ยวกับผลการดำเนินงานขององค์กร แต่บัญชีสิ่งแวดล้อมจะเน้นการจัดทำรายงานทางการเงินให้สอดคล้องกับการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งรายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นจะสะท้อนความจริงด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นข้อมูลให้ฝ่ายบริหารใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ต้นทุนสิ่งแวดล้อมหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อมและการประมาณการรายจ่ายการลงทุน ในปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมออกมาบังคับใช้จึงเป็นข้อเสียในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดมูลค่าและการแสดงรายการการรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม การรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ค่าชดเชยตลอดจนการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน จึงต้องอาศัยมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องนำมาปรับใช้เมื่อมีรายการทางบัญชีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น (ศิลปพร ศรีจันทเพร, 2562) ซึ่งการจัดทำและการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินที่เกี่ยวกับการบัญชีสิ่งแวดล้อมแสดงให้เห็นว่าองค์กรธุรกิจดำเนินการด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (พรวิไลย์ ปราบภัย, 2563) ดังนั้น กิจการควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบัญชีสิ่งแวดล้อม (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันทเพร, 2559) ดังนี้

1. การวัดมูลค่าและการแสดงรายการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในงบการเงิน รายการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมจะบันทึกและรับรู้เป็นองค์ประกอบของงบการเงินได้ ก็ต่อเมื่อรายการ

และเหตุการณ์ทางบัญชีดังกล่าวเป็นไปตามค่านิยมขององค์ประกอบของงบการเงินและเข้าเกณฑ์การรับรู้รายการ องค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและเสนอแนวทางปฏิบัติทางการบัญชีและการรายงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมคณะทำงานดังกล่าวเรียกว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าด้วยมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการบัญชีและการรายงาน (ISAR) ซึ่งได้ให้แนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับบัญชีสิ่งแวดล้อมโดยครอบคลุมถึงการรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม การรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ค่าชดเชยที่คาดว่าจะได้รับจากบุคคลที่สามารถวัดมูลค่าหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม และการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม การรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม คือ กิจการควรรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อมเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่เกิดขึ้น หรือควรบันทึกเป็นรายจ่ายฝ่ายทุนและทยอยรับรู้ค่าใช้จ่ายในแต่ละงวดตามความเหมาะสม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าด้วยมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการบัญชีและการรายงานได้กำหนดแนวทางปฏิบัติว่ากิจการควรรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อมเป็นสินทรัพย์ หากรายการทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเป็นไปตามค่านิยม “สินทรัพย์” ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของงบการเงิน และรายการนั้นเข้าเกณฑ์การรับรู้รายการตามแม่บทการบัญชี

2. การรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม กิจการควรรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่เกิดขึ้น หรือควรบันทึกเป็นรายจ่ายฝ่ายทุนและทยอยรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละงวดตามความเหมาะสม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าด้วยมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการบัญชีและการรายงานได้กำหนดแนวทางปฏิบัติว่ากิจกรรมควรรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อมเป็นสินทรัพย์ หากรายการทางบัญชีและรายการได้กำหนดแนวทางปฏิบัติว่ากิจการควรรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อมเป็นสินทรัพย์ หากรายการทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเป็นไปตามค่านิยมของ “สินทรัพย์” ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของงบการเงิน และรายการนั้นเข้าเกณฑ์การรับรู้รายการตามแม่บทการบัญชี

3. การรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม กิจการควรรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของทรัพยากรจะออกจากกิจการเพื่อชำระภาระผูกพันในปัจจุบันและเมื่อมูลค่าของภาระผูกพันที่ต้องชำระนั้นสามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ กิจการไม่ควรหักลบค่าชดเชยที่คาดว่าจะได้รับจากบุคคลที่สามกับหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อมแต่ควรรับรู้เป็นรายการสินทรัพย์แยกต่างหาก เว้นแต่กิจการจะมีสิทธิตามกฎหมายให้นำมาหักลบกันได้ หากกิจการแสดงจำนวนที่หักลบเนื่องจากสิทธิตามกฎหมาย กิจการควรเปิดเผยจำนวนเงินรวมของหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อมและค่าชดเชย โดยปกติกิจการจะรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อมตามความรับผิดชอบในเบื้องต้นทั้งหมด แต่ถ้าบุคคลที่สามไม่จ่ายค่าชดเชยให้กิจการไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ๆ กิจการต้องบันทึกหนี้สินเต็มทั้งจำนวน ยกเว้นกรณีที่กิจการไม่ต้องรับผิดชอบส่วนของบุคคลที่สาม

4. การเปิดเผยข้อมูลและการรายงานต่อบุคคลภายนอก ในปัจจุบันการรายงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปีเป็นการรายงานโดยสมัครใจของแต่ละองค์กร ยังไม่มี

มาตรฐานการบัญชีสำหรับการบัญชีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ แต่จะใช้การอ้างอิงจากความต้องการข้อมูลจากกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) การให้ข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นจะสะท้อนให้เห็นถึงการจัดอันดับของการกำกับดูแลกิจการที่ดีขึ้นซึ่งช่วยสนับสนุนข้อจำกัดของงานวิจัยในอดีตที่ต้องการเชื่อมโยงเรื่องของคุณภาพการกำกับดูแลกับความรับผิดชอบต่อสังคมที่ปรากฏอยู่ในรายงาน (Chan, M. C. et al., 2014) อีกทั้งในประเทศไทยสเปนการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญต่อสภาพแวดล้อมของข้อมูลทางบัญชีในการบริหารจัดการที่สนับสนุนให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการดำเนินงานด้านระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (Masanet-Llodra, M. J., 2006) การบัญชีสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงระบบบัญชีที่เป็นอยู่ในปัจจุบันรวมทั้งการนำเสนอรายงานต่อสาธารณชนหรือบุคคลภายนอกในเรื่องการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมของกิจการซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดีตามมา

ในปัจจุบันองค์กรส่วนใหญ่ให้ความสนใจต่อการจัดการภาพลักษณ์องค์กร ซึ่งจะเห็นได้จากการนำภาพลักษณ์องค์กรมารวมในแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กร มีการสำรวจความคิดเห็น ทศนคติ ความสนใจของผู้บริโภค นักลงทุน ชุมชน บุคคล สื่อมวลชน รวมถึงพนักงานว่าแต่ละกลุ่มมีความรู้สึกต่อองค์กรอยู่ในระดับใด มีความชื่นชอบ มีความประทับใจ และสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น ในทางตรงกันข้ามถ้ากลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความรู้สึกต่อองค์กรในเชิงลบหรือมีสิ่งบอกเหตุใด ๆ ที่จะทำให้ภาพลักษณ์องค์กรได้รับความเสียหาย องค์กรจะต้องรีบแก้ไขปัญหามาตรการป้องกันไม่ให้ภาพลักษณ์องค์กรเกิดความเสียหายทั้งระยะสั้นและระยะยาว จิตติมา วิเชียรรักษ์ และคณะ ได้ให้ความหมายของภาพลักษณ์องค์กรที่มีต่อธุรกิจออกเป็นรายด้าน (จิตติมา วิเชียรรักษ์ และคณะ, 2562) ดังนี้

1. ด้านชื่อเสียง หมายถึง สิ่งที่บุคคลรับรู้เกี่ยวกับองค์กรในช่วงที่ผ่านมาจากผลการดำเนินธุรกิจ และการมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรจนทำให้เกิดความประทับใจ ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถวรรณ กิจปราชญ์ กล่าวว่า ชื่อเสียง หมายถึง ผลการดำเนินธุรกิจขององค์กรในช่วงที่ผ่านมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงความสามารถในการดำเนินธุรกิจขององค์กรจนเป็นที่พอใจของบุคคลที่เกี่ยวข้อง (อรรถวรรณ กิจปราชญ์, 2558) และ สว่างจิต แซ่ผ่าน กล่าวว่า ชื่อเสียง หมายถึง การที่องค์กรเป็นที่รู้จักของบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งเกิดจากการรับรู้หรือการติดต่อสื่อสารกับองค์กร โดยอาจรวมถึงพนักงาน สินค้าหรือบริการขององค์กรด้วย (สว่างจิต แซ่ผ่าน, 2557)

2. ด้านความเชื่อถือและยอมรับ หมายถึง ความไว้วางใจของบุคคลที่มีต่อองค์กรหรือสถาบันรวมถึงมีความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้าและบริการ ซึ่งสอดคล้องกับ พงศ์ปณต พัสระ และสุชีพ พิริยสมิทธิ กล่าวว่า ความเชื่อถือและยอมรับ หมายถึง ความไว้วางใจของบุคคลที่มีต่อองค์กรหรือสถาบัน ผลิตภัณฑ์หรือการบริการ รวมถึงความคาดหวังให้องค์กรแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (พงศ์ปณต พัสระ และสุชีพ พิริยสมิทธิ, 2562) และ อุเทน เลานาพา และ

คณะ กล่าวว่า ความเชื่อถือและยอมรับ หมายถึง การให้บริการที่ดีและมีความเหมาะสมแก่ลูกค้าขององค์กร และยังสามารถรักษาคุณภาพการให้บริการจนลูกค้ามีความเชื่อถือและเกิดการยอมรับ (อุเทน เลาน้ำทา และคณะ, 2559)

3. ด้านความเลื่อมใสและศรัทธา หมายถึง ความชื่นชอบในองค์กรซึ่งเกิดจากทัศนคติ ความคิด ความรู้สึกของบุคคลส่งผลให้องค์กรได้รับความร่วมมือและการสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับ ปภาวี บุญกลาง ได้กล่าวว่า ความเลื่อมใสและศรัทธา หมายถึง ความชื่นชอบในองค์กรหรือสถาบัน อันเกิดจากการนึกคิดและความรู้สึกของบุคคล (ปภาวี บุญกลาง, 2560) และอุเทน เลาน้ำทา และคณะ กล่าวว่า ความเลื่อมใสและศรัทธา หมายถึง ความรู้สึกที่ดีที่มีต่อองค์กรของผู้บริโภค จนทำให้เกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อองค์กรจากการพบทวนวรรณกรรมทั้งหมดพบว่า ภาพลักษณ์มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร หากองค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีก็จะได้รับความไว้วางใจ เกิดความเชื่อมั่น รวมถึงได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากประชาชน แต่ถ้าองค์กรมีภาพลักษณ์ในเชิงลบประชาชนจะเกิดความไม่ไว้วางใจ ไม่เชื่อถือและไม่ได้รับการสนับสนุน (อุเทน เลาน้ำทา และคณะ, 2559) ดังนั้นภาพลักษณ์จึงมีความสำคัญต่อองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนยังต้องมีภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อให้ประชาชนเกิดความประทับใจ (ปภาวี บุญกลาง, 2560) ภาพลักษณ์องค์กรที่ดีมีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจส่งผลต่อการเจริญเติบโตและการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ การบริหารภาพลักษณ์ องค์กร (Corporate Image & Brand Management) เน้นให้ความสำคัญกับชื่อเสียงเพราะชื่อเสียงส่งผลต่อภาพลักษณ์องค์กรที่ดีทำให้เกิดความศรัทธาเกิดการร่วมมือ รวมทั้งเป็นแรงจูงใจให้ใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการส่งผลให้เกิดความผูกพันระหว่างองค์กรกับผู้บริโภค (พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2558) เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคไม่ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้าหรือบริการเพียงอย่างเดียว แต่ยังให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์องค์กรมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในด้านชื่อเสียงจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเกิดความไว้วางใจ มีความเชื่อมั่นในสินค้าและบริการขององค์กร และด้วยความเลื่อมใสและศรัทธามีความชื่นชอบในองค์กร ส่งผลให้ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนซึ่งจะส่งผลดีต่อการดำเนินงานขององค์กร นอกจากนี้ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นแล้วการดำเนินงานโดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนภาพความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ซึ่งช่วยทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image) เป็นภาพที่เกิดขึ้นจากความรู้สึก ทัศนคติ ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อองค์กร ซึ่งรวมถึงผู้บริหาร พนักงาน และตราการบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์องค์กรควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะองค์กรที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน (จินตวิรี เกษมสุข, 2560) ปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรธุรกิจได้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมคือการจัดทำ

บัญชีสิ่งแวดล้อม และเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวต่อสาธารณะ รวมถึงมีการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการเสริมภาพลักษณ์ให้กับองค์กรและเพื่อให้องค์กรเป็นที่ยอมรับต่อสังคม ผู้บริหารควรตระหนักถึงความสำเร็จของการประยุกต์ใช้การบัญชีสิ่งแวดล้อมที่สามารถสร้างชื่อเสียงให้กับองค์กร การยอมรับจากผู้มีส่วนได้เสียและสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร (อุเทน เลานาทา และคณะ, 2559) การศึกษาวิธีการดำเนินการนำบัญชีสิ่งแวดล้อมมาใช้กับองค์กรจะทำให้ทราบถึงแนวทางปฏิบัติ ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบให้กับองค์กรอื่น ๆ ได้นำไปใช้งานซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและต่อธุรกิจอื่นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรที่สนใจในการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาวิธีการภาพลักษณ์ขององค์กรธุรกิจผ่านความรับผิดชอบต่อสังคมและการพัฒนาบัญชีสิ่งแวดล้อม ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับ ISO 14001

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรธุรกิจ ISO 14001 โดยใช้การบัญชีสิ่งแวดล้อม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาและทำวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับบัญชีสิ่งแวดล้อมในองค์กร ในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง ISO 14001 จำนวน 7 องค์กร ซึ่งทราบจำนวนประชากรแน่นอน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรจากตาราง เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่างร้อยละ 5 จำนวนทั้งสิ้น 35 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยแบ่งประเภทการเก็บข้อมูลดังนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสอบถามตามหลักทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาดัดแปลงเพื่อให้มีความเหมาะสมกับกรอบแนวคิดงานวิจัย โดยนำแบบสอบถามไปทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อถามกับเนื้อหา (ICO) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงกว่า 0.5 ทุกข้อ และทำการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.99

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถามด้วยวิธีการส่งแบบสอบถาม ส่งทาง E - mail ซึ่งแบบสอบถามมีทั้งหมด 5 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานในปัจจุบัน ประสบการณ์การทำงานของท่าน ทุนจดทะเบียน จำนวนนักบัญชีในกิจการ กิจการเคยได้รับรางวัลทางการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ กิจการได้มีการเปิดเผยเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปีหรือไม่ (Check list)

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจเกี่ยวกับการพัฒนาการบัญชีสิ่งแวดล้อมของกลุ่มบริษัทในอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน การวัดมูลค่าและการแสดงรายการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในงบการเงิน การรับรู้ค่าชดเชยและต้นทุนสิ่งแวดล้อม การรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม การเปิดเผยข้อมูล และการรายงานต่อบุคคลภายนอก (Likert Scale)

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสังคมจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ และการคืนกำไรสู่สังคม (Likert Scale)

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กรของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 15 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ความมีชื่อเสียง ความเชื่อถือ และการยอมรับ และความเลื่อมใสและศรัทธา (Likert Scale)

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

3.2 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลส่วนนี้ได้มาจากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น เอกสารวิชาการ ผลการวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร เว็บไซต์และสื่อออนไลน์เพื่อให้ข้อมูลประกอบการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

H₁: ความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กรในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่างที่ได้รับ ISO 14001

H₂: การพัฒนาการบัญชีสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กรในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่างที่ได้รับ ISO 14001

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและผลกระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กรในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่างที่ได้รับ ISO 14001

$$5.2 \text{ สมการ } TRSO = \beta_0 + \beta \text{ RLW} + \beta \text{ REI} + \beta \text{ REC} + \beta \text{ RSO} + \Sigma$$

เมื่อ TRSO แทน ภาพลักษณ์ขององค์กร
 RLW แทน ความรับผิดชอบต่อในแง่กฎหมาย
 REI แทน ความรับผิดชอบต่อในแง่จริยธรรม
 REC แทน ความรับผิดชอบต่อในแง่เศรษฐกิจ
 RSO แทน การคืนกำไรสู่สังคม

5.3 ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยการพัฒนาบัญชีสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและผลกระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กรในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่างที่ได้รับ ISO 14001

$$5.4 \text{ สมการ } TRSO = \beta_0 + \beta \text{ REN} + \beta \text{ RCO} + \beta \text{ RLI} + \beta \text{ RDI} + \Sigma$$

เมื่อ TRSO แทน ภาพลักษณ์ขององค์กร
 REN แทน การวัดมูลค่าและการแสดงรายการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในงบการเงิน
 RCO แทน การรับรู้ชดเชยและต้นทุนสิ่งแวดล้อม
 RLI แทน การรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม
 RDI แทน การเปิดเผยข้อมูลและการรายงานต่อบุคคลภายนอก

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถแจกแจงได้ดังนี้

1. เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 77.15 รองลงมาเพศชายจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 22.85

2. อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไปจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาอายุ 36 - 40 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 40

3. ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 54.29 รองลงมา จบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และจบการศึกษาระดับปริญญาเอกจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.71 ตามลำดับ

4. ตำแหน่งงานในปัจจุบัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตำแหน่งในปัจจุบันเป็น สมุห์บัญชี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 รองลงมาเป็นผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีสมุห์บัญชี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 34.29 และเป็นรองประธานบริษัทจำนวน 10 คน คิดเป็น ร้อยละ 28.57 ตามลำดับ

5. ประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน มากกว่า 9 ปีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 54.29 รองลงมา มีประสบการณ์การทำงาน 3 - 6 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.71 และมีประสบการณ์การทำงาน 7 - 9 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ตามลำดับ

6. ทุนจดทะเบียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่บริษัทมีทุนจะทะเบียนต่ำกว่า 100 ล้านบาท จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 65.71 รองลงมา มีทุนจดทะเบียน 101 - 300 ล้านบาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.71 และ 301 - 500 ล้านบาทจำนวน 3 คน คิดเป็น ร้อยละ 8.58 ตามลำดับ

7. จำนวนนักบัญชีในกิจการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จำนวนนักบัญชีใน กิจการจำนวน 6 - 10 คน จำนวน 21 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 60 และ มากกว่า 10 คนจำนวน 14 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 40

8. การได้รับรางวัลทางด้านการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่กิจการไม่ได้รับรางวัลทางด้านการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 30 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 85.72 และได้รับรางวัลทางด้านการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 14.28

9. การเปิดเผยเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้มีการเปิดเผยเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในรายงาน ประจำปีจำนวน 29 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 82.86 และไม่ได้มีการเปิดเผยเกี่ยวกับความ รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในรายงานประจำปีจำนวน 6 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 17.14

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมกับภาพลักษณ์ ขององค์กรบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง

ตัวแปร	TRSO	RLW (1)	REI (2)	REC (3)	RSO (4)	VIFs
$\bar{X}$	3.8152	4.1086	4.0686	4.1371	3.9086	-
S.D	.69903	.76133	.76688	.71088	.76596	-
TRSO	-	.762*	.809*	.807*	.917*	-
RLW (1)	.762*	-	.950*	.696*	.693*	1.000
REI (2)	.809*	.950*	-	.742*	.764*	1.926
REC (3)	.807*	.696*	.742*	-	.853*	2.403
RSO (4)	.917*	.693*	.764*	.853*	-	3.680

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่า VIFs ของตัวแปรอิสระ (ความรับผิดชอบต่อสังคม) มีค่าตั้งแต่ 1.000 – 3.680 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ขึ้นได้

ตารางที่ 2 การทดสอบความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมโดยภาพรวมของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง

ความรับผิดชอบต่อสังคม	ภาพลักษณ์ขององค์กร (TRSO)	
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	Sig.
ค่าคงที่ (a)	.543	.038*
ความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่กฎหมาย (1)	.242	.010*
ความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่จริยธรรม (2)	.260	.013*
ความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่เศรษฐกิจ (3)	.088	.515
การคืนกำไรสู่สังคม (4)	.837	.000*

Step wise: $R = .917$ / $\text{Adj } R^2 = .837$ / $\text{SE}_{\text{est}} = .26554$ / $F = 175.518$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมโดยภาพรวมของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่กฎหมาย ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่จริยธรรม และการคืนกำไรสู่สังคม มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบเชิงบวกกับภาพลักษณ์ขององค์กรบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงอิทธิพลตัวแปรต้นต่อตัวแปรตามได้ร้อยละ 83.7 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุด้วยวิธี Step wise

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการพัฒนาการบัญชีสิ่งแวดล้อมกับภาพลักษณ์ขององค์กรบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง

ตัวแปร	TRSO	REN (1)	RCO (2)	RLI (3)	RDI (4)	VIFs
$\bar{X}$	3.8152	3.8629	3.7200	3.6857	3.8286	-
S.D	.69903	1.00793	.91162	.80482	.75326	-
TRSO	-	.677*	.736*	.787*	.792*	-
REN (1)	.677*	-	.848*	.829*	.751*	1.000
RCO (2)	.736*	.848*	-	.901*	.874*	2.291
RLI (3)	.787*	.829*	.901*	-	.877*	4.228
RDI (4)	.792*	.751*	.874*	.877*	-	4.328

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า VIFs ของตัวแปรอิสระ (การพัฒนาการบัญชีสิ่งแวดล้อม) มีค่าตั้งแต่ 1.000 – 4.328 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ขึ้นได้

ตารางที่ 4 การทดสอบความสัมพันธ์ของการพัฒนาการบัญชีสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง

การพัฒนาบัญชีสิ่งแวดล้อม	ภาพลักษณ์ขององค์กร (TRSO)	
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	Sig.
ค่าคงที่ (a)	1.003	.014*
การวัดมูลค่าและการแสดงรายการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในงบการเงิน (1)	.190	.244
การรับรู้ชดเชยและต้นทุนสิ่งแวดล้อม (2)	.185	.405
การรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม (3)	.401	.070
การเปิดเผยข้อมูลและการรายงานต่อบุคคลภายนอก (4)	.735	.000*

Step wise: $R = .792$ / $\text{Adj } R^2 = .615$ / $\text{SE}_{\text{est}} = .43358$ / $F = 55.376$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า การบัญชีสิ่งแวดล้อม ด้านการเปิดเผยข้อมูลและการรายงานต่อบุคคลภายนอกมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบเชิงบวกกับภาพลักษณ์ขององค์กรบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมภาคเหนือตอนล่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงอิทธิพลตัวแปรต้นต่อตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 61.5 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุด้วยวิธี Step wise

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรธุรกิจ ISO 14001 โดยใช้การบัญชีสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรอื่น ๆ ในการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาวิธีการภาพลักษณ์ขององค์กรธุรกิจผ่านความรับผิดชอบต่อสังคมและการพัฒนาบัญชีสิ่งแวดล้อม ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับ ISO 14001 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมและภาพลักษณ์ขององค์กร ความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาพลักษณ์ขององค์กรในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่กฎหมาย ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่จริยธรรม และด้านการคืนกำไรสู่สังคม เนื่องจากการจัดทำบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมจะมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและชุมชน ทำให้ต้องนำกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลินี สายก้อน และณัฐนันท์ ฐิตยาปราโมทย์ ได้ศึกษาผลกระทบความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตที่ได้การรับรอง ISO 14001 ในประเทศไทย พบว่า มิติด้านการประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม และด้านการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคมของความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจมีผลกระทบเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ (มาลินี สายก้อน และณัฐนันท์ ฐิตยาปราโมทย์, 2560) และ ชื่นกมล สีนางหว้า และฐิตาภรณ์ สีนจรรุญศักดิ์ ได้ศึกษาผลกระทบของการบัญชีสังคมและ

ความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การบัญชีสังคมและความรับผิดชอบของบริษัทต่อสังคมมีผลกระทบเชิงบวกต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยใน ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความมีชื่อเสียง ด้านภาพลักษณ์ ด้านความสำเร็จ ด้านความมั่นคงทางการเงิน ด้านการยอมรับจากสังคมของบริษัท ด้านความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ (ชื่นกมล สีนางหว้า และฐิตาภรณ์ สีนจฺญุศักดิ์, 2560) และขวัญนรี กล้าปราบโจร ได้ศึกษาการบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่มีการรับรู้จัดประเภทและเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม ธุรกิจโรงแรมควรรับรู้ค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน จัดประเภทค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม และเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเป็นรายการแยกต่างหากไว้ในงบกำไรขาดทุน หมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมทั้งเปิดเผยไว้ในรายงานต่าง ๆ ที่ไม่ใช่รายงานทางการเงิน (ขวัญนรี กล้าปราบโจร, 2558)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาบัญชีสิ่งแวดล้อมและภาพลักษณ์ขององค์กร การพัฒนาบัญชีสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ขององค์กรในด้านการวัดมูลค่าและการแสดงรายการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในงบการเงิน การรับรู้ชดเชยและต้นทุนสิ่งแวดล้อม และการรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการจัดทำบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมจะมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ทำให้ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อแสดงถึงการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ต้องการเชื่อมโยงเรื่องของคุณภาพการกำกับดูแลกับความรับผิดชอบต่อสังคมที่ปรากฏอยู่ในรายงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติมา วิเชียรรักษ์ และคณะ ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการบัญชีสิ่งแวดล้อมความรับผิดชอบต่อสังคมและภาพลักษณ์องค์กรของธุรกิจกระดาษในประเทศไทย พบว่า การพัฒนาการบัญชีสิ่งแวดล้อม ด้านการเปิดเผยข้อมูลและรายงานต่อบุคคลภายนอกมีผลกระทบเชิงบวกกับความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม ซึ่งการบัญชีสิ่งแวดล้อมด้านการรับรู้ค่าชดเชย ด้านการเปิดเผยข้อมูล ผู้บริหารธุรกิจกระดาษควรให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลและรายงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่อบุคคลภายนอกให้มีความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งนำมาสู่ภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรและทำให้องค์กรธุรกิจเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนยาวนาน (จิตติมา วิเชียรรักษ์ และคณะ, 2562) และอรรพรรณ กิจปราษฎ์ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการบัญชีสิ่งแวดล้อมกับความรับผิดชอบต่อสังคมและภาพลักษณ์องค์กรในทัศนคติของผู้บริหารบริษัทในอุตสาหกรรมพลังงานและสาธารณูปโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การพัฒนาการบัญชีสิ่งแวดล้อม ด้านการเปิดเผยข้อมูลและรายงานต่อบุคคลภายนอกมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านการวัดมูลค่าและการแสดงรายการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในงบการเงินมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงลบกับความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการวัดมูลค่าและการแสดงรายการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในงบการเงินมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงลบกับภาพลักษณ์องค์กรโดยรวม (อรรวรรณ กิจปราชญ์, 2558) และสว่างจิต แซ่ผ่าน ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่ได้รับ ISO14001 ในนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม หนี้สินสิ่งแวดล้อมจะรับรู้รายการทันทีเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขการรับรู้รายการตามกรอบแนวคิดสำหรับรายงานทางการเงิน การรายงานด้านสิ่งแวดล้อมแสดงรายการเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนแต่ไม่แสดงรายการเป็นข้อเฉพาะสำหรับบัญชีสิ่งแวดล้อม บริษัทไม่ให้ความสำคัญต่อการบัญชีสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควรเนื่องจากมีความเห็นว่าการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมเป็นความยุ่งยาก และความสำเร็จของการประยุกต์ใช้การบัญชีสิ่งแวดล้อมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในแง่จริยธรรม และการคืนกำไรสู่สังคม (สว่างจิต แซ่ผ่าน, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรธุรกิจ ISO 14001 โดยใช้การบัญชีสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้สรุป การบัญชีสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารฝ่ายบัญชีขององค์กรธุรกิจมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการบัญชีสิ่งแวดล้อม หากองค์กรธุรกิจมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร เช่น การนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในงบการเงินการรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การวัดมูลค่าภาระผูกพันที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอีกทั้งยังส่งเสริมให้มีนโยบายในการรับรู้ค่าชดเชยด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและเพียงพอรวมถึงมีการจัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อมและเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร ภาพลักษณ์องค์กร ผู้บริหารฝ่ายบัญชีขององค์กรธุรกิจมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กร หากองค์กรธุรกิจให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์องค์กร เช่น การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความจงรักภักดีต่อสินค้าขององค์กรอีกทั้งยังส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทำให้ได้รับการสนับสนุนและได้รับความไว้วางใจด้วยดีจากชุมชนและสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับพิชญาน์ เฉลยบุญ ได้ศึกษาการจัดการปัญหาธุรกิจและคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคตะวันออก พบว่า การจัดการปัญหาธุรกิจและคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคตะวันออกกิจการต้องการให้รายงานทางการเงินมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น ควรเพิ่มความสำคัญให้กับการจัดการปัญหาด้านการจัดการ และรวมถึงด้านเงินทุน ด้านการส่งเสริมจากรัฐ และด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพราะจากผลการศึกษาแต่

ละด้านมีความสัมพันธ์กับคุณภาพรายงานทางการเงิน **ข้อเสนอแนะ** การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างจากองค์กรธุรกิจที่ได้รับการรับรอง ISO 14001 ไปเป็นกลุ่มอุตสาหกรรม และควรมีการศึกษาถึงปัญหาหรือสาเหตุที่องค์กรธุรกิจไม่ให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยควรปรับเปลี่ยนวิธีการจัดเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามไปเป็นการสัมภาษณ์เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึก (พิชญานันท์ เกลยบุญ, 2559)

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญนรี กล้าปราบโจร. (2558). การบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดกาญจนบุรี. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2563 จาก <http://www.lib.ku.ac.th/KUCONF/2560/KC5415022.pdf>
- จิตติมา วิเชียรรักษ์ และคณะ. (2562). ความสัมพันธ์ของการเปิดเผยรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการกับค่าใช้จ่ายในการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยสัมพันธ์และสังคม, 39(2), 68-82.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2560). การสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2563 จาก <http://edupol.org/eduOrganize./eLearning/generalStaff/doc/group10/04/01.pdf>
- ชินกมล สีนางหว้า และจิตติมากรณ สันจรรย์ศักดิ์. (2560). ผลกระทบของการบัญชีสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <http://ojs.mcu.ac.th/index.php/social/art>
- นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร. (2559). ทฤษฎีการบัญชี. กรุงเทพมหานคร: ทีพีเอ็น เพรส.
- ปภาวี บุญกลาง. (2560). ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคาร ธกส. เขตด้านขุนทด ความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคาร ธกส. เขตด้านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- พงศ์ปณต พัสระ และสุชีพ พิริยสมิทธิ. (2562). การบริหารจัดการบรรษัทภิบาลของสถาบันการเงินในประเทศไทย. วารสารวิจัยการบริการพัฒนา, 9(2), 71-80.
- พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2558). Good Brand & Grand Image ปั่นแบรนด์ฮิต ให้ติดตลาด. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

- พรวิสัย ปราบภัย. (2563). การจัดการด้านบัญชีของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10(1), 34-45.
- พิชญาน์ เณยบุญ. (2559). การจัดการปัญหาธุรกิจและคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcims/files/56760033.pdf
- มาลินี สายก้อน และณัฐนันท์ ฐิตยาปราโมทย์. (2560). ผลกระทบความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตที่ได้ การรับรอง ISO 14001 ในประเทศไทย. Journal of Management Science Chiangrai Rajabhat University, 12(2), 78- 101.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2562). การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2563 จาก <http://www.jap.tbs.tu.ac.th/files/Article/Jap12/Column/JAP12SinlapornC.pdf>
- _____. (2562). การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2563 จาก [http://www.vu.ac.th/apheitvu/journal/v6n1/2_Sillapaporn_Srijunpatch.p](http://www.vu.ac.th/apheitvu/journal/v6n1/2_Sillapaporn_Srijunpatch.pdf)
[df](http://www.vu.ac.th/apheitvu/journal/v6n1/2_Sillapaporn_Srijunpatch.p)
- สว่างจิต แซ่ผ่าน. (2557). การประยุกต์ใช้การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่ได้รับ ISO14001 ในนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2563 จาก <http://www.repository.rmutt.ac.th/bitstream/handle/123456789/2686/RMUTT147726.pdf?seq>
- อรรธรณ กิจปราษฎ์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการบัญชีสิ่งแวดล้อมกับความรับผิดชอบต่อสังคมและภาพลักษณ์องค์กรในทัศนคติของผู้บริหารบริษัทในอุตสาหกรรมพลังงานและสาธารณูปโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2563 จาก <https://www.dpu.ac.th/dpurc/assets/uploads/public/d43o80c8n6ogk0k4o0.pdf>
- อุเทน เลาน้ำทา และคณะ. (2559). ความสำเร็จของการประยุกต์ใช้การบัญชีสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนขององค์กร: หลักฐานเชิงประจักษ์จากกลุ่มกิจการ ISO 14000 ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2563 จาก https://journal.pim.ac.th/uploads/content/2016/04/o_1ahdufour1s1ki231n4u7pq1vbra.pdf
- Black, K. (2006). Business statistics for contemporary decision making. (4th ed.). USA: John Wiley & Sons.

- Bsi group. (2560). มาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2563 จาก <https://www.bsigroup.com/th-TH/ISO-14001-Environmental-Management/>
- Chan, M. C. et al. (2014). Corporate governance quality and CSR disclosures. *Journal of Business Ethics*, 125(1), 59-73.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal Education and Psychology Measurement*, 3(30), 607-610.
- Masanet-Llodra, M. J. (2006). Environmental management accounting: a case study research on innovative strategy. *Journal of Business Ethics*, 68(4), 393-408.

การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรม
ของผู้บริโภคกาแฟสดร้านกาแฟ ALL CAFÉ
ในจังหวัดนครสวรรค์*

A STUDY OF MARKETING MIX FACTORS AND BEHAVIORS OF FRESH
COFFEE DRINKERS ALL CAFÉ COFFEE SHOPS
IN NAKHON SAWAN PROVINCE

วิเชียร โสมวิภาต

Wichien Somvipat

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

The University of Central Thailand, Thailand

E-mail: poo8853@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการและเพื่อทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในบทความวิจัยนี้ คือ กลุ่มคนที่ใช้บริการร้านกาแฟ All Café ที่อาศัยในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-Test และ One Way Anova ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่า เพศชาย มีอายุระหว่าง 36 - 50 ปี ส่วนมากประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท ผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมบริโภคกาแฟเอสเพรสโซ่ อเมริกาโน่ ลาเต้ ช็อกโกแลต มอคค่า เป็นต้น เหตุผลที่เลือกใช้บริการ คือ ดัดใจในรสชาติเครื่องดื่ม ค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการ 51 - 100 บาท ช่วงเวลาที่นิยมเข้าใช้บริการ คือ ช่วงเวลา 12.01 - 18.00 น. ลักษณะการใช้บริการ คือ ผู้บริโภคนิยมซื้อกลับบ้าน ผลจากการศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการร้านกาแฟสด เพื่อทราบถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดหรือความต้องการของผู้ใช้บริการที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านกาแฟ All Café ซึ่งสามารถนำผลวิจัยไปปรับใช้หรือเป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจการและกำหนดแนวทางในการวางแผนและ

* Received 1 September 2020; Revised 25 October 2020; Accepted 21 November 2020

กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของกิจการร้านกาแฟสดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มความสามารถในการทำให้ธุรกิจมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, พฤติกรรมของผู้บริโภค, การแฟสด, ร้านกาแฟ

Abstract

This research paper examines the marketing mix factors and consumer behavior of All Café s in Nakhon Sawan Province. The objective is to know the personal factors of consumers that affect the satisfaction of using the service and to know the behavior of consumers that affect the satisfaction of using the service. The sample group in this research paper is a group of 400 All Café people living in Nakhon Sawan province by questionnaire as a research tool. The statistics used to analyze the data are frequency, percentage, mean and Standard deviation for hypothesis testing, T - test and One Way Anova were used. The research results were found that Most consumers Being more female than male They are between 36 - 50 years old. Most of them work in private companies. With monthly income between 20,001 - 30,000 baht Most consumers prefer to consume coffee, Espresso, Americano, Latte, Chocolate, Mocha, etc. The reason they choose to use the service is to love the taste of the drink. The cost per visit is 51 - 100 baht. The most popular time to use the service is between 12.01 - 18.00 hrs. The nature of the service is that consumers prefer to take home. The results of this study benefit the coffee shop operators. To know the factors of marketing mix or consumer needs that affect the selection of All Café s, which can be used to apply the research results or to improve the business and set planning guidelines. And set marketing strategies for the coffee shop business effectively to increase the ability to make the business develop continuously.

Keywords: Marketing Mix Factors, Consumer Behavior, Fresh Coffee, Coffee Shop

บทนำ

กาแฟถือได้ว่าเป็นวัตถุดิบในการผลิตเครื่องดื่มที่ประชาชนทั่วโลกนิยมบริโภคในชีวิตประจำวันจึงได้รับความนิยมแพร่หลายไปทั่วโลก และเป็นหนึ่งในสินค้าที่มีความสำคัญต่อการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศและมีมูลค่าการค้าขายสูงเป็นอันดับที่สองของโลก (ปวีณาพานิชชัยกุล และธิดินันท์ ชาญโกศล, 2563) ภาพรวมของธุรกิจร้านกาแฟในประเทศไทยในช่วง

ระยะเวลา 3 - 4 ปี ที่ผ่านมาธุรกิจร้านกาแฟมีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็ว สาเหตุมาจากธุรกิจร้านกาแฟรายใหญ่ ๆ จากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในธุรกิจนี้ เช่น สตาร์บัคส์ เป็นต้น ส่งผลให้เกิดคู่แข่งรายใหญ่ในธุรกิจร้านกาแฟเป็นอย่างมาก (ฉวีวรรณ จรัสสิริภักดิ์ และคณะ, 2562) ขณะเดียวกันกระแสความนิยมการดื่มกาแฟของคนไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันคนไทยหันมานิยมเข้าร้านกาแฟสดคั่วบด ที่มีการตกแต่งร้านแบบหรูหราทันสมัย สะดวกสบาย มีบรรยากาศที่รื่นรมย์สำหรับดื่มกาแฟมากขึ้น (อริสรา วิริยะวาริ และณกมล จันทร์สม, 2556) จากผลการสำรวจ โดยบริษัท ยูบีเอ็ม เอเชีย (ประเทศไทย) จำกัด พบว่า คนไทยมีอัตราการดื่มกาแฟต่อคนเฉลี่ย 300 แก้ว/คน/ปี และมีแนวโน้มการบริโภคกาแฟเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (เส้นทางเศรษฐกิจออนไลน์, 2561)

ทั้งนี้ผู้บริโภคกาแฟในตลาดยังมีหลากหลายกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มประชากรในจังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีประชากรอาศัยหนาแน่นและเป็นแหล่งชุมชนที่มีนักธุรกิจ นักศึกษา พนักงาน พักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก การแข่งขันในอนาคตจึงมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น เนื่องจากการที่ธุรกิจร้านกาแฟมีคู่แข่งจำนวนมาก ผู้ประกอบการจึงต้องสร้างมาตรฐานให้กับสินค้าและบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อปัจจัยในการดำเนินธุรกิจร้านกาแฟ เพื่อจะได้นำผลประเมินมาพัฒนา ปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้ตอบสนองตรงตามความต้องการของลูกค้า (นุติพงษ์ สุติก และพรณวดี ขำจริง, 2562) โดยงานวิจัยได้กำหนด 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล เกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ โดยพัฒนามาจากแนวคิดของ กานดา เสือจำศีล เรื่องพฤติกรรมและการเข้าใช้บริการร้านกาแฟสดของเมซอนของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี (กานดา เสือจำศีล, 2555) 2) ตัวแปรพฤติกรรมผู้บริโภค เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค การเสาะแสวงหาข่าวสารและการประเมินค่าทางเลือกก่อนการซื้อ การเรียนรู้ของผู้บริโภค นิสัยและความซื่อสัตย์ต่อตราหือ โดยพัฒนามาจากแนวคิดของ อุดุลย์ จาตุรงค์กุล เรื่องพฤติกรรมผู้บริโภค (อุดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2550) และ 3) ตัวแปรส่วนประสมการตลาด เกี่ยวกับ Product Price Place Promotion Physical Evidence Process และ People โดยพัฒนามาจากแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ เรื่องการบริหารการตลาดยุคใหม่ ตามนิยามส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หรือ 7Ps (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546); (Kotler, Philip, 2002)

ผลการวิจัยทำให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงธุรกิจให้ตรงกับความต้องการผู้บริโภค และเป็นแนวทางดำเนินกิจการแก่ผู้สนใจธุรกิจร้านกาแฟสดโดยทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการบริการร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคกาแฟสดร้านกาแฟ All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาและทำวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่เลือกใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรจากตาราง ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่างร้อยละ 5 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสอบแบบตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ชุดและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการใช้อุปกรณ์วิจัยคือแบบสอบถามที่ได้ทำการสำรวจผู้บริโภคที่เข้าใช้บริการร้านกาแฟสด All Café จำนวน 400 ชุด ซึ่งเป็นข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการรวบรวมแนวคิดทางทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการแจกแบบสอบถาม ซึ่งได้ออกแบบสอบถามตามหลักทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามโดยแบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ (Check List)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เข้าใช้บริการ ร้านกาแฟ all cafe (Check List)

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของร้านกาแฟ All Café (Likert Scale)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

โดยนำแบบสอบถามทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จาก ผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งทุกข้อคำถามได้ค่าสูงกว่า 0.6 ทุกข้อ จากนั้นทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

(Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) กับกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านกาแฟสด All Café แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผลการทดสอบ พบว่า ทุกข้อมีค่าความเชื่อมั่นเกินกว่า 0.7 จึงได้นำไปเป็นผลของการวิจัย

2.2 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลส่วนนี้ได้มาจากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น เอกสารวิชาการ ผลการวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร สื่อออนไลน์เพื่อให้ข้อมูลประกอบการวิจัย

3. สมมติฐานการวิจัย

H₁: ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่างกัน

H₂: ผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่างกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในส่วนข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ของผู้บริโภคในจังหวัดนครสวรรค์ แสดงผลเป็นการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ใช้สถิติแบบ Independent samples (t - test) และใช้สถิติแบบ One - Way ANOVA (F - test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ตามปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรม

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยปรากฏว่า

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่เลือกใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์

1. เพศ พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.8 รองลงมา เพศชาย ร้อยละ 36.2

2. อายุ พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีอายุ 36 – 50 ปี ร้อยละ 45.2 รองลงมา อายุ 20 - 35 ร้อยละ 42.5 อายุ 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 9.5 และอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 2.8 ตามลำดับ

3. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีรายได้ต่อ 20,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 34.5 รองลงมารายได้ต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 26.5 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 19.8 และรายได้ต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 19.2 ตามลำดับ

4. อาชีพ พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 33.2 รองลงมาอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 25.8 อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 25.5 อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 9.5 และอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 6.0 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ของประชาชน ในจังหวัดนครสวรรค์

1. เหตุผลที่เลือกใช้บริการร้านกาแฟสด All Café พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ติดใจในรสชาติของผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 39.0 รองลงมาความสะดวกในการเข้าใช้บริการ ร้อยละ 30.5 บรรยากาศและสถานที่ ร้อยละ 16.0 การบริการของร้าน ร้อยละ 14.0 และอื่น ๆ ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

2. จำนวนครั้งที่เลือกใช้บริการต่อเดือน พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ต่อเดือน 3 - 4 ครั้ง ร้อยละ 48.8 รองลงมา 1 - 2 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 38.3 จำนวน 5 - 6 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 8.0 และเท่ากับหรือมากกว่า 7 ครั้ง ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

3. ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการเข้าใช้บริการต่อครั้ง พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ใช้จ่าย/ครั้ง 51 - 100 บาท ร้อยละ 32.0 ใช้จ่าย/ครั้ง 101 - 150 บาท ร้อยละ 30.8 ใช้จ่าย/ครั้ง น้อยกว่า 50 บาท ร้อยละ 20.0 และใช้จ่าย/ครั้ง มากกว่า 151 บาทขึ้นไป ร้อยละ 17.2 ตามลำดับ

4. ช่วงเวลาที่ผู้บริโภคใช้บริการ พบว่า ส่วนใหญ่เวลา 12.01 - 18.00 ร้อยละ 48.8 เวลา 06.01 - 12.00 ร้อยละ 39.0 เวลา 18.01 - 24.00 ร้อยละ 10.2 และใช้บริการเวลา 24.01 - 06.00 ร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

5. ลักษณะของการใช้บริการของลูกค้า พบว่า ส่วนใหญ่ลูกค้านำกลับไปทานที่อื่น ร้อยละ 86.0 และรับประทานในร้าน ร้อยละ 14.0 ตามลำดับ

6. ระยะเวลาที่ใช้บริการของผู้บริโภค พบว่า ส่วนใหญ่น้อยกว่า 30 นาที ร้อยละ 71.8 รองลงมา 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ร้อยละ 21.8 1 ชั่วโมง - 2 ชั่วโมง ร้อยละ 5.8 และตั้งแต่ 2 ชั่วโมงขึ้นไป ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

7. การเข้าใช้บริการของผู้บริโภคกาแฟสด พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริโภคใช้บริการกับเพื่อน ร้อยละ 41.8 รองลงมา คนเดียว ร้อยละ 27.8 ใช้บริการกับญาติ ร้อยละ 10 กับแฟน ร้อยละ 9.8 กับครอบครัว (พ่อ, แม่, พี่, น้อง) ร้อยละ 9.5 และกับอื่น ๆ ร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

8. ประเภทของกาแฟหรือเครื่องดื่มที่ผู้บริโภคนิยมบริโภค พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริโภค นิยมบริโภคเอสเพรสโซ่ ร้อยละ 28.5 รองลงมาอเมริกาโน่ ร้อยละ 23.8 ลาเต้ ร้อยละ 14.2 ช็อกโกแลต ร้อยละ 8.5 มอคค่า ร้อยละ 6.0 ชาเขียวมัทฉะ ร้อยละ 5.2 ชานม ร้อยละ 4.2 ชามะนาว ร้อยละ 3.8 นมสดปั่น ร้อยละ 2.5 นมชมพู ร้อยละ 1.2 ฟรุตฟันช์ (Fruit Punch) ร้อยละ 1.0 และอื่น ๆ ร้อยละ 1.0

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการ ร้านกาแฟของผู้บริโภคร้านกาแฟ All Café ในจังหวัดนครสวรรค์

1. ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 โดยพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับรสชาติรสชาติ ของเครื่องดื่มแบรนด์ ร้านกาแฟ All Café มีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์พิเศษในช่วงเทศกาล ความสะอาดปลอดภัย ความสวยงามรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ ราคาเหมาะสมกับคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับรสชาติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10, 4.00, 3.88 และ 3.82 ตามลำดับ

2. ด้านราคา ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านราคาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.01 พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก คือ มีป้ายบอก ราคาชัดเจน มีหลายระดับราคาให้เลือก มีการตั้งราคาที่เหมาะสมกับแบรนด์ ร้านกาแฟ All Café ราคาเหมาะสมกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับรสชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14, 4.04, 4.02 และ 3.82 ตามลำดับ

3. ด้านสถานที่ให้บริการ ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านสถานที่ให้บริการโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความสะดวกในการเดินทางไป ใช้บริการ สถานที่ที่มีความปลอดภัย ความเหมาะสมสถานที่ชัดเจนหาง่าย ที่จอดรถสะดวก เพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14, 4.14, 4.07 และ 4.00 ตามลำดับ

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านการส่งเสริมการตลาดโดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ ความสำคัญในระดับมาก คือ การรับสมัครสมาชิกเพื่อสิทธิพิเศษต่าง ๆ มีการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์พิเศษในช่วงเทศกาล มีการโปรโมชั่นผลิตภัณฑ์พิเศษประจำเดือน การให้ส่วนลดจาก ราคาปกติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03, 4.00, 4.00 และ 3.89 ตามลำดับ

5. ด้านการบริการ ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านการบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก คือ มีความพร้อมในการให้บริการและแก้ไขปัญหาได้ทันทีเมื่อเกิดความผิดพลาด ความรวดเร็วและ ถูกต้องในการชำระเงิน มีมาตรฐานการให้บริการอย่างเป็นระบบ ความรวดเร็วในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17, 4.08, 4.07 และ 3.94 ตามลำดับ

6. ด้านบุคลากร ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญ ในระดับมากที่สุด คือ พนักงานมีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมในการแต่งกายของพนักงาน ความกระตือรือร้นในการให้บริการของพนักงาน การต้อนรับและอัธยาศัยของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18, 4.16, 4.16 และ 4.14 ตามลำดับ

7. ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด คือ ความสะอาดของอาคารสถานที่ ความกว้างขวางของพื้นที่ภายในร้านอำนวยความสะดวกสำหรับลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ การจัดวางสินค้ามีความเหมาะสม สะดวกในการเลือกซื้อ บรรยากาศโดยรวมและการตกแต่งในร้านสวยงามดึงดูดความสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20, 4.19, 4.14 และ 4.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม 7 ด้าน

ความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	Mean	S.D.	แปลผล
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	4.0200	.58616	มาก
ปัจจัยด้านราคา	4.0050	.56858	มาก
ปัจจัยด้านสถานที่ให้บริการ	4.0850	.55236	มาก
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	3.9813	.61387	มาก
ปัจจัยด้านการบริการ	4.0644	.58201	มาก
ปัจจัยด้านบุคลากร	4.1575	.54887	มาก
ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	4.1563	.54951	มาก
รวมเฉลี่ย	4.0671	.43787	มาก

จากตารางที่ 1 ความพึงพอใจต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.0671 และเมื่อพิจารณาในแต่ละปัจจัย พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญในปัจจัยด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.1575 รองลงมาได้แก่ปัจจัยด้านปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยด้านสถานที่ให้บริการ ปัจจัยด้านการบริการ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคาและปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดตามลำดับ

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามเพศ

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ชาย (n = 145)		หญิง (n = 255)		t	Sig.
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	4.0397	.05060	4.0088	.03591	-.505	.268
ปัจจัยด้านราคา	4.0103	.04837	4.0020	.03517	-.142	.312
ปัจจัยด้านสถานที่ให้บริการ	4.0741	.05063	4.0912	.03245	.296	.023*
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	3.9483	.05201	4.0000	.03802	.810	.754
ปัจจัยด้านการบริการ	4.1017	.05047	4.0431	.03551	-.968	.219
ปัจจัยด้านบุคลากร	4.1707	.04679	4.1500	.03390	-.362	.477
ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ	4.2170	.04368	4.1245	.03514	-1.535	.935
รวม	4.0824	.43714	4.0796	.43898	-.430	.647

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมจำแนกตามเพศ พบว่า เพศที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการพิจารณาทางด้านในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า เพศที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านสถานที่ให้บริการแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามอายุ

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	SOV	SS	df	MS	F	Sig
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่าง	1.026	3	.342	.995	.395
	ภายใน	136.064	396	.344		
	รวม	137.090	399			
ปัจจัยด้านราคา	ระหว่าง	.780	3	.260	.803	.493
	ภายใน	128.210	396	.324		
	รวม	128.990	399			
ปัจจัยด้านสถานที่ให้บริการ	ระหว่าง	.271	3	.090	.294	.830
	ภายใน	121.464	396	.307		
	รวม	121.735	399			
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	ระหว่าง	1.035	3	.345	.915	.433
	ภายใน	149.324	396	.377		
	รวม	150.359	399			
ปัจจัยด้านการบริการ	ระหว่าง	1.011	3	.337	.995	.395
	ภายใน	134.144	396	.339		
	รวม	135.155	399			

ปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาด	SOV	SS	df	MS	F	Sig
ปัจจัยด้านบุคลากร	ระหว่าง	.176	3	.059	.193	.901
	ภายใน	120.027	396	.303		
	รวม	120.203	399			
ปัจจัยด้านการสร้างและ นำเสนอลักษณะทางกายภาพ	ระหว่าง	1.286	3	.429	1.424	.235
	ภายใน	119.199	396	.301		
	รวม	120.484	399			
รวม	ระหว่าง	.501	3	.167	.869	.457
	ภายใน	75.998	396	.192		
	รวม	76.499	399			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามอายุ พบว่า อายุที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการพิจารณารายด้านในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า อายุที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาด	SOV	SS	df	MS	F	Sig
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่าง	9.442	3	3.147	9.764	.000*
	ภายใน	127.648	396	.322		
	รวม	137.090	399			
ปัจจัยด้านราคา	ระหว่าง	3.190	3	1.063	3.347	.019*
	ภายใน	125.800	396	.318		
	รวม	128.990	399			
ปัจจัยด้านสถานที่ให้บริการ	ระหว่าง	.587	3	.196	.639	.590
	ภายใน	121.148	396	.306		
	รวม	121.735	399			
ปัจจัยด้านการส่งเสริม การตลาด	ระหว่าง	4.475	3	1.492	4.049	.007*
	ภายใน	145.885	396	.368		
	รวม	150.359	399			
ปัจจัยด้านการบริการ	ระหว่าง	1.096	3	.365	1.079	.358
	ภายใน	134.059	396	.339		
	รวม	135.155	399			

ปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาด	SOV	SS	df	MS	F	Sig
ปัจจัยด้านบุคลากร	ระหว่าง	5.614	3	1.871	6.467	.000*
	ภายใน	114.589	396	.289		
	รวม	120.203	399			
ปัจจัยด้านการสร้างและ นำเสนอลักษณะทางกายภาพ	ระหว่าง	6.144	3	2.048	7.093	.000*
	ภายใน	114.340	396	.289		
	รวม	120.484	399			
รวม	ระหว่าง	3.540	3	1.180	6.406	.000*
	ภายใน	72.958	396	.184		
	รวม	76.499	399			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า รายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคลากรและปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพที่ความแตกต่างกัน

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามอาชีพ

ปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาด	SOV	SS	df	MS	F	Sig
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่าง	24.834	4	6.209	21.847	.000*
	ภายใน	112.256	395	.284		
	รวม	137.090	399			
ปัจจัยด้านราคา	ระหว่าง	13.550	4	3.387	11.591	.000*
	ภายใน	115.440	395	.292		
	รวม	128.990	399			
ปัจจัยด้านสถานที่ให้บริการ	ระหว่าง	6.569	4	1.642	5.633	.000*
	ภายใน	115.166	395	.292		
	รวม	121.735	399			
ปัจจัยด้านการส่งเสริม การตลาด	ระหว่าง	10.008	4	2.502	7.041	.000*
	ภายใน	140.352	395	.355		
	รวม	150.359	399			

ปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาด	SOV	SS	df	MS	F	Sig
ปัจจัยด้านการบริการ	ระหว่าง	10.265	4	2.566	8.117	.000*
	ภายใน	124.890	395	.316		
	รวม	135.155	399			
ปัจจัยด้านบุคลากร	ระหว่าง	16.114	4	4.028	15.287	.000*
	ภายใน	104.089	395	.264		
	รวม	120.203	399			
ปัจจัยด้านการสร้างและ นำเสนอลักษณะทาง กายภาพ	ระหว่าง	14.623	4	3.656	13.640	.000*
	ภายใน	105.862	395	.268		
	รวม	120.484	399			
รวม	ระหว่าง	12.721	4	3.180	19.697	.000*
	ภายใน	63.777	395	.161		
	รวม	76.499	399			

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบพฤติกรรมส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม 7 ด้าน

ANOVA		เหตุผล ในการ ใช้ บริการ	จำนวน ครั้งที่ เข้าใช้ บริการ ต่อ เดือน	ค่าใช้จ่าย ต่อครั้งที่ เข้าใช้ บริการ	ช่วงเวลา ที่ ผู้บริโภค ใช้ บริการ	ลักษณะ ของ การใช้ บริการ ของ ลูกค้า	ระยะเวลา ที่ใช้ บริการ ของ ผู้บริโภค	ลักษณะ การใช้ บริการ	ประเภท เครื่องดื่ม ที่นิยม บริโภค
ปัจจัยด้าน ผลิตภัณฑ์	F	21.847	17.619	30.204	1.747	.274	4.718	16.850	3.067
	Sig	.000*	.000*	.000*	.157	.601	.003*	.000*	.001*
ปัจจัยด้านราคา	F	11.591	13.113	7.400	1.000	3.607	7.943	4.908	1.202
	Sig	.000*	.000*	.000*	.003	.058	.000*	.000*	.284
ปัจจัยด้าน สถานที่	F	5.633	6.009	1.291	1.050	6.209	6.272	1.796	1.385
	Sig	.000*	.001*	.277	.370	.013	.000*	.113	.177
ปัจจัยด้านการ ส่งเสริม การตลาด	F	7.041	13.974	9.582	.420	1.700	7.337	3.777	1.140
	Sig	.000*	.000*	.000*	.738	.193	.000*	.002*	.328
ปัจจัยด้านการ บริการ	F	8.117	5.385	2.596	.086	3.606	4.798	1.299	1.082
	Sig	.000*	.001*	.052	.968	.058	.003*	.263	.374

ANOVA		เหตุผล ในการ ใช้ บริการ	จำนวน ครั้งที่ เข้าใช้ บริการ ต่อ เดือน	ค่าใช้จ่าย ต่อครั้งที่ เข้าใช้ บริการ	ช่วงเวลา ที่ ผู้บริโภคร ใช้ บริการ	ลักษณะ ของ การใ้ บริการ ของ ลูกค้า	ระยะเวลา ที่ใช้ บริการ ของ ผู้บริโภค	ลักษณะ การใช้ บริการ	ประเภท เครื่องดื่ม ที่นิยม บริโภค
ปัจจัยด้าน บุคลาการ	F	15.287	9.003	5.967	1.320	1.678	4.691	1.299	1.650
	Sig	.000*	.000*	.001*	.268	.196	.003*	.263	.083
ปัจจัยด้านการ สร้างและ นำเสนอ ลักษณะทาง กายภาพ	F	13.640	7.985	8.196	1.102	4.724	4.396	2.635	1.558
	Sig	.000*	.000*	.000*	.348	.030*	.005*	.629	.109
รวม	F	19.697	15.920	11.749	.304	4.610	9.558	5.420	1.855
	Sig	.000*	.000*	.000*	.822	.032	.000*	.000*	.044*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 การเปรียบเทียบพฤติกรรมส่วนบุคคลที่มีผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม 7 ด้าน พบว่า ส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณารายการพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมในด้านเหตุผลในการใช้บริการ จำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการ ลักษณะของการใช้บริการของลูกค้า และระยะเวลาที่ใช้บริการของผู้บริโภคมีต่อผลต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการบริการร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า จำนวนผู้บริโภคร้านกาแฟส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 36 - 50 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดในการใช้บริการร้านกาแฟสด All Café อยู่ในระดับมาก เหตุผลที่เลือกใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ผู้บริโภคส่วนใหญ่ติดใจในรสชาติของผลิตภัณฑ์ จำนวนครั้งที่เลือกใช้บริการต่อเดือน เลือกใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ต่อเดือน 3 - 4 ครั้ง ความถี่ในการใช้บริการ 1 - 2 ครั้ง/สัปดาห์ ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการเข้าใช้บริการ 51 - 100 บาทต่อครั้ง ช่วงเวลาที่ผู้บริโภคใช้บริการส่วนใหญ่เวลา 12.01 - 18.00 ลักษณะของการใช้บริการของผู้บริโภคน่ากลับไปทานที่อื่น ระยะเวลาที่ใช้บริการน้อยกว่า 30 นาที การเข้าใช้บริการของผู้บริโภคใช้บริการกับเพื่อน ประเภทของกาแฟหรือเครื่องดื่ม

ที่ผู้บริโภคนิยมบริโภคโดยส่วนใหญ่เลือกเอสเปรสโซ่ ซึ่งสอดคล้องกับ วิลาสินี ยนต์วิทย์ เรื่อง ส่วนผสมทางการตลาดที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการร้านกาแฟในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ในด้านเพศที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการแต่ละครั้ง และ ผู้บริโภคใช้บริการกับเพื่อน (วิลาสินี ยนต์วิทย์, 2560)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์ ภาพรวมมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับรสชาติของเครื่องดื่มแบรนด์ ร้านกาแฟ All Café มีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์พิเศษในช่วงเทศกาลความสะอาดปลอดภัย ความสวยงามรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ ราคาเหมาะสมกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับรสชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ ชไมพร เลิศสิริลดากุล เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการร้านกาแฟทรูในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในด้านความสำคัญกับรสชาติกาแฟ มีรายการเครื่องดื่มกาแฟให้เลือกหลายแบบ (ชไมพร เลิศสิริลดากุล, 2559) 2) ด้านราคา ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านราคาโดยภาพรวมในระดับมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก คือ มีป้ายบอกราคาชัดเจน มีหลายระดับราคาให้เลือก มีการตั้งราคาที่เหมาะสมกับแบรนด์ ร้านกาแฟ All Café ราคาเหมาะสมกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์เมื่อเปรียบเทียบกับรสชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ ไบเฟิร์น แก้วจำปาสี เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริโภคกาแฟสดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในด้านราคาต่อแก้วเหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณ (ไบเฟิร์น แก้วจำปาสี, 2562) 3) ด้านสถานที่ให้บริการ ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านสถานที่ให้บริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ สถานที่ที่มีความปลอดภัย ความเหมาะสมสถานที่ชัดเจนหาง่าย ที่จอดรถสะดวกเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ วรารักษ์ สักแสน เรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเข้าใช้บริการร้านกาแฟสดในสถานบริการน้ำมันของผู้บริโภค เขตอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ในด้านทำเลที่ตั้งที่สะดวกต่อการเดินทาง (วรารักษ์ สักแสน, 2560) 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านการส่งเสริมการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการรับสมัครเพื่อสิทธิพิเศษต่าง ๆ มีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์พิเศษในช่วงเทศกาล มีการโปรโมชันผลิตภัณฑ์พิเศษประจำเดือน การให้ส่วนลดจากราคาปกติ ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญดา กীরตะเมคินทร์ และพุฒิธร จิรายุส เรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาด 7P'S และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการร้านกาแฟระดับพรีเมียมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ป้ายหน้าร้าน หน้าร้าน เป็นสื่อที่ทำให้ผู้บริโภครู้จักและใช้บริการร้านกาแฟสด และการให้ความสำคัญเรื่องสิทธิพิเศษเฉพาะของการส่งเสริมการตลาด (ธัญดา กীরตะเมคินทร์

และพุฒิธร จิรายุส, 2559) 5) ด้านการบริการ ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านการบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพร้อมในการให้บริการและแก้ไขปัญหาได้ทันทีเมื่อเกิดความผิดพลาด ความรวดเร็วและถูกต้องในการชำระเงิน มีมาตรฐานการให้บริการอย่างเป็นระบบ ความรวดเร็วในการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับ อรณิชา วงศ์ศา และคณะ เรื่องความเป็นไปได้ในการลงทุนร้านกาแฟสดบริเวณด้านหน้ามหาวิทยาลัยแม่โจ้อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านบุคลากร มีการเน้นคุณภาพในการบริการ การขายหน้าร้านโดยพนักงาน ความสุภาพของพนักงาน (อรณิชา วงศ์ศา และคณะ, 2562) 6) ด้านบุคลากร ผู้บริโภค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พนักงานมีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมในการแต่งกายของพนักงาน ความกระตือรือร้นในการให้บริการของพนักงาน การต้อนรับและอวยชัยของพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาภรณ์ จินดาวงษ์ เรื่องการศึกษาพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคในอำเภอมืองจังหวัดนครปฐม กรณีศึกษาร้านบ้านไร่กาแฟสาขา ที่ 209 ในด้านความถูกต้องในการส่งมอบและความรวดเร็วในการคิดเงินมีความสำคัญ (สุภาภรณ์ จินดาวงษ์, 2558) 7) ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความสะอาดของอาคารสถานที่ ความกว้างขวางของพื้นที่ ภายในร้านอำนวยความสะดวกสำหรับลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ การจัดวางสินค้ามีความเหมาะสม สะดวกในการเลือกซื้อ บรรยากาศโดยรวมและการตกแต่งในร้านสวยงามดึงดูดความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ วิภาวรรณ สุวรรณวงษ์ เรื่องการมีอิทธิพลของกลยุทธ์สามซี (Triple C Strategy) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านกาแฟสตาร์บัคส์ (Starbucks) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านบรรยากาศในร้านดีมีที่นั่งดื่มกาแฟที่สะดวกสบาย ภายในร้านมีความสะอาด (วิภาวรรณ สุวรรณวงษ์, 2561)

จากการทดสอบสมมติฐาน H_1 : ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่างกัน พบว่า รายได้และอาชีพ มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ ใบเฟิร์น แก้วจำปาสี (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริโภคกาแฟสดในเขตอำเภอมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพและการศึกษาทำให้ผู้บริโภคเลือกใช้บริการแตกต่างกัน เป็นเพราะผู้บริโภคในแต่ละอาชีพจะมีรสนิยมในการบริโภคกาแฟที่ต่างกัน (ใบเฟิร์น แก้วจำปาสี, 2562) นอกจากนี้ในแต่ละอาชีพของผู้บริโภคจะมีรายได้ที่แตกต่างกันจึงทำให้ปัจจัยด้านอาชีพมีลักษณะการใช้บริการร้านกาแฟสดมีความแตกต่างกัน และการทดสอบสมมติฐาน H_2 : ผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่างกัน พบว่า พฤติกรรมในด้านเหตุผลในการใช้บริการ จำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการ ลักษณะของการใช้บริการของลูกค้า และระยะเวลาที่ใช้บริการของ

ผู้บริโภคกาแฟสดร้านกาแฟ All Café ในจังหวัดนครสวรรค์มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการบริการร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ นงนุช หอมบุญ และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมการเลือกใช้บริการร้านกาแฟมีต่อ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ในด้านจำนวนครั้งในการเข้าใช้บริการต่อเดือน และค่าใช้จ่ายต่อครั้งที่เข้าใช้บริการ (นงนุช หอมบุญ และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยที่ได้จากวัตถุประสงค์ทั้งสองข้อสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ทางการตลาดในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกาแฟ และสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ เช่น การเลือกทำเลที่ตั้งของร้าน การสร้างบรรยากาศภายในร้านได้อย่างเหมาะสม สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ รสชาติของกาแฟ ความหลากหลายของชนิดกาแฟ ความสะอาดของภาชนะและอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในร้าน 2) ด้านราคา มีราคาให้เลือกตามภาชนะบรรจุ ราคาต่อแก้วเหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณ 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ที่จอดรถเพียงพอสะดวกสบาย 4) ด้านส่งเสริมการตลาด มีการส่งเสริมการตลาดและ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ 5) ด้านบุคคล พนักงานมีความรู้เกี่ยวกับกาแฟและความกระตือรือร้นในการให้บริการ พนักงานมีมนุษยสัมพันธ์ 6) ด้านกระบวนการ มีความถูกต้องแม่นยำและรวดเร็วในขั้นตอนการชำระเงิน และ 7) ด้านลักษณะทางกายภาพ ภายในร้านมีความสะอาด อากาศถ่ายเทสะดวกเย็นสบาย การจัดร้านเหมาะสม นอกจากนี้จากข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นเพิ่มเติมในส่วนการบริการเสริมเช่นการการเพิ่มโปรโมชั่น การประชาสัมพันธ์ในช่องทางอื่นเพิ่มขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผลที่ได้จากการศึกษาเฉพาะวัฒนธรรมการบริโภคกาแฟในจังหวัดนครสวรรค์เท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคกาแฟของประชากรในจังหวัดอื่น ๆ เพราะอิทธิพลสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน อาจส่งผลต่อวัฒนธรรมการบริโภคกาแฟของประชากรที่ต่างกัน เพื่อจะได้ข้อมูลมาใช้กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้เหมาะสมกับผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่ และพบว่ามีประชากรในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวนหนึ่งที่ไม่นิยมบริโภคกาแฟ งานวิจัยในครั้งต่อไปควรมุ่งวิจัยข้อเสนอแนวความคิดว่าควรทำการวิจัยถึงสาเหตุว่าเพราะเหตุใดและต้องใช้วิธีใดในการชักจูงให้ประชากรกลุ่มนั้นหันมาบริโภคกาแฟ เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เส้นทางเศรษฐกิจออนไลน์. (2561). เผยคนไทยดื่มกาแฟ 300 แก้ว/คน/ปี มูลค่าธุรกิจพุ่งถึง 1.7 หมื่นล้านบาท เร่งค้นหา “บาริสต้า” สู่วorld. เรียกใช้เมื่อ 31 มีนาคม 2563 จาก https://www.sentangsedtee.com/exclusive/article_85954
- ไบเฟิร์น แก้วจำปาสี. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริโภคกาแฟสดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 7(3), 98-10.
- กานดา เสือจำศีล. (2555). พฤติกรรมการเข้าใช้บริการร้านกาแฟสดของผูบริโภคในจังหวัดปทุมธานี. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <http://www.repository.rmutt.ac.th/bitstream/handle/123456789/1040/131863.pdf?sequence=1>
- ชไมพร เลิศสิริลดากุล. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการร้านกาแฟทรูในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร . วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1), 1-16.
- ธัญวรรณ จรัสสิริภักดี และคณะ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของกลุ่มลูกค้าธุรกิจร้านกาแฟใน เขตกรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 3(2), 1-8.
- ธัญดา กิระเมคินทร์ และพุดธิธ จิรายุส. (2559). ปัจจัยส่วนประสมการตลาด 7P’S และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการร้านกาแฟระดับพรีเมียมของผูบริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 8(2), 78-86.
- นนุช หอมบุญ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านกาแฟในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร. รายงานการประชุม Graduate School Conference, 1(1), 447-453.
- นุติพงษ์ สุติก และพรณวดี ขำจริง. (2562). ศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคกาแฟของประชากรในจังหวัดภูเก็ต. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” ครั้งที่ 11 ระหว่างวันที่ 27 - 28 มีนาคม 2562. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- ปวีณา พานิชชัยกุล และจิตินันท์ ชาญโกศล. (2563). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องดื่มชานมไข่มุกเพื่อรองรับผูบริโภคกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในกรุงเทพมหานคร. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก , 9(1), 78-87.
- วรารักษ์ สักแสน. (2560). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเข้าใช้บริการร้านกาแฟสดในสถานบริการน้ำมันของผูบริโภค เขตอำเภอเมืองเชียงราย

- จังหวัดเชียงราย. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2563 จาก http://www.graduate.cmru.ac.th/core/km_file/372
- วิภาวรรณ สุวรรณวงศ์. (2561). การมีอิทธิพลของกลยุทธ์สามซี (Triple C Strategy) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ร้านกาแฟแฟสตาร์บัคส์ (Starbucks) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2563 จาก <http://dspace.bu.ac.th/jspui/handle/123456789/3759>
- วิลาสินี ยนต์วิทย์. (2560). ส่วนผสมทางการตลาดที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการร้านกาแฟในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11(ฉบับพิเศษ), 124-132.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสารจำกัด.
- สุภาภรณ์ จินดาวงษ์. (2558). การศึกษาพฤติกรรมการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม กรณีศึกษาร้านบ้านไร่กาแฟสาขา ที่ 209. เรียกใช้เมื่อ 21 เมษายน 2563 จาก <https://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/185>
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรณิชา วงศ์ศา และคณะ. (2562). คุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการและความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ ร้านกาแฟคาเฟ่เมซอน ภายในห้างสรรพสินค้าสุพรีม คอมเพล็กซ์. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 9(3), 11-21.
- อริสรา วิริยะวารี และณกมล จันทรสม. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคและใช้บริการร้านกาแฟสดในสถานบริการน้ำมัน กรณีศึกษากาแฟ คาเฟ่เมซอนในสถานบริการน้ำมันปตท. จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารการเงินการลงทุนการตลาดและการบริหารธุรกิจ, 3(4), 576-597.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Kotler, Philip. (2002). Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control. NJ: Prentice Hall.
- Taro Yamane. (1973). An Introductory Analysis. (3rd ed.). Tokyo: Harper International Edition.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน*

FACTORS AFFECTING TOWORKING PEOPLE'S DECISION MAKING TO TRAVELLING ON WEEKEND AND LONG HOLIDAY

สถาพร เกียรติพิริยะ

Sathaporn Kietpiriya

สิทธิพล พุกยาภรณ์

Sittipon Pukkayaporn

วิจิตา นาคสุข

Witida Naksuk

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

The University of Central Thailand, Thailand

E-mail: sathapornkeit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ คนวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 20 - 60 ปีบริบูรณ์ทั้งเพศชายและหญิง ประกอบอาชีพ มีรายได้และเคยตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร ผลการวิจัย พบว่า คนวัยทำงานท่องเที่ยวทั้งวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเที่ยวมาก ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.29$) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.06$) และปัจจัยด้านราคา ($\bar{X} = 4.03$) การเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปที่ต่างกันต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่อง พบว่าอายุ สถานภาพสมรสที่ต่างกันของคนวัยทำงานส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเปรียบเทียบพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนวัยทำงานที่ต่างกันต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่อง พบว่า พฤติกรรมด้านแรงจูงใจหรือสิ่งดึงดูดใจและ

* Received 2 September 2020; Revised 26 October 2020; Accepted 21 November 2020

พฤติกรรมการวางแผนค่าใช้จ่ายส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นองค์กรธุรกิจที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องนำเสนอทั้งอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อนและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปพักผ่อนในวันหยุดให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การตัดสินใจ, ท่องเที่ยว, วันหยุดสุดสัปดาห์, วันหยุดต่อเนื่อง

Abstract

This research article aims to study general information. Study tourism behavior and compare factors influencing decision - making on weekends and consecutive holidays among working people. The sample used in this study was working - age people aged 20 - 60 years old, both male and female, with income and who had decided to travel during weekends and consecutive holidays, totaling 400. People using questionnaires as a tool to collect information. The data were analyzed for percentage, mean and standard deviation. One - way analysis of t - value and variance analysis was used to compare the difference between the variables. The research found that working - age people travel both on weekends and on consecutive holidays. The factors that influenced much of the tourism decision were product factor ($\bar{x} = 4.29$), marketing promotion factor ($\bar{x} = 4.06$) and price factor ($\bar{x} = 4.03$). The decision to travel during the weekends and consecutive holidays was found that different age and marital status of working age affected the travel decision statistically at 0.05 level. of people of different working age when making travel decisions over the weekend and on consecutive holidays, it was found that motivation or attractiveness and cost planning behaviors affected different travel decisions. With statistical significance at the level of 0.05. Therefore, business organizations wishing to promote tourism must present both the identity of the tourist attraction. A variety of tourism styles Facilities in tourist attractions Accommodation and access to tourist attractions to attract more holidaymakers

Keywords: Decision making, Travel, Weekend, Long holiday

บทนำ

การท่องเที่ยว ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ได้รับคามนิยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันควบคู่กับสังคมมนุษย์ การเดินทางในแต่ละยุคอาจมีความแตกต่างกันทั้งวัตถุประสงค์และวิธีการเดินทาง (นิธิกิตติ กานต์เหมสุวรรณ และประสพชัย พสุนนท์, 2563) เมื่อกล่าวถึง “การท่องเที่ยว” คนทั่วไปมักนึกถึงการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และตลอดระยะเวลาการเดินทางได้มีกิจกรรมเกิดขึ้น การท่องเที่ยวในแต่ละครั้งนักท่องเที่ยวต้องวางแผนในการเดินทางเนื่องจากมีองค์ประกอบหลายอย่างมาเกี่ยวข้อง ถ้ามีแหล่งท่องเที่ยวในใจแต่ไม่มีเวลาหรือไม่มีงบประมาณเพียงพอ พฤติกรรมการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวก็ไม่เกิดขึ้น (วิรัช คำธร และรัฐศกั้ว ศรีสด, 2556) จึงกล่าวได้ว่าการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นช่วงที่มีเวลาว่าง แหล่งท่องเที่ยวประเภทของการคมนาคม ระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยว จำนวนสมาชิกร่วมเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือแม้กระทั่งความสะดวกปลอดภัยตลอดการเดินทางท่องเที่ยว (ประจักษ์ โกษาวิง และคณะ, 2563)

นักท่องเที่ยวต่างชาติมักนิยมเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งในปี 2562 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจำนวน 39,797,406 คน และมีรายได้จากการท่องเที่ยว 1,933,368.23 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2562) แต่คนไทยก็เช่นกันเป็นชนชาติที่เดินทางท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมากทุกปี โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องอย่างเช่นวันหยุดสงกรานต์ วันปีใหม่สากล ตลอดจนวันสำคัญทางศาสนาที่มีการชดเชยเป็นวันหยุด (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 2562) การท่องเที่ยวจัดเป็นกิจกรรมพักผ่อนของคนวัยทำงานประเภทหนึ่ง ซึ่งพฤติกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการทั้งภายในและภายนอกที่ประกอบกันขึ้นด้วยมูลเหตุหลายอย่างที่มีมาก่อนการเกิดกระบวนการซื้อบริการท่องเที่ยวอันนำไปสู่การท่องเที่ยว ดังนั้นการทำความเข้าใจพฤติกรรมการท่องเที่ยว รวมไปถึงขั้นตอนการซื้อ นอกจากจะช่วยให้นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเข้าใจลักษณะการของนักท่องเที่ยวแล้วยังช่วยให้นักการตลาดท่องเที่ยวพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวได้ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้นดังที่ผลการศึกษาของ ฌอนอมขวัญ ทองโปร่ง พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้บริโภคทางการท่องเที่ยวและกระบวนการซื้อบริการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวด้วยพฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นการกระทำที่แสดงออกมาให้เห็นอันเกิดจากการตัดสินใจที่มีสาเหตุปัจจัยสำคัญหลากหลาย (ฌอนอมขวัญ ทองโปร่ง, 2559) การทราบเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพของสังคมที่นักท่องเที่ยวอาศัยอยู่ การคมนาคม รสนิยม ค่านิยม รวมถึงปัจจัยที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ ซึ่งคนทุกคนชั้นย่อมมีความปรารถนาที่จะเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนเมื่อมีโอกาสหรือฐานะทางเศรษฐกิจเอื้ออำนวย (นรินทร์ สิริเชียงพันธ์ และรักษ์ พงศ์วงศาโรจน์, 2560) อีกทั้ง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวที่เป็นส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากรให้บริการ ด้านกระบวนการให้บริการและด้านกายภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยปัจจัยเหล่านี้จัดว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวมักใช้พิจารณาในการตัดสินใจท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของตนเองรวมและปัจจัยภายในและภายนอกตลาดจนบริบทอื่น ๆ (ฐนันท์ พงศ์วิทธิธรร และคณะ, 2559) จากการศึกษาของ วงษ์ปัญญานวนแก้ว และคณะพบว่า ปัจจัยผลักดันในการท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) แรงจูงใจ ได้แก่ ความต้องการหลีกเลี่ยงความจำเจและความเครียดจากการทำงาน ความต้องการการพักผ่อนหรือผ่อนคลาย และความต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และ 2) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ การศึกษา และอาชีพ เป็นปัจจัยหลักที่อาจจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังสถานที่นั้น ๆ (วงษ์ปัญญา นวนแก้ว และคณะ, 2562)

ธุรกิจส่วนใหญ่ล้วนขับเคลื่อนไปได้โดยพนักงานในองค์กรโดยพนักงานเหล่านั้นต้องมีการงานที่หลากหลายมีการแข่งขันในที่ทำงานก่อให้เกิดความเครียดของพนักงานในหน่วยงานได้ (Slater & Gordon Lawyers, 2014) การทำงานทุกประเภทพบว่ามีผลสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน คนที่อยู่ในวัยทำงานมักจะมีความต้องการพักผ่อน นันทนาการถือเป็นสิ่งจำเป็นในการพักผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานโดยที่การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยนันทนาการจะช่วยรักษาสมดุลทำให้บุคคลสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ เนื่องจากนันทนาการเป็นกลไกที่สำคัญของชีวิตเป็นกิจกรรมที่กระทำในยามว่างด้วยความสมัครใจ เกิดจากแรงจูงใจภายในทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิต (อ้อยทิพย์ บัวจันทร์ และคณะ, 2563) ดังนั้นเมื่อคนวัยทำงานมีเวลาว่างอย่างวันหยุดสุดสัปดาห์รวมทั้งวันหยุดที่มากพอสมควรจากช่วงวันหยุดสำคัญจึงเลือกพักผ่อนคลายเครียดด้วยการทำกิจกรรมนันทนาการประเภทการเดินทางท่องเที่ยวแต่พฤติกรรมและเหตุผลการเลือกไปยังแหล่งท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไปจากวัยอื่น ๆ จากสาเหตุดังกล่าวการศึกษาถึงพฤติกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานด้วยการวิเคราะห์พฤติกรรมที่นำไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวและศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบและการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดติดต่อกันจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยการนำผลไปใช้วางแผนนโยบายการใช้เวลาว่างทำกิจกรรมนันทนาการท่องเที่ยว กำหนดแนวทางการตลาดท่องเที่ยวตลอดจนปรับปรุงแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับช่วงเวลาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ คนวัยทำงานที่ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และ/หรือวันหยุดต่อเนื่องซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากร โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ คนวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 20–60 ปีบริบูรณ์ทั้งเพศชายและหญิงประกอบอาชีพ มีรายได้และเคยตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และ/หรือวันหยุดต่อเนื่อง เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากร จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเพื่อหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, Taro, 1973) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 หรือระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลจากคนวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 20–60 ปีบริบูรณ์ทั้งเพศชายและหญิง ประกอบอาชีพ มีรายได้และเคยตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และ/หรือวันหยุดต่อเนื่อง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดจึงทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งที่มีกลุ่มตัวอย่างหนาแน่น เช่น สถานที่ราชการ อาคารสำนักงาน ศูนย์การค้า สถานศึกษา สถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้ออกแบบสอบถามตามหลักทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามโดยแบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (Check list)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว เป็นแบบคำถามที่ให้เลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานเป็นแบบคำถามแบบประเมินค่า(Likert Scale)

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

โดยนำแบบสอบถามทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งหมดเท่ากับ 0.970 จากนั้น นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับคนวัยทำงานที่มีคุณสมบัติเหมือนประชากรที่ใช้ในการศึกษาพร้อมกับตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.962 หลังจากนั้นได้นำไปปรับปรุง ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลจากคนวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 20–60 ปีบริบูรณ์ทั้งเพศชายและหญิง ประกอบอาชีพ มีรายได้และเคยตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และ/หรือวันหยุดต่อเนื่อง โดยวิธีการส่งแบบสอบถาม ส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างมิถุนายน 2563 - สิงหาคม 2563

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในส่วนข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน แสดงผลเป็นการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ใช้สถิติแบบ Independent samples (T - test) และใช้สถิติแบบ One - way ANOVA (F - test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนสมทางการตลาด ตามปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรม

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยปรากฏว่า

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของคนวัยทำงานที่ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และ/หรือวันหยุดต่อเนื่อง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น

เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.00 มีอายุระหว่าง 41 – 50 คิดเป็นร้อยละ 35.20 สถานภาพการสมรสส่วนใหญ่สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 68.00 ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 58.50 มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 32.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,000บาท คิดเป็นร้อยละ 49.50

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนวัยทำงานที่ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และ/หรือวันหยุดต่อเนื่องพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อการบันเทิง/กีฬา จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50 มักเดินทางไปกับครอบครัว/ญาติ จำนวน 228 คน คิดเป็น ร้อยละ 57.00 เดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยต่อปี 3 – 4 ครั้ง จำนวน 163 คน คิดเป็น ร้อยละ 40.80 เดินทางมากในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ จำนวน 187 คน คิดเป็น ร้อยละ 46.80 นิยมใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางท่องเที่ยวจำนวน 357 คน คิดเป็น ร้อยละ 89.20 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวถัวเฉลี่ยแต่ละครั้ง 3,001 - 6,000บาท จำนวน 110 คน คิดเป็น ร้อยละ 27.50 ช่วงเวลาที่มักเดินทางไปท่องเที่ยวทั้งวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่อง จำนวน 348 คน คิดเป็นร้อยละ 87.00 สถานที่ท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวบ่อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ จำนวน 234 คน คิดเป็น ร้อยละ 58.50 เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ จำนวน 324 คน คิดเป็น ร้อยละ 81.00 โดยมากครอบครัวหรือญาติเป็นผู้ตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องจำนวน 233 คน คิดเป็น ร้อยละ 58.20 และค้นหาข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวต่าง ๆ จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์จำนวน 223 คน คิดเป็น ร้อยละ 55.80 ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเอง จำนวน 285 คน คิดเป็น ร้อยละ 71.20

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานพบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวม 7 ด้าน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน	Mean	S.D.	แปลผล
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	4.2445	.53819	มากที่สุด
ปัจจัยด้านราคา	3.9640	.59108	มาก
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	3.7800	.84319	มาก
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.7880	.73485	มาก
ปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ	4.0695	.64801	มาก
ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ	4.2470	.57167	มากที่สุด
ปัจจัยด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	4.3955	.55826	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.0704	.45569	มาก

จากตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.07 และเมื่อพิจารณาในแต่ละปัจจัยพบว่า ปัจจัยด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาได้แก่ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามเพศ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน	ชาย (n = 156)		หญิง (n = 244)		t	Sig.
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	4.1731	.55000	4.2902	.526656	- 2.132	.713
ปัจจัยด้านราคา	3.9231	.54688	3.9902	.61736	- 1.107	.094
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	3.7423	.85459	3.8041	.83670	- .714	.865
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.7513	.69852	3.8115	.75754	- .799	.128
ปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ	4.0128	.59272	4.1057	.67972	- 1.443	.016*
ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ	4.1859	.55931	4.2861	.57718	- 1.713	.420
ปัจจัยด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	4.3821	.52958	4.4041	.57677	- .385	.193
รวม	4.0215	.43317	4.0943	.47067	- 1.555	.141

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานในภาพรวมจำแนกตามเพศ พบว่าเพศที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการพิจารณารายด้านในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่าเพศที่ต่างกันมีผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานด้านปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามอายุ

F - test	แบ่งกลุ่ม	SS	df	MS	F	Sig
ด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่าง	3.199	3	1.066	3.758	.011*
	ภายใน	112.369	396	.284		
	รวม	115.568	399			
ด้านราคา	ระหว่าง	1.500	3	.500	1.435	.232
	ภายใน	137.902	396	.348		
	รวม	139.402	399			

F - test	แบ่งกลุ่ม	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการส่งเสริมการตลาด	ระหว่าง	5.710	3	1.903	2.711	.045*
	ภายใน	277.970	396	.702		
	รวม	283.680	399			
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	ระหว่าง	7.499	3	2.500	4.760	.003*
	ภายใน	207.963	396	.525		
	รวม	215.462	399			
ด้านบุคลากรให้บริการ	ระหว่าง	6.244	3	2.081	5.109	.002*
	ภายใน	161.304	396	.407		
	รวม	167.548	399			
ด้านกระบวนการให้บริการ	ระหว่าง	2.630	3	.877	2.718	.044*
	ภายใน	127.766	396	.323		
	รวม	130.396	399			
ด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	ระหว่าง	.524	3	.175	.559	.642
	ภายใน	123.828	396	.313		
	รวม	124.352	399			
รวม	ระหว่าง	2.635	3	.878	4.306	.005*
	ภายใน	80.785	396	.204		
	รวม	83.420	399			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวมจำแนกตามอายุพบว่า อายุที่ต่างกันมีผลต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการพิจารณารายด้านในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า อายุที่ต่างกันมีผลต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานด้านปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ และปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการแตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามสถานภาพการสมรส

F - test	แบ่งกลุ่ม	SS	df	MS	F	Sig
ด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่าง	2.337	2	1.169	4.097	.017*
	ภายใน	113.231	397	.285		
	รวม	115.568	399			

F - test	แบ่งกลุ่ม	SS	df	MS	F	Sig
ด้านราคา	ระหว่าง	.479	2	.240	.685	.505
	ภายใน	138.922	397	.350		
	รวม	139.402	399			
ด้านการส่งเสริมการตลาด	ระหว่าง	1.963	2	.982	1.383	.252
	ภายใน	281.717	397	.710		
	รวม	283.680	399			
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	ระหว่าง	6.370	2	3.185	6.047	.003*
	ภายใน	209.092	397	.527		
	รวม	215.462	399			
ด้านบุคลากรให้บริการ	ระหว่าง	9.591	2	4.796	12.053	.000*
	ภายใน	157.957	397	.398		
	รวม	167.548	399			
ด้านกระบวนการให้บริการ	ระหว่าง	6.795	2	3.397	10.912	.000*
	ภายใน	123.602	397	.311		
	รวม	130.396	399			
ด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	ระหว่าง	1.770	2	.885	2.867	.058*
	ภายใน	122.582	397	.309		
	รวม	124.352	399			
รวม	ระหว่าง	2.933	2	1.466	7.233	.001*
	ภายใน	80.488	397	.203		
	รวม	83.420	399			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวมจำแนกตามสถานภาพการสมรส พบว่าสถานภาพการสมรสที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการพิจารณารายด้านในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่าสถานภาพการสมรสที่ต่างกันมีผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานด้านปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ และปัจจัยด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

F - test	แบ่งกลุ่ม	SS	df	MS	F	Sig
ด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่าง	.544	2	.272	.940	.392
	ภายใน	115.023	397	.290		
	รวม	115.568	399			
ด้านราคา	ระหว่าง	2.335	2	1.167	3.381	.035*
	ภายใน	137.067	397	.345		
	รวม	139.402	399			
ด้านการส่งเสริมการตลาด	ระหว่าง	.045	2	.022	.031	.969
	ภายใน	283.635	397	.714		
	รวม	283.680	399			
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	ระหว่าง	2.457	2	1.228	2.290	.103
	ภายใน	213.005	397	.537		
	รวม	215.462	399			
ด้านบุคลากรให้บริการ	ระหว่าง	.110	2	.055	.130	.878
	ภายใน	167.438	397	.422		
	รวม	167.548	399			
ด้านกระบวนการให้บริการ	ระหว่าง	.406	2	.203	.620	.539
	ภายใน	129.990	397	.327		
	รวม	130.396	399			
ด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	ระหว่าง	.567	2	.283	.909	.404
	ภายใน	123.785	397	.312		
	รวม	124.352	399			
รวม	ระหว่าง	.276	2	.138	.659	.518
	ภายใน	83.144	397	.209		
	รวม	83.420	399			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวมจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการพิจารณารายด้านในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกันมีผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานด้านปัจจัยด้านราคาแตกต่างกัน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามอาชีพ

F - test	แบ่งกลุ่ม	SS	df	MS	F	Sig
ด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่าง	2.308	6	.385	1.335	.240
	ภายใน	113.260	393	.288		
	รวม	115.568	399			
ด้านราคา	ระหว่าง	5.088	6	.848	2.481	.023*
	ภายใน	134.314	393	.342		
	รวม	139.402	399			
ด้านการส่งเสริมการตลาด	ระหว่าง	9.176	6	1.529	2.189	.043*
	ภายใน	274.504	393	.698		
	รวม	283.680	399			
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	ระหว่าง	6.141	6	1.024	1.922	.076
	ภายใน	209.321	393	.533		
	รวม	215.462	399			
ด้านบุคลากรให้บริการ	ระหว่าง	5.933	6	.989	2.405	.027*
	ภายใน	161.614	393	.411		
	รวม	167.548	399			
ด้านกระบวนการให้บริการ	ระหว่าง	5.626	6	.938	2.954	.008*
	ภายใน	124.770	393	.317		
	รวม	130.396	399			
ด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	ระหว่าง	1.086	6	.181	.577	.749
	ภายใน	123.266	393	.314		
	รวม	124.352	399			
รวม	ระหว่าง	2.041	6	.340	1.643	.134
	ภายใน	81.379	393	.207		
	รวม	83.420	399			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวมจำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการพิจารณารายด้านในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า อาชีพที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานด้านปัจจัยด้านราคาปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ และปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการแตกต่างกัน

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวม 7 ด้าน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

F - test	แบ่งกลุ่ม	SS	df	MS	F	Sig
ด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่าง	.685	4	.171	.589	.671
	ภายใน	114.883	395	.291		
	รวม	115.568	399			
ด้านราคา	ระหว่าง	1.101	4	.275	.786	.535
	ภายใน	138.301	395	.350		
	รวม	139.402	399			
ด้านการส่งเสริมการตลาด	ระหว่าง	1.819	4	.455	.637	.636
	ภายใน	281.861	395	.714		
	รวม	283.680	399			
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	ระหว่าง	4.537	4	1.134	2.124	.077
	ภายใน	210.926	395	.534		
	รวม	215.462	399			
ด้านบุคลากรให้บริการ	ระหว่าง	3.815	4	.954	2.301	.058
	ภายใน	163.732	395	.415		
	รวม	167.548	399			
ด้านกระบวนการให้บริการ	ระหว่าง	.498	4	.124	.378	.824
	ภายใน	129.899	395	.329		
	รวม	130.396	399			
ด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	ระหว่าง	1.874	4	.469	1.511	.198
	ภายใน	122.478	395	.310		
	รวม	124.352	399			
รวม	ระหว่าง	.765	4	.191	.914	.455
	ภายใน	82.655	395	.209		
	รวม	83.420	399			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน ในภาพรวมจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการพิจารณารายด้านในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีต่อผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานด้านปัจจัยไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของคนวัยทำงานที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานในภาพรวม 9 พฤติกรรมการท่องเที่ยว

One - way ANOVA		ความถี่ของการ ข้อมูล	การแบ่งหา ข้อมูล	แรงจูงใจหรือ สิ่งดึงดูดใจ	การตัดสินใจ	การวางแผน ค่าใช้จ่าย	การเดินทาง	การเตรียม การเดินทาง	การท่องเที่ยว	ความพึง พอใจ	ทัศนคติต่อ การท่องเที่ยว
ปัจจัยด้าน ผลิตภัณฑ์	F	.905	.872	.668	1.092	.611	1.661	.738	.181	3.279	
	Sig	.342	.456	.615	.337	.655	.158	.530	.948	.006*	
ปัจจัยด้านราคา	F	.099	.337	1.140	1.146	1.500	.851	.619	.936	1.210	
	Sig	.753	.799	.337	.319	.201	.494	.603	.443	.303	
ปัจจัยด้านการ ส่งเสริมการตลาด	F	.309	4.380	1.317	1.421	2.379	2.026	.758	1.747	1.491	
	Sig	.579	.005*	.263	.243	.051	.090	.518	.139	.192	
ปัจจัยด้านช่อง ทางการจัด จำหน่าย	F	.841	2.143	1.486	1.532	1.337	.309	2.816	.312	.981	
	Sig	.360	.094	.206	.217	.255	.872	.039*	.870	.429	
ปัจจัยด้าน บุคลากร ให้บริการ	F	2.664	2.449	5.245	.534	3.875	.361	3.065	1.578	3.140	
	Sig	.103	.063	.000*	.586	.004*	.836	.028*	.179	.009*	
ปัจจัยด้าน กระบวนการ ให้บริการ	F	1.659	.434	5.669	.259	5.020	.360	.420	.795	1.897	
	Sig	.199	.729	.000*	.772	.001*	.837	.738	.529	.094	
ปัจจัยด้าน กายภาพที่ เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยว	F	.220	.233	2.749	1.439	5.455	.542	.217	.648	.570	
	Sig	.639	.873	.028*	.238	.000*	.705	.885	.629	.723	
รวม	F	.616	1.870	3.521	.942	3.571	.669	1.015	1.153	1.985	
	Sig	.433	.134	.008*	.391	.007*	.614	.386	.331	.080	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานที่เกี่ยวข้องของคนวัยทำงานที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานในภาพรวมพบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนวัยทำงานส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณารายพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมด้านแรงจูงใจหรือสิ่งดึงดูดใจและพฤติกรรมวางแผนค่าใช้จ่าย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลทั่วไปแตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 2 – 7) และผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานจำแนกตาม 9 พฤติกรรมการท่องเที่ยวความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 8) ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 – 50 ที่สมรสแล้วมีศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานมหาวิทยาลัย และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว ได้แก่ อายุ และสถานภาพการสมรสโดย สอดคล้องกับการศึกษาของของ กรกฎ พัทธระกู ในเรื่องปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกัน คนที่มีอายุอยู่ในวัยที่แตกต่างกันมีระดับการศึกษาแตกต่างกันย่อมจะมีมุมมองและความต้องการจากการมาท่องเที่ยวแตกต่างกัน รวมถึง ผู้ที่มีสถานภาพโสดมีความเป็นอิสระมีเวลาสามารถเลือกที่จะเข้าถึงการท่องเที่ยวได้ตามความต้องการของตนเองโดยไม่ต้องกังวลถึงความรับผิดชอบต่อบุคคลในครอบครัวจึงอาจจะเกิดความพึงพอใจได้มากกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสแล้ว (กรกฎ พัทธระกู, 2563)

ผลการวิจัยพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนวัยทำงานที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน พบว่า คนวัยทำงานส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อการบันเทิงและกีฬา ไปกับครอบครัวหรือญาติ ท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยต่อปี 3 - 4 ครั้ง เดินทางมากในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ นิยมใช้รถยนต์ส่วนตัวใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเฉลี่ยแต่ละครั้ง 3,001 - 6,000 บาท ชอบเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหรือเชิงนิเวศ มักเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ โดยมากครอบครัวหรือญาติที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่อง ค้นหาข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวต่าง ๆ จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว ได้แก่ แรงจูงใจหรือสิ่งดึงดูดใจ และการวางแผนค่าใช้จ่ายโดยสอดคล้องกับการศึกษาของ ชิตวร ประดิษฐ์รอด ในเรื่องปัจจัยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยว ได้แก่ แรงจูงใจทางกายภาพที่สถานที่ท่องเที่ยวมี

ความปลอดภัย มีบริการที่หลากหลายตรงความต้องการ สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน รวมทั้ง มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน และแรงจูงใจทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ได้ผ่านวิถีชีวิตของชุมชน หรือการเรียนรู้ผ่านทาง การอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติ (ชิตวร ประดิษฐ์รอด, 2559)

ผลการวิจัยเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมแตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกรายด้านได้แก่ 1) เพศที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ 2) อายุที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ และปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ 3) สถานภาพการสมรสที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ และปัจจัยด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 4) ระดับการศึกษาที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยด้านราคา 5) อาชีพที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ และปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ 6) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ มยุรี เสือคำราม และคณะ ในเรื่องปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ตัวแปรประชากรศาสตร์ที่มีขนาดอิทธิพล (Effect Size) ต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวมากที่สุด คือ เพศ อาชีพ สถานภาพสมรส อายุ และระดับการศึกษา ตามลำดับ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกรายด้านได้แก่ 1) ความต้องการที่ต่างกันไม่ส่งผลต่อไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน 2) การแสวงหาข้อมูลที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด 3) แรงจูงใจหรือสิ่งดึงดูดใจที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ และปัจจัยด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 4) การตัดสินใจที่ต่างกันไม่ส่งผลต่อไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน 5) การวางแผนค่าใช้จ่ายที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ และปัจจัยด้านกายภาพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 6) การเตรียมการเดินทางที่ต่างกันไม่ส่งผลต่อไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน 7) การท่องเที่ยวที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ 8) ความพึงพอใจไม่ส่งผลต่อไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และ

วันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน และ 9) ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวที่ต่างกันส่งผลต่อปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านบุคลากรให้บริการ (มยุรี เสือคำราม และคณะ, 2561) โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ จารุมาศ เสน่หา ในเรื่องการเดินทางมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงานบ่อยที่สุด โดยใช้รถยนต์ส่วนตัว โดยทราบข้อมูลจากเว็บไซต์ สื่อออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ และปัจจัยด้านราคาและด้านส่งเสริมการตลาดมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางกันเป็นกลุ่มตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป (จารุมาศ เสน่หา, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า คนวัยทำงานส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวทั้งวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องและให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์คือ แหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้นองค์กรธุรกิจท่องเที่ยวและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจึงควรตระหนักไว้เสมอว่าเมื่อใดที่คนวัยทำงานมีเวลาวางในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องและเลือกเดินทางท่องเที่ยวโดยพิจารณาปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เป็นอันดับแรกซึ่งทำให้เห็นว่าถ้าองค์กรธุรกิจต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องนำเสนอทั้งอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อนและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปพักผ่อนในวันหยุดให้มากขึ้น อีกทั้ง ผลการศึกษาวิจัยคนวัยทำงานที่มีอายุระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ที่ต่างกันมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของคนวัยทำงานเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจท่องเที่ยว ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวโดยเฉพาะธุรกิจนำเที่ยวควรคิดสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวให้หลากหลายตามกลุ่มอายุ อาชีพและรายได้ อย่างเช่นการแบ่งเป็นกลุ่มเพิ่งเริ่มทำงาน กลุ่มทำงานวัยก่อนเกษียณซึ่งทำให้การกำหนดและการวางแผนนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในการท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงานในประเทศไทยแบ่งตามภูมิภาค 2) ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับกลุ่มคนวัยทำงานด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบจัดกลุ่ม (Cluster Analysis) 3) ศึกษาหุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดต่อเนื่องของคนวัยทำงาน และ 4) ศึกษาประสบการณ์การท่องเที่ยว (Tourist Experience) แรงจูงใจ (Motivation) บุคลิกภาพ (Personality) และพฤติกรรมการท่องเที่ยว (Tourist Behavior) ของกลุ่มคนวัยทำงานแบบผสมวิธี

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2562). พฤติกรรมและความคิดเห็นต่อการเดินทางท่องเที่ยวแบบไทย ๆ .
เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/travel/1905819>
- กรกฎ พัวตระกูล. (2563). อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการท่องเที่ยว และแรงจูงใจ
ในการท่องเที่ยวต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบาง
ขุนเทียนชายทะเล. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2563 จาก <http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/4384>
- กรมการท่องเที่ยว. (2562). สถิติการท่องเที่ยว ปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2562 จาก
https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=527
- จารุมาศ เสน่หา. (2563). ปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมการ
ท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำบางกล้า จังหวัด
สงขลา. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่
11. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชิตวร ประดิษฐ์รอด. (2559). ปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยแรงจูงใจใน
การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวปริณทลของคณวิยทำงานในเขต
กรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2563 จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/1969/1/chitaworn_prad.pdf
- ฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และคณะ. (2559). พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการ
ท่องเที่ยววิถีไทยของนักท่องเที่ยวต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2563 จาก
<http://www.journal.nu.ac.th/JCDR/article/view/1601/993>
- ถนอมขวัญ ทองโปร่ง. (2559). การศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อตัวแทน
การท่องเที่ยว ออนไลน์ระหว่างเบบี้ บูมเมอร์, เจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ และ เจนเนอเรชั่น
วาย ในการซื้อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และบริการ. วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(2), 395-405.
- นรินทร์ สิริเชียงพันธ์ และรักษ์ พงศ์วงศ์โรจน์. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการ
ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพศหญิงชาวต่างชาติในกรุงเทพมหานคร. International
Thai Tourism Journal, 13(2), 105-123.
- นิติกิตติ กานต์เหมสุวรรณ และประสพชัย พสุนนท์. (2563). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรีในจังหวัดสงขลา. วารสาร มนุษย์กับสังคม,
5(2), 159-176.

- ประจักษ์ โกษาวิง และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสำคัญกับความภักดีเชิงพฤติกรรมของ นักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 12(1), 34-50.
- มยุรี เสือคำราม และคณะ. (2561). ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ปัจจัยทางจิตวิทยา และส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว: การสังเคราะห์งานวิจัยโดยใช้หลักการวิเคราะห์ห่อภิมาณ. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2. University of the Thai Chamber of Commerce.
- วงษ์ปัญญา นวนแก้ว และคณะ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในภาคเหนือของประเทศไทย. วารสารโครงการวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, 5(1), 95-103.
- วีรชัย คำธร และรัฐศุภแก้ว ศรีสด. (2556). การวิเคราะห์และพัฒนากำหนดทำเหมืองข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยวเพื่อพยากรณ์อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ภาคกลาง. เรียกใช้เมื่อ 21 ธันวาคม 2562 จาก <http://cms.dru.ac.th/jspui/handle/123456789/929>
- อ้อยทิพย์ บัวจันทร์ และคณะ. (2563). ความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดของนักศึกษาสาธารณสุข. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 7(2), 193-203.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Slater & Gordon Lawyers. (2014). HR claim to be the most stressed at work with 62% citing stress. Retrieved August 22, 2020, from <https://www.hrreview.co.uk/hr-news/wellbeing-news/hr-claim-to-be-the-most-stressed-at-work-with-62-citing-stress/52334>
- Yamane, Taro. (1973). An Introductory Analysis. (3rd ed.). Tokyo: Harper International Edition.

กระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ในระดับพื้นที่จังหวัด*

DEVELOPMENT OF A LEARNING PROCESS IN PROMOTING CAREER EDUCATION AT THE PROVINCIAL LEVEL

นาวพรณ อินต๊ะวงศ์

Nawaphan Intawong

ชินชนก โควินท์

Chuenchanok Kovin

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: Intawong.nawaphan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัด ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของจังหวัดชลบุรี และตราด ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม และภาคท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย ผลการวิจัย พบว่ากระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัดของจังหวัดชลบุรีและตราดมีรูปแบบใกล้เคียงกัน ได้แก่ 1) รวมคน คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ มารวมตัวกันวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพโดยมีคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้จังหวัดประสานงานจนเกิดเป็นภาคีเครือข่าย 2) ร่วมคิด คือ ภาคีเครือข่ายร่วมระดมความคิดกำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของจังหวัดให้สามารถขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม 3) ร่วมทำ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้เกิดกลไกของจังหวัด พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ จัดเวทีบูรณาการ จัดทำแผนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ หลักสูตรอาชีพและติดตามประเมินผล รวมถึงรณรงค์สื่อสารภายในจังหวัด 4) ร่วมสรุปบทเรียน คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของพื้นที่จังหวัด แล้วถอดบทเรียน เพื่อนำผลไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน และ 5) ร่วมรับผลการกระทำ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมรับผลจากการดำเนินงานส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของพื้นที่

* Received 4 September 2020; Revised 23 October 2020; Accepted 22 November 2020

เช่น จังหวัดมีแผนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ มีหลักสูตรอาชีพ มีผู้เรียนสายอาชีพเพิ่มขึ้น เป็นต้น ทำให้ได้รับการยกย่อง เกิดความภาคภูมิใจ และในขณะเดียวกันก็ร่วมรับปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนา

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้, การส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ, ระดับพื้นที่จังหวัด

Abstract

The objectives of this research article were to studying the development of a learning process in promoting career education at the provincial level using a qualitative research method. The methodology consisted of a literature review and interviews with people involved in the learning process of career education in Chonburi and Trad provinces. The interviewees were representatives from the education, civil society, and local sectors. Data were analyzed using content analysis with analytical induction. The results showed that the patterns of the learning process in promoting career education at the provincial level of Chonburi and Trad were similar. To illustrate, they 1) collaborated manpower, which meant that stakeholders who were aware of the importance of career education worked collaboratively to analyze its present conditions, problems, and needs. Provincial education reform committees organized such collaboration, which later became associate networks, 2) they thought collaboratively, which referred to the collaboration among associate networks to brainstorm and set guidelines to promote the learning process in career education at the provincial level with substantial progress, 3) they worked collaboratively, which referred to stakeholders collaboratively promoting developmental mechanisms at the provincial level, information development, different integrated stages, career education, career curriculum and evaluation plans, and communication campaigns in the province, 4) they concluded the lessons collaboratively, which referred to the stakeholders collaboratively evaluated the operating results of the provincial promotion of the learning process in career education, and then analyzed such results for future improvements and development, and 5) they accepted consequences collaboratively, which referred to stakeholders accepting the results of their performance on career education promotion at the provincial level. For example, if there was a provincial career education plan,

career education curriculum, or increased students in the career education program, such incidents would bring about praise and pride. At the same time, problems and obstacles were also accepted collaboratively for future improvements.

Keywords: Learning Process, Development of Career Education, Provincial Level

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพได้เป็นประเด็นสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา สืบเนื่องจากประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นแรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมโลกที่กดดันให้ประเทศต้องเร่งเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการพยายามลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และการแก้ปัญหาความยากจนที่ยังคงเป็นปัญหาสะสมของประเทศ ซึ่งในการนี้การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพตามบริบทตลาดงานสมัยใหม่และการพัฒนาคนให้ทันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจึงเป็นเรื่องสำคัญ การจัดการศึกษาที่ผ่านมาทำให้สัดส่วนของประชากรที่จบการศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. ปวส. หรือปริญญาตรีเพิ่มสูงขึ้น แต่คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับกลับลดลง และไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน และความต้องการของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) ซึ่งอาจทำให้ประเทศไทยไม่สามารถรับมือกระแสการเปลี่ยนแปลงและผันผวนในระบบเศรษฐกิจโลกที่มีผลกระทบถึงกันหมดและไม่อาจเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศได้ จากข้อมูลของสำนักสถิติแห่งชาติพบว่า มีจำนวนผู้ว่างงานในเดือนกันยายน 2560 จำนวน 4.43 แสนคน เดือนกันยายน 2561 จำนวน 3.73 แสนคน (สำนักสถิติแห่งชาติ, 2561) ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาแล้วยังว่างงานอย่างต่อเนื่อง สังคมไทยจึงเริ่มมีการตื่นตัวด้านการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับทักษะในด้านการประกอบอาชีพ ดังจะเห็นได้จากการประกาศยุทธศาสตร์การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการมีงานทำ ของกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ ในปี 2555 เป็นต้น

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพหากใช้การจัดการเชิงพื้นที่ ที่มีกลไกการจัดการระดับพื้นที่ ต้องปฏิรูปการผลิตและการพัฒนาคนของพื้นที่ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาและความต้องการของสถานประกอบการในพื้นที่ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ มีการกำหนดแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนร่วมกับสถานประกอบการ เร่งรัดการผลิตกำลังคนสาขาที่ขาดแคลน รวมทั้งอาชีพที่สร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาบนฐานการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำของทุกภาคส่วนในพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) โดยสถานศึกษา สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพต้องร่วมมือหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ให้เชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน เพื่อผลิตกำลังคนที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถและสมรรถนะ ในการปฏิบัติงานตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานหรือสามารถเป็นผู้ประกอบการในพื้นที่ของตนได้อย่างแท้จริง (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ซึ่งในพื้นที่จังหวัดมี คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการศึกษา มีโครงสร้าง คณะกรรมการ ประกอบด้วยตัวแทนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีพลังมากพอที่จะ ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในระดับพื้นที่จังหวัดให้เห็นผลเป็นรูปธรรม ซึ่งที่ผ่านมาจังหวัด นำร่องการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จำนวน 15 จังหวัด ภายใต้โครงการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ ของสำนักงานส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) (สำนักงานส่งเสริม คุณภาพการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2559) โดยมีจังหวัดที่มีเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อ อาชีพ และมีผลการปฏิบัติที่ดี เป็นรูปธรรม ได้แก่ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดตราด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัดของจังหวัดที่มีการการปฏิบัติที่ดีเพื่อนำเสนอเป็นตัวอย่างและ แนวทางการดำเนินงานแก่จังหวัดอื่น ๆ ภายใต้โครงสร้างการศึกษาใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่ จังหวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับ พื้นที่จังหวัดของจังหวัดที่มีการปฏิบัติที่ดี ได้แก่ จังหวัดชลบุรีและตราด โดยได้ดำเนินการ มีรายละเอียดตามหัวข้อหลักดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพหรือเพื่อการมีงานทำของจังหวัดชลบุรีและ จังหวัดตราด จาก 3 ส่วน ได้แก่ เอกสาร เว็บไซต์ และบุคคล จังหวัดละ 12 คน ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคการศึกษา จำนวน 3 คน ภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน ภาคเอกชน จำนวน 3 คน และภาคท้องถิ่น จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามแบบปลายเปิดเพื่อ รวบรวมข้อมูล ประกอบไปด้วย คำถามเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัด การศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัด องค์ความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และปัจจัยที่มีผลต่อ กระบวนการเรียนรู้ ทั้งปัจจัยที่สนับสนุนและที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยแบบ สัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

3. การรวบรวมข้อมูล

3.1 การศึกษาเอกสาร และเว็บไซต์ โดยเก็บข้อมูลทั้งเอกสารชั้นต้น (Primary source) และเอกสารชั้นรอง (Secondary source) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของจังหวัดชลบุรีและจังหวัดตราด

3.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth interview) และวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้ง 2 ส่วนมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำมาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytical induction)

ผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของจังหวัดชลบุรีและจังหวัดตราด ผลการศึกษามีดังนี้

กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี

1. สภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัดชลบุรี จังหวัดชลบุรีได้จัดการศึกษาเพื่ออาชีพหรือเพื่อการมีงานทำประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม ดังนี้

1.1 เกิดพลังการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยการนำของผู้ว่าราชการจังหวัด สามารถเตรียมคนเข้าสู่โลกของการทำงาน

1.2 สามารถเพิ่มจำนวนนักเรียนระดับอาชีวศึกษา จากร้อยละ 53 เป็นร้อยละ 58

1.3 มีการพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมสู่โลกของงานให้ผู้เรียนทุกระดับ ภายใต้ “ชลบุรีโมเดล” ที่ประกาศหลักสูตรครอบคลุมสถานศึกษาทั้งจังหวัด 521 แห่ง

2. องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ในการศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบกรอบกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

2.1 เนื้อหา องค์ความรู้

2.1.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการมีงานทำตามแนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2.1.2 ยุทธศาสตร์ตามแผนงานการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแบบบูรณาการประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในพื้นที่ 2) ยุทธศาสตร์

พัฒนาบุคลากรด้านโลจิสติกส์และภาคบริการ 3) ยุทธศาสตร์พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 4) ยุทธศาสตร์พัฒนาทักษะการทำงาน/การเรียนรู้ต่อสายอาชีพ และ 5) ยุทธศาสตร์พัฒนาองค์ความรู้ให้กับผู้ประกอบการอาชีพด้านเกษตร

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้

2.2.1 การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศระดับจังหวัด

2.2.2 การจัดเวทีบูรณาการในจังหวัด เช่น 1) จัดเวทีเสวนาภายใต้ “ชลบุรีโมเดล” 2) จัดงานมหกรรมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ทุกปี 3) จัดการสนทนากลุ่มในระดับโรงเรียน/สถานศึกษา

2.2.3 การจัดทำแผนพัฒนากำลังคนและติดตามประเมินผล

2.2.4 การจัดทำหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับอาชีวศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและภาคเอกชนเพื่อตอบโจทย์พื้นที่

2.2.5 การรณรงค์สื่อสารภายในจังหวัด ใช้รูปแบบการรณรงค์สื่อสารโดยใช้ “ชลบุรีโมเดล” ใช้การสื่อสารผ่าน 6 กระบวนการ “ขง เชียร์ เชื่อม ชี (เป้า) แชร เช็ค”

2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้

2.3.1 ปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้

2.3.1.1 ภาวะผู้นำ โดยมีอดีตผู้ว่าราชการจังหวัด ที่สนับสนุนและส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในพื้นที่จังหวัดเกิดผลเป็นรูปธรรม และผู้ว่าราชการจังหวัดคนต่อมาก็ได้สานต่อการดำเนินงาน ทำให้สามารถนิวกำลังของหลายฝ่ายเข้ามาทำงานร่วมกันในการเตรียมเด็กรุ่นใหม่เข้าสู่โลกของการทำงานในพื้นที่

2.3.1.2 การมีคณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้จังหวัดชลบุรี โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีเป็นประธาน มีคณะทำงานระดับจังหวัด 5 คณะ ได้แก่ 1) คณะทำข้อมูลจังหวัด 2) คณะทำแผนยุทธศาสตร์ 3) คณะจัดทำหลักสูตร 4) คณะนิเทศติดตาม และ 5) คณะรณรงค์สื่อสาร

2.3.1.3 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องข้องกับการจัดการศึกษาจังหวัดชลบุรี ทั้งภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น ร่วมกันจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

2.3.1.4 การสนับสนุนงบประมาณจากภาคท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

2.3.1.5 การใช้สื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ สร้างกระแสเปลี่ยนทัศนคตินักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชน ให้เห็นความสำคัญ และมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาสายอาชีพ โดยใช้สื่อมวลชนท้องถิ่น และสื่อส่วนกลาง

2.3.1.6 การได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลบางพระ ช่วยเหลือด้านการทำวิจัย เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ

2.3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเรียนรู้

2.3.2.1 กรอบคิดของระบบการศึกษาที่มีวัฒนธรรม วิธีคิด และวิธีการแบบเดิม เช่น การใช้ผลคะแนน O - Net เป็นเครื่องชี้วัดตัดสินความสำเร็จทางการศึกษาเพียงด้านเดียว

2.3.2.2 ค่านิยมของผู้ปกครอง ที่ต้องการให้ลูกหลานจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จึงมุ่งให้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ทำให้เสียโอกาสในการเข้ารับการศึกษาเพื่ออาชีพ

กรณีศึกษาจังหวัดตราด

1. สภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัดตราด

จังหวัดตราดประสบความสำเร็จด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ผลการศึกษามีดังนี้

1.1 มีกลไกความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะการทำงาน และการประกอบ อาชีพที่เชื่อมโยงกับคณะกรรมการการศึกษาจังหวัด (กศจ.)

1.2 มีศูนย์ข้อมูลสารสนเทศด้านอาชีพและนักเรียนรายบุคคลที่สนับสนุนและเชื่อมต่อการทำงาน และตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน

1.3 มีแผนการศึกษาอาชีพระดับชั้นมัธยมที่เชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตราด 3 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ การเกษตร การค้าชายแดน และการท่องเที่ยว ใน 4 สาขาหลัก คือ 1) สาขาการเกษตร 2) สาขาการค้าชายแดน 3) สาขาขนส่ง และ 4) สาขาท่องเที่ยวและบริการ

2. องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

ในการศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่ จังหวัดตราด พบกรอบกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

2.1 เนื้อหา องค์ความรู้

2.1.1 แผนพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับอาชีพ 3 กลุ่มอาชีพ ที่สอดคล้องกับแนวโน้มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัด คือ 1) เกษตรปลอดภัย 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ช่องทางการค้าชายแดน

2.1.2 การผลิตและเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อรณรงค์สื่อสารให้สังคมมีความตระหนัก เจตคติ การรับรู้ เกี่ยวกับการศึกษาเพื่ออาชีพ

2.1.3 กลยุทธ์ของจังหวัดในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ได้แก่

1) สนับสนุนความเข้มแข็งกลไกการจัดการศึกษาสัมมาชีพจังหวัดตราด 2) สนับสนุนให้เกิด

แผนพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับอาชีพจังหวัดตราด 3) พัฒนารูปแบบเตรียมความพร้อมการจัดการศึกษาเครือข่ายสัมมาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระบบแนะแนว และ 4) สร้างความตระหนักเจตคติการรับรู้ของสังคมสู่การศึกษาเพื่อสัมมาชีพ

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของจังหวัดตราดมีกิจกรรมตามกระบวนการดังนี้

2.2.1 การสนับสนุนความเข้มแข็งกลไกการจัดการศึกษาสัมมาชีพจังหวัดตราด ระหว่างหน่วยจัดการศึกษาและหน่วยภาครัฐ ภาคเอกชน สามารถทำงานได้ต่อเนื่อง

2.2.2 การสนับสนุนให้เกิดแผนพัฒนากำลังคน จังหวัดตราด

2.2.2.1 ประชุมคณะทำงานรวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ และสังเคราะห์ข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง เสนอต่อกลุ่มผู้ใช้ข้อมูล อาทิ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว หอการค้าจังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา เพื่อนำ ไปในการจัดทำแผนพัฒนากำลังคน

2.2.2.2 ประชุมปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนากำลังคนจังหวัดตราด ของ 3 กลุ่มอาชีพหลัก คือ ด้านเกษตร ด้านการค้าชายแดน และด้านการท่องเที่ยว

2.2.2.3 ปรับปรุงหลักสูตรส่งเสริมการจัดการศึกษาสัมมาชีพ 3 กลุ่มอาชีพ เน้นที่การพัฒนาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ใน 4 สาขาหลัก คือ สาขาการเกษตร สาขาการค้าชายแดน สาขาขนส่ง และ สาขาท่องเที่ยวและบริการ

2.2.3 การพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระบบแนะแนว

2.2.4 สร้างตระหนัก เจตคติ การรับรู้ ของสังคมสู่การศึกษาเพื่อสัมมาชีพ (รณรงค์ สื่อสาร) โดยผ่านคำขวัญ “ไม่จบปริญญาตรีก็เป็นเศรษฐีได้”

2.2.5 การถอดบทเรียนความสำเร็จการดำเนินโครงการ และนำเสนอผลการดำเนินงานต่อสาธารณชน

2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้

2.3.1 ปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้

2.3.1.1 ภาวะผู้นำ มีตัวแทนที่มาจากภาคประชาสังคมเป็นแกนนำหลักในการทำงาน ซึ่งมีความสามารถในการประสานความร่วมมือของฝ่ายต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของจังหวัดตราด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด ให้การสนับสนุน

2.3.1.2 มีพื้นที่ให้สถานศึกษาได้นำเสนอหรือแสดงผลงาน
การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพเผยแพร่แก่ประชาชนในจังหวัด

2.3.1.3 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัด
การศึกษาในจังหวัดตราด

2.3.1.4 การใช้สื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ และ
สร้างกระแสเพื่อเปลี่ยนทัศนคตินักเรียน ผู้ปกครอง

2.3.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเรียนรู้

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเรียนรู้ คือ นโยบายการจัด
การศึกษาอาชีพไม่มีความต่อเนื่อง จึงทำให้เป้าหมายการทำงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
และพ่อแม่ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพอย่างแท้จริง อีกทั้งมีค่านิยมให้บุตร
หลานเรียนสายสามัญ

**กระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของจังหวัดชลบุรีและ
ตราด**

ผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของจังหวัด
ชลบุรีและตราด ตามขั้นตอนทั้ง 5 ดังนี้

ตารางที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่
จังหวัด

กระบวนการ เรียนรู้	จังหวัดชลบุรี	จังหวัดตราด
1. รวมคน	ผู้ว่าราชการจังหวัดร่วมกับสพป.ชลบุรีเขต 1 เป็นแกนนำในการรวมคน มีภาคเอกชน ภาค ประชาสังคมและ อบจ.เป็นแกนหนุน และมี เครือข่ายที่สำคัญคือ กศจ. ร่วมกันขับเคลื่อน การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ	มีตัวแทนจากภาคประชาสังคม เป็นแกนนำ มีผู้ว่าราชการจังหวัด ภาคประชาสังคม และ อบจ. เป็นแกนหนุน และมีเครือข่ายสำคัญคือ ภาคเอกชน ร่วมกันขับเคลื่อนการจัดการศึกษา เพื่ออาชีพ
2. ร่วมคิด	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคการศึกษา ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคท้องถิ่น ร่วมระดม ความคิดโดยมีการจัดการศึกษาเพื่อการทำงาน หรือเพื่ออาชีพเป็นโจทย์หลัก ภายใต้ “ชลบุรี โมเดล”	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคการศึกษาภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคท้องถิ่น ร่วมระดม ความคิดโดยมีการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพเป็น โจทย์หลัก ใช้คำขวัญ “ไม่จบปริญญาตรีก็ เป็นเศรษฐีได้”
3. ร่วมทำ	ร่วมสร้างกลไกจังหวัด ขับเคลื่อนผ่านเวทีบูรณา การในระดับต่าง ๆ มีมรรรค์เรื่องการศึกษาเพื่อ การทำงานทำและส่งเสริมการเรียนรู้ต่อสาย อาชีพศึกษาอย่างจริงจัง จุดเด่นคือ มีการพัฒนา หลักสูตรเตรียมความพร้อมสู่โลกของงาน ทั้ง ระดับปฐมวัยประถมศึกษา มัธยมศึกษาและ อาชีวศึกษาโดยผวจ.ประกาศให้ใช้ทุก สถานศึกษาในจังหวัดชลบุรี	ร่วมสร้างกลไกจังหวัด ขับเคลื่อนผ่านเวทีบูรณา การในระดับต่าง ๆ มีการทำงานประสาน ระหว่างภาคประชาสังคมจิตอาสา ท้องถิ่น และ ฝ่ายปกครอง เป็นการทำงานแนวราบมีทีม ประสานงานภายในท้องถิ่นที่เข้มแข็ง มีการ พัฒนาหลักสูตรอาชีพ เน้นที่ระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาใน 4 สาขา คือ เกษตร

กระบวนการเรียนรู้	จังหวัดชลบุรี	จังหวัดตราด
4. ร่วมสรุปบทเรียน	มีการติดตามประเมินผล จัดประชุมถอดบทเรียนการดำเนินงานการจัดการศึกษาเพื่อการทำงานในพื้นที่จังหวัด	มีการติดตามประเมินผล จัดประชุมถอดบทเรียนการดำเนินงานการจัดการศึกษาเพื่อการทำงานในพื้นที่จังหวัด
5. ร่วมรับผลการกระทำ	ร่วมรับผลจากการดำเนินงาน เช่น จังหวัดมีแผนพัฒนากำลังคน มีหลักสูตรการศึกษาเพื่อการทำงานทุกระดับ มีนักเรียนเรียนต่อสายอาชีพเพิ่มขึ้น เป็นต้น ทำให้ได้รับการยกย่องชมเชย เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน และร่วมรับปัญหา อุปสรรคของการดำเนินงาน นำไปปรับปรุงพัฒนาต่อไป	ผู้ร่วมรับผลจากการดำเนินงาน เช่น จังหวัดมีแผนการศึกษาอาชีพระดับชั้นมัธยมที่เชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีหลักสูตรอาชีพ เป็นต้น ทำให้ได้รับการยกย่องชมเชย เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน และร่วมกันแก้ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาต่อไป

อภิปรายผล

กระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของจังหวัดชลบุรีและจังหวัดตราด เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน สอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ และประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ คือ รวมคน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียน และร่วมรับผลการกระทำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่จังหวัด ที่เห็นตรงกันว่าจัดการศึกษาเพื่ออาชีพมีความสำคัญและจำเป็นในชีวิตของประชาชนโดยตรง จึงเกิดการรวมตัวร่วมกันคิด ร่วมกันทำกิจกรรม ร่วมกันสรุปบทเรียน เพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบ และร่วมรับผลของการดำเนินงานทั้งด้านบวกและลบ จากการมีส่วนร่วมดังกล่าวจึงเกิดสัมพันธภาพที่ดีของกลุ่มก่อตัวเป็นเครือข่ายที่มีพลังพอให้ขับเคลื่อนคณะทำงานคณะต่าง ๆ ที่มีกลไกความร่วมมือจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่เชื่อมโยงกับคณะกรรมการการศึกษาจังหวัด (กศจ.) ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาอาชีพในระดับจังหวัดให้ประสบความสำเร็จ คือ ภาวะผู้นำของผู้นำ กล่าวคือจังหวัดชลบุรี มีผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งให้ความสำคัญอย่างแท้จริง และจังหวัดตราด มีผู้นำไม่เพียงแต่ทางราชการจากสภาประชาสังคม ซึ่งเป็นผู้มีลักษณะกว้างขวางเป็นที่เคารพนับถือของคนในจังหวัด อีกทั้งการใช้เวทีในระดับต่าง ๆ ที่สร้างการรับรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผนวกสื่อสารให้เกิดกระแสการมีส่วนร่วมในพื้นที่จนสามารถชี้้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการใช้งบประมาณทั้งจากจังหวัด จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด และจากภาคการศึกษาที่อยู่เดิมมาจัดสรรในกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในพื้นที่จังหวัด นอกจากนั้นบริบทของพื้นที่ที่มีส่วนส่งเสริม เช่น จังหวัดชลบุรีประสบความสำเร็จด้านการเพิ่มจำนวนผู้เรียนสายอาชีพเพราะเป็นพื้นที่

อุตสาหกรรมและเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีเศรษฐกิจดี จึงมีโอกาสนำเลือกอาชีพที่หลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544); (ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์, 2542) สอดคล้องกับ อมรวิชช์ นาคทรพรพ ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่โดดเด่นกว่าจังหวัดอื่น ด้วยบริบทของการเป็นจังหวัดที่มีนิคมอุตสาหกรรมจำนวนมากบวกกับภาวะผู้นำของจังหวัดและขีดความสามารถในการทำงานเชื่อมประสานภาคีต่าง ๆ ของทีมงานในระดับจังหวัด อีกทั้งมีกลยุทธ์ในการจัดเวทีเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction) อย่างสร้างสรรค์ ระหว่างผู้นำฝ่ายที่มีสิทธิอำนาจหรือฝ่ายรัฐ (Authority) และการใช้เวทีเหล่านั้นทำให้เกิดการคลายตัวเข้าหากันทั้งสองฝ่าย อันจะเป็นส่วนสำคัญในการเปิดพื้นที่ของการทำงานร่วมกัน รวมทั้งสร้างการยอมรับในบทบาทซึ่งกันและกัน ทั้งจากฝ่ายรัฐที่เคยเป็นผู้กำกับหรือถืออำนาจไว้แต่ฝ่ายเดียวให้เปิดรับการทำงานหรือแม้แต่การร่วมขึ้นนำการพัฒนาจากภาคีในภาคประชาสังคม และทั้งกับภาคประชาสังคมเองที่เคยถูกทำให้อยู่ในภาวะไร้อำนาจ (Powerlessness) ให้กลายมาเป็นฝ่ายที่มีบทบาทเชิงรุกร่วมคิดร่วมทำกับภาครัฐมากขึ้น โดยเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมขึ้นนำการใช้ทรัพยากรการศึกษาตามสิทธิอำนาจ (Authoritative resources) ของภาครัฐ ซึ่งถือเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญยิ่งของการขับเคลื่อนงานแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (อมรวิชช์ นาคทรพรพ, 2561) ผู้วิจัยวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นด้วยทฤษฎี Structuration ของ แอนโทนี กิดเด็นส์ (Giddens, A., 1984) พบว่าความสัมพันธ์ในมิติเชิงทวิภาวะของโครงสร้างของรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเดิมในฐานะโครงสร้าง (Structure) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดในฐานะผู้กระทำการ (Agency) กล่าวคือ ผู้กระทำการสร้างแรงกระเพื่อมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ มีการใช้การสื่อสาร (Communication) ด้วยคำขวัญ “ไม่จบปริญญาตรีก็เป็นเศรษฐีได้” (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด, 2561) ซึ่งคำขวัญได้ส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้เรียน ผู้ปกครอง และประชาชนที่มีต่อการเรียนสายอาชีพ นอกจากนี้ การที่คนในจังหวัดเล็งเห็นความสำคัญจำเป็นในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จะเกิดเป็นนัยยะสำคัญทางสังคมที่มีความหมาย (Significant) ซึ่งนัยยะดังกล่าวมีส่วนช่วยให้คนในพื้นที่เกิดการยอมรับในคำขวัญที่สร้างขึ้น และผลสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ใช้การรณรงค์สื่อสารให้สังคมรับรู้ เข้าใจปัญหา และสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน ดังเช่น จังหวัดชลบุรีใช้รูปแบบ “6 ช.” ชง เชียร์ เชื่อม ชี (เป้า) เช็ค แชร ในการสื่อสารผ่าน “ชลบุรี โมเดล” (กนกวรรณ กลินณศักดิ์, 2559) จนส่งผลให้เกิดการควบคุม (Domination) กันเองในพื้นที่ และเกิดเป็นข้อปฏิบัติตามกฎหมาย (Legitimation) ดังเช่นจังหวัดชลบุรีประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาเพื่อการมีงานทำทั้งจังหวัด ที่มีผลบังคับใช้กับทุกสถานศึกษา แผนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของจังหวัดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามจนพัฒนาเป็นบรรทัดฐาน (Norm) ที่ช่วยสร้างธรรมเนียมปฏิบัติ ให้ย้อนกลับมายังพื้นที่ แม้กระทั่งตัวผู้กระทำการ (Agency) เองก็ต้องปฏิบัติตามบรรทัดฐานนี้ เมื่อละเว้นการปฏิบัติ พบว่ามีการลงโทษ

(Sanction) เช่น การถูกตำหนิจากต้นสังกัดหรือสังคม นำไปสู่ความคับข้องใจ จนสุดท้ายก็ไม่สามารถทนแรงกดดันของสังคมได้ ต้องกลับเข้าสู่บรรทัดฐานที่กำหนดไว้ อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัดที่เกิดขึ้นนี้เป็นโครงสร้างใหม่ (Structure) ที่เกิดขึ้นได้เพราะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในจังหวัดที่เป็นผู้กระทำการ (Agency) ในขณะเดียวกันรูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัดก็เป็นตัวกำหนดการปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตาม ซึ่งสองสิ่งนี้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันจึงจะทำให้การจัดการศึกษาในระดับพื้นที่จังหวัดประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการเรียนรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้แก่ ภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคท้องถิ่นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รวมคน 2) ร่วมคิด 3) ร่วมทำ 4) ร่วมสรุปบทเรียน และ 5) ร่วมรับผลการกระทำ จากการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของพื้นที่จังหวัด ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม เช่น จังหวัดมีแผนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ มีหลักสูตรอาชีพ มีจำนวนนักเรียนเรียนต่อสายอาชีพเพิ่มขึ้น เป็นต้น **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัด ควรเปิดพื้นที่การทำงานร่วมกันของหลายฝ่ายในภาคประชาสังคมเพื่อนำไปสู่มีการพัฒนากลไกจังหวัดให้เป็นองค์กรที่มีหลายแกนนำ (Multi - Headed Organization) เพื่อเสริมพลังอำนาจของภาคประชาสังคมตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ รวมถึงเพื่อสร้างและรักษาภาวะผู้นำร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ อีกทั้งควรเพิ่มจุดจัดการจากระดับจังหวัดลงไปสู่ระดับอำเภอและตำบล เพื่อความยั่งยืนของการทำงานในระยะยาว **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** การทำวิจัยครั้งต่อไปควรนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในระดับพื้นที่จังหวัดในจังหวัดอื่น ๆ โดยส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ กลินณศักดิ์. (2559). "6 ช. " ชง เชียร์ เชื่อม ชี(เป้า) เช็ก แชร: ประสบการณ์รณรงค์สื่อสารผ่าน "ชลบุรีโมเดล". วารสารสานปัญญาจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้, 2(23), 3-4.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การศึกษาตามอัธยาศัยแนวความคิดและประสบการณ์. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

- ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์. (2542). การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพลังนิเวศและชุมชน.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). มองการศึกษาโลก. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2559 จาก www.onec.go.th
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด. (2561). แบบรายงานผลโครงการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจังหวัดตราด. ตราด: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด.
- สำนักงานส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2559). จากแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สู่การสนับสนุนการขับเคลื่อน กศจ. จดหมายถึงเพื่อนสมาชิก, 2(215), 1-2.
- สำนักสถิติแห่งชาติ. (2561). บทสรุปสำหรับผู้บริหารภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2559. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2562 จาก <http://www.nso.go.th>
- อมรวิรัช นาคธรรมพ. (2561). รายงานการศึกษาการดำเนินงานโครงการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ และข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Berkley and Los Angeles: University of California Press.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาชีววิทยา
โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*
THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITY IN BIOLOGY BY DESIGN
THINKING WITH PARTICIPATORY LEARNING TO PROMOTE
CREATIVITY OF GRADE 11TH STUDENTS

สุมิตรา บุชา

Sumitra Bucha

สุมาลี ชูกำแพง

Sumalee Chookhampaeng

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: sumitrabucha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้ 2.1) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 2.2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/11 โรงเรียนสารคามพิทยาคม ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ และแบบวัดความพึงพอใจ 5 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ T - Test ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 82.41/79.68 และนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความคิด

* Received 6 September 2020; Revised 27 October 2020; Accepted 23 November 2020

สร้างสรรค์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรม ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การคิดเชิงออกแบบ, แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, ความคิดสร้างสรรค์

Abstract

The proposes of this study were 1) to develop learning activities by design thinking with participatory learning to promote creativity of Mathayomsuksa 5 students, 2) to study results of learning activities by design thinking with participatory learning include sub purpose 2.1) to develop creativity of Mathayomsuksa 5 students by design thinking with participatory learning in order to pass the criteria of 70 percent of full score 2.2) to study the students' satisfaction on the learning activities by design thinking with participatory learning to promote creativity of Mathayomsuksa 5 students. The research sample were Mathayomsuka 5/11 at Sarakhampittayakhom school. They were selected by Cluster Random Sampling. The instruments used in this research were the lesson plans, the creativity test and the satisfaction of student' test. The data was analyzed by using mean, percentage, standard deviation and t - test. The findings of this study were as follows: The development of learning activity had an efficiency of 82.41/79.68 and students who learned by using learning activities had creativity higher than the 70 percent criterion at .05 level of significance and had satisfaction in content, activities learning, evaluation and the implementation as a whole at a high level.

Keywords: Design Thinking, Participatory Learning, Creativity

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญมากในสังคมปัจจุบันและอนาคต เนื่องจากวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือ เครื่องใช้และผลผลิตต่าง ๆ ที่มี เพื่ออำนวยความสะดวกให้มนุษย์ ซึ่งในการชีวิตประจำวันทุกอย่างล้วนเป็นผลมาจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ วิทยาศาสตร์สามารถช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิดทั้งความคิดวิเคราะห์ คิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้า

หาความรู้ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ทุกคนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยี ที่มนุษย์สร้างขึ้นสามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ มีคุณธรรม (สำนักมาตรฐาน การศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยเน้นการเชื่อมโยงความรู้ร่วมกับกระบวนการ สามารถสร้างองค์ความรู้ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ มีทักษะในการค้นคว้าและแก้ปัญหาที่หลากหลาย โดยให้นักเรียน มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ มีการทำกิจกรรมด้วยการปฏิบัติจริงและเหมาะสมกับ ระดับขั้นของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 3 พ.ศ. 2553) ได้กำหนดแนวทางในการจัด การศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเพื่อ สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะกระบวนการคิดผ่านการเผชิญสถานการณ์และ การประยุกต์ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำได้ และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่ง ส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะ ด้านเทคโนโลยีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งจะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็น จุดเน้นควรพัฒนา

ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งความคิด สร้างสรรค์มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่จำเป็นของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน เพราะสังคมในปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลง มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านวิชาการ ด้านวิทยาศาสตร์ และด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ผลของการคิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ทำให้เกิดผลผลิต แนวทางหรือ วิธีการใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิมที่เคยมีมาก่อน เป็นกระบวนการคิดที่มีคุณค่าต่อการพัฒนา งานในทุก ๆ ด้าน การเจริญพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นมากมายและ รวดเร็วจากอดีตจนถึงปัจจุบันล้วนเกิดจากผลผลิตทางการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ทั้งสิ้น ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดของมนุษย์ที่เกิดขึ้นใหม่จากความคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับ ประสบการณ์เดิมรวมกับประสบการณ์ใหม่ จนสามารถสร้างแนวคิดออกมาใหม่ ซึ่งบุคคลใดที่มี ความคิดสร้างสรรค์ย่อมมีแนวทางที่หลากหลาย แปลกใหม่ เมื่อเผชิญปัญหาจะมีแนวทาง แก้ปัญหาที่หลากหลายและไม่ได้ใช้เพียงการแก้ปัญหาเท่านั้นหากยังใช้ในการเรียนรู้ในการ ทำงานและการใช้ชีวิต (ลักขณา สิริวัฒน์, 2549)

จากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบันจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน วิทยาศาสตร์ พบว่า ครูผู้สอนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสืบเสาะ 5 ขั้น มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติการบ้างเล็กน้อย และดำเนินการสอนควบคู่ไปกับการบรรยาย โดยการเขียนกระดานหรือใช้ Power Point เนื่องจากเนื้อหาในหลักสูตรค่อนข้างมาก ครูจึงใช้วิธีการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ และในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้งมีเวลาค่อนข้างจำกัด ในการสรุปความรู้หรือเชื่อมโยงความรู้ทำให้นักเรียนได้รับโอกาสในการที่พัฒนาทางด้านความคิดค่อนข้างน้อย และหากให้ทำสิ่งประดิษฐ์ นักเรียนส่วนใหญ่มักทำออกมาตามแบบที่มีอยู่ในหนังสือ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ด้วยความกระตือรือร้น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และไม่เป็นผู้รอรับความรู้จากครูเพียงอย่างเดียว (ชนาธิป พลกุล, 2554)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความมั่นใจในความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนผ่านกิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ สนับสนุนให้นักเรียนกล้าตัดสินใจในการลงมือกระทำ และกระตุ้นให้นักเรียนได้สร้างความคิดที่หลากหลาย ตลอดจนส่งเสริมทักษะและความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาของนักเรียน (Carroll et al., 2010) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Choueiri & Mhanna ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบก่อให้เกิดทักษะทางความคิดสร้างสรรค์และความคิดอย่างมีวิจารณญาณควบคู่กัน ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบยังช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นหลายประการ เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการร่วมมือกันทำงาน รวมไปถึงการเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ความพร้อมในด้านอาชีพและการเรียนรู้ทางอารมณ์ (Choueiri & Mhanna, 2013) นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบยังช่วยสนับสนุนทักษะการเรียนรู้ข้อมูล ซึ่งนักเรียนจะได้จากกิจกรรมการศึกษาค้นคว้าอันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการดังกล่าว (Linda, W. & Braun, 2016)

แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ไม่ใช่เพียงการรับข้อมูลจากผู้สอนอย่างเดียว (พรชัย เชี่ยวปัญญาทอง, 2555) ซึ่งเป็นการพัฒนาอีกรูปแบบหนึ่งในด้านความรู้ ทักษะคิดและทักษะ มีการผสมผสานการเรียนรู้เชิงประสบการณ์กับกระบวนการกลุ่ม นำไปสู่การปฏิบัติได้ดีในกระบวนการกลุ่ม ซึ่งมีหลักการว่า คนมีสติปัญญาที่แตกต่างกัน ต้องพึ่งพาอาศัยกัน การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยทำให้ช่วยกันทำในสิ่งที่ยาก หรือสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อนให้สำเร็จได้ด้วยความมั่นใจ (กรมสุขภาพจิต, 2543)

นอกจากนี้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมยังเป็นกระบวนการสร้างความรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง โดยมีผู้สอนเป็นผู้ร่วมวางแผนและชี้แนะ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง มีการแสดงออกทั้งการพูดและการเขียน ที่จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความรู้ความเข้าใจ การวิเคราะห์สังเคราะห์ที่จะนำไปสู่ข้อสรุปและองค์ความรู้ (สมณธา พรหมบุญ, 2549)

ดังนั้นจากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

2.1 เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2/2562 โรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ทั้งหมด 3 ห้อง จำนวนนักเรียน 135 คน ซึ่งเป็นห้องเรียนที่อยู่ในการดูแลและความรับผิดชอบของผู้วิจัยในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2/2562 โรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 1 ห้อง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/11 ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

การดำเนินการ

ระยะที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 ศึกษาเอกสารเพื่อสังเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)

1.2 ดำเนินการเขียนแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จำนวน 4 กิจกรรม 12 ชั่วโมง โดยให้สอดคล้องระหว่างผลการเรียนรู้และเนื้อหาที่ระยะเวลาที่กำหนด

1.3 นำแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน

1.4 นำแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/9 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 46 คน เพื่อหาข้อบกพร่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนำข้อบกพร่องที่ได้จากใช้มาปรับปรุงก่อนไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

2. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และการวัดความคิดสร้างสรรค์ ตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ

2.2 สร้างแบบวัดและนำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน

2.3 นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/9 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 46 คน และนำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผ่านการทดลองใช้มาปรับปรุงข้อบกพร่องให้เหมาะสมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ใช้เวลารวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง

2. ทำการวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์เรียบร้อยแล้วจากระยะที่ 1 ซึ่งเป็นแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ

3. จัดทำแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 15 ข้อ และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องของภาษาและความสอดคล้องของข้อคำถาม และปรับแก้ตามคำแนะนำ หลังจากนั้นนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/11 เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ T – Test

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (E_1/E_2) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม			
N	E_1	E_2	E_1/E_2
46	82.41	79.68	82.41/79.68

จากการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ด้านกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 82.41 ส่วนผลการวัดความคิดสร้างสรรค์หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพ เท่ากับ 79.68 ดังนั้นประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (E_1/E_2) เท่ากับ 82.41/79.68

ระยะที่ 2 ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/11

องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ	S.D.	t - test	p
ความคิดคล่องแคล่ว	44	4	3.43	85.75	0.61	6.027	.000
ความคิดยืดหยุ่น	44	4	2.84	71.02	0.34	0.566	.567
ความคิดริเริ่ม	44	4	2.91	72.72	0.24	1.717	.093
ความคิดละเอียดลออ	44	4	3.63	90.90	0.52	8.532	.000

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/11 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่วเฉลี่ย 3.43 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความคิดยืดหยุ่นเฉลี่ย 2.84 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.02 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้านความคิดริเริ่มเฉลี่ย 2.91 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.72 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้านความคิดละเอียดลออเฉลี่ย 3.63 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 90.90 ซึ่งมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ โดยการใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยวิเคราะห์ผลทั้ง 5 ด้าน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ โดยการใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
ด้านเนื้อหา	3.68	0.60	มาก
ด้านการจัดกิจกรรม	3.92	0.70	มาก
ด้านสื่อการเรียนรู้	3.92	0.72	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล	4.14	0.65	มาก
ด้านการนำไปใช้	3.57	0.80	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลการประเมินความพึงพอใจด้านเนื้อหา ด้านจัดกิจกรรม ด้านสื่อการเรียนรู้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.41/79.68 อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้น นักเรียนมีส่วนร่วม มีบทบาทในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี และมีการสะท้อนผลเพื่อให้นักเรียนได้รู้ถึงข้อบกพร่องของกระบวนการในการสร้างชิ้นงานของตนเอง ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นั้น เป็นการเน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดทุกขั้นตอนการจัดกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้ตลอดเวลาในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันออกแบบชิ้นงาน รวมไปถึงการร่วมกันสร้างสรรค์ชิ้นงานให้สำเร็จตามที่ผู้เรียนได้ออกแบบไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธุ์ยุทธ น้อยพินิจ ที่ได้ทำการศึกษาผลการจัดเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยจากผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบมีความสามารถในการแก้ปัญหาร้อยละ 83.33 และสามารถแสดงแนวคิดที่หลากหลายอยู่ในระดับดี นอกจากนี้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ยังเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น ๆ โดยผ่านกระบวนการกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมกันระดมความคิด สร้างมุมมองที่แปลกใหม่เพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์ มีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ยอมรับการตัดสินใจของเพื่อนร่วมกลุ่ม มีความกล้าที่จะพูด อธิบายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มและสามารถนำเสนอผลงานได้อย่างมีเหตุผล มีการลงมือร่วมกันปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนและสามารถนำเสนอผลงานได้อย่างมีเหตุผล (พันธุ์ยุทธ น้อยพินิจ, 2560) โดยสอดคล้องกับ อุดม เขยกิจวงศ์ ที่กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่น (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545)

2. ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.1 ผลการพัฒนาคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคิดคล่องแคล่วคิดเห็นร้อยละ 85.75 ความคิดยืดหยุ่นคิดเป็นร้อยละ 71.02 ความคิดริเริ่มคิดเป็นร้อยละ 72.72 และความละเอียดลออคิดเป็นร้อยละ 90.90 การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้พัฒนาคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการสื่อสารข้อมูลจากความคิดและจินตนาการของตนเองไปสู่ผู้อื่นได้ มีการร่วมมือกันในการทำงาน และมีการระดมความคิดที่หลากหลายจากผู้อื่นที่มีประสบการณ์แตกต่างกันออกไป และสามารถพัฒนาคิดสร้างสรรค์จากแรงบันดาลใจในการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Choueiri & Mhanna (Choueiri & Mhanna, 2013)

2.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรม ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก ซึ่งการที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในทุกขั้นตอน ทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ มีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมในโรงเรียนควรมุ่งสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีบทบาทและส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ซึ่งความสนใจในการร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในตนเอง และจะส่งผลที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต่อตนเอง ชุมชน และสังคมต่อไป (อาชัญญา รัตนอุบล, 2542)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ระยะที่ 1 ผลการพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.41/79.68 ระยะที่ 2 ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรม ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก **ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป** 1) ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาทักษะหรือความสามารถในด้านอื่น ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น 2) เนื่องจากการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาและต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างเป็นประจำ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มระยะเวลาให้นานขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2543). คู่มือความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชนาธิป พลกุล. (2554). การสอนกระบวนการคิด: ทฤษฎีและการนำไปใช้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชัย เชี่ยวปัญญาทอง. (2555). ผลของการใช้เกมคณิตศาสตร์ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาผู้ใหญ่. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาแบบบูรณาการโรงเรียน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พันธุ์ยุทธ น้อยพินิจ. (2560). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภาคตัดกรวย ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งเสริมในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2549). การคิด. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้. (2551). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.
- สมณฑา พรหมบุญ. (2549). ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2542). การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2545). หลักสูตรท้องถิ่น: ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- Carroll et al. (2010). Destination, imagination and the fires within: Design thinking in a middle school classroom. *International Journal of Art & Design Education*, 29(1), 37-53.
- Choueiri & Mhanna. (2013). The design process as a life skill. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 93(2013), 925-929.
- Linda, W. & Braun. (2016). Using design thinking providing a framework for youth activities. Retrieved December 27, 2019, from <https://www.questia.com/magazine/1G1454487964/using-design-thinking-providing-a-framework-for-youth>

รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพตามหลักภavana 4 สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุ
วัดหนองไม้แก่น อำเภothamaka จังหวัดกาญจนบุรี*

A MODEL OF HEALTH PROMOTION ACCORDING TO 4
DEVELOPMENT (BAVANA) PRINCIPLES FOR THE SENIOR SCHOOL OF
WAT NONG MAI KAEN, THAMAKA DISTRICT,
KANCHANABURI PROVINCE

พระครูกิตติชัยกาญจน์

Phrakhrukittichaiyakan

พระครูศรีธรรมวรารักษ์

Phakhrusridhammaraporn

พระมหาสุวัฒน์ สุวตฺตโน

Phramaha Suwat Suwatthano

วัดไชยชุมพลชนะสงคราม

Wat Chaichumpolchanasongkram, Thailand

E-mail: kittikan2505@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ 2) ศึกษาการส่งเสริมสุขภาพ และ 3) เสนอรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภothamaka จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักภavana 4 เป็นการวิจัยเชิงผสมประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหนองไม้แก่น จำนวน 65 คน โดยการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบที และวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชนและกรรมการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหนองไม้แก่น จำนวน 7 รูป/คนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ จิตภavana รองลงมา คือ ศีลภavana ปัญญาภavanaและกายภavana 2) การส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้ 2.1) การส่งเสริมสุขภาพก่อนการให้ความรู้ มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ จิตภavana รองลงมา คือ ศีลภavana กายภavanaและปัญญาภavana 2.2) การส่งเสริมสุขภาพ

* Received 7 September 2020; Revised 30 October 2020; Accepted 24 November 2020

หลังการให้ความรู้ มีการปฏิบัติมาก คือ กายภาวนา รองลงมา คือ ศีลภาวนา จิตภาวนาและปัญญาภาวนา 2.3) การเปรียบเทียบการส่งเสริมสุขภาพก่อนการให้ความรู้และหลังการให้ความรู้ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพ ตามหลักภาวนา 4 ส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามรูปแบบทั้ง 4 ด้านได้เป็นอย่างดี ทั้ง กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนาและปัญญาภาวนา

คำสำคัญ: รูปแบบ, การส่งเสริมสุขภาพ, ผู้สูงอายุ, โรงเรียนผู้สูงอายุ

Abstract

This research article intended to: (1) study health behavior. (2) study the health promotion and (3) propose a model of health promotion for the elderly of the elderly school at Wat Nong Mai Kaen, Thamaka District, Kanchanaburi Province according to 4 development (Bavana) principles. It is a mixed research. Contains quantitative research, the sample group in this research was 65 seniors of the elderly school at Wat Nong Mai Kaen by simple random sampling. Tools used for data collection as a questionnaire estimate scale model and the statistics used in the analysis were percentage, mean, standard deviation and t – test. And qualitative research contains the study of documents in - depth interviews and group discussions with experts, community leaders and management committee of the elderly school at Wat Nong Mai Kaen, 7 persons. Content analysis of the research were found that: 1) The health behaviors of samples group, the most common practices are emotional development, followed by the moral development, intellectual development and physical development. 2) The health promotion of the sample group has detail as follows: 2.1) The health promotion before providing knowledge, there are many practices that are emotional development, followed by moral development, physical development and intellectual development. 2.2) The health promotion after providing knowledge, there were many practices which were physical development, followed by moral development, emotional development and intellectual development. 2.3) Comparison of the health promotion before providing knowledge and after providing knowledge, it was found that there was no significant difference at the level of 0.05. 3) The health promotion model of

the sample group, it is found that the model of the health promotion according to 4 development principles resulted in the elderly understand and be able to follow the pattern in 4 aspects very well, consisting of physical development, moral development, emotional development and intellectual development.

Keywords: Model, Health Promotion, Elderly, Senior School

บทนำ

สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและโลกอยู่ในสภาพไร้พรมแดนทำให้สังคมมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้น ระบบเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อคนในสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูงมากขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ประเทศไทยจึงได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) มาใช้ในการพัฒนาประเทศด้วยการนำเอาโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Thailand 4.0) บนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” มาเป็นเป้าหมายของการพัฒนานอกจากมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจแล้ว หลักการสำคัญของแผน คือ ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพรวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลอนุรักษ์ฟื้นฟูใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2560) แสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพนั้นก็เป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของแผนนี้

สภาพสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ของประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบันมีแนวโน้มสถานการณ์ผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งจำนวนและสัดส่วนโดยพบว่าประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 7.4 หรืออายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 12 มีการคาดการณ์ว่าอีก 20 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) ซึ่งหมายถึงมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 20 ขึ้นไปหรืออาจกล่าวได้ว่าในอีก 4 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2564) ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) (กรมอนามัย, 2556) อีกทั้ง สำนักงานสถิติแห่งชาติ มีรายงานโครงสร้างทางอายุและเพศของประชากร จำแนกตามอายุและเพศพบว่า โครงสร้างประชากรเปลี่ยนไปเป็นโครงสร้างแบบผู้สูงอายุ คือ ฐานของพีรามิดมีขนาดแคบลงและส่วนบนของพีรามิดมีขนาดกว้างขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่เป็นเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะมีสัดส่วนสูงขึ้นเมื่อเทียบกับประชากรผู้สูงอายุเพศชายในกลุ่มอายุเดียวกัน (สำนักงานสถิติ

แห่งชาติ, 2560) จะเห็นได้ว่าการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในอีก 4 ปีข้างหน้าเป็นปัญหาหนึ่งซึ่งเราทุกคนต้องตระหนักเพื่อพัฒนาคนของประเทศให้เป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

ผู้สูงอายุโดยทั่วไปมักมีปัญหาด้านสุขภาพ แตกต่างไปจากประชากรกลุ่มอื่น ๆ ทั้งสุขภาพทางร่างกาย และสุขภาพจิต ประกอบกับผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ที่ได้รับการศึกษามีน้อย จึงทำให้ขาดข้อมูล และความรู้พื้นฐานในการป้องกัน และการรักษาสุขภาพเบื้องต้นของตนเองมาตั้งแต่วัยเด็กจนเป็นผู้ใหญ่และเข้าสู่วัยชรา ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลสัมพันธ์และต่อเนื่องกันตลอดช่วงชีวิต จึงทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพพบบ่อยมากกว่าวัยอื่น ทั้งนี้ ผลการวิจัยเรื่องการตอบสนองของชุมชนต่อปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดย ศิริวรรณ ศิริบุญ กล่าวว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ร้อยละ 40 รายงานว่า ตนมีสุขภาพปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 28 รายงานว่า ตนมีสุขภาพแข็งแรงมาก หรือค่อนข้างแข็งแรง และร้อยละ 33 รายงานว่า มีสุขภาพค่อนข้างอ่อนแอ หรืออ่อนแอ การศึกษาครั้งนี้ พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุที่ตกเป็นตัวอย่าง (ร้อยละ 48) มีปัญหาในการมองเห็นถ้าไม่ใส่แว่นตา ในขณะที่ประมาณร้อยละ 40 ประสบปัญหาการเดินทางในระยะไกล ๆ และอีกประมาณร้อยละ 37 มีปัญหาในการนั่งยอง ๆ ปัญหาที่ผู้สูงอายุประสบเป็นสัดส่วน รองลงมา คือ ปัญหาในการเดินทางไปนอกบ้าน ตามลำพัง ร้อยละ 27 ปัญหาในการได้ยินเสียงร้อยละ 21 ปัญหาในการเดินไปเดินมา ภายในบ้านร้อยละ 15 และปัญหาในการกินอาหารด้วยตนเองไม่ได้ ร้อยละ 3 ตามลำดับ ส่วนปัญหาทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุนั้น การศึกษาครั้งนี้พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุ รายงานว่า เหงาและว้าเหว่ รองลงมาผู้สูงอายุร้อยละ 15 มีความกังวลใจในเรื่องของการขาดคนดูแลยามเจ็บป่วย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงมีสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกในครอบครัว ส่วนน้อยที่เข้ากับคนในบ้านไม่ได้หรือทะเลาะกับคนในบ้าน (ร้อยละ 9) และมีความทุกข์ใจหรือเดือดร้อนรำคาญใจ จากการที่คนในบ้านทะเลาะเบาะแว้งกัน (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2538)

นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพ กล่าวคือ เกือบครึ่งของผู้สูงอายุ มีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่าย สำหรับการกินอยู่ประจำวัน ร้อยละ 40 รองลงมามีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายยามเจ็บป่วยร้อยละ 20 ผู้สูงอายุในชุมชน ต้องการได้รับความช่วยเหลือจากคนในชุมชน นอกจากการต้องการความช่วยเหลือในเรื่องเศรษฐกิจการเงิน และการรักษาพยาบาล หรือเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพแล้ว ผู้สูงอายุยังต้องการให้ชุมชนช่วยจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ เพื่อการพบปะสังสรรค์ หรือการนันทนาการ ซึ่งผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุในยุคปัจจุบัน และน่าจะรวมถึงผู้สูงอายุในอนาคต ไม่ได้จำกัดดวงชีวิตหรือกิจกรรมในชีวิตประจำวันของตนไว้แต่เพียงภายใต้หลังคาบ้าน แต่ผู้สูงอายุยังต้องการ“ชีวิตทางสังคม” ที่จะเปิดโลกของตัวเอง ไปสู่โลกภายนอกด้วย ดังนั้น การจัด

กิจกรรมใด ๆ เพื่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ ในรูปของ “ชุมชนช่วยชุมชน” จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจ (ชิน เตชามหาชัย, 2560)

โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลาน ที่วัดหนองไม้แก่น เดิมเป็นชมรมผู้สูงอายุ ที่ก่อตั้งมาเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีการทำกิจกรรมพัฒนาตนเองหลายด้านเมื่อ คณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุได้ไปศึกษาดูงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลหัวงม จังหวัด เชียงราย แล้วจึงกลับมาพัฒนาเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลาน โดยมี วัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุตลอดชีวิต แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) เสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ 2) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม 3) เสริมสร้างคุณค่าทางภูมิปัญญาของผู้สูงอายุให้ เป็นที่ประจักษ์และยอมรับ 4) เสริมสร้างทักษะในการส่งเสริมอาชีพและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ ดำรงสืบไปโดยมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้และมียานพาหนะ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ สามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยการจัดกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริม การผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ และกิจกรรมนันทนาการ ศาสนา ร่วมกัน

ในปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ผู้สูงอายุ ส่วนมากมักประสบปัญหาสุขภาพไม่แข็งแรง บางรายลูกหลานนำไปฝากไว้ยังบ้านพักคนชรา บางรายผู้สูงอายุอยู่เพียงลำพังไม่มีลูกหลานดูแล บางรายอยู่ในภาวะทุพพลภาพมีภาวะ ซึมเศร้า ไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม จากปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมัก ประสบกับปัญหาสุขภาพทั้งสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตใจ ที่ถึงแม้จะเป็นวัยสูงอายุแต่ ก็ต้องการการดูแลเอาใจใส่จากสังคมรอบข้าง ตลอดจนต้องการการยอมรับจากสังคมให้เห็น คุณค่าของผู้สูงอายุ ดังนั้น การศึกษารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น ภาวนา 4 คือ หลักธรรมที่เป็นแนวทางในการพัฒนา ตนเอง ด้านกาย ศีล จิต และปัญญา การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพตามแนวทางพุทธธรรม เป็นรูปแบบที่สามารถส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุได้ ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจที่จะ สร้างคุณค่าให้ผู้สูงอายุโดยศึกษาการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมสุขภาพ ให้กับผู้สูงอายุ ให้พัฒนาสุขภาพทางร่างกายและจิตใจควบคู่กันไป มีสมรรถนะในการควบคุม และปรับปรุงสุขภาพของตนเองให้บรรลุสุขภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อเป็น แนวทางในการเตรียมความพร้อมของประเทศที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอกำมะนา จังหวัดกาญจนบุรี

2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอดำรงวิทยาคาร จังหวัดกาฬสินธุ์

3. เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอดำรงวิทยาคาร จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามหลักทฤษฎี 4

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงผสม (Mix Method) คือ เชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยมุ่งความสำคัญที่เชิงคุณภาพเป็นหลัก ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ แนวคิดเรื่องผู้สูงอายุและการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ แนวคิดเรื่องพุทธธรรมกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ แนวคิดเรื่องโรงเรียนผู้สูงอายุ ทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ บริบทของโรงเรียนผู้สูงอายุที่ วัดหนองไม้แก่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอดำรงวิทยาคาร จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ข้อมูลจำนวนของผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2561 จำนวน 100 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอดำรงวิทยาคาร จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยกำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้ตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 65 คน

2.2 เครื่องมือในการวิจัย ในการวิจัยนี้ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น (questionnaires) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการศึกษารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอดำรงวิทยาคาร จังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 17 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอดำรงวิทยาคาร จังหวัดกาฬสินธุ์ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ด้าน คือด้านกายภาพ ด้านศีลภาวนา ด้านจิตภาวนา และด้านปัญญาภาวนา จำนวนทั้งหมด 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอต่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านกายภาวนาด้านศีลภาวนา ด้านจิตภาวนา และด้านปัญญาภาวนา จำนวนทั้งหมด 40 ข้อ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.3.1 ขออนุญาตจากโครงการขยายห้องเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไชยชุมพลชนะสงคราม เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอต่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

2.3.2 ขออนุญาตจากโครงการขยายห้องเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไชยชุมพลชนะสงคราม เพื่อขอเชิญคณาจารย์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

2.3.3 ติดต่อประสานงาน ส่งแบบสอบถามให้ผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอต่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 65 ชุด คิดเป็นร้อยละ 81.25

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.4.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืน จากโรงเรียนมาตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องสมบูรณ์ในการตอบ

2.4.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมด มาจัดระเบียบข้อมูล, ลงรหัส และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2.4.3 วิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage)

2.4.4 วิเคราะห์พฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอต่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยการวิเคราะห์ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย (mean) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม

2.4.5 วิเคราะห์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอต่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยการวิเคราะห์แบบแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม

2.4.6 วิเคราะห์การเปรียบเทียบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอต่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ก่อนการให้ความรู้และ

หลังการให้ความรู้ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (T - Test: Paired Two Sample Test For Mean)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ, ผู้นำชุมชนและกรรมการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอดำรงวิทยาคาร จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 7 รูป/คน ดังนี้

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	พระครูกาญจนธรรมชัย	เจ้าอาวาส/ผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ
2	พ.ท.ชลอ ทองริน	ไวยาวัจกรวัดหนองไม้แก่น
3	นายวิวัฒน์ ตั้งสุวรรณวงศ์	นายกเทศมนตรีตำบลหนองลาน
4	นายณราธิป สุภาราม	รองนายกเทศมนตรีตำบลหนองลาน
5	นายสุทธิศักดิ์ กองพันธ์	ผอ.รพสต.หนองไม้แก่น
6	นายสวัสดิ์ มั่นคง	ประธานชมรมผู้สูงอายุวัดหนองไม้แก่น
7	นางสำรวย ทองโป้ย	นักพัฒนาการชุมชนเทศบาลตำบลหนองลาน

3.2 เครื่องมือในการวิจัย ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นในการสนทนาไว้ 6 ประเด็น ดังนี้

ด้าน	ประเด็นที่	เนื้อหา
กายภาพ	1	การหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดที่เป็นโทษต่อร่างกาย
	2	การสังเกตความผิดปกติของร่างกาย เช่น การขับถ่าย การเวียนศีรษะ
ศีลภาพ	3	ความสามารถในการควบคุมสติได้ดีเมื่อถูกทำให้โกรธ
จิตภาพ	4	มีความไม่พอใจในสภาพความเป็นอยู่
	5	การเจริญสติ นั่งสมาธิ เดินจงกรม
ปัญญาภาพ	6	วิธีการจัดการความเครียด

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ขอนหนังสือจากโครงการขยายห้องเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไชยชุมพลชนะสงคราม เพื่อขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ, ผู้นำชุมชนและกรรมการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอดำรงวิทยาคาร จังหวัดกาญจนบุรี

3.3.2 ติดต่อประสานงาน ส่งหวัข้อประเด็นในการสนทนาให้ผู้ทรงคุณวุฒิ, ผู้นำชุมชนและกรรมการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอดำรงวิทยาคาร จังหวัดกาญจนบุรี

3.3.3 ดำเนินการ จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ตามประเด็นที่ได้ส่งให้ศึกษาล่วงหน้าแล้ว, บันทึกเป็นวิธีทัศน และจดบันทึกข้อวิภาษณ์และข้อเสนอแนะของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม และข้อเสนอแนะวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ วัดหนองไม้แก่น อำเภอทำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมพบว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านจิตภาวนา สำหรับด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านศีลภาวนา รองลงมาคือ ด้านปัญญาภาวนา และด้านกายภาวนา ตามลำดับ

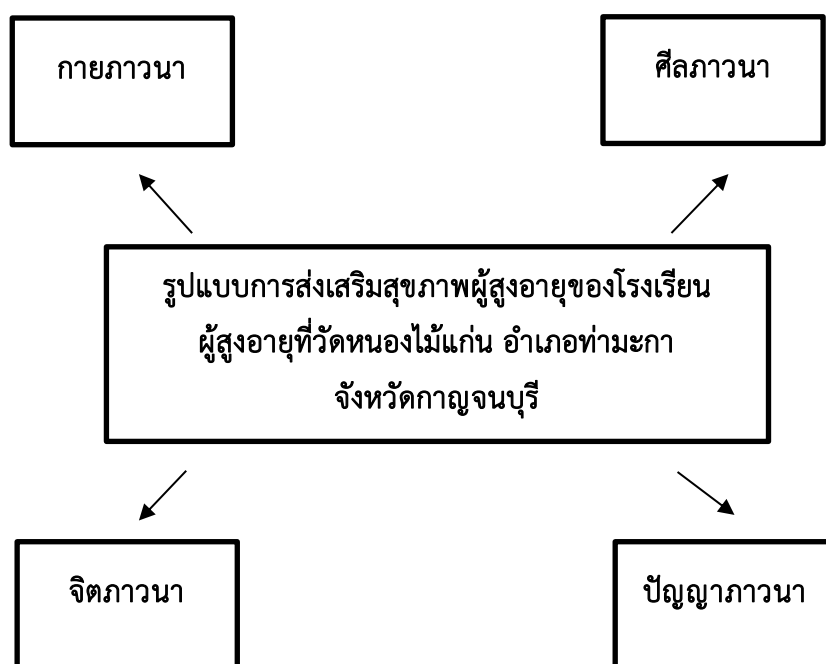
2. การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอทำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอทำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ก่อนการให้ความรู้โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านจิตภาวนา รองลงมาคือ ด้านศีลภาวนา ด้านกายภาวนา และด้านปัญญาภาวนา ตามลำดับ

2.2 การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอทำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี หลังการให้ความรู้โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือด้านกายภาวนา รองลงมาคือ ด้านศีลภาวนา ด้านจิตภาวนา และด้านปัญญาภาวนา ตามลำดับ

2.3 การเปรียบเทียบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอทำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ก่อนการให้ความรู้และหลังการให้ความรู้ โดยภาพรวม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอทำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักภาวนา 4 และจากการสนทนากลุ่ม พบว่า รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตามหลักภาวนา 4 ส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามรูปแบบ ทั้ง 4 ด้านได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอตามะกาจังหวัดกาญจนบุรี

4. ผลการสนทนากลุ่มการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอตามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการสนทนากลุ่มการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอตามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอตามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ได้ตั้งประเด็นในการสัมภาษณ์ไว้ 6 ประเด็น ครอบคลุมภาวนาทั้ง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

4.1 ด้านกายภาพนา ประเด็นที่ 3 การหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด

นายสุทธิศักดิ์ กองพันธ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองลาน ได้นำเสนอว่า ทางโรงพยาบาลมีหลักสูตรอบรมผู้สูงอายุให้เกิดการเรียนรู้ว่าสิ่งเสพติดนั้นมีโทษต่อร่างกายโดยที่แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้ไม่ป่วย 2) ผู้ป่วย 3) ผู้กำลังจะป่วย

กลุ่มผู้ที่ยังไม่ป่วยทางโรงพยาบาลได้ร่วมกับเทศบาลตำบลหนองลาน โดยให้อสม. เข้าไปดูแลเป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้และรู้จักที่จะปฏิเสธสิ่งเสพติดที่จะนำเข้าสู่ร่างกาย กลุ่มผู้ป่วย เมื่อผู้ป่วยไปโรงพยาบาลเพื่อรับยา จะมีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เรื่อง

สารเสพติดที่มีผลต่ออาการป่วยของผู้สูงอายุ กลุ่มที่เริ่มจะเข้าสู่อาการป่วย ทางโรงพยาบาลก็ได้จัดการอบรมโดยส่งเจ้าหน้าที่ อสม. ไปให้ความรู้

สำหรับประเด็นที่ 3 นายนาธิป สุภาราญ รองนายกเทศมนตรีตำบลหนองลาน ยังได้กล่าวเสริมเพิ่มเติมว่าต้องแยกแยะสิ่งเสพติดออกไปอีกว่า สิ่งเสพติดมีอะไรบ้างที่ผู้สูงอายุเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุหรี่ เครื่องดื่มชูกำลัง ในกลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้ที่มีจำนวน 11 เปอร์เซนต์ จะต้องศึกษาว่ายังหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะเหตุใด

ประเด็นที่ 5 การสังเกตความผิดปกติของร่างกาย นายสุทธิศักดิ์ กองพันธ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองลาน ได้นำเสนอว่า ทางโรงพยาบาลได้แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้สูงอายุที่ติดบ้าน 2) ผู้สูงอายุที่ติดเตียง 3) ผู้สูงอายุที่ติดสังคม ทางโรงพยาบาลได้ส่งเจ้าหน้าที่ อสม. เข้าไปดูแลและติดตามทุกสัปดาห์

สำหรับประเด็นที่ 5 นี้ นางสาวทองป๊าย ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ในโรงเรียนผู้สูงอายุก่อนจะเข้าฐานแต่ละฐานจะมีการออกกำลังกายและให้ผู้สูงอายุบอกเล่าอาการของตนเองซึ่งโดยภาพรวมผู้สูงอายุมีความรู้ความสามารถสังเกตพฤติกรรมของตนเองได้ดีและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกินจากที่เคยกินตามใจปากก็รู้จักการเลือกอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายมากขึ้น

4.2 ด้านศีลภาวนา ประเด็นที่ 9 ความสามารถในการควบคุมสติ

พ.ท. ชะลอ ทองรีน ไวยาวัจกรวัดหนองไม้แก่น ได้นำเสนอว่า ต้องมีสติและสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้และความรู้ตัว สัมปชัญญะ ความรู้ตัว เป็นตัวควบคุมสติได้อย่างดี คือเมื่อโกรธก็รู้ว่าโกรธจะทำให้ความโกรธนั้นลดลงได้และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจะทำให้ควบคุมสติได้ดี นายนาธิป สุภาราญ รองนายกเทศมนตรีตำบลหนองลาน ได้กล่าวเสริม โดยอ้างถึงคำสอนของสมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ใต้ให้คติธรรมไว้คือขันติธรรมความอดทน

4.3 ด้านจิตภาวนา ประเด็นที่ 4 ไม่พอใจความเป็นอยู่

นายสวัสดิ์ มั่นคง ผู้ใหญ่บ้านได้นำเสนอว่า ทางเทศบาลตำบลหนองลาน มีโครงการตรวจเยี่ยมและนำสิ่งของไปมอบให้ผู้สูงอายุปีละ 2 ครั้ง และต่อไปในอนาคตได้ของบประมาณในเรื่องนี้เพิ่มเป็นตรวจเยี่ยมทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง อีกทั้งทางวัดหนองไม้แก่นเองก็ยังมีกองทุนจากการจัดการขยะได้ออกเยี่ยมและมอบของยังชีพให้กับผู้สูงอายุเป็นประจำเป็นการให้ขวัญและกำลังใจได้เป็นอย่างดี

พระครูกาญจนารธรรมชัย ได้กล่าวเสริมว่า ระหว่างที่ผู้สูงอายุอยู่ที่บ้านกับไปเข้าเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ พอถึงวันที่มีการเรียนการสอนผู้สูงอายุบางคนถึงกับต้องขอลูกหลานไปโรงเรียนให้ได้ว่าลูกหลานจะขอร้องให้อยู่เพื่อดูแลบ้านหรือเลี้ยงหลานเพราะอยู่บ้านมีปัญหามากมายพอได้ไปเรียนแล้วมีความสุขและมีความสุขคือสุขทั้งกายและใจ

ประเด็นที่ 6 การเจริญสติ นั่งสมาธิ หรือเดินจงกรม พระครูภาฏนธรรมชัย เจ้าอาวาสวัดหนองไม้แก่นและผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหนองไม้แก่นได้นำเสนอว่าการเจริญสตินั่งสมาธิเดินจงกรมผู้สูงอายุ ค่อนข้างจะปฏิบัติได้ยากเนื่องจากปัญหาสุขภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติทางวัดจึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุคนใดสามารถนั่งกับพื้นได้ก็นั่งปฏิบัติ ผู้สูงอายุคนใดไม่สะดวกที่จะนั่งกับพื้นก็ให้นั่งเก้าอี้ได้ การเดินจงกรม ก็เช่นเดียวกัน ผู้สูงอายุบางคนการทรงตัวไม่ค่อยมั่นคงก็จะจัดสถานที่เดินจงกรมให้มีราวจับ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติได้ดีขึ้นและยินดีพอใจกับการนั่งสมาธิและเดินจงกรม หรือแม้แต่การไหว้พระสวดมนต์ก็เป็นการเจริญสติได้เป็นอย่างดี

4.4 ด้านปัญญาวาณา ประเด็นที่ 4 วิธีกำจัดความเครียด

นายสุทธิศักดิ์ กองพันธ์ ผอ.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองลาน ได้นำเสนอว่า ทุกคนมีความเครียดเป็นปกติ การกำจัดความเครียดขึ้นอยู่กับสุขภาพจิตและสติปัญญาของแต่ละคนเรามีไม่เท่ากัน คนที่มีสุขภาพจิตที่ดี มีปัญญา ก็สามารถกำจัดความเครียดได้เร็ว คนที่ไม่สามารถกำจัดความเครียดได้ก็มักจะพึ่งยาคลายเครียดจากโรงพยาบาลและผลจากความเครียดทำให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพกาย คือ ทำให้เป็นโรคความดันโลหิต โรคเบาหวานตามมา สำหรับผู้สูงอายุที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่นทำให้การจ่ายยาคลายเครียดของโรงพยาบาลลดจำนวนลงมาก ชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่นได้เรียนรู้ฝึกฝนอบรมด้านสติปัญญาจึงสามารถกำจัดความเครียดได้มากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่น พระครูภาฏนธรรมชัย ได้กล่าวเสริมว่า ผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น ได้รับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทำให้เกิดพุทธิปัญญาจึงสามารถกำจัดความเครียดได้เร็ว

นายนิวัฒน์ ตั้งสุวรรณวงศ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองลาน ได้กล่าวเสริมว่า การทำงานทำให้คลายเครียดได้และประกอบกับคุณธรรมพรหมวิหาร 4 คือ มีเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน มีกรุณา ใครเดือดร้อนก็เข้าไปช่วยเหลือ มีมุทิตา ไม่อิจฉาริษยา กัน การดำเนินกิจการของโรงเรียนผู้สูงอายุ มีประโยชน์เป็นอย่างมาก ทำให้กลุ่มคนผู้สูงอายุมีสังคมของคนในวัยเดียวกัน พุดคุยกันเข้าใจกันได้ง่ายและเมื่อมีปัญหาที่สามารถช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษาได้ดีกว่าคนที่ต่างวัยกันโดยไม่มีความรู้สึกลดเดี๋ยวเจียบเหงาเหมือนแต่ก่อน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านพัฒนาการของร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุมีการพัฒนาการซึ่งสอดคล้องกับภาวนา 4 ที่ทางคณะผู้วิจัยได้มาศึกษาวิจัยและได้เสนอรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้เห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรมมากขึ้น

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ วัดหนองไม้แก่น อำเภอทำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านจิตภาวนา สำหรับด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านศีลภาวนา รองลงมาคือ ด้านปัญญาภาวนา และด้านกายภาวนา ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุมองเห็นประโยชน์ของหลักภาวนา 4 โดยเฉพาะด้านจิตภาวนา เกี่ยวกับเรื่อง ชอบสนุกสนานร่าเริง เรื่องมีความเคารพในความคิดของผู้อื่น และเรื่องมีความขยัน มีความเพียร มีความอดทน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกองสี ญาณโร (พรมโพธิ์) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามหลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา วิทยาลัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2560 ที่กล่าวว่า ประโยชน์ของภาวนา 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้จริง และสามารถดำเนินชีวิตในลักษณะที่เป็นสัมมาชีพและสัมมาปฏิบัติได้ (พระกองสี ญาณโร (พรมโพธิ์), 2560) และสอดคล้องกับ อนุกุล บุญรักษา ที่ศึกษาการพัฒนาตามหลักภาวนา 4 คือการปฏิบัติด้านศีลสมาธิ ปัญญาและกาย เมื่อเวลาที่มีการกระทำอะไรก็ตาม ทุกครั้งมักมีการปฏิบัติเรื่องภาวนา 4 เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ (อนุกุล บุญรักษา, 2554) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วิภาพร สิทธิศาสตร์ ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนเขตความรับผิดชอบสถานีอนามัยบ้านเสาหิน ตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ พบว่า พฤติกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด คือ พยายามทำให้รู้สึกว่าคุณค่า และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการพัฒนาด้านการจัดการกับความเครียด พบว่า พฤติกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุดคือ สามารถที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีสติเพื่อให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนมากขึ้น (วิภาพร สิทธิศาสตร์, 2550)

2. การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอทำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักภาวนา 4 ก่อนการให้ความรู้และหลังการให้ความรู้ โดยภาพรวมพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุมีการรับรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะสุขภาพ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การดูแลสุขภาพตนเอง การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัวและสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระสรวิฑู ปัญญาวิฑู ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ จังหวัดแพร่ ที่กล่าวถึงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุว่า หลักธรรมภาวนา 4 ด้าน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้ปฏิบัติ ซึ่งแนวทางการปฏิบัติจะเป็นสิ่งที่ดี เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดปัญหาแก่ตนเองแก้ปัญหาอย่างรู้เหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นโดยใช้สติปัญญาวิเคราะห์ จัดการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเป็น

กระบวนการทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง (พระสราวุฒิ ปญญาวุฑโฒ, 2560) และสอดคล้องกับการวิจัยของ เบญจมาศ นาควิจิตร ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและความสุขของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุของโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานแพทย์ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง การดูแลสุขภาพตนเองเจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเองการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากครอบครัวและความเชื่ออำนาจภายในภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 54.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (เบญจมาศ นาควิจิตร, 2551)

3. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุที่วัดหนองไม้แก่น อำเภอยะนิง จ.ปัตตานี จังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุยังต้องการชีวิตทางสังคม ที่จะเปิดโลกของตนเองไปสู่โลกภายนอก การจัดกิจกรรมใด ๆ เพื่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและพัฒนาผู้สูงอายุตลอดชีวิตที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าใจรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและสามารถปฏิบัติตามรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ตามหลักธรรมภาวนา 4 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันยา วงศ์ชัยวัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ ผลการวิจัย พบว่า แนวคิด การพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบตะวันตกคือ การพัฒนาชีวิตของบุคคลให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ ความพึงพอใจในชีวิตของแต่ละบุคคล ด้านร่างกาย ให้มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ สุขภาพอนามัยดี ไม่เจ็บป่วยง่าย มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านจิตใจ มีความพึงพอใจในชีวิตของตนรวมถึงการดำรงชีวิตมีความสุข และจัดการกับความโศกเศร้า ด้านสังคม ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม ไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคม มีครอบครัวที่อบอุ่น เป็นประชากรที่ดีของประเทศ และด้านปัญญา มีการศึกษาดี การได้รับข่าวสารประกอบอาชีพที่มีประสิทธิภาพใช้จ่ายอย่างประหยัด หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุใช้ภาวนา 4 เป็นตัวหลักในการพัฒนา (กันยา วงศ์ชัยวัฒน์, 2561) และสอดคล้องกันกับผลงานวิจัยของพระมหาสุทิตย์ อาภากร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนา รูปแบบของคณะสงฆ์ในการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา สามารถพัฒนาบุคคลและสังคมตามหลัก “ภาวนา 4” เช่นเดียวกัน (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักภาวา 4 ของโรงเรียนผู้สูงอายุ วัดหนองไม้แก่น อำเภอต่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ผู้สูงอายุสามารถนำหลักพุทธธรรมเรื่องภาวา 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง เพราะช่วยให้ผู้สูงอายุมีแนวทางในการจัดการกับปัญหาอย่างมีสติ มีวินัยในตนเอง ควบคุมอารมณ์ได้ดี เข้าใจตนเองและสังคมมากขึ้น มีความรู้ในเรื่องการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ทำสมาธิ เดินจงกรม ได้อย่างถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1 ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุควรนำหลักปฏิบัติตามหลักภาวา 4 มาประยุกต์ใช้ให้ผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจในการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 1.2 ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทั้ง 4 ด้านตามหลักภาวา 4 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการทวิจยครั้งต่อไป 2.1) ควรศึกษาพฤติกรรมของผู้สูงอายุแบบแยกกลุ่มอายุ เพศ ระดับการศึกษา เพราะจะทำให้เห็นปัญหาและอุปสรรคได้ชัดเจนมากขึ้น 2.2) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมในหัวข้ออื่นนอกจากหลักภาวา 4 ที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2.3) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการที่ได้อบรมตามหลักพุทธธรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- เบญจมาศ นาควิจิตร. (2551). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองและความสุขของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุของโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมอนามัย. (2556). รายงานการสำรวจสุขภาพผู้สูงอายุไทย ปี 2556 ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วชิรวิทย์ พี.พี.
- กันยา วงศ์ชัยวัฒน์. (2561). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ขึ้น เตชามหาชัย. (2560). งานผู้สูงอายุในแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 8 และโครงการต่าง ๆ ของกรมอนามัย. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2560 จาก http://Advisor.anamai.moph.go.th/main.php?Filename=J.HealthVol20No2_08
- พระก่องสี ญาณธโร (พรหมโพธิ์). (2560). ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามหลักภาวา 4 ในพระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2558). การเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสราวุฒิ ปญฺญาวุฑฺฒ. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. วารสาร มจร. พุทธปัญญาปริทรรศน์, 6(2), 50-65.
- วิภาพร สิทธิศาสตร์. (2550). พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน เขตความรับผิดชอบสถานีอนามัยบ้านเสาหิน ตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนธ์.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. (2538). การตอบสนองของชุมชน ต่อปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2560 จาก <http://www.nesdb.go.th/ewtdllink.php?Nid=6422>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). สำนะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 (ทั่วราชอาณาจักร). เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2560 จาก <http://popcensus.nso.go.th/>
- อนุกุล บุญรักษา. (2554). การพัฒนามนุษย์ตามหลักภาวนา 4 ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 31. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Journal Education and Psychology Measurement, 3(30), 607-610.

**ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์
อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี***
**THE EXPECTATIONS OF SANGHA FOR SANGHA EDUCATION
MANAGEMENT BAN TA KHUN DISTRICT SURATTHANI PROVINCE**

พระปลัดพิชิต โยมา

Phrapalad Pichit Yoma

พระครูสุนทรพจนบัณฑิต

Phrakhrusunthornpojanabandit

พระสมุห์ชวลิต สุวรรณจันทร์

Phrasmu Chawalit Suwannachan

พระครูปลัดคำรณ แก้วเกลี้ยง

Phrakhrupalad Kamron Kaewkliang

พระครูเนกขัมมธรรมธาร

Phrakhrunekkhammadhamathan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surat Thani Buddhist College, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคาดหวังของพระสงฆ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของพระสงฆ์ 3) เพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีขอบเขตด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ด้านปัจจัยเกื้อหนุน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระภิกษุในอำเภอบ้านตาขุน จำนวน 37 รูป เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1) พระสงฆ์มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยเกื้อหนุน 2) ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของพระสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ไม่แตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

* Received 7 September 2020; Revised 29 October 2020; Accepted 24 November 2020

ระดับ 0.05 3) ข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ควรร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนให้มีการรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนมีความสนใจในการบวชเรียน และจัดให้มีการอบรมพระนวกะที่เพิ่งบวชใหม่ให้มีความรู้มากขึ้น เจ้าคณะปกครองควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อให้รู้หลักการบริหาร หลักสูตรการเรียนการสอนเน้นตำรามากเกินไป คณะสงฆ์ควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้สอน งบประมาณไม่เพียงพอ เพิ่มบุคลากร อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย คณะสงฆ์ควรร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการหางบประมาณ

คำสำคัญ: ความคาดหวัง, การจัดการศึกษา, คณะสงฆ์

Abstract

The objective of this research paper is 1) to study the expectations of the monks 2) to compare the expectations of the monks 3) to find recommendations on solving problems and obstacles arising to the management of the Sangha education. Ban Ta Khun District Suratthani Province It is a quantitative research. There are 4 areas of learning management content: 1) learner quality 2) management 3) learner - centered instructional management 4) supporting factors The key information contributors were 37 monks in Ban Ta Khun district. The tool used was questionnaires. The questionnaire's confidence was 0.94. The data was analyzed using basic statistics, ie mean, standard deviation. And the one - way variance The results of the research revealed that 1) the monks had high expectations for the educational management of the Sangha. Overall, they were at a high level in all aspects, including the quality of the learners. In the management of teaching and learning with a focus on students Management And supporting factors 2) the results of comparison of the expectations of the monks Classified by personal factors Not all differences were significantly different at a statistically significant level of 0.05 3) Recommendation The Sangha should cooperate with the public and private sectors to promote a campaign to promote the public interest in matriculation. And provide training for the newly ordained Lord Buddha to have more knowledge The administrative priests should encourage personnel to attend undergraduate studies. To know the principles of management Instructional curriculum focuses too much on textbooks. The Sangha should organize training to increase the potential of the teachers. Insufficient budget, increasing personnel, modern teaching equipment

The Sangha should cooperate with the public and private sectors to find a budget.

Keywords: Expectations, Education Management, Sangha

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญของคนในชาติ ประเทศชาติจะพัฒนาก้าวหน้าไปได้ คนในชาติต้องได้รับการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ เมื่อประชากรมีคุณภาพทางการศึกษา กล่าวคือ มีความรู้ ความสามารถ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อันจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อน ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น การศึกษา เปรียบเหมือนกุญแจที่จะไขเข้าไปสู่ประตูแห่ง ความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง (พระมหาอิศเรศ ธมฺมวโร, 2559) การศึกษาของคณะสงฆ์ก็เช่นกัน ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะ ช่วยพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าไปได้ โดยการเริ่มที่การพัฒนาจิตใจ บุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไป

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ จึงเป็นส่วนสำคัญในการที่จะช่วยพัฒนาบุคลากร คือ พระภิกษุสามเณรให้มีคุณภาพ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมาเป็นบุคลากรในการช่วยพัฒนาสังคม และประเทศชาติต่อไป การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ที่เป็นไปด้วยดี มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ จะทำให้พระสงฆ์มีการศึกษาและสามารถนำความรู้มาพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศได้ ซึ่งจะส่งผลให้ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนสืบไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาระบบวินัยเพื่อพระภิกษุ สามเณร ผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา (อเนก ขำทอง, 2552) หากการจัดการศึกษา ของคณะสงฆ์ไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้พระภิกษุสามเณรขาดความรู้ ความสามารถที่จะนำหลักธรรมคำสอนไปเผยแผ่แก่ประชาชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาที่เกิด จากการขาดคุณธรรมจริยธรรม เช่น ปัญหาครอบครัว อาชญากรรม ยาเสพติด ปัญหาต่อสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงต่อประเทศชาติ เป็นต้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ของการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคลากร คือ พระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความสามารถ ในการนำหลักธรรมคำสอนไปเผยแผ่ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชน และ ประชาชนทั่วไปได้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาไปตามลำดับตามที่กล่าว มาแล้วข้างต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาเรื่อง “ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการ จัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ

ความคาดหวังของพระสงฆ์ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ และเพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา/การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ของกลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ด้านปัจจัยเกื้อหนุน

2. ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูล คือ พระภิกษุในอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 37 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้บอกถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากเจ้าคณะอำเภอบ้านตาขุน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และตรวจสอบความถูกต้องและข้อความในการตอบแบบสอบถาม เก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมด 37 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติบรรยาย การหาค่าความถี่ และร้อยละ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2.1) วิเคราะห์คาดหวังของพระสงฆ์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.2) วิเคราะห์เปรียบเทียบคาดหวังของพระสงฆ์ ได้แก่ ค่าความแปรปรวนทางเดียว (Oneway ONOWA) 3) การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับความคาดหวัง		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านคุณภาพผู้เรียน	3.94	0.65	มาก
2. ด้านการบริหารจัดการ	3.90	0.81	มาก
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.93	0.79	มาก
4. ด้านปัจจัยเกื้อหนุน	3.74	0.94	มาก
รวม	3.88	0.69	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พระภิกษุที่ใช้เป็นกลุ่มในการศึกษา มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านคุณภาพผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยเกื้อหนุน

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้การทดสอบค่าด้วย Oneway ONOWA สมมติฐานพระภิกษุที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Oneway ONOWA) โดยภาพรวม

เปรียบเทียบความคาดหวัง	แหล่งความแปรปรวน	SS	DF	MS	F	Sig.
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	1.37	2			
	ภายในกลุ่ม	15.99	35	0.68	1.55	0.25
	รวม	17.35	36	0.57		
พรรษา	ระหว่างกลุ่ม	0.22	2			
	ภายในกลุ่ม	17.13	35	0.11	0.22	0.81
	รวม	17.35	36	0.50		
วุฒิการศึกษา สายสามัญ	ระหว่างกลุ่ม	0.69	2			
	ภายในกลุ่ม	16.67	35	0.35	0.70	0.50
	รวม	17.35	36	0.59		
วุฒิการศึกษา แผนกธรรม	ระหว่างกลุ่ม	1.15	2			
	ภายในกลุ่ม	16.21	35	0.57	1.20	0.31
	รวม	17.35	36	0.58		
ตำแหน่งปกครอง	ระหว่างกลุ่ม	0.69	2			
	ภายในกลุ่ม	16.67	35	0.01	0.01	0.99
	รวม	17.35	36	0.51		

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบความคาดหวังของพระสงฆ์ด้วยค่าสถิติ F – test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน คณะสงฆ์ควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนมีความสนใจในการบวชเรียน ควรจัดให้มีการอบรมพระนวกะที่เพิ่งบวชใหม่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ควรร่วมกับภาครัฐและเอกชนสนับสนุนให้คนวัยหนุ่ม หรือวัยทำงานเข้ามาบวชมากขึ้น

3.2 ด้านการบริหารจัดการ เจ้าคณะปกครองควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อให้รู้หลักการบริหารจัดการ ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบการเรียน หรือประชุมออนไลน์ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ

3.3 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คณะสงฆ์ควรมีกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และลดการเรียนการสอนในห้องเรียนลง ควรมีการจัดตั้งชมรมพระสอนศีลในระดับจังหวัด เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมกันพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาสอน หรือจัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้สอนให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น

3.4 ด้านปัจจัยเกื้อหนุน ภาครัฐและเอกชนควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือมากขึ้น ควรจัดสรรงบประมาณมาให้สำนักเรียนที่ยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง เช่น สรรหาบุคลากรจากอำเภอที่มีอยู่มากแล้ว เพื่อแบ่งปันมาช่วยในอำเภอที่ยังขาดแคลน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจะอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1. ความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านคุณภาพผู้เรียนจากการศึกษาพบว่า พระภิกษุที่ใช้เป็นกลุ่มในการศึกษา มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระภิกษุในเขตอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องการให้ผู้เรียนที่เปรียบเสมือนบุตรหลานของตนได้เรียนรู้และเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แล้วสามารถนำไปปฏิบัติ และปรับใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนนักเรียนและธรรมศึกษาได้ มีความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรนักเรียนและธรรมศึกษา สามารถสอบผ่านหลักสูตรนักเรียนและธรรมศึกษาได้ มีการประพฤติตนอยู่ในกรอบระเบียบ กฎหมาย และพระธรรมวินัยอันดีงาม สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับพระภิกษุอื่นได้ มีสภาพจิตที่เบิกบาน แจ่มใส มีปัญญาดี รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และมีโทษประโยชน์ นั้นหมายความว่า พระภิกษุส่วนใหญ่มีความปรารถนาดีต่อบุตรหลานของตน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของ สติธ ตันหอม เรื่อง “การศึกษาสภาพจริงและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนวัดแหลมฉบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3” โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 163 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

สภาพจริงของสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคาดหวัง โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก (สถิติ ต้นหอม, 2559)

1.2 ด้านการบริหารจัดการ จากการศึกษาพบว่า พระภิกษุที่ใช้เป็นกลุ่มในการศึกษา มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการบริหารจัดการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระภิกษุในเขตอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องการให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่แม่กองธรรมกำหนดชัดเจน มีการวางแผนและจัดสภาพแวดล้อมของสำนักเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และมีการติดตามประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ พระครูธรรมธรสาธิต จิตปุณโณ เรื่อง “การบริหารจัดการในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ” โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 254 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระครูธรรมธรสาธิต จิตปุณโณ, 2558)

1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการศึกษาพบว่า พระภิกษุที่ใช้เป็นกลุ่มในการศึกษา มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระภิกษุในเขตอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องการให้การจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้มีความทันสมัย และมีคุณภาพสูง มีลักษณะที่เหมาะสมกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงกับบริบทของบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร.) และมีการตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ พระมหากังวาล ธีรธมโม เรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาใน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา” โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 282 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (พระมหากังวาล ธีรธมโม, 2560)

1.4 ด้านปัจจัยเกื้อหนุน จากการศึกษาพบว่า พระภิกษุที่ใช้เป็นกลุ่มในการศึกษา มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านปัจจัยเกื้อหนุน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระภิกษุในเขตอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องการให้มีการสนับสนุนในทุกด้านจากภาครัฐและ

เอกชน เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือทั้งด้านบุคลากรที่ยังไม่เพียงพอ ด้านงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐก็ไม่เพียงพอ อาคารสถานที่ที่ต้องใช้ศาลาคู่เมรุเป็นที่เรียนและจัดสอบ วัสดุอุปกรณ์ยังไม่ทันสมัย ยังต้องการการพัฒนาในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาอุตติพงษ์ เลิศศรี เรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์” โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 199 รูป โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระมหาอุตติพงษ์ เลิศศรี, 2553)

2. เปรียบเทียบความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จากการเปรียบเทียบความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4 ด้าน คือ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองที่มีความแตกต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากอำเภอบ้านตาขุนเป็นอำเภอที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนประชากร 14,116 รูป/คน (ศรีบุญ ยอดสุรงค์, 2562) มีวัด 7 วัด 1 ที่พักสงฆ์ มีจำนวนพระภิกษุ 37 รูป (สำนักงานเจ้าคณะตำบลเขาวง, 2562) จึงจัดว่าเป็นอำเภอที่ยังห่างไกลความเจริญ ยังมีความขาดแคลนในหลายด้าน ซึ่งต้องได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาจากทุกฝ่าย เมื่อมีการทำวิจัยในเรื่องการจัดการศึกษา ผลการวิจัยจึงพบว่า ความคาดหวังอยู่ในระดับมากทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งตรงตามความหมายของคำว่า “ความคาดหวัง” ในนิยามของ อูไรลักษณ์ ไชยนิวดี กล่าวว่า ชุมชนและพ่อแม่ มีความหวังต่อโรงเรียนที่ต้องการให้ทางโรงเรียนได้มีการอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่งทั้งวิชาการทักษะชีวิตมีคุณธรรมจริยธรรม หรือให้เป็นคนดีนั่นเอง การที่ชุมชนจะตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนใดนั้น ย่อมคาดหวังให้บุตรหลานได้รับการศึกษาที่ดีที่สุด (อูไรลักษณ์ ไชยนิวดี, 2551)

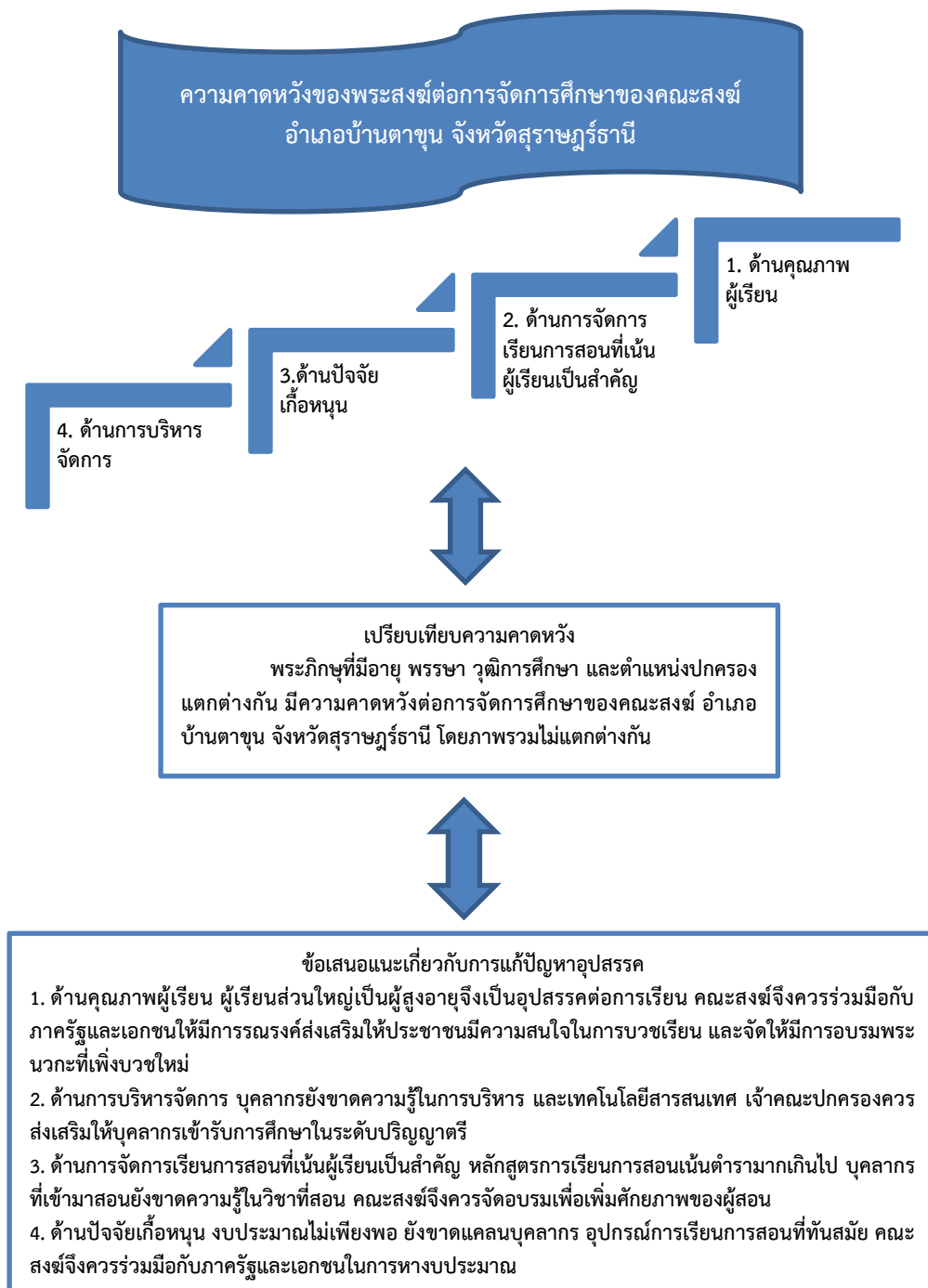
3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาพบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจึงเป็นอุปสรรคต่อการเรียน คณะสงฆ์จึงควรร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนให้มีการณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนมีความสนใจในการบวชเรียน และจัดให้มีการอบรมพระนวกะที่เพิ่งบวชใหม่ ด้านการบริหารจัดการ บุคลากรยังขาดความรู้ในการบริหาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ เจ้าคณะปกครองควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรการเรียนการสอนเน้นตำรามากเกินไป บุคลากรที่เข้ามาสอนยังขาดความรู้ในวิชาที่สอน คณะสงฆ์จึงควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้สอน ด้านปัจจัยเกื้อหนุน

งบประมาณไม่เพียงพอ ยังขาดแคลนบุคลากร อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย คณะสงฆ์จึงควรร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการหางบประมาณ แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ปัญหาและอุปสรรคที่ต้องแก้ไขคือ ปัจจัยเกื้อหนุนในเรื่องงบประมาณและบุคลากรเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปริยัตยานุกุล จิตสาลี (มีสุข) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของคณะสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการ การศึกษาพระปริยัติธรรม เขตบางคอแหลม เขตยานนาวา และเขตสาทร กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลากร ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านบริหารจัดการศึกษา ทั้งระดับผู้บริหาร ระดับปฏิบัติการ ด้านงบประมาณ ควรจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม ให้เพียงพอทุก ๆ ด้าน ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรจัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้ทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน (พระครูปริยัตยานุกุล จิตสาลี (มีสุข), 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพสามารถอธิบายได้ว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยเกื้อหนุน ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ พระภิกษุที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะด้านคุณภาพผู้เรียน คณะสงฆ์ควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนมีความสนใจในการบวชเรียน ควรจัดให้มีการอบรมพระนวกะที่เพิ่งบวชใหม่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ควรร่วมกับภาครัฐและเอกชนสนับสนุนให้คนวัยหนุ่ม หรือวัยทำงานเข้ามาบวชมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการ เจ้าคณะปกครองควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อให้รู้หลักการบริหารจัดการ ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบการเรียน หรือประชุมออนไลน์ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คณะสงฆ์ควรมีกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และลดการเรียนการสอนในห้องเรียนลง ควรมีการจัดตั้งชมรมพระสอนศีลในระดับจังหวัด เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมกันพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาสอน หรือจัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้สอนให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น และด้านปัจจัยเกื้อหนุน ภาครัฐและเอกชนควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือมากขึ้น ควรจัดสรรงบประมาณมาให้สำนักเรียนที่ยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง เช่น สรรหาบุคลากรจากอำเภอที่มีอยู่มากแล้ว เพื่อแบ่งปันมาช่วยในอำเภอที่ยังขาดแคลน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบความแตกต่าง และวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแสดงให้เห็นว่า พระภิกษุในอำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความคาดหวังในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าคณะสงฆ์อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังขาดแคลนในหลายด้าน จึงมีความคาดหวังในระดับที่สูงมาก 1) การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร เพราะเป็นอำเภอที่มีขนาดเล็ก มีประชากรไม่มากนัก มีวัดแค่ 7 วัด มีพระภิกษุจำพรรษาประมาณ 40 รูป ในแต่ละปียังขาดแคลนทั้งด้านผู้เรียน บุคลากร งบประมาณ สื่อการเรียนการสอน ปัจจัยสนับสนุน ฯลฯ

เมื่อมีการสอบถามความคาดหวัง จึงอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) การปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะต้องเริ่มจากด้านที่มีความคาดหวังสูงสุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ประพฤติตนอยู่ในกรอบระเบียบ กฎหมาย และพระธรรมวินัยอันดีงาม เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม รู้สิ่งที่ตนเป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์เป็นหลัก รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นไปที่สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ให้มีลักษณะที่เหมาะสมกับสถานที่และสิ่งแวดล้อม และการตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพเป็นหลัก รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ โดยเน้นบริหารให้มีการติดตามประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา และมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่แม่กองธรรมกำหนดชัดเจนเป็นหลัก รองลงมา คือ ด้านปัจจัยเกื้อหนุน จะต้องจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนมาให้เพียงพอและเหมาะสมตามความต้องการ ข้อเสนอแนะ การทำวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ได้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่จะเป็นแนวทางไปสู่การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ช่วยในการพัฒนาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านหลักสูตร ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ฯลฯ ให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น จนกลายมาเป็นบรรทัดฐานในการบริหารจัดการ และมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนที่จะใช้เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พระครูธรรมธรสาธิต ฐิตปุณฺโญ. (2558). การบริหารจัดการในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ . มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปริยัตยานุกูล ฐิตสีโล (มีสุข). (2557). บทบาทของคณะสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม เขตบางคอแหลม เขตยานนาวา และเขตสาทร กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหากังवाल จีระโม. (2560). ประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาใน อำเภอดงหลวง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภูติพิทักษ์ เลิศศรี. (2553). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์. ใน สารนิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสถานศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระมหาอิศเรศ ธมมวโร. (2559). การพัฒนาการศึกษาสงฆ์ในศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 3(1), 124-136.
- ศรีบุญ ยอดสุรางค์. (2562). สถิติประชากรจากทะเบียนบ้านฯ พุทธศักราช พ.ศ. 2562. สุราษฎร์ธานี: สำนักทะเบียน อำเภอบ้านตาขุน.
- สถิต ต้นหอม. (2559). การศึกษาสภาพจริงและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โรงเรียนวัดแหลมฉับ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเจ้าคณะตำบลเขาวง. (2562). บัญชี พระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด ซี (นอกพรรษากาล) ประจำปี พ.ศ. 2562. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเจ้าคณะตำบลเขาวง.
- อเนก ขำทอง. (2552). คู่มือธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- อุไรลักษณ์ ไชยบุรี. (2551). ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยรังสิต.

**การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัด
ทางการพยาบาลจิตเวช***
**DEVELOPMENT OF MULTIMEDIA'S THERAPEUTIC COMMUNICATION
IN PSYCHIATRIC NURSING**

ธณัชชนรี สโรบล

Tanatnaree Sarobon

นิตยา บุญลือ

Nitaya Boonlue

สมพร สิทธิสงคราม

Somporn Sitthisongkram

สุมิตรพร จอมจันทร์

Sumitporn Chomchan

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่

Boromarajonani College of Nursing, Chiang Mai, Thailand

E-mail: tanatnaree@bcnc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวชให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อันก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเชียงใหม่ จำนวน 80 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 71 คน เพศชาย 9 คน ชายเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ข้อคือ 1) สื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาลด้วยสถิติ Dependent Sample T - Test ผลการศึกษา

* Received 8 September 2020; Revised 31 October 2020; Accepted 24 November 2020

พบว่าสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวชที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.73/84.28 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนใช้ 6.94 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.001$) และความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวชในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: สื่อมัลติมีเดีย, การสื่อสารเพื่อการบำบัด, การพยาบาลจิตเวช

Abstract

The Objectives of this research article were to create and assess the efficiency of multimedia for Therapeutic Communication in Psychiatric Nursing by using pre - and post - achievement tests; and to investigate the satisfaction of multimedia for self - learning regarding therapeutic communication use for psychiatric nursing of 3rd year nursing students of Boromarajonani College of Nursing, Chiang Mai. The whole population was 160 students in which 80 third year nursing students from Class 1 were randomly selected by using a simple random sampling method. The instruments used in this study was multimedia for therapeutic communication use for psychiatric nursing, achievement tests, and a questionnaire which measures the students' satisfaction on the multimedia. The data and students' satisfaction were analyzed by descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Pre - and post - achievement tests were compared by using dependent sample t - test. The findings indicated that the developed multimedia for therapeutic communication use for psychiatric nursing has an efficiency of 82.73/84.28, which was above the specified criterion of 80/80. The average scores of the achievement test after the use of multimedia was 6.94 higher than the pretest with a statistical significance of 0.05 ($P < 0.001$). Additionally, the students' overall satisfaction on the use of multimedia for therapeutic communication use for psychiatric nursing was in a high level. As a consequence, the result gained under this study can be used to improve the pedagogical practices in the future.

Keywords: Multimedia, Therapeutic Communication, Psychiatric nursing

บทนำ

การดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพจิตและจิตเวชเป็นการทำงานที่ต้องใช้ทักษะทาง การพยาบาลหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะความอดทน ความละเอียดอ่อนในการช่วยเหลือผู้ป่วยที่มี ความบกพร่องด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึกซึ่งสะท้อนออกมาเป็นความผิดปกติ ด้านพฤติกรรม (O'Brien et.al., 2008) การที่พยาบาลจะเข้าใจพฤติกรรมของผู้ป่วยได้นั้น จำเป็นต้องเข้าใจความคิดและอารมณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายใน การสังเกตจากภายนอกเพียงอย่าง เดียวไม่ทำให้เกิดการเข้าใจผู้ป่วยได้อย่างชัดเจน การสื่อสารเพื่อการบำบัดจึงเป็นวิธีการ ที่จะช่วยให้พยาบาลและผู้ป่วยมีความเข้าใจตรงกัน และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อันจะช่วย ส่งเสริมให้การพยาบาลบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ (Katherine, M. F. & Patrica, A., 2008) แต่ในการปฏิบัติจริงการสื่อสารเพื่อการบำบัด เป็นเรื่องที่พยาบาลต้องเรียนรู้และฝึกฝนทักษะ ให้เกิดความชำนาญจึงจะสามารถค้นหาปัญหาและช่วยเหลือผู้ป่วยได้อย่างสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้ป่วย การสื่อสารเพื่อการบำบัดเป็นหัวใจสำคัญของการพยาบาลจิตเวชที่ใช้ในการ ประเมินปัญหาของผู้ป่วย การบำบัดรักษา และการประเมินผลการบำบัดอีกด้วย (Bruning, R.H. et al., 1995) ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วบ่อยครั้งที่พยาบาลมักเกิดปัญหาในการนำเทคนิคการ สื่อสารเพื่อการบำบัดต่าง ๆ ไปใช้ เนื่องจากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดประสบการณ์ ขาดความมั่นใจในการนำเทคนิคไปใช้ โดยเฉพาะกับผู้ที่เริ่มฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัด เป็นครั้งแรก (Shives, R., 2012) จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่เป็นครูผู้สอนทางด้านการ พยาบาลจิตเวชมานานพบว่าปัญหาการสื่อสารทั้งจากฝ่ายพยาบาลและฝ่ายผู้ป่วยที่พบคือ ผู้ป่วยไม่มาตามนัด มาตามนัดแต่มาช้า ลุกออกไปอย่างกระตือรือร้น เจ็บนาน ร้องไห้ฟูมฟาย พรั่งพรู อารมณ์รุนแรงพูดจาก้าวร้าว ซักถามเรื่องส่วนตัวของพยาบาล ขอให้ส่งจดหมายถึงญาติ บางครั้งเรียกชื่อเล่นพยาบาลตามเพื่อนร่วมงาน หรือบางครั้งมีพฤติกรรมแยกตัวไม่ต้องการ พูดคุย เกิดความรู้สึกเชิงลบกับพยาบาล ส่วนปัญหาการสื่อสารที่พบจากฝ่ายนักศึกษาพยาบาล คือ วิตกกังวลกลัวผู้ป่วย ไม่กล้าใช้เทคนิคการสื่อสารกลัวผู้ป่วยโกรธ ใช้ความเจ็บบ่นบ่อย ๆ ใช้คำพูดที่ไม่ก่อให้เกิดการบำบัด ดังนั้นการเรียนการสอนในหัวข้อการสื่อสารเพื่อการบำบัดจึงมี ความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง จากการประเมินผลการ จัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาพบว่า รายวิชาพย.1219 สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช ประกอบด้วยเนื้อหามากมาย ซับซ้อน ยากที่จะเข้าใจ ไม่สามารถจินตนาการตามเนื้อหาได้ เนื่องจากไม่มีประสบการณ์มาก่อน อีกทั้งผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งทางร่างกาย สติปัญญา ความสามารถ ความสนใจ ตลอดจนพื้นฐานทางครอบครัวและวิธีการเรียนรู้ อีกทั้ง ผู้เรียนในชั้นเดียวกันมีตั้งแต่เรียนอ่อนถึงเรียนเก่ง ดังนั้นความแตกต่างของผู้เรียนเหล่านี้ย่อมทำ ให้ผู้เรียนไม่สามารถเรียนได้เท่ากันหมด ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการแก้ไขตั้งแต่เริ่มต้น จะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้เนื้อหาต่อไปที่ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้จากเนื้อหาเบื้องต้นนี้ก่อน

อีกทั้งหากผู้สอนใช้วิธีการสอนเดียวกันกับผู้เรียนทุกคนโดยไม่คำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ ความพร้อมหรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้งานในวงการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง รวมไปถึงวงการการศึกษาที่มีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้สร้างสื่อเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อที่สร้างขึ้นนี้สามารถสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สามารถเลือกเวลาเรียน สถานที่เรียน เนื้อหา และรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างอิสระตามความเหมาะสมของผู้เรียนแต่ละคน จึงกล่าวได้ว่าสื่อที่สร้างโดยคอมพิวเตอร์สนับสนุนการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้เป็นอย่างดี (Shadish, et al., 2002) สื่อมัลติมีเดียเป็นการใช้คอมพิวเตอร์ผสมผสานรูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เพื่อก่อให้เกิดการรับรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น การได้ยินเสียง รวมไปถึงความสามารถในการโต้ตอบกับสื่อ ทำให้มีการนำสื่อมัลติมีเดียมาประยุกต์ใช้เป็นการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาได้ดี สื่อสามารถโต้ตอบกับปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรับทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ทันที นอกจากนี้การใช้สื่อมัลติมีเดียยังประหยัดกำลังคน เวลา และงบประมาณโดยลดความจำเป็นในการใช้ผู้สอนหรือเครื่องมือที่มีราคาแพงหรืออันตราย และเมื่อนำสื่อมัลติมีเดียนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ ทำให้สื่อสามารถเข้าถึงผู้เรียนได้ในวงกว้างมากขึ้น (ไพโรจน์ ตรีธนากุล และคณะ, 2554) จากความสำคัญดังที่กล่าวมา คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสร้างสื่อมัลติมีเดีย เรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช สำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ในรายวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ เพื่อให้ นักศึกษาได้ศึกษาด้วยตนเองเกิดความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนสามารถนำไปต่อยอดในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้ ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช สำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช สำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อนำไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการเรียนวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช ระยะเวลาดำเนินการระหว่าง เดือนสิงหาคม 2560 – กันยายน 2561 มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษาวิจัยคือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ห้อง 1 และห้อง 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบเชียงใหม่ ที่ศึกษาอยู่ใน ปีการศึกษา 2560 ระหว่างเดือนสิงหาคม 2560 – กันยายน 2561 จำนวน 160 คน ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 ห้อง 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบเชียงใหม่ ที่ศึกษาปีการศึกษา 2560 ระหว่างเดือนสิงหาคม 2560 – กันยายน 2561 จำนวน 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) สื่อมัลติมีเดียเรื่อง การสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียน 3) แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียเรื่อง การสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช

ในการผลิตสื่อมัลติมีเดียผู้วิจัยได้นำหลักการของ ADDIE MODEL มาเป็นหลักการ เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย ส่วนขั้นตอนการพัฒนา (Development) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ลงมือสร้างสื่อมัลติมีเดีย ด้วยโปรแกรม Macromedia Flash 8 และ Adobe Photoshop cs5 และบันทึกเสียงโดยใช้โปรแกรม Sound Recorder 2) นำสื่อมัลติมีเดีย ที่สร้างเสร็จสมบูรณ์แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ 3 ท่าน ประเมิน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแนะนำให้ปรับปรุงสื่อให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ผู้วิจัยได้นำสื่อมาปรับปรุงเพิ่มเติมตามคำแนะนำ 3) ขั้นตอนนำไปใช้ (Implementation) หลังจากปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงนำทดลองหาประสิทธิภาพของสื่อโดยการนำไปทดลองครั้งที่ 1 แบบหนึ่งต่อหนึ่ง จำนวน 3 คน ครั้งที่ 2 แบบกลุ่มเล็ก จำนวน 9 คน และครั้งที่ 3 แบบกลุ่มใหญ่ภาคสนาม จำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 80 คน 4) ขั้นตอนประเมินผล (Evaluation) ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียด้วยการทำแบบทดสอบ และประเมินผลความพึงพอใจในการใช้สื่อมัลติมีเดียด้วยแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อหาผลสรุปประสิทธิภาพของสื่อ ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบโดยการศึกษาหลักสูตรเนื้อหาและวิธีการสร้างแบบทดสอบ โดยวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดและจัดลำดับ ความสำคัญของเนื้อหา และกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับการวิเคราะห์

เนื้อหา สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ และออกข้อสอบปรนัยชนิดเลือกตอบแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหา และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย ได้ดำเนินการตาม ขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างคำถาม จากแบบสอบถามที่มีผู้วิจัยคนอื่น ๆ ได้สร้างขึ้น รวมถึงงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert, R., 1974)

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือสื่อมัลติมีเดียมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ดำเนินการทดลอง แบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) โดยการทดลองกับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ห้อง 2 ที่ไม่ใช่ กลุ่มทดลอง และยังไม่เคยเรียนเนื้อหาเรื่องนี้มาก่อน จำนวน 3 คน เป็นนักศึกษาที่มีผลการ เรียนอยู่ในระดับเก่ง ปานกลาง อ่อน อย่างละ 1 คน พบว่ามีข้อบกพร่องคือ สื่อมัลติมีเดียไม่มี การชี้แจงขั้นตอนการเข้าใช้งาน จึงนำข้อบกพร่องเหล่านั้นมาแก้ไข จากนั้นนำผลที่ได้มาหา ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 78.53/81.74 2) ดำเนินการทดลองแบบกลุ่มเล็ก (1:10) ผู้วิจัยนำ สื่อมัลติมีเดียไปแก้ไขปรับปรุงแล้ว นำไปทดลองกับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ห้อง 2 จำนวน 9 คน 3 กลุ่มย่อย จากกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน พบข้อบกพร่องคือ เนื้อหามีคำผิด จึงได้แก้ไขปรับปรุงเนื้อหาให้มีความถูกต้อง แล้วนำผลที่ได้จากการทดลองมาหา ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 81.38/82.29 3) ดำเนินการทดลองกลุ่มใหญ่แบบภาคสนาม ผู้วิจัยนำสื่อมัลติมีเดียที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ กับกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน จากนั้นนำ ผลที่ได้มาหาประสิทธิภาพของสื่อ E1/E2 เท่ากับ 82.73/84.28 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

การหาประสิทธิภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากสื่อมัลติมีเดีย มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำแบบทดสอบเสนอผู้เชี่ยวชาญพร้อมหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Index of Item Objective Congruence: IOC) พร้อมแก้ไขข้อผิดพลาด 2) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับ จุดประสงค์ (IOC) ตั้งแต่ .50 – 1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 พิจารณาตัดทิ้ง 3) จัดพิมพ์แบบทดสอบ แล้วนำไปทดสอบกับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ห้อง 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเชียงใหม่ จำนวน 30 คน 4) ดำเนินการวิเคราะห์ ข้อสอบ โดยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ เพื่อหาความยากง่าย (p) มีค่าอยู่ ระหว่าง .20 - .80 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ทั้งฉบับ 30 ข้อ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) เข้าพบนักศึกษา และขอความร่วมมือในการทำวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง 2) ให้นักศึกษาใช้สื่อสื่อมัลติมีเดียด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) เก็บข้อมูลโดยการให้นักศึกษาทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากสื่อมัลติมีเดีย และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย 4) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง (จริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์) ในประเด็นต่อไปนี้ 1) เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องวิจัย หรือข้อมูลที่ได้จากนักศึกษาพยาบาล และชี้แจงให้นักศึกษาที่เข้าร่วมการวิจัยทราบ 2) ประโยชน์ที่กลุ่มตัวอย่างจะได้รับจากการวิจัยที่รวมทั้งประโยชน์ต่อประชากรหลังสิ้นสุดการวิจัยมีการพัฒนาการเรียนการสอน และเป็นการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาพยาบาล 3) วิธีการที่จะเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างที่จะเชิญชวนให้เข้าร่วมวิจัย ใช้การอธิบายในชั้นเรียนชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้นักศึกษาทราบ เพื่อให้ความร่วมมือ และชี้แจงวิธีการดำเนินการวิจัยและผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย 4) วิธีการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างถือเป็นความลับ 5) การเข้าร่วมการวิจัยจะเป็นไปโดยความสมัครใจของผู้เข้าร่วมการวิจัยเท่านั้น แม้ว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยจะตัดสินใจ และแสดงเข้าร่วมการวิจัยในเบื้องต้นแล้ว ก็ยังสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยไม่ต้องบอกล่วงหน้า และไม่ต้องชี้แจงเหตุผล 6) การไม่เข้าร่วมการวิจัย หรือการถอนตัวออกจากการวิจัยก่อนจะสิ้นสุดกระบวนการ จะไม่ส่งผลเสียใด ๆ ต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย 7) การปกป้องความลับของผู้เข้าร่วมการวิจัย 8) ผู้วิจัยจะใช้รหัสแทนชื่อ - นามสกุล หรือข้อมูลอื่นที่อาจสืบค้นไปยังผู้เข้าร่วมการวิจัย 9) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมการวิจัย จะไม่ถูกเปิดเผยต่อบุคคลอื่น นอกเหนือจากคณะผู้วิจัย หรือคณะบุคคลอื่นที่มีหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินการวิจัยในคน เช่น คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของสถาบัน

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและความพึงพอใจ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการใช้สื่อมัลติมีเดีย ด้วยสถิติ Dependent Sample T - Test

จริยธรรมวิจัย ผู้วิจัยจะดำเนินการเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้เลขจริยธรรมหมายเลข BCNCT 16/2560 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2560 - 30 กันยายน 2561

กรอบแนวคิดการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียที่นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนโดยการใช้คอมพิวเตอร์ผสมผสานกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร กระบวนการทำงานของเสียง ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง ข้อความฐานข้อมูลและวีดิทัศน์เข้ามาผสมผสานรวมกัน มีการตอบโต้และปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนกับคอมพิวเตอร์ จึงทำให้มัลติมีเดียถูกนำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย ทั้งในรูปแบบสื่อที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนและให้ผู้เรียนนำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการใช้สื่อมัลติมีเดียจะช่วยส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (ทิสนา แชมมณี, 2561) ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนา 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัยซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ด้านนี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปอย่างค่อนข้างชัดเจน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เกิดจากประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา พฤติกรรมดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและความพึงพอใจในการเรียนและผลการเรียนจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ทำให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจอันเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของชีวิต จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (Rodney Skager, 1978)

ผลการวิจัย

นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 90.0 มีอายุมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 77.5 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 20.93 ปี มีเกรดเฉลี่ยสะสมปัจจุบันเท่ากับ 2.87

ประสิทธิภาพสื่อมัลติมีเดีย จากคะแนนร้อยละของการทำกิจกรรมระหว่างทดลองและค่าคะแนนร้อยละของแบบทดสอบหลังการทดลอง E1/E2 ของกลุ่มใหญ่แบบภาคสนามเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 คือ E1 มีค่าเท่ากับ 82.73 และ E2 มีค่าเท่ากับ 84.28

นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนใช้สื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช เฉลี่ยเท่ากับ 16.69 คะแนน และมีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังใช้สื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช เฉลี่ยเท่ากับ 23.63 คะแนน เมื่อทำการเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ ก่อนและหลังการใช้สื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ หลังการใช้สื่อมัลติมีเดียเพิ่มขึ้น 6.94 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.001$)

นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเขียงใหม่ มีความพึงพอใจต่อสื่อมัลติมีเดีย เรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย 3.81 คะแนน) ด้านการนำเสนอสื่อมัลติมีเดียอยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย 4.32 คะแนน) ด้านกิจกรรมอยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย 4.41 คะแนน) และในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย 4.21 คะแนน)

อภิปรายผล

สื่อมัลติมีเดียเรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวชที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.73/84.28 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงว่าสื่อมัลติมีเดียที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ เนื่องจากในขั้นตอนการผลิตสื่อได้ผ่านการตรวจสอบข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งโดยภาพรวมแล้ว ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นอยู่ในระดับมาก อีกทั้งผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเนื้อหาได้อย่างอิสระ เพราะนักศึกษามีความสนใจเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่สามารถบังคับได้ สื่อมัลติมีเดียที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนี้อาศัยหลักการออกแบบของ ฌ็องกร สงคราม โดยศึกษาหลักการออกแบบและนำมาปรับใช้ในการออกแบบเพื่อการพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย โดยในสื่อจะประกอบไปด้วยแบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 หน่วย คือ ข้อมูล การจัดการสารสนเทศ และระดับของสารสนเทศ ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ไปตามขั้นตอนได้เป็นอย่างดี (ฌ็องกร สงคราม, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนวัฒน์ ยวงทอง ที่ศึกษาการผลิตบทเรียนสื่อประสมเชิงโต้ตอบบนเว็บพบว่า ถ้าแบ่งเนื้อหาวิชาที่จะถ่ายทอดให้นักเรียนเป็นตอน ๆ ทีละน้อย เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนรับความรู้ได้ดีกว่าการให้ความรู้ครั้งละมาก ๆ นอกจากนี้รูปแบบการนำเสนอสื่อมัลติมีเดีย ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนี้ ได้จัดเนื้อหาและแบบฝึกหัดในแต่ละเรื่องให้มีความครอบคลุมและมีการจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก แบ่งเนื้อหาเป็นตอน ๆ จัดโครงสร้างอย่างเป็นระเบียบและมีความสัมพันธ์กัน ง่ายต่อการใช้งาน ซึ่งทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ตามความสามารถของแต่ละคน อีกทั้งการให้ผลย้อนกลับในทันทีก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สื่อมัลติมีเดียมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากการให้ผลย้อนกลับนั้นเป็นการเสริมแรงให้กับนักศึกษาได้ทราบผลการเรียนของตนเองทันทีที่ทำแบบทดสอบเสร็จ ทำให้เกิดความสนใจในการเรียน ตั้งใจที่จะตอบคำถามและไม่รู้สึกรู้สีก่อนหน้า การที่นักศึกษาได้ทราบความก้าวหน้าในการเรียนทำให้นักศึกษามีกำลังใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น และเกิดความรู้สึกดีหรือวันที่จะเรียน (ธนวัฒน์ ยวงทอง, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ฌ็องกร สงคราม ที่ว่าสื่อมัลติมีเดียเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ผู้เรียนสามารถนำมาศึกษาได้อย่างสะดวก ผู้เรียนสามารถควบคุมลำดับการเรียนรู้การเลือกเนื้อหาบทเรียน การทำกิจกรรมในบทเรียน การตรวจสอบความก้าวหน้า และการทดสอบ

ด้วยตนเอง สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยผู้เรียนแต่ละคนสามารถควบคุมเวลาเรียนได้ด้วยตนเองตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละคน (ณัฐกร สงคราม, 2554)

นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเชียงใหม่ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ หลังการใช้สื่อมัลติมีเดียเพิ่มขึ้น 6.94 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากสื่อมัลติมีเดียเป็นสื่อการสอนที่นำเทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามระดับความสามารถของผู้เรียน โดยการนำเสนอข้อมูลเนื้อหาองค์ความรู้ต่าง ๆ ด้วยสื่อประสมทั้งข้อความ ภาพ และเสียง สื่อมัลติมีเดียช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้เพิ่มขึ้น และการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ดังการศึกษาของ Gibbons, M. พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องการดูแลเด็กป่วยประจำวันของนักศึกษาพยาบาลภายหลังการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนสูงกว่าก่อนการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Gibbons, M., 1980)

นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีเชียงใหม่ มีความพึงพอใจต่อสื่อมัลติมีเดีย เรื่องการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางการพยาบาลจิตเวช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสื่อมัลติมีเดียเป็นสื่อที่นำเสนอข้อมูลในหลายรูปแบบโดยใช้คอมพิวเตอร์ผสมผสานกับรูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เพื่อก่อให้เกิดการรับรู้ที่หลากหลายต่อกลุ่มเป้าหมาย ทั้งด้านการมองเห็นข้อความภาพ การได้ยินเสียง หรือการโต้ตอบกับสื่อ (Driscoll, M., 1997) ทำให้ผู้เรียนสนใจและตั้งใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นว่าสื่อมีความน่าสนใจ รูปแบบการจัดลำดับหัวข้อมีความน่าสนใจและเข้าใจง่าย นอกจากนี้ในการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียในครั้งนี้ ได้วิเคราะห์ความต้องการในการใช้สื่อมัลติมีเดียจากการสนทนากลุ่มกับนักศึกษา ทำให้แนวทางในการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน นักศึกษาส่วนใหญ่จึงมีความพึงพอใจโดยรวมต่อสื่อมัลติมีเดียอยู่ในระดับมาก สื่อมัลติมีเดียเป็นการเรียนแบบอิสระ นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสื่อ นักศึกษาสามารถเลือกเรียนเนื้อหา และทบทวนเนื้อหาได้บ่อยครั้งตามที่ต้องการ เป็นวิธีการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่มีโครงสร้างอย่างเป็นระบบ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ การเรียนรู้ด้วยตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกเรียนตามเวลา สถานที่เรียน ระยะเวลาในการเรียนแต่ละบทในเนื้อหาของบทเรียน แต่จะต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของโครงสร้างในบทเรียนนั้น เพราะในแต่ละบทเรียนจะมีวิธีเรียนที่ชี้แนะไว้ในคู่มือการเรียน จึงทำให้นักศึกษามีความพึงพอใจที่ดีต่อการเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย แต่อย่างไรก็ตามสื่อมัลติมีเดียยังคงต้องมีการปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้มีคุณภาพทั้งด้าน เสียง ภาพ และ วิดีทัศน์ รวมทั้งปรับปรุงสาระเนื้อหาและเทคนิคการนำเสนอด้านคอมพิวเตอร์ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้สื่อมัลติมีเดียในการเรียนการสอนซึ่งการใช้สื่อมัลติมีเดียช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาการเรียนที่เป็นนามธรรมต้องใช้จินตนาการประสมในการเรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเรียนด้านการดูแลบุคคลที่มีปัญหาด้านความคิด อารมณ์ พฤติกรรม หากผู้เรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาอย่าส่งผลให้ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลได้ยาก **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อมัลติมีเดีย โดยนำความคิดเห็นของผู้สอนที่ต้องการผลิตสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบ และความคิดเห็นจากผู้เรียน มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อที่จะได้สื่อมัลติมีเดียที่ดีมีประสิทธิภาพ อีกทั้งรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้สื่อมัลติมีเดียมีข้อดีในการตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ และสามารถเรียนกี่ครั้งก็ได้ จึงควรนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ และควรมีสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา เพื่อที่นักศึกษาจะได้มีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรมีการศึกษาวิจัยในหัวข้อเกี่ยวกับการใช้สื่อมัลติมีเดียในการพยาบาลผู้ป่วยทางจิตเวชเพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาจส่งผลให้นักศึกษาที่จบไปเป็นพยาบาลมีสมรรถภาพด้านการดูแลผู้ป่วยทางจิตเวชดีขึ้น เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสมาคมศิษย์เก่าสาธารณสุข ปีพ.ศ. 2561 สมาคมศิษย์เก่าพยาบาลสาธารณสุข

เอกสารอ้างอิง

- ไพโรจน์ ตรีธรรณกุล และคณะ. (2554). เทคนิคการผลิตบทเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อการศึกษาทางไกลบนอินเทอร์เน็ต. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.
- ณัฐกร สงคราม. (2554). การออกแบบและพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา ขมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวัฒน์ ยวงทอง. (2554). การผลิตบทเรียนสื่อประสมเชิงโต้ตอบบนเว็บเรื่องทฤษฎีสี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Bruning, R. H. et al. (1995). Cognitive psychology and instruction. (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

- Driscoll, M. (1997). Defining Internet - Based and Web - Based Training. *Performance Improvement*, 36(4), 5-9.
- Gibbons, M. (1980). How experiential is experience - base program. *The Journal of Experiential Education*, 3(1), 11-13.
- Katherine, M. F. & Patrica, A. (2008). *Psychiatric mental health nursing*. Philadelphia: Mosby Elsevier.
- Likert, R. (1974). A method of constructing an attitude scale. *Scaling: A sourcebook for behavioural scientists*. Chicago: Aldine Publishing.
- O'Brien et.al. (2008). *An Introduction to theory and practice*. Philadelphia: Sudbury Jones and Bartett.
- Rodney Skager. (1978). *Lifelong Education and Evaluation Practice: a study on the development of a framework for designing evaluation systems at the school stage in the perspective of lifelong education*. Oxford: Pergamon Press.
- Shadish, et al. (2002). *Experimental and quasi - experimental designs for generalized causal inference*. Boston: Houghton Mifflin.
- Shives, R. (2012). *Basic concepts of psychiatric - mental health nursing*. Philadelphia: Wolters Kluwer Lippincott Williams & Wilkins.

ศาสตร์พระราชาศาสตร์แห่งแผ่นดิน ศาสตร์แห่งการก่อเกิด
“การพัฒนาชุมชน”*

SCIENCE OF THE KING SCIENCE OF LAND
THE SCIENCE OF "COMMUNITY DEVELOPMENT"

วงศ์สิริ เรืองศรี

Wongsiri Rueangsri

ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ

Chananchida Tipyan

นฤมล คำอ่อน

Naruemon Dam - orn

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: pinky_sa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติการที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชาศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชนเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเป็นตัวแทนของชุมชนเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ผู้นำชุมชน 2) ผู้นำศูนย์การเรียนรู้ 3) เกษตรกรดีเด่น 4) ประชาชนชุมชน และ 5) ประชาชนทั่วไป จำนวนทั้งหมด 10 คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปผลเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า วิธีปฏิบัติการที่เป็นเลิศของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเอง ประกอบด้วย 1) ด้านแผนแม่บทชุมชน เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการตนเองของชุมชนในการแก้ไขปัญหา 2) ด้านการบริหารจัดการ เป็นการจัดระเบียบชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านการมีส่วนร่วม หน่วยงานเข้ามาสนับสนุนเรื่องความรู้และงบประมาณ 4) ด้านเครือข่าย ร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในฐานะของ “ผู้สนับสนุน” หรือ “พี่เลี้ยง” ให้คำปรึกษาและส่งเสริม 5) ด้านกิจกรรม เน้นการผลิตสิ่งที่จำเป็นตอบสนองความต้องการของชุมชนยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาตนเองและชุมชน การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 7) ด้านภูมิปัญญา การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาผสมผสาน

* Received 9 September 2020; Revised 1 November 2020; Accepted 25 November 2020

กับเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประกอบในการจัดการเรียนรู้ 8) ด้านเทคโนโลยี ช่วยอำนวยความสะดวกในด้านการเกษตรและการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง 9) ด้านบทบาทผู้นำ เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ มีทักษะในการตัดสินใจและมีการจัดการที่ดี และ 10) ด้านองค์ความรู้ การพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ, ศาสตร์พระราชา, ศาสตร์แห่งแผ่นดิน, การพัฒนาชุมชน

Abstract

The Objectives of this research article were to Science of the King, Science of Land in community development. This research was a qualitative research use study of documents and in - depth interviews. By representing the community purposive sampling divided into 5 groups: 1) community leaders, 2) learning center leaders, 3) outstanding farmers, 4) community scholars, and 5) people general total 10 persons. By using content analysis and summarizing the overall results. The research results found that: the best practice in the management of self - management learning include: 1) Community master plan is the primary mechanism for driving community self - management in solving problems. 2) Management is the organization of the life and economy of the community by integrating and connecting creative activities. 3) Participation is agencies support knowledge and budget. 4) Networking is participating in learning exchanges as a "sponsor" or "mentor" mentoring and promoting. 5) Activities focus on producing necessary things to meet the needs of the community based on the philosophy of sufficiency economy. 6) Philosophy of sufficiency economy self and community development living according to the philosophy of sufficiency economy for the people in the community to have a better quality of life. 7) Wisdom using local wisdom combined with modern technology in learning management. 8) Technology is facilitates continuous agriculture and knowledge development. 9) Leadership roles: thinkers and analysts, have good decision - making and organizational skills. And 10) knowledge the development as a learning organization.

Keywords: Best Practice, Science of the King, Science of Land, Community Development

บทนำ

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจน สภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน ได้เน้นการผลิตด้านอุตสาหกรรม การค้า และการบริการมากขึ้น เป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นความเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ยึดความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติที่คอยอาศัยช่องทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้าไปครอบงำในระบบเศรษฐกิจ – สังคม – การเมือง เพื่อแสวงหาผลกำไรมาสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ให้กับตน (ไสว ด้านชัยวิจิตร, 2545) การพัฒนาของประเทศไทยเป็นสภาวะของการเร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นหลัก โดยนำฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มานำใช้ในการผลิตเกินความจำเป็นทำให้เกิดภาวะเสื่อมโทรมและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากมาย รวมถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ เกิดการสะสมของปัญหาต่อทุนธรรมชาติ ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยขาดความสมดุลกับสภาพแวดล้อมมากขึ้นและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) ดังนั้น จึงต้องปรับกระบวนการหรือนโยบายในการวางแผนการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนโดยมีพื้นฐานจากเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการปรับทัศนคติ ค่านิยม และวิถีชีวิตใหม่ที่คำนึงถึงดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน การเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนและต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่าง ๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ สร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างรู้เท่าทันควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม โดยพัฒนาศักยภาพและกระจายอำนาจการตัดสินใจให้ท้องถิ่นมีบทบาทสามารถรับผิดชอบในการบริหารจัดการตนเอง การบริการสาธารณะตลอดจนแก้ไขปัญหาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ และสามารถสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) เสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคงและเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการ

ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผล กระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการ นำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้อง เสริมสร้าง พื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการ รองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ในอดีตชุมชนท้องถิ่นทุกแห่งมีการช่วยเหลือตนเอง วางแผน วางระบบการทำงานด้วยตนเอง โดยใช้ความรู้และภูมิปัญญาและพยายามจัดการทุก อย่างด้วยตนเองทำให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นพื้นฐาน ของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคมระดับท้องถิ่นและตลอดระดับสากล จุดเด่นของแนว ปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุล โดยชาติสามารถทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ และการอยู่รวมกันของทุกคนในสังคม ซึ่งสามารถ นำไปใช้เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการวางแผน และการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ดังนั้น แนวคิด นี้จึงให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง รักษาความสมดุล ของทุน และทรัพยากรในมิติต่าง ๆ เน้นการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้มีความแข็งแรง ให้รู้เท่าทัน ให้มีความพร้อมที่จะออกไปแข่งขัน และให้ก้าวทันต่อโลกยุค โลกาภิวัตน์ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเน้นการปฏิบัติที่ไม่ประมาท นั่นคือ เน้นให้ ดำเนินชีวิตบน “ทางสายกลาง” ก็คือ ความพอเหมาะ พอดีไม่น้อยเกินไปไม่มากเกินไป ไม่สุดโต่งและไม่โลภมากไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินฐานะ แต่ก็ไม่ใช่ตระหนี่ถี่เหนียวหรือประหยัดจนขาด แคลน การนำหลักปรัชญานี้ไปใช้ จำด้วยหลักง่าย ๆ คือ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และมีความรู้ มีคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม ที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และจะนำไปสู่ ประโยชน์ สุขของคนไทย ซึ่งมีผลทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวสูงขึ้นและเป็นผลทำให้เกิดการ กระจายรายได้สู่ทุกภาคเศรษฐกิจให้มีสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น อีกทั้งยังช่วยลด ปัญหาทางสังคมที่ติดตามมาอีกหลายประการ จึงถือได้ว่าหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีประโยชน์สูงสุดของปวงชนชาวไทย (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2550)

คนในแต่ละชุมชนจะดำรงอยู่ได้ขึ้นอยู่กับจัดการและกระบวนการเรียนรู้ที่มีระบบ การจัดการตนเองที่ดีและเหมาะสม เพื่อสร้างระบบในการจัดการตนเองให้มีศักยภาพหรือ ความสามารถที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงพัฒนาชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นภายในชุมชน ของตนเอง โดยคนในชุมชนมีการกระทำร่วมกันและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ร่วมคิด

ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนและแก้ไขปัญหาไปสู่การพัฒนาในชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง และมีระบบของชุมชนที่จะจัดการชุมชนของตนเองได้ การรวมพลังของชุมชนเพื่อต่อรองหรือช่วยลดเงื่อนไขต่าง ๆ ได้ เพื่อให้เกิดความสามารถดำเนินการด้วยตนเองให้มากที่สุดไปสู่การแก้ไขปัญหาตามหลักของการพัฒนาการรวมพลังที่เหมาะสมในการพัฒนา จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในที่สุดประกอบกับการมีประสบการณ์ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้มากกว่า ทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่และรักษาความเข้มแข็งของตนเองไว้ได้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ชุมชนจะพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องต้องมีการสนับสนุนการจัดการตนเองให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของชุมชน ต้องเป็นหลักในการจัดการตนเอง ดังนั้น การพัฒนาการดำเนินงานชุมชนควรสร้างความเข้าใจ ความตระหนักที่ก่อให้เกิดความรวมกลุ่ม ความเสียสละ เสริมสร้างความเข้มแข็งจากพลังของชาวบ้านและแกนนำที่มุ่งมั่นที่จะทำเพื่อความกินดีอยู่ดีของส่วนรวม การเรียนรู้ภายในชุมชนเกิดจากวิถีการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญาที่สั่งสมของคนในชุมชน เกิดการรับรู้ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละคน ความแตกต่างระหว่างบุคคลส่งผลให้ผู้เรียนมีวิธีการของตนเอง อันเกิดจากสภาวะแวดล้อม บุคลิกภาพ อารมณ์และสังคมของแต่ละบุคคล (Gagne, 2019) สิ่งที่คุณเรียนได้รับการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องทั้งในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการในการเรียนรู้เอง (ปรัชญนันท์ นิลสุข, 2545) มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนและบุคคลในชุมชน เช่น ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีผลให้เกิดการหมุนเวียน ข่าวสารข้อมูลระหว่างกลุ่มบุคคลในชุมชนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และให้บริการด้านหลักสูตร สื่อ กิจกรรม การเรียนการสอน วิทยากร ข่าวสารข้อมูล เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางความรู้ให้กับชุมชน การจัดการความรู้ ประสบการณ์และภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตของผู้คนในภาคการเกษตรหรือการดำรงชีวิตที่ต้องพึ่งพิงระบบนิเวศธรรมชาติและระบบความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมในฐานะปัจจัยในการผลิตที่มีความสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2550) โดยสามารถสรุปปัญหาของชุมชน ดังนี้

1. ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้
3. ปัญหาหนี้สินและขาดสภาพคล่อง
4. ปัญหาราคาพืชผลผลิตราคาตกต่ำ
5. ปัญหาการว่างงาน

จากปัญหาต่าง ๆ ในปัจจุบัน เนื่องจากคนในชุมชนประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร และหัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาชั้นประถมหรือไม่มีการศึกษา แต่ความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ของชั้นรายได้มากขึ้น นอกเหนือจากความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างบุคคลที่เพิ่มมากขึ้นแล้ว ความไม่เท่าเทียมของรายได้ที่กระจายระหว่างภูมิภาคก็เพิ่ม

มากขึ้นด้วย เช่น ปัญหาความยากจนที่มีผลสืบเนื่องมาจากสภาพดินฟ้าอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตทางเกษตรกรรมตกต่ำ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดิน ศาสตร์แห่งการก่อเกิด “การพัฒนาชุมชน” เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพ และมีการจัดการตนเองในชุมชนให้มีความเข้มแข็งเกิดความยั่งยืนพึ่งตนเองได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติการที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดิน ศาสตร์แห่งการก่อเกิด “การพัฒนาชุมชน” เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติการที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน โดยเป็นตัวแทนของชุมชนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์พระราชา ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีผลงานดีเด่นเป็นที่รู้จักและยอมรับของชุมชน เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ผู้นำชุมชน 2) ผู้นำศูนย์การเรียนรู้ 3) เกษตรกรดีเด่น 4) ปราชญ์ชุมชน และ 5) ประชาชนทั่วไป จำนวนทั้งหมด 10 คน

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์พระราชา โดยศึกษาจากแนวคิด และทฤษฎี หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความในวารสารของต่างประเทศและประเทศชเรกอบด้วย ศาสตร์พระราชา การจัดการเรียนรู้ การจัดการตนเอง วิธีปฏิบัติการที่เป็นเลิศ และการพัฒนาชุมชน

1.3 ด้านสถานที่ คือ ชุมชนบ้านขุนทะเล ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้การศึกษาเอกสาร และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสตร์พระราชา จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่ม

ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำราศาสตร์พระราชา 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน และ 3) ข้อเสนอแนะ

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร และตำราศาสตร์พระราชา ระยะที่ 2 ศึกษาการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน และระยะที่ 3 ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชนโดยการตรวจสอบสามเส้าเป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์ถ้อยคำด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่ และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน พบว่า วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองในการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย

1. ด้านแผนแม่บทชุมชน การใช้แผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและหนุนเสริมในการจัดกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้เอื้อกับชุมชนและรู้จักการจัดการตัวเองได้ หรือเรียกว่า “แผนชีวิตชุมชน” มีการนำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่มีแนวทางหรือหลักการเพื่อเป็นทิศทางกำหนดการดำเนินการของชุมชนควบคู่กับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปด้วยกัน นำไปสู่ “ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเอง” การสร้างจิตสำนึกใหม่เปลี่ยนวิธีคิด เกิดความสามัคคี ร่วมกันแก้ไขปัญหาสังคม และลดปัญหาความยากจนของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นโยบายต้องสอดคล้องกับวิถีชุมชน และตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จากทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ และนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “แผนแม่บท เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการตนเองของชุมชนที่สามารถสร้างแผนชุมชนขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการ

ต่อสู้กับปัญหา จนนำไปสู่การสร้างโอกาสให้กับคนในชุมชน พัฒนาชุมชน” (ผู้นำชุมชนท่านที่ 2, 2562)

2. ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการใช้ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับผู้ที่สนใจในชุมชนมาร่วมกันลงหุ้นร่วมทุนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน เป็นการจัดระเบียบชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรม เป็นระบบและเกื้อกูลกันได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นธรรม และพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการจัดการในแต่ละด้าน เช่น 1) คน คือ กระบวนการจัดการความรู้ของคนในชุมชน เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เกิดจากการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนการศึกษาทดลองลงมือปฏิบัติ 2) ทรัพยากร การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบในเรื่องทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งการดูแล การอนุรักษ์ และการแบ่งใช้อย่างฉลาด 3) งบประมาณ เพื่อสร้างแหล่งทุนให้เกิดขึ้นเองในชุมชน โดยเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนจากการสร้างสรรค์จากต้นทุนที่มีในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น และ 4) สถานที่/อุปกรณ์ จากพื้นที่ที่อยู่อาศัยแบ่งส่นปันส่วนเป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยอาศัยภูมิปัญญาเป็นนวัตกรรมทางความคิดและสร้างสรรค์เป็นเทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การวางแผนจัดการพื้นที่ เป็นอีกแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นและสร้างความเปลี่ยนแปลงให้ภาคเกษตร การวางแผนจัดการพื้นที่หรือโซนนิ่งพื้นที่เพาะปลูกให้เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์และความต้องการของตลาดจะทำให้ประเทศไทยมั่นคง เกษตรกรร่ำรวย” (เกษตรกรดีเด่นท่านที่ 2, 2562)

3. ด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนมีระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีความรัก สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกัน สมาชิกมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมการเรียนรู้ ยกตัวอย่างเช่น ศูนย์การเรียนรู้ ได้ร่วมมือกับคนในชุมชน ได้ตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกองทุนหมู่บ้าน กองทุนแม่ ซึ่งมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาให้การสนับสนุนในเรื่องของความรู้ในด้านการดำเนินการของกลุ่ม เพื่อให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็งด้านเงินทุนชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ การถ่ายทอดความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีวิทยากรผู้มั่งคั่งความรู้ประจำศูนย์การเรียนรู้ รวมถึงวิทยากรเฉพาะทาง จากปราชญ์ชาวบ้านและหน่วยงานต่าง ๆ คือ หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน มาร่วมถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การเพิ่มมูลค่าให้สินค้าเกษตร ด้วยการแปรรูป การสร้างแบรนด์อาหารและการสร้างสรรค์นวัตกรรม รวมถึงการแปรรูปสินค้าเกษตรซึ่งจะช่วยเสริมศักยภาพสินค้าเกษตรให้ไปไกลถึงระดับโลก ทั้งนี้เกิดจากการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยซึ่งมีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและภาคเอกชนซึ่งมีความสามารถทางการตลาดและการสร้างแบรนด์ควรร่วมมือกันเพื่อเสริมศักยภาพให้กับสินค้าเกษตร” (ผู้นำชุมชนท่านที่ 1, 2562)

4. ด้านเครือข่าย การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เป็นหัวใจของการพัฒนาในทุกเรื่องทุกด้าน ซึ่งการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาจึงต้องเตรียมคน ความรู้ ทรัพยากร คนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้เพราะในชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องทำในวิถีชีวิตหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ความรู้ที่มีในชุมชนก็ไม่หลากหลาย จึงใช้ระบบเครือข่ายเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการความรู้ เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในฐานะของ “ผู้สนับสนุน” หรือ “พี่เลี้ยง” คอยให้คำปรึกษา และช่วยเสริมในส่วนที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ หรือไม่รู้ เช่น เทคนิคความรู้ใหม่ ๆ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การรวมกลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นในชุมชนจนสามารถพัฒนาเป็น “ภาคประชาชน” ของเกษตรกร ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดกระบวนการต่อสู้ของภาคประชาชนการเปลี่ยนแนวคิดจากการมอง “มูลค่า” เป็น “คุณค่า” จนกระทั่งสร้างรายได้แก่คนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ และรู้ถึงกระบวนการจัดการตนเองให้ชุมชนเข้มแข็ง” (ประชาชนทั่วไปท่านที่ 1, 2562)

5. ด้านกิจกรรม กิจกรรมเน้นการผลิตสิ่งที่จำเป็นตอบสนองความต้องการของชุมชนยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีกิจกรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) การลดรายจ่าย เช่น การจัดทำปุ๋ยหมัก/ชีวภาพ 2) การเพิ่มรายได้ โดยมีอาชีพเสริมซึ่งปลูกผัก และเลี้ยงหมู วัว ไก่ ปลา เพื่อบริโภคและหากผลผลิตเหลือก็จะจำหน่าย 3) การประหยัด เช่น การทำบัญชีครัวเรือน 4) การเรียนรู้ มีการถ่ายทอดความรู้หลังจากอบรมให้ชาวบ้านรู้ และมีการใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน 5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และ 6) การเอื้ออารีต่อกัน โดยส่งเสริมความสัมพันธ์กัน เช่น รวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การรวมตัวกันเพื่อทำการเกษตรที่ให้ผลผลิตดี และผลิตยางพาราตรงกับความต้องการของตลาด ลดต้นทุนการผลิตรวมถึงการสร้างอาชีพรองและอาชีพเสริมแก่คนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ โดยนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติ” (ประชาชนทั่วไปท่านที่ 2, 2562)

6. ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาตนเองและชุมชน การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีอาชีพ มีรายได้ มีความสุข ด้านชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ไม่ละทิ้งท้องถิ่นของตนเองและเกิดความรักความผูกพันในชุมชน เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชสมุนไพร การทำเตาแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ และการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ ยังมีงานประดิษฐ์ งานศิลปะ การแปรรูป และงานหัตถกรรมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การจัดการเรียนรู้ด้านการพัฒนาองค์ความรู้/เนื้อหาความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องเหมาะสมกับชีวิตโดยภาพรวมคนส่วนใหญ่ในชุมชนได้นำความรู้ และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตจัดกระบวนการให้ความรู้เพื่อส่งเสริมการลดและเลิกอบายมุข และจัดกิจกรรม

สร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของ” (เกษตรกรดีเด่นท่านที่ 1, 2562)

7. ด้านภูมิปัญญา ภูมิปัญญาเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน กล่าวได้ว่า นำภูมิปัญญามาสร้างเป็นนวัตกรรมเป็นเทคโนโลยีในด้านการเกษตรได้ จากประสบการณ์ที่สั่งสมเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นได้นำมาใช้ในการพัฒนาการเกษตรในชุมชนของตนเอง จึงได้ร่วมกันจัดตั้งพื้นที่ดังกล่าวเป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประกอบในการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเองด้านปัจจัยสี่เป็นการใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ผู้รู้ และทรัพยากรที่มีในชุมชนท้องถิ่น เพื่อดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรและการนวดแผนไทย ทอผ้า ตัดเย็บเครื่องนุ่งห่มและผลิตอาหาร ด้วยความรู้ ทักษะ ฝีมือ และแรงงานในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ปัจจัยที่จะทำให้เศรษฐกิจพอเพียง ประสบความสำเร็จต้องมี 3 ข คือ ชอบในสิ่งที่จะทำ เชื่อในสิ่งที่ชอบ และช่วยเหลือคนอื่น ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้พึ่งตนเองเป็นหลัก เมื่อพึ่งตนเองได้แล้วทุกอย่างไม่มีปัญหา ส่วนองค์ความรู้หรือการกระทำทั้งหมดต้องควบคุมด้วยปัญญา โดยการนำภูมิปัญญามาใช้ในการสร้างกิจกรรมเพราะภูมิปัญญาเกิดจากพื้นฐานของความเชื่อ” (ปราชญ์ชุมชนท่านที่ 1, 2562)

8. ด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีเกิดจากความคิดสร้างสรรค์การนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในกิจการต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ในอุตสาหกรรม หรือนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ การนำเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกในด้านการเกษตร เทคโนโลยีเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการสนับสนุนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้แก่ เรื่องหลักสูตร แผนแม่บท เทคโนโลยี วิทยากร และงบประมาณ นอกจากนี้ยังใช้เทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการสนับสนุนพันธุ์พืช ด้านการขยายผลผลิต ด้านการแปรรูปผลผลิต (บางประเภท) และด้านการตลาด ที่มีความทันสมัยและมีสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ครบทุกด้าน จนเรียกได้ว่าเป็น “ศูนย์เกษตรครบวงจร” ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “หากสามารถนำนวัตกรรมการจัดการน้ำมาช่วยวางแผนการทำการเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ก็จะช่วยแก้ปัญหาได้ เช่น ปัจจุบันมีการพัฒนาอุปกรณ์วัดระดับน้ำโดยใช้ IOT มีชิปโทรศัพท์ และพลังงานลม เพื่อสื่อสารให้รู้ถึงระดับน้ำในพื้นที่เกษตรต่าง ๆ สามารถบริหารจัดการน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ หรือการรดน้ำระบบอัตโนมัติโดยการตั้งเวลาทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้” (ผู้นำศูนย์การเรียนรู้ท่านที่ 2, 2562)

9. ด้านบทบาทผู้นำ ปัจจัย/เงื่อนไข ที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จ พบว่า ผู้นำ และเป็นทั้งปราชญ์ให้ความสนใจในการรวมกลุ่มของคนในชุมชน เพื่อสร้างความสุข บรรเทาความทุกข์ ช่วยเหลือคนในชุมชนให้แต่ละครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ยังมีความรู้ ความสามารถในการบุกเบิกการเกษตรที่สวนทาง มุ่งเน้นให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ

คำสัมภาษณ์ที่ว่า “บทบาทผู้นำนั้นเป็นส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงนั้น ควรเป็นนักคิด นักวิเคราะห์แล้ว ยังต้องมีทักษะในเรื่องต่อไปนี้เป็นทักษะในการตัดสินใจ ต้องมีการจัดการที่ดี มีทีมงานที่แข็งแกร่ง มีข้อมูลที่ถูกต้องมากพอและทันสมัย ทักษะในการแก้ไขปัญหา ทักษะในการสร้างทีมงานและต้องมีศิลปะในการครองใจคน เป็นนักประสานความเข้าใจ” (ผู้นำศูนย์การเรียนรู้ท่านที่ 1, 2562)

10. ด้านองค์ความรู้ การใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ผู้รู้ และทรัพยากรที่มีในชุมชนท้องถิ่น เพื่อดูแลคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี เช่น ด้านสุขภาพ ด้านสมุนไพรและผลิตอาหาร ด้วยความรู้ ทักษะ ฝีมือ และแรงงานในครัวเรือน การรับรู้ของข้อมูลข่าวสารจากผู้นำและจากสมาชิกด้วยกัน ส่วนในด้านช่องทางสื่อสารจากวิทยุ โทรศัพท์ หอกระจายข่าวและข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ปัจจัยที่จะทำให้เศรษฐกิจพอเพียง ประสบความสำเร็จต้องมี 3 ข คือ ชอบในสิ่งที่จะทำ เชื่อในสิ่งที่ชอบ และช่วยเหลือคนอื่น ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้พึ่งตนเองเป็นหลัก ส่วนองค์ความรู้หรือการกระทำทั้งหมดต้องควบคุมด้วยปัญญา ความรู้ที่อยู่บนพื้นฐานของคำว่าพอ และรู้เท่าทันโลก ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เพราะวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของทักษะในองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้จากวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของคนอื่น แล้วนำไปเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้” (ปราชญ์ชุมชนท่านที่ 2, 2562)

อภิปรายผล

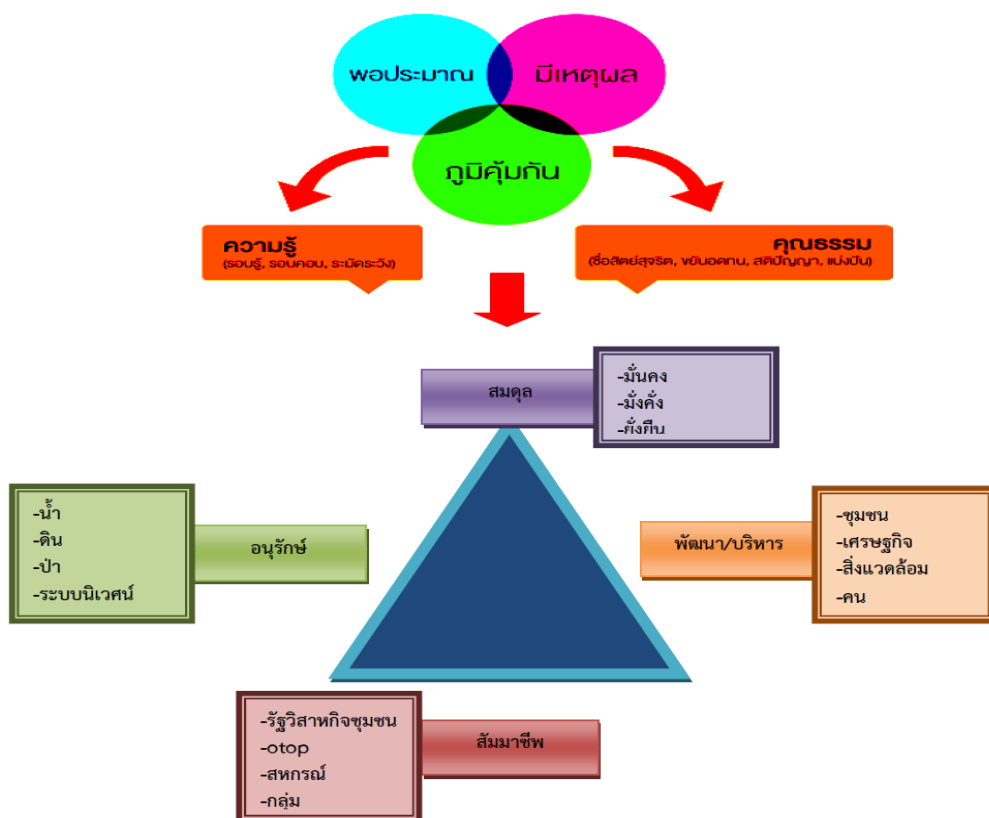
จากการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน เห็นได้ว่าวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ต่อการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชาในการพัฒนาชุมชน มีการบริหารจัดการมุ่งเน้นตามความต้องการและความจำเป็นของชุมชนโดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ โดยอาศัยแผนชุมชนเป็นหลักเห็น วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ คือ ทุกคนมีส่วนร่วมกันในการจัดตั้งนโยบายมีระบบการจัดการตนเองที่ดีและพึ่งพาตนเองได้ โดยการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการ มีความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือกัน ประกอบกับการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทั้งภาครัฐและเอกชน ในฐานะของ “ผู้สนับสนุน” หรือ “พี่เลี้ยง” คอยให้คำปรึกษา และปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้ต่อยอดความรู้และภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ สร้างให้ก่อเกิดคุณค่า และประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์เป็นมูลค่า เพื่อก่อให้เกิดรายได้ให้คนในชุมชนอยู่อย่าง “เข้าถึง เข้าใจ พัฒนา” เพื่อการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองและเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาผู้รู้และทรัพยากรที่มี

ในชุมชนท้องถิ่นเพื่อดูแลคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีการวางแผนภูมิปัญญาให้สูญหาย โดยการอนุรักษ์ฟื้นฟูการนำมาประยุกต์ใช้กิจกรรม และนำเทคโนโลยีทางการเกษตรหรือเทคโนโลยีอื่น ๆ มาถ่ายทอดความรู้และมีการร่วมมือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดในชุมชนและสถานศึกษาถึงการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นมาใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระเดช จีแดง กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ได้แก่ 1) ผู้นำ มีภาวะผู้นำโดดเด่นในด้านขีดความสามารถของผู้นำ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การมีจุดยืนทางความคิด วิถีคิด เห็นคุณค่าและพลังในการพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเองสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมุ่งมั่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างชัดเจน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชน การสร้างพลังการทำงานเป็นทีม สร้างคนดี คนเก่ง คนมีความสามารถ สร้างผู้นำในชุมชน ประสานผนึกกำลังร่วมคิดร่วมทำ 3) การมีทุนทางสังคมในมิติต่าง ๆ ความสัมพันธ์เกื้อกูลภายในชุมชน ความรักสามัคคี ผูกพันกัน สานสัมพันธ์กันในระบบอาวุโส ภูมิปัญญาชาวบ้าน เก่งคิด เก่งทำ เห็นผลได้ในทางปฏิบัติ 4) ทุนทางเศรษฐกิจ สามารถพึ่งตนเองได้ มีการรวมกลุ่มทางอาชีพ นำภูมิปัญญาเพิ่มมูลค่าผลผลิต (แปรรูป) ลดปัญหาการว่างงาน สร้างรายได้ ชุมชนปลอดหนี้ สังคมมีความสุข และ 5) เป็นปัจจัยที่ประกันว่าชุมชนสำเร็จ เป็นชุมชนเข้มแข็ง แต่ไม่ใช่ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง (จิระเดช จีแดง, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากองค์ความรู้ใหม่สรุปได้ว่า การจัดการตนเองเป็นการที่ประชาชนในชุมชนร่วมในการตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนา การจัดสรรทรัพยากร การบริหารจัดการชุมชนในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุขภาวะทางร่างกาย จิตใจ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ระบบจัดการตนเองให้ยั่งยืนเป็นการสร้างต้นแบบวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตสำนึก รู้เป้าหมาย เชื่อมมั่นวิถีพลังชุมชน บริหารจัดการและการสร้างความสัมพันธ์กับภาคีเครือข่าย การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยวิถีปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนที่เข้มแข็งจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน มีกิจกรรมที่เป็นองค์กรรวมกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกันของคนในชุมชนด้วยทุนทางทรัพยากรและศักยภาพของชุมชน มีการผลิต

เพื่อเลี้ยงตัวเองอย่างพอเพียง พึ่งพาตนเองได้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกชุมชนบนพื้นฐานการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านวิถีปฏิบัติการที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน การจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชาที่ยั่งยืนได้นั้น คือ การสร้างเครือข่าย เป็นการสร้างกระบวนการทำงานเป็นทีมของเครือข่ายภาคประชาชน สามารถจำแนกเป็น 2 ระดับใหญ่ ๆ คือ ระดับแรกเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดการตัวเองของชุมชน และระดับที่ 2 เป็นการสร้างโอกาส สร้างศักยภาพของเครือข่ายและขยายกลุ่มองค์กรชุมชน ไปยังเครือข่ายอื่น ๆ จนถึงระดับจังหวัดและระดับประเทศที่เชื่อมโยงกัน การรวมตัวของภาคประชาชนเหล่านี้เป็นพลังที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชุมชนสังคม โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การเรียนรู้ การสืบทอด ภูมิปัญญาและการปรับตัวของชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและการพัฒนาประเทศ โดยเครือข่ายการกำหนดความเป็นเครือข่ายผ่านกิจกรรม ฐานอาชีพและกระบวนการเชื่อมโยง เช่น เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายอุตสาหกรรมชุมชน เครือข่ายวิทย์ชุมชน เป็นต้น องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเหล่านี้ มีกิจกรรมและความต่อเนื่องบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการทำงานส่วนใหญ่จึงเป็นไปเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การจัดการทรัพยากรในชุมชน และการทำงานร่วมกับภาครัฐ ซึ่งเป็นรากฐานให้เกิดแนวร่วมในระดับที่สูงขึ้นไป เช่น การเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพในระดับตำบล และการเข้าร่วมเป็นภาคประชาชนสังคมระดับจังหวัด กระบวนการเครือข่ายภาคประชาชนนั้นนับว่ามีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะว่าเป็นพลังของแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** คือ การศึกษาระบบการผลิตเพื่อการเพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย เพื่อพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน และการศึกษารวบรวมภูมิปัญญาที่สำคัญของชุมชนเพื่อการเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาที่มีให้สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับชุมชนภาคใต้ตอนบน และได้ต่อยอดจากข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- เกษตรกรดีเด่นท่านที่ 1. (24 พฤษภาคม 2562). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน. (วงษ์สิริ เรืองศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- เกษตรกรดีเด่นท่านที่ 2. (24 พฤษภาคม 2562). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน. (วงษ์สิริ เรืองศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไสว ด่านชัยวิจิตร. (2545). วิจิตรการเมืองโลกในยุคอาณานิคมแบบใหม่ (โลกาภิวัตน์). จุลสารชุมชนทางออกไทย, 8(2), 1-25.
- จิรเดช จีแดง. (2557). ศักยภาพของชุมชนเข้มแข็ง: การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีบ้านวังป่อง ตำบลเมืองแก้ว และบ้านท่าวังทอง ตำบลริมใต้ อำเภอแม่ริน จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ประชาชนทั่วไปท่านที่ 1. (24 พฤษภาคม 2562). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน. (วงษ์สิริ เรืองศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ประชาชนทั่วไปท่านที่ 2. (24 พฤษภาคม 2562). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน. (วงษ์สิริ เรืองศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2545). กระบวนการเรียนรู้ การเชื่อมโยงและรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การแก้ปัญหา และการถ่ายโยงการเรียนรู้. วารสารวิทยบริการ, 13(1), 19-30.
- ปราชญ์ชุมชนท่านที่ 1. (24 พฤษภาคม 2562). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน. (วงษ์สิริ เรืองศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ปราชญ์ชุมชนท่านที่ 2. (24 พฤษภาคม 2562). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน. (วงษ์สิริ เรืองศรี, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้นำชุมชนท่านที่ 1. (24 พฤษภาคม 2562). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน. (วงศ์สิริ เรื่องศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้นำชุมชนท่านที่ 2. (24 พฤษภาคม 2562). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน. (วงศ์สิริ เรื่องศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้นำศูนย์การเรียนรู้ท่านที่ 1. (24 พฤษภาคม 2562). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน. (วงศ์สิริ เรื่องศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้นำศูนย์การเรียนรู้ท่านที่ 2. (24 พฤษภาคม 2562). วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชา ศาสตร์แห่งแผ่นดินในการพัฒนาชุมชน. (วงศ์สิริ เรื่องศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). ความมั่นคงทางสังคมหรือหลักประกันทางสังคมปี พ.ศ. 2553. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2562 จาก http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน กปร.
- อภิชัย พันธเสน. (2550). เศรษฐกิจพอเพียง. รายงานการวิจัยโครงการสังเคราะห์งานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Gagne. (2019). Condition of Learning. Retrieved May 9, 2019, from <http://uthailand.wordpress.com/gagne>

แนวทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พระนครศรีอยุธยาเขต 2*

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR INFORMATION TECHNOLOGY
MANAGEMENT (IT MANAGEMENT) IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS
UNDER THE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

ชชนก มั่นประสงค์

Chatchanok Monprasong

ธีระวัฒน์ มอนโรตอง

Teerawat Montaisong

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

E-mail: vakilloss@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา การวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 จำนวน 133 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 ท่าน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวางแผน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ คือ ด้านการปรับปรุง 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา มี 4 ด้าน 14 แนวทาง ดังนี้ 2.1) ด้านการวางแผนการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ มี 3 แนวทาง เช่น ต้องวิเคราะห์ความต้องการในปีที่ผ่านมา ทำเป็นแผนปฏิบัติงานใหม่ ให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

* Received 10 September 2020; Revised 2 November 2020; Accepted 25 November 2020

2.2) ด้าน การดำเนินการการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ มี 5 แนวทาง เช่น ต้องทำแผนขอจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนา มีการดำเนินการตามแผนแบ่งเป็นระยะ ๆ 2.3) ด้านการประเมินผลการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ มี 3 แนวทาง เช่น ต้องทำการทบทวนหลังการดำเนินงาน นำมาร่วมกันวิเคราะห์ หาจุดบกพร่องเพื่อแก้ไข 2.4) ด้านการปรับปรุงการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ มี 3 แนวทาง เช่น ต้องวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางพัฒนา จากนั้นคัดเลือกบุคลากรภายใน ที่มีความสามารถมาปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การบริหาร, เทคโนโลยีในสถานศึกษา

Abstract

This research objectives of this study are: 1) To study the current situation of information technology management in educational institutions 2) To study the guideline for the development of information technology management in educational institutions. The methodology of this research can be separated into two stages: 1) Study the information technology management process of educational institution executives. The sample group consists of 133 educational institution executives from institutions which were selected through stratified sampling. Questionnaires, which have a Reliable Coefficient Value of 0.98, are used as the tool for this stage. Statistics tools used in this process are percentage, mean values, and standard deviation. 2) Studying the guideline for the development of information technology management in educational institutions. There are five main informants who were selected specifically for this stage. The tool used in this stage is a semi - structured interview with content analysis. The results of this research concludes that 1) The condition of information technology management in educational institutions is on the highest level (overall). And when analyzed in different categories, it was found that the category with the highest value is Planning, while the category with the lowest value is Development of information 2) technology management in educational institutions when analyzed through its 4 categories, have 14 guidelines including: 2.1) Planning information technology management has 3 guidelines, for example – Educational institutions must analyze in the prior year to incorporate in its new operational plans to achieve its goals. 2.2) Operations has 5 guidelines, for example – Educational institutions must create a plan to request development

budget with phases of operations. 2.3) Information technology management assessment has 3 guidelines, for example – Educational institutions must conduct After Action Review (AAR) to use in SWORD analysis in order to seek for issues for further development. 2.4) Development of information technology management has 3 guidelines, for example – Educational institutions must analyze and study the development guidelines to select qualified internal personnel as a specialist to scrutinize and develop its information technology services.

Keywords: Development Guidelines, Management, Technology in Educational Institutions

บทนำ

นวัตกรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน (Disruptive Technology) ทั่วโลกที่ต้องเผชิญกับเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันมากมาย ทั้งด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเดินทาง การใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารและการจัดการการทำงาน เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องในชีวิตประจำวัน ดังนั้นเยาวชนรุ่นใหม่จึงควรเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้รู้เท่าทันและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและประเทศต่อไป ซึ่งเป็นบทบาทของการศึกษาที่ต้องพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะและความรู้ในเรื่องดังกล่าว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นสิ่งที่ต้องนำมาใช้ ในการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน เพราะสถานศึกษาต้อง บริหารจัดการให้มีคุณภาพและทันสมัย ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือในการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมการจัดการเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ แบบเรียน งานการเรียนการสอน งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และงานประชุมและพัฒนาทางวิชาการ ซึ่งในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ ดิจิตอลเทคโนโลยี (Digital Technology) เข้ามามีบทบาทอย่างมากกับชีวิตของเราทุกคนไม่ว่าแม้แต่ตัวนักเรียนเอง สิ่งเหล่านี้มีผลต่อนักเรียนในทุก ๆ แง่มุม ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเรื่องพัฒนาการเรียนรู้อะไรต่าง ๆ รอบตัว เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559)

จากที่ที่กล่าวมา จะเห็นว่า สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก เทคโนโลยีจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา ส่งผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาคนและสังคมเนื่องจากเทคโนโลยีในปัจจุบันเอื้อต่อการจัด

การศึกษาทุกระบบรวมทั้งการประยุกต์ใช้งานกิจกรรมสนับสนุนการศึกษาอื่น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ในสถานศึกษา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่เข้ามาช่วยในการจัดการการศึกษา การศึกษาทั้งในระดับท้องถิ่น และในระดับระดับ จะมียระบบ สารสนเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการแข่งขันกันอย่างมา การมีระบบสารสนเทศที่ดี จะช่วยให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพิ่มขึ้น จึงต้องเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานจากที่เคยปฏิบัติแบบเดิม ๆ เข้าสู่การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้แก่เยาวชน ในท้องถิ่น เปิดทำการสอน 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น จากการศึกษาการดำเนินงานทางด้านการบริหารงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 พบว่า สถานศึกษาบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่มีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย เช่น การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย ซึ่งนักเรียนในทุกระดับชั้น มีความจำเป็นต้องเข้าถึงข้อมูลเรียนรู้โลกกว้าง อีกทั้งบุคลากรที่ต้องเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน การใช้ข้อมูลสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็น เช่น การจัดทำระบบฐานข้อมูลนักเรียนในทุกระดับที่มีความจำเป็นต้องเข้าถึง และระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาผลกระทบที่สามารถพบเห็นได้ เช่น เมื่อต้องการเข้าถึงข้อมูลนักเรียน ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา ก็เข้าถึงได้อย่างล่าช้าเป็นอย่างมาก การปฏิบัติงานของบุคลากรกระทำได้อย่างล่าช้า ทั้งนี้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังขาดความเข้าใจและทักษะเข้าถึงการใช้สื่อ ICT มาบูรณาการในการจัด การเรียนการสอน การทำงาน และการบริหารงานวิชาการประกอบกับมีจำนวนบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางงานวิชาการไม่เพียงพอ บุคลากรที่มีอยู่มีความรู้ความชำนาญในด้านการใช้น้อย ไม่เห็นความสำคัญกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงส่งผลให้ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของโรงเรียนยังไม่ทัดเทียมสากล การสื่อสารบางครั้งผิดพลาด และไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน (นพคุณ ลักขณาวิเชียร, 2563)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารภารกิจต่าง ๆ ในสถานศึกษา อันจะส่งผล

ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา เป็นการศึกษาถึงลักษณะสภาพความเป็นอยู่หรือปรากฏการณ์หนึ่ง เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริง เพื่อการวางแผน และปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 จำนวน 133 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (กาญจนา เอียดสุข, 2560) จากนั้นนำมาทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) (สุวิมล ตรีภานันท์, 2557) เพื่อหากลุ่มตัวอย่าง

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1.3.1 ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

1.3.2 ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ตามวงจรเดมมิง (Deming Cycle) (สุธาสนี โพธิจันทร์, 2562) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) (บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, 2556) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

1.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง จำนวน 40 ข้อ ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) จำนวน 9 ข้อ 2) การลงมือทำ (Do) จำนวน 10 ข้อ 3) การตรวจสอบประเมินผล (Check) จำนวน 11 ข้อ

4) การปรับปรุง (Act) จำนวน 10 ข้อ นำเสนอที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณา ปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) (สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงศ์, 2551) นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต 2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค และทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรของการวิจัยต่อไป

1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานเพื่อขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมนำส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ส่งไปมีจำนวนทั้งสิ้น 133 ฉบับ ได้กลับมา 133 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินการนำแบบสอบถามที่รวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วย โปรแกรมสำเร็จรูปคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาลงเลขที่ ตัดตารางลงคะแนนรายชื่อให้ตรงกับเลขที่ของฉบับ วิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะของประชากร วิเคราะห์ระดับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศใน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รายข้อ รายด้าน และภาพรวม

2. ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน จำนวน 5 ท่าน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นแบบลักษณะคำถามปลายเปิดและมีการกำหนดหัวข้อศึกษาล่วงหน้าโดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา โดยผู้วิจัยนำประเด็นหลักที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด ที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นรายบุคคล เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารในสถานศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารในสถานศึกษา สรุปผลเป็น

ความเรียงที่รวบรวมข้อมูลที่อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกันไว้ในที่เดียวกัน แล้วประมวลผล สรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารในสถานศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการวางแผนการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการการปรับปรุง การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการกำหนดแนวทาง และวิธีการปฏิบัติงาน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไว้ล่วงหน้า

1.2 ด้านการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามอบหมายงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้บุคลากรตรงตามความสามารถและความถนัด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.3 ด้านการตรวจสอบประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีการตรวจสอบข้อมูล และเครือข่ายเทคโนโลยีให้ทันสมัยอยู่เสมอ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือสถานศึกษามีการรายงานสรุปผลการดำเนินงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศที่ชัดเจน

1.4 ด้านการปรับปรุง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษาจัดลำดับความสำคัญของสภาพปัญหา อุปสรรคที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการจัดทำสถิติข้อมูล และรายงานสรุปผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนาและปรับปรุงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. ผลการศึกษานำทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน มีดังต่อไปนี้

2.1 ด้านที่ 1 การวางแผน สถานศึกษา ต้องวิเคราะห์ความต้องการเทคโนโลยีสารสนเทศ ในในรอบปีที่ผ่านมา นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติงานใหม่ ให้บรรลุเป้าหมายวิสัยทัศน์ นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เตรียมพร้อมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ พัฒนาความรู้ ทักษะ จากตัวผู้บริหารเอง ต่อไปจนถึงบุคลากรในส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษา ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การศึกษาดูงาน การอบรมพัฒนา เป็นต้น

2.2 ด้านที่ 2 การดำเนินการ สถานศึกษาต้องทำการวิเคราะห์ความต้องการ ความเสี่ยง ความคุ้มค่า ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดลำดับเรื่องที่มีความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนา ทำแผนขอจัดสรรงบประมาณ โดยมีการดำเนินการตามแผน แบ่งเป็นระยะ ๆ ในส่วนงบประมาณ ที่ถูกจัดสรรมายังสถานศึกษามีอย่างจำกัด ไม่เพียงพอ สถานศึกษาควรติดต่อหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อขอการสนับสนุน และต้องบริหารจัดการสินทรัพย์ที่มีอยู่ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาให้ คุ้มค่า หรือก่อให้เกิดรายได้

2.3 ด้านที่ 3 การตรวจสอบประเมินผล สถานศึกษาต้องกำหนดปฏิทินดำเนินงาน จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ทำการทบทวนหลังการดำเนินงาน (AAR = After Action Review) ทุกครั้ง ๆ นำมาร่วมกันวิเคราะห์สภาพ (SWORD) หาจุดบกพร่องเพื่อแก้ไข รายงานการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในขั้นต่อ ๆ ไปให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบ เพื่อให้ทราบแนวปฏิบัติที่ตรงกัน

2.4 ด้านที่ 4 การปรับปรุง สถานศึกษาต้อง วิเคราะห์ปัญหา แนวทางพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศ ของสถานศึกษา นำไปสู่การคัดเลือกบุคลากรภายในสถานศึกษา ที่มีความสามารถ เพื่อมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นคณะกรรมการในการตรวจสอบ และปรับปรุงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ กรณีไม่มีบุคลากรที่มีความสามารถที่สอดคล้อง ให้สถานศึกษาดำเนินการขอความอนุเคราะห์ จากสถานศึกษาข้างเคียง สถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย หน่วยงานภายนอก หรือ ขอความอนุเคราะห์ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในด้านบุคลากร และต้องพัฒนาบุคลากรภายในด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การส่งไปอบรมพัฒนากับหน่วยงาน หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อให้เป็นผู้เชี่ยวชาญภายในสถานศึกษาได้

อภิปรายผล

จากการการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารในสถานศึกษา พบว่า ระดับการปฏิบัติการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารในสถานศึกษา โดยภาพรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านด้านการวางแผนการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านที่มีค่าต่ำสุด คือ ด้านการปรับปรุงการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ อาจเป็นเพราะผู้บริหารในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ ซึ่งมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น มีการนำกระบวนการบริหารคุณภาพด้วยวงจรเดมมิง (Deming Cycle) มาใช้ในกระบวนการทำงาน ทำให้งานเป็นระบบและสามารถตรวจสอบความผิดพลาดได้ ในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ได้มีการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการบริหารงาน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศักดิ์ชรินทร์ อาจหาญ ซึ่งศึกษาการศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการวางแผนการบริหารเทคโนโลยี ด้านการดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการติดตามและการประเมินผลการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการปรับปรุงการดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ (ศักดิ์ชรินทร์ อาจหาญ, 2559) และเมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้าน ได้ผลดังนี้

1.1 ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีแผนงาน/โครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายการจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไว้ในแผนกลยุทธ์ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางและวิธีการปฏิบัติงาน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไว้ล่วงหน้า ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก นโยบายไทยแลนด์ 4.0 โดยการดำเนินงานของโครงการประชาธิรัฐกลุ่มดิจิทัล ในเรื่องเทคโนโลยีการศึกษา ซึ่งได้มีการกำหนดเป็นนโยบายให้ดำเนินการตั้งแต่วางส่วนกลางจนถึงโรงเรียน และมีการติดตามการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริหารมีการตื่นตัวในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษามีโครงการ แผนงาน หรือนโยบายพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ของสถานศึกษาเพื่อตอบสนองการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาและตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศักดิ์ชรินทร์ อาจหาญ ซึ่งศึกษาการศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่าผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย

ในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือการบริหารมีการกำหนดนโยบายการจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไว้ในแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และโรงเรียนมีแผนงาน/โครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน (ศักดิ์ชริน อาจหาญ, 2559)

1.2 ด้านการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สถานศึกษามอบหมายงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้บุคลากรตรงตามความสามารถและความถนัด ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ อาจเนื่องมาจาก การปฏิบัติงานในสถานศึกษาในส่วนที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้องจึงต้องมอบหมายงานในส่วนนี้ ให้กับบุคลากรที่มีคุณสมบัติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือบุคลากรที่พอจะมีความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศปฏิบัติงาน และการดำเนินงานบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีการสำรวจความต้องการวิชาเอกของครูผู้สอนมายังสถานศึกษา ซึ่งทำให้สถานศึกษาส่วนหนึ่งจึงมีบุคลากรที่มีคุณสมบัติทางทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ยังได้ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูที่มีคุณวุฒิวิชาอื่น ๆ มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศักดิ์ชริน อาจหาญ พบว่าด้านการดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีการแต่งตั้งครูที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารแต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้บริหารมีการจัดหาซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมกับบริบทงานในโรงเรียน (ศักดิ์ชริน อาจหาญ, 2559)

1.3 ด้านการตรวจสอบประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สถานศึกษามีการตรวจสอบข้อมูล และเครือข่ายเทคโนโลยีให้ทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ สถานศึกษามีการประเมินผลเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เชื่อถือได้ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือสถานศึกษามีการรายงานสรุปผลการดำเนินงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศที่ชัดเจน ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติงานในสถานศึกษาในส่วนที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้องจึงต้องมอบหมายงานในส่วนนี้ ให้กับบุคลากรที่มีคุณสมบัติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือบุคลากรที่พอจะมีความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศปฏิบัติงาน และการดำเนินงานบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีการสำรวจความต้องการ

วิชาเอกของครูผู้สอนมายังสถานศึกษา ซึ่งทำให้สถานศึกษาส่วนหนึ่งจึงมีบุคลากรที่มีคุณวุฒิทางทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ยังได้ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูที่มีคุณวุฒิวิชาอื่น ๆ มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปรีวรต ธงวัช และคณะ ได้ศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบ ที่มีความรู้ความสามารถดำเนินการเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดสร้างความตระหนักและจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีซึ่งกันและกันในโรงเรียน (ปรีวรต ธงวัช และคณะ, 2562)

1.4 ด้านการปรับปรุง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สถานศึกษาจัดลำดับความสำคัญของสภาพปัญหา อุปสรรคที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีการจัดทำสถิติข้อมูล และรายงานสรุปผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนาและปรับปรุงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาและได้รับการฝึกอบรมพัฒนาตนเอง ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สามารถบริหารงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้บรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน มีการมอบหมายให้ฝ่ายต่าง ๆ ดูแลรับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนให้มีความพร้อมใช้งานอยู่เสมอ โดยมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีวรต ธงวัช และคณะ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลของระบบสารสนเทศของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัด สุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ในด้านด้านการปรับปรุงการดำเนินการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่ด้อยอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือรายงานการปรับปรุงพัฒนาให้ทุกฝ่ายทราบอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (ปรีวรต ธงวัช และคณะ, 2562)

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา มีแนวทางดังต่อไปนี้

2.1 ด้านที่ 1 การวางแผน การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ สถานศึกษา ต้องวิเคราะห์ความต้องการเทคโนโลยีสารสนเทศ ในในรอบปีที่ผ่านมา นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติงานใหม่ ให้บรรลุเป้าหมายวิสัยทัศน์ นำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เตรียมพร้อมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ พัฒนาความรู้ ทักษะ จากตัวผู้บริหารเอง ต่อไปจนถึงบุคลากรในส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษา ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การศึกษาดูงาน การอบรมพัฒนา เป็นต้น เนื่องจาก การวางแผนในการดำเนินการ จะต้องเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพสถานศึกษา หาจุดเด่น และจุดบกพร่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานนำไปวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ นภัสกร ชาญณรงค์ ได้ศึกษาแนวทางการวางแผนการบริหารจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีแนวทางด้านการวางแผนทางการวางแผนการบริหารจัดการเทคโนโลยี ดังนี้ มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษาของอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช สรรวจสภาพและปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษาของอาชีวศึกษา เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการวางแผนบริหารงานแบบ PDCA หรือวงจรเดมมิง (Deming Cycle) โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากทางการศึกษาการสำรวจ และกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการเชิงปฏิบัติการที่ชัดเจน (นภัสกร ชาญณรงค์, 2554)

2.2 ด้านที่ 2 การดำเนินการ การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ สถานศึกษา ต้องจัดลำดับเรื่องที่มีความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนา ทำแผนขอจัดสรรงบประมาณ โดยมีการดำเนินการตามแผน แบ่งเป็นระยะ ๆ ในส่วนงบประมาณที่ถูกจัดสรรมายังสถานศึกษามีอย่างจำกัด ไม่เพียงพอ สถานศึกษาควรติดต่อหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อขอการสนับสนุน และต้องบริหารจัดการสินทรัพย์ที่มีอยู่ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาให้คุ้มค่า หรือก่อให้เกิดรายได้ เนื่องจาก งบประมาณที่ถูกจัดสรรให้สถานศึกษา โดยส่วนใหญ่ไม่เพียงพอ ดังนั้นในการดำเนินการของงบประมาณเพื่อนำมาใช้จ่ายจึงต้องแบ่งการของงบประมาณเป็นระยะ ๆ อย่างมีแบบแผนการ เช่น ปีที่ 1 ขอจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงเครื่องคอมพิวเตอร์ ปีที่ 2 ขอจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทิพย์วรรณ โพสุวัน และคณะ ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศทางงบประมาณของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เทคนิคเดลฟายศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ด้านการวางแผนงบประมาณ ควรนำระบบ GFMS มาใช้ในการวางแผนงานงบประมาณในสถานศึกษาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบ นำระบบ e - budgeting เพื่อใช้ในการวางแผนงบประมาณโดยกำหนดให้ส่วนราชการที่มีการขอใช้เงินงบประมาณทำการบันทึกข้อมูลการวางแผนงบประมาณ (ทิพย์วรรณ โพสุวัน และคณะ, 2555)

2.3 ด้านที่ 3 การตรวจสอบประเมินผล สถานศึกษาต้อง จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ทำการทบทวนหลังการดำเนินงาน (AAR = After Action Review) ทุกครั้ง ๆ นำมาร่วมกันวิเคราะห์สภาพ (SWORD) หาจุดบกพร่องเพื่อแก้ไข รายงานการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในชั้นต่อ ๆ ไปให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อให้ทราบแนวปฏิบัติที่ตรงกัน เนื่องจากการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน เป็นการทำให้ทราบภาพรวมในการดำเนินงานที่ผ่านมา ซึ่งจะทำให้เห็นจุดเด่น จุดด้อย หรือข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นในการดำเนินงานครั้งต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณศรี กิรติวิทยางกูร ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนา ทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนโรงเรียนบ้านจ้องที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ด้านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตไร้สาย ในขั้นของการประเมิน ตรวจสอบ (Check) ควรมีการประเมินผลเพื่อหาข้อดี ข้อเสีย ปัญหาหรืออุปสรรคของการใช้แหล่งเรียนรู้ด้านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตไร้สายของผู้เรียน ทั้งจากบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน (อรุณศรี กิรติวิทยางกูร, 2559)

2.4 ด้านที่ 4 การปรับปรุง สถานศึกษาต้องวิเคราะห์ ปัญหา แนวทางพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ของสถานศึกษา นำไปสู่การคัดเลือกบุคลากรภายในสถานศึกษาที่มีความสามารถ เพื่อมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นคณะกรรมการในการตรวจสอบ และปรับปรุงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ กรณีไม่มีบุคลากรที่มีความสามารถที่สอดคล้อง ให้สถานศึกษาดำเนินการขอความอนุเคราะห์ จากสถานศึกษาข้างเคียง สถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย หน่วยงานภายนอก หรือ หน่วยงานต้นสังกัด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในด้านบุคลากร และต้องพัฒนาบุคลากรภายในด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การส่งไปอบรมพัฒนา กับหน่วยงาน หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญภายในสถานศึกษาได้ เนื่องจาก ก่อนที่จะมีการสรรหาผู้เชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาดำเนินงานในสถานศึกษา อันดับแรกสถานศึกษาจะต้องทราบเป้าหมาย ภารกิจ หรือแนวทางที่ต้องการดำเนินงาน จากนั้นจึงเริ่มสำรวจโดยเริ่มจากทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ที่มีความสามารถ ตรงหรือสอดคล้องกับเป้าหมาย ภารกิจ หรือแนวทางที่ต้องการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณศรี กิรติวิทยางกูร ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนา ทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนโรงเรียนบ้านจ้อง ที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ด้านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตไร้สาย ขั้นการปรับปรุง แก้ไข พัฒนา (Act) สถานศึกษาควรส่งเสริม พัฒนา และปรับปรุง แก้ไข ปัญหา หรืออุปสรรคที่ได้จากการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ และทรัพยากรที่มีอยู่ (อรุณศรี กิรติวิทยางกูร, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารเทคโนโลยีในสถานศึกษา เป็นเรื่องสำคัญในการบริหารจัดการในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะในการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน เกิดประโยชน์ คุ่มค่าสูงสุด การพัฒนาความรู้ และเทคนิควิธีการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะเพื่อการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ต้องมีการวางแผนเพื่อให้มีเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่พอเพียงต่อการจัดการศึกษาและการกำกับ ติดตาม การประเมินผล ปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ควรคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพประสิทธิผล และประหยัดเป็นสำคัญ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** คือ หน่วยงาน ต้นสังกัดควรนำแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไปกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาต่อไป **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบสภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา โดยแบ่งตามขนาดโรงเรียน หรือระหว่างโรงเรียนของรัฐบาลและโรงเรียนของเอกชน 2) ควรการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา 3) ควรการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era). เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.truelookpanya.com/knowledge/content/52232/-edu-t2s1-t2-t2s3->
- กาญจนา เอียดสุข. (2560). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง โรงเรียนเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ทิพย์วรรณ โพสุวัน และคณะ. (2555). รูปแบบการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศทางงบประมาณของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงใต้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นพคุณ ลักขณาวิเชียร. (18 พฤษภาคม 2563). สภาพการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2. (ชั้นกม้นประสงค์, ผู้สัมภาษณ์)

- นภัสกร ชาญณรงค์. (2554). การบริหารจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- บุรินทร์ รุจจนพันธุ์. (2556). ลิเคิร์ต (Likert Scale). เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.thaiall.com/blog/tag/likert/>
- ปวีรพรต ธงวัช และคณะ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ศักดิ์ชริน อัจหาญ. (2559). การศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุธาสินี โพธิจันทร์. (2562). PDCA หัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.ftpi.or.th/2015/2125>
- สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงศ์. (2551). การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC). เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329>
- สุวิมล ตริกานันท์. (2557). การสุ่มตัวอย่าง. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.udru.ac.th/website/attachments/elearning/01/07.pdf>
- อรุณศรี กิรติวิทยากูร. (2559). แนวทางการบริหารจัดการการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนโรงเรียนบ้านจ้องที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ (E - LEARNING) รายวิชาการจัดการเรียนรู้
สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*

THE DEVELOPMENT OF ONLINE LESSON (E - LEARNING) OF
LEARNING MANAGEMENT COURSE FOR THE 3RD YEAR EDUCATIONAL
GRADUATE STUDENTS DEPARTMENT OF EDUCATION OF
KAMPHAENG PHET RAJABHAT UNIVERSITY

ขวัญชัย ขวณา

Khwanchai Khuana

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

ธารทิพย์ ขวณา

Tanthip Khuana

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง

Thailand National Sports University Lampang Campus, Thailand

E-mail: najarn9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ 3) ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 189 คน ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) บทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษา

* Received 15 September 2020; Revised 3 November 2020; Accepted 26 November 2020

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบสมมติฐานใช้ t - test Dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.65/85.45 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังเรียนบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) นักศึกษาโดยเฉลี่ยมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.56)

คำสำคัญ: บทเรียนออนไลน์, อีเลิร์นนิ่ง, การจัดการเรียนรู้

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) develop the online lesson (E - learning) of learning management courses for the 3rd year Educational Graduate Students. 2) compare the pre - post achievement by the online lesson (E - learning) of learning management courses for the 3rd year Educational Graduate Students and 3) evaluate the students' satisfaction on the online lesson (E - learning) of learning management courses for the 3rd year Educational Graduate Students. This research is quasi - experimental. The participants in this research were included the 3rd year educational graduate students of the faculty of education, Kamphaeng Phet Rajabhat University who had registered in learning management course on the semester 2nd in academic year 2018, 189 numbers selected by purposive sampling. Tools used in this research included 1) The online lesson (E - learning) of learning management course for the 3rd year Educational Graduate Students. 2) Online learning achievement test of learning management course for the 3rd year Educational Graduate Students. 3) Student's satisfaction questionnaire on the online instruction (E - learning) in learning management course for the 3rd year Educational Graduate Students. Statistics employed in the analysis included basic statistics: $\bar{X}$, S.D. and t - test dependent. The research found that 1) The online lesson in learning management course had more efficient average at 81.65/85.45 than the criterion determined at 80/80. 2) The learning achievement on the online lesson (E - learning) in the learning

lesson course was higher post - test than pre - test. And 3) The average of the students had satisfaction on the online lesson (E - learning) in the learning management course at the highest level ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.56).

Keywords: Online Lesson, E - Learning, Learning Management

บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นด้านของผู้สอนหรือผู้เรียนที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หรือจะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั้นเพิ่มเติมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนนั้นก็จำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงและสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นฐานความรู้เพิ่มเติมให้กับตนเองและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเรียนรู้ผ่านอิเล็กทรอนิกส์เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความสำคัญขึ้นเป็นลำดับ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของแต่ละประเทศ การเรียนรู้ผ่านอิเล็กทรอนิกส์ทำให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการเลือกเนื้อหาสาระโดยไม่ถูกจำกัดอยู่ภายใต้กรอบของหลักสูตร ผู้เรียนสามารถกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ของตนเองได้ตามความสนใจและความถนัด การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับ ผู้เรียนสามารถข้ามขั้นตอนที่ตนเองคิดว่าไม่จำเป็นหรือเรียงตามลำดับการเรียนรู้ของตนเองได้ (สุรินทร์ เพชรไทย, 2560)

การเรียนการสอนในปัจจุบันจะต้องพัฒนาระบบให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหาได้ทันที ทุกเวลา โดยการนำอิเล็กทรอนิกส์แบบ LMS (Learning Management System) ในการจัดระบบกระบวนการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ เช่น เนื้อหา การลงทะเบียน การเก็บข้อมูล การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ทั้งนี้เป็นการจัดกระบวนการและการใช้ประโยชน์จากสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตที่ออกแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ ไม่ยึดติดกับเวลา (ปริญญนันท์ นิลสุข, 2554) รูปแบบและลักษณะสำคัญของบทเรียนออนไลน์ แบ่งได้ดังนี้ 1) เรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 2) การอ่านจากหน้าจอ 3) เรียนได้ด้วยตนเอง 4) จะเรียนที่ไหนและเมื่อไรก็ได้ 5) ความหลากหลายของสื่อ 6) ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนหรือผู้เรียนด้วยกัน 7) ประเมินผลตนเองได้ (ดวงแสง ณ นคร, 2549) สอดคล้องกับทัศนะของ Marc, R. J. ที่กล่าวว่า อิเล็กทรอนิกส์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนแนวคิดปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ (Marc, R. J., 2001)

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬังเพร มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในการพัฒนาบทเรียนออนไลน์และการวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยหัวใจหลักของการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ที่สำคัญก็เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาให้มีความรู้ เจตคติ ทักษะในการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีอย่างเท่าทัน ทั้งนี้รายวิชาการจัดการเรียนรู้เป็นอีกวิชาหนึ่งที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยและสร้างบทเรียนออนไลน์เพื่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานวิชาชีพครู นักศึกษาจึงต้องลงทะเบียนเรียนตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งมีนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนจำนวนมากแต่ยังไม่มีความรู้ในการใช้งานระบบออนไลน์ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาบทเรียนออนไลน์ รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬังเพร เพื่อใช้ในการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬังเพร
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬังเพร
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬังเพร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ดำเนินการตามแบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬังเพร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 189 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬังเพร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 189 คน ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อความสะดวกในการทดลองและรวบรวมข้อมูล

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ บทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ (E - Learning)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สร้างด้วยระบบการจัดการเรียนรู้ผ่านเว็บ LMS ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยอาศัยหลักการและขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาอย่างมีระบบตามหลักการของ วิจิต แสงสว่าง มาประยุกต์ใช้ (วิจิต แสงสว่าง, 2560) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ (Analysis) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1.1 วิเคราะห์หลักสูตรข้อมูลด้านการพัฒนาบทเรียนออนไลน์บนเครือข่าย (E - Learning) จากคำอธิบายรายวิชา เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการพัฒนาบทเรียนและการนำไปใช้
- 1.3 การวิเคราะห์ผู้เรียน กำหนดกลุ่มผู้เรียนโดยเลือกนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560
- 1.4 การวิเคราะห์เนื้อหาผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาบทเรียนจากคำอธิบายรายวิชา เอกสาร ประกอบการสอน ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งเนื้อหาเป็น 9 บท
- 1.5 วิเคราะห์จุดประสงค์กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของเนื้อหาในแต่ละบทเรียนให้สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ (Design) ผู้วิจัยออกแบบ ดังนี้

- 2.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละบท
- 2.2 ออกแบบเนื้อหาบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้โดยออกแบบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์
- 2.3 นำเนื้อหาวิชาที่วิเคราะห์ไปตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และปรับปรุงเนื้อหาบทเรียนออนไลน์
- 2.4 นำเนื้อหามาเขียนเป็นบทภาพเพื่อจัดทำเป็นบทเรียนออนไลน์
- 2.5 กำหนดองค์ประกอบของบทเรียนออนไลน์ ประกอบด้วย 1) หน้าหลัก 2) ส่วนเมนู 3) จุดประสงค์ของการเรียนรู้ 4) เนื้อหาบทเรียน 5) แบบทดสอบก่อนเรียน และ 6) แบบทดสอบหลังเรียน
- 2.6 เขียนแผนผังโครงสร้างในการพัฒนาบทเรียนออนไลน์

2.7 เสนอผู้เชี่ยวชาญในการประเมินบทเรียนออนไลน์ เพื่อหาความเหมาะสม ปรับปรุงและแก้ไขบทเรียนออนไลน์ ตามผู้เชี่ยวชาญประเมินและให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา (Development) การสร้างบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) ผู้วิจัยได้เรียบเรียงและตรวจสอบข้อมูลและการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ โดยใช้เครื่องมือและโปรแกรมต่าง ๆ ดังนี้ 1) เครื่องคอมพิวเตอร์แบบประมวลผลระดับทั่วไป 2) โปรแกรมระบบปฏิบัติการ 3) โปรแกรมสำหรับสร้างบทเรียนออนไลน์ 4) โปรแกรมตกแต่งภาพ และ 5) โปรแกรมสร้างภาพเคลื่อนไหว

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1 ศึกษาเนื้อหาและความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนออนไลน์

3.2 กำหนดโครงสร้าง ขอบเขตเนื้อหาของบทเรียนออนไลน์ รายวิชาการจัดการเรียนรู้ แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

3.3 ศึกษาวิธีการพัฒนาโปรแกรมสำหรับพัฒนาบทเรียนออนไลน์ ตามโครงสร้างและขอบเขตของเนื้อหา รายวิชาการจัดการเรียนรู้

3.4 ออกแบบการจัดการเรียนการสอน โดยการทำผังบทเรียนออนไลน์ รายวิชาการจัดการเรียนรู้ เขียนโครงสร้างเนื้อหาที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำโครงสร้างเนื้อหาตามผังบทเรียนพัฒนาเป็นบทเรียนออนไลน์

3.5 นำบทเรียนออนไลน์ที่ผู้วิจัยพัฒนาแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพและความถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การนำไปใช้ (Implementation) การนำบทเรียนออนไลน์ รายวิชาการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ผ่านเว็บไซต์ <https://lms.kpru.ac.th/> กับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เพื่อหาประสิทธิภาพ E1/E2 ดังนี้ ครั้งที่ 1 นำบทเรียนออนไลน์ ไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และยังไม่เคยเรียนรายวิชาการจัดการเรียนรู้ แล้วนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้บทเรียนออนไลน์มีความสมบูรณ์มากขึ้น ครั้งที่ 2 นำบทเรียนออนไลน์ ที่ผ่านการทดสอบและปรับปรุงจากครั้งที่ 1 นำมาทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและยังไม่เคยเรียนรายวิชาการจัดการเรียนรู้มาก่อน แล้วนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากนั้นนำไปใช้จริงโดยนำบทเรียนออนไลน์ ที่ผ่านการทดสอบและปรับปรุงจากครั้งที่ 2 นำมาใช้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนบทเรียนออนไลน์ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย จำนวน 9 บท เป็นแบบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก ซึ่งการพัฒนา

แบบทดสอบระหว่างเรียน แบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน มีการดำเนินการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพ โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.85

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ รายวิชาการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสื่อบทเรียนออนไลน์ 2) ด้านระบบที่รองรับบทเรียน 3) ความเร็วในการใช้งาน 4) ระบบการจัดการเรียนการสอน 5) ด้านระบบช่วยเหลือการใช้งาน และ 6) เจ้าหน้าที่ดูแลระบบ นักศึกษาสามารถวัดความพึงพอใจผ่านเว็บไซต์ <https://lms.kpru.ac.th/> ที่มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ปฐมนิเทศเพื่อชี้แจงและความเข้าใจกับนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ ในช่วงแรกของจัดการเรียนการสอน

2. ให้กลุ่มตัวอย่างประเมินความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่าน เว็บไซต์ โดยตอบแบบสอบถามผ่านเว็บไซต์ <https://lms.kpru.ac.th/> ของมหาวิทยาลัย

3. ผู้วิจัยรวบรวมผลการประเมินความพึงพอใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเว็บไซต์ <https://lms.kpru.ac.th/> ได้ทั้งหมด 189 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ที่สร้างขึ้นโดยใช้ E1/E2

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ t - test

3. การวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.65/85.45 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักศึกษาโดยเฉลี่ยมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬงเพชร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.56)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ (E - Learning) รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬงเพชร สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทเรียนออนไลน์ รายวิชาการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างมีขั้นตอน โดยเริ่มต้นจากการศึกษาและทำความเข้าใจในการใช้โปรแกรม เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ การศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คู่มือมือในการใช้ระบบการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งคำแนะนำจากอาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบการสอนออนไลน์คอยเป็นที่ปรึกษาให้คำปรึกษาอยู่เสมอ จากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางในการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและผู้เรียน เมื่อพัฒนาบทเรียนเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทเรียนออนไลน์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพและปรับปรุงตามคำแนะนำจึงทำให้บทเรียนมีประสิทธิภาพสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิต แสงสว่าง พบว่า บทเรียน E - Learning มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะเป็นผลมาจากการพัฒนาบทเรียนตามขั้นตอนของการพัฒนา มีการทดสอบประสิทธิภาพก่อนการนำไปใช้จริง เนื้อหาที่บรรจุไว้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษามีกิจกรรมมีความสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกก่อนที่จะทำแบบทดสอบหลังเรียนและผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเนื้อหาที่สนใจตามรายการที่มีให้เลือกโดยไม่จำกัดเวลาสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล บทเรียนที่สร้างขึ้นมีการตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมในด้านเนื้อหา การออกแบบวิธีการ ลำดับขั้นตอนและมีการปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนนำมาทดลองใช้จริง (วิจิต แสงสว่าง, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญลักษณ์ วจนะวิศิษฐ์ พบว่า การที่บทเรียนอีเลิร์นนิ่งมีประสิทธิภาพสูงนั้นอาจเนื่องมาจากการพัฒนามีขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุงคุณภาพบทเรียนก่อนนำไปใช้จริง หลังจากนั้นนำไปทดลองเรียนจริงในสภาพแวดล้อมแบบอีเลิร์นนิ่ง สรุปว่าบทเรียนอีเลิร์นนิ่งที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและคุณภาพเหมาะสมที่จะนำมาใช้เพราะสามารถตอบสนองการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามกระบวนการจัดการศึกษาที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนานตนเองได้ตามศักยภาพ ทั้งนี้บทเรียนอีเลิร์นนิ่งจัดเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยมในการสร้างและพัฒนาที่นำเอาความสามารถของอินเทอร์เน็ตมาใช้สนับสนุนด้านการศึกษาศาสนาการเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ สามารถโต้ตอบและ

ติดต่อกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอนมีความสะดวกมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ธัญญลักษณ์ วจนะวิศิษฐ์, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพโรจน์ ภูทอง พบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพของการเรียน ในระบบ E - Learning ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าการเรียนในระบบ E - Learning เรื่อง โปรแกรมนำเสนอผลงาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีการกระตุ้นและส่งผลให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติงานจริงมากยิ่งขึ้น (ไพโรจน์ ภูทอง, 2560)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนบทเรียนออนไลน์ รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นนั้นมีคุณภาพจาก ขั้นตอนการพัฒนาที่เป็นระบบ มีความน่าสนใจ มีสื่อที่หลากหลาย สามารถเข้าไปทบทวน หรือทดสอบได้ตลอดเวลา สอดคล้องงานวิจัยของ วันเฉลิม พุนใจสม และคณะ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียนนั้น อาจเป็นเพราะว่าบทเรียนได้ผ่านการ ปรับปรุงคุณภาพหลายครั้งจากผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะด้านเนื้อหาและรูปแบบการแสดงผล (วันเฉลิม พุนใจสม และคณะ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัตติยา น้อยาทอง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังการใช้บทเรียน E - Learning สูงขึ้น (ชัตติยา น้อยาทอง, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตติศักดิ์ เดชพันธ์ พบว่า บทเรียนออนไลน์มี ประสิทธิภาพสามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาในการจัดการเรียนการสอนใน ระดับดี (ชุตติศักดิ์ เดชพันธ์, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้อมฟ้า นาคโคต และอัครวุฒิ จินดานุรักษ์ พบว่า ความรู้พื้นฐานคณิตศาสตร์หลังใช้บทเรียน E - Learning สูงกว่าก่อนใช้ บทเรียน (เอื้อมฟ้า นาคโคต และอัครวุฒิ จินดานุรักษ์, 2555) และสอดคล้องกับแนวคิดของ เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีสามารถตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียนและผู้สอนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังช่วยลดข้อจำกัดของการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้เรียนจำนวนมาก สภาพแวดล้อมของห้องเรียน ช่องว่างของผู้สอนและผู้เรียน (เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง, 2556) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการใช้บทเรียนออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอนนั้นทำให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น ตอบสนองความต้องการในการจัดการเรียน การสอนให้กับผู้เรียนได้ดี

3. นักศึกษาโดยเฉลี่ยมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ รายวิชาการ จัดการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทเรียนออนไลน์ มีการตอบสนองและสร้างความสนใจ มีการโต้ตอบระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนสามารถกลับไปทบทวน เรียนซ้ำ ทำแบบทดสอบได้บ่อยครั้งตามที่ต้องการ สามารถ ควบคุมบทเรียนได้ตามที่ต้องการ เป็นการแก้ไขปัญหาของผู้เรียนในเรื่องที่ยังไม่เข้าใจ และยัง สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลาซึ่งตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัย ของไพโรจน์ ภูทอง พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียน E - Learning ของนักศึกษายู่ใน

ระดับพอใจมาก เป็นไปตามความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งความพึงพอใจโดยรวมในการเรียนการสอนแบบ E - Learning คือ สามารถให้นักศึกษาเข้าไปศึกษาเนื้อหา ล่วงหน้าได้และสามารถเรียนได้โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ ทำให้นักศึกษาไม่เครียดก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่องานสูงขึ้น อีกทั้งยังสามารถเข้าไปทบทวนบทเรียนได้ตามต้องการและสามารถติดต่อกับผู้สอนได้สะดวกขึ้น (ไพโรจน์ ภูทอง, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญลักษณ์ วจนะวิศิษฐ์ พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนในสภาพแวดล้อมแบบอีเลิร์นนิ่งอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนในระบบอีเลิร์นนิ่ง มีการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจและสะดวกต่อการใช้งาน การจัดสภาพแวดล้อมและการนำเสนอบทเรียนสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ธัญญลักษณ์ วจนะวิศิษฐ์, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัย วิจิต แสงสว่าง พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อบทเรียน E - Learning อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะบทเรียน E - Learning ใช้ได้ทุกเวลาและสถานที่และมีความสะดวกในการใช้งาน (วิจิต แสงสว่าง, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าบทเรียนออนไลน์ รายวิชาการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ เป็นการพัฒนบทเรียนด้วยระบบการจัดการเรียนรู้ผ่านเว็บ LMS ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรซึ่งเป็นระบบที่สามารถจัดทำบทเรียน และบททดสอบได้ตามที่ผู้สอนต้องการ สามารถบันทึกข้อมูลการเข้าใช้ระบบบันทึกผลการทำแบบทดสอบ สามารถวิเคราะห์แบบทดสอบของนักศึกษาเพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่ผู้เรียนก็ควรมีความรับผิดชอบในการเรียนสูง ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้โดยบทเรียนออนไลน์ของผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง โดยผู้สอนจะต้องคอยช่วยชี้แนะและให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจ จากผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนสามารถนำบทเรียนไปใช้ในการเรียนการสอนหรือใช้สำหรับสอนเสริมได้เนื่องจากบทเรียนออนไลน์ รายวิชาการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดี และผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นการสร้างบทเรียนจะสามารถเอื้อประโยชน์ให้กับผู้เรียนในการศึกษาและเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเองซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย 1.1) ในการพัฒนบทเรียนออนไลน์ ผู้สอนควรมีการศึกษาเทคนิคการผลิตสื่อในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมเพื่อกระตุ้น ทำทหายหรือสร้างความสนใจของผู้เรียนสมัยปัจจุบัน 1.2) ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนควรพัฒนาแบบทดสอบให้มีหลายชุดแบ่งเป็นระดับความยากง่ายและพัฒนา

นักศึกษาให้มีความคิดขั้นสูง 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 2.1) กิจกรรมการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ควรมีการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนและออกแบบเครื่องมือหรือสื่อต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน 2.2) การจัดกิจกรรมบทเรียนออนไลน์ ควรชี้แจงข้อตกลงร่วมกันกับผู้เรียนเพื่อสร้างความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติให้แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง 2.3) ควรมีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และทักษะในการใช้ ICT ในการเรียนแบบออนไลน์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 3) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรวิจัยพัฒนาบทเรียนออนไลน์ ให้สามารถปรับเปลี่ยนระดับความยากง่ายของเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน 3.2) ควรมีการวิจัยการใช้บทเรียนออนไลน์ บูรณาการกับรูปแบบการสอนรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้แบบเชิงรุก การเรียนแบบคิดรวบยอด การเรียนแบบขั้นบันได เป็นต้น 3.3) ควรมีการนำบทเรียนออนไลน์มาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ รวมทั้งในด้านการคิดขั้นสูง และนำไปใช้ในรายวิชาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง. (2556). การออกแบบการเรียนการสอนด้วยระบบ (E - Learning Instruction Design by E - Learning System). วารสารวิชาการศรีปทุมชลบุรี, 9(4), 21-28.
- เอี่ยมฟ้า นาคโต และอัครวุฒิ จินดานุรักษ์. (2555). การพัฒนาบทเรียน E - Learning พื้นฐานคณิตศาสตร์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- ไพโรจน์ ภูทอง. (2560). การพัฒนาบทเรียน E - Learning เรื่องโปรแกรมนำเสนอผลงานของนักศึกษาเจนเอเรชั่น วาย สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 9(ฉบับพิเศษ), 227-235.
- ขัตติยา น้อยาทอง. (2552). การพัฒนาบทเรียน E - Learning วิชาสถิติธุรกิจ. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ชุดาภักดิ์ เดชพันธ์. (2553). การพัฒนาประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์ตามเกณฑ์ 75/75 เรื่องการวางแผนงานก่อสร้างด้วยโปรแกรม Moodle. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ดวงแสง ณ นคร. (2549). แนวคิดในการออกแบบบทเรียน E - Learning. วารสารรามคำแหง, 23(3), 143-149.
- ธัญญลักษณ์ วจนะวิศิษฐ์. (2557). การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์. วารสารเกื้อการุณย์, 21(1), 100-113.

- ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2554). เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วันเฉลิม พูนใจสม และคณะ. (2560). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ เรื่อง ไอพีวี6 สำหรับนักศึกษาสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม, 5(2), 40-50.
- วิจิต แสงสว่าง. (2560). ผลการใช้บทเรียน E-Learning เรื่อง สัมมนาทางคอมพิวเตอร์ศึกษา สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(1), 131-145.
- สุรินทร์ เพชรไทย. (2560). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์รายวิชาการออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์โดยใช้โอเอิร์นนิง. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติพหุประสงค์วิทย์ ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- Marc, R. J. (2001). E - Learning: Strategies for Delivering Knowledge in the Digital Age. United State: McGraw - Hill.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรอง
เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง*

THE DEVELOPMENT OF THE INSTRUCTIONAL MODEL TO DEVELOP
THE TEACHER STUDENTS CREATIVELY CONTEMPLATIVE PROCESS,
THE PHYSICAL EDUCATION PROGRAM OF EDUCATIONAL
DEPARTMENT OF NATIONAL SPORTS UNIVERSITY,
LAMPANG CAMPUS

ธารทิพย์ ช้วนา

Tanthip Khuana

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง

Thailand National Sports University Lampang Campus, Thailand

ขวัญชัย ช้วนา

Khwanchai Khuana

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

E-mail: najarn9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ 2) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง ชั้นปีที่ 3 ภาคต้น ปีการศึกษา 2563 จำนวน 57 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ 2) รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ 3) แบบวัดทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการ

* Received 20 September 2020; Revised 5 November 2020; Accepted 26 November 2020

เรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ พบว่า สภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่มีความต้องการ อยู่ในระดับมาก 2) ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ พบว่า มี 5 ขั้น เรียกว่า 3P2E MODEL และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ พบว่า อยู่ในระดับสูงถึงสูงมากและความพึงพอใจของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน, คิดไตร่ตรอง, เชิงสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the problems and the needs of the instructional model development for developing the creatively contemplative process 2) develop the instructional model in developing the teacher students' creatively contemplative process and 3) study the result of the instructional model in developing the teacher students' creatively contemplative process. This research is Action Research. The participants were included the 3rd year graduate students of the physical education program of the faculty of education, the national sports university, Lampang campus on the semester 1st in academic year 2020, 57 numbers selected by cluster random sampling. The research tools included 1) the questionnaire related to the problems and the needs of the instructional model development in developing the teacher students' creatively contemplative process. 2) The instructional model for developing the teacher students' creatively contemplative process. 3) The test of the creatively contemplative process skill and 4) the questionnaire of students' satisfaction on the instructional model in developing the teacher students' creatively contemplative process. The statistics employed in the analysis concluded the basic statistics: $\bar{X}$ and S.D. The result found that 1) The result of the study of the problems and the needs in developing the teacher students' creatively contemplative process found that the problems were at the middle level, while the needs were at the highest level. 2) The result of the instructional model for the teacher students' creatively contemplative

process consisted of the five stages of the instruction called 3P2E MODEL and being the most appropriate. 3) The result of the use of the instructional model for developing the teacher students' creatively contemplative process was the highest level. And the teacher students' satisfaction was totally agreed the most.

Keywords: Instructional Model, Contemplative, Creatively

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิด เพื่อที่จะมีแนวทางในการอยู่ในสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันเทคโนโลยีและความเจริญก้าวหน้าในรูปแบบต่าง ๆ ความสามารถในการคิดที่ส่งผลให้คนมีความรู้ความสามารถ คือ ความคิดสร้างสรรค์ เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองในการคิดได้หลายทิศทาง (Guilford, J. P., 1967) เป็นการนำเอาประสบการณ์เดิมของแต่ละคนออกมาแล้ว นำมาจัดให้อยู่ในรูปแบบใหม่ ในการจัดรูปแบบใหม่ของความคิดนั้นเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลจึงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ระดับโลกก็ได้ (Wescott, A. M. & Smith, J. A., 1967) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาย่อมขึ้นกับคุณภาพของครู นั่นคือหากครู ทำหน้าที่ของครูได้อย่างมีคุณภาพ ย่อมเชื่อมั่นได้ว่าการศึกษาของชาติจะมีคุณภาพ แต่การที่คุณภาพการศึกษายังไม่บรรลุเป้าหมายดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สาเหตุที่สำคัญก็คือครูผู้ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนรู้ (จิตติมา วรณศรี, 2552) การพัฒนาคุณภาพของครูจึงมีความสำคัญสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนานักศึกษาครูให้เป็นคนเก่ง ดี มีความสุข มีความสามารถในการคิดต่อไป

กระบวนการคิดไตร่ตรอง เป็นกระบวนการตัดสินใจในประเด็นปัญหาทางการศึกษา โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและความเชื่ออย่างมีเหตุผล มีการติดตามผลที่เกิดตามมาและประเมินผลจากการตัดสินใจ เพื่อให้คำตอบของปัญหาซึ่งเป็นที่ยอมรับ การคิดไตร่ตรองเป็นเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ (พลรพี ทุมมาพันธ์, 2545) ส่งผลให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เกิดทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหา (Dewey, J., 1933) การคิดไตร่ตรองจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถสังเกต รับรู้สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน (Taggart, G. L. & Wilson, A. P., 2005) สำหรับความต้องการจำเป็นด้านกระบวนการคิดไตร่ตรองในการปฏิบัติงานวิชาชีพครูตามหลักสูตร นับว่าได้รับความสนใจมานานแล้ว ดังจะเห็นได้จาก (Laboskey, V., 1994) กล่าวว่า นักศึกษาครูควรได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่ตัดสินใจอย่างละเอียดรอบคอบและคิดอย่างมีจุดหมาย มีความสามารถในการปฏิบัติและนำวิธีการนี้ไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี (Loughran, J.

J., 1996) การคิดไตร่ตรองมีผลต่อการเรียนการสอน ดังนี้ 1) ช่วยให้ผู้สอนตระหนักถึงหลักการที่ชี้นำการปฏิบัติงาน 2) ช่วยให้ผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน 3) ช่วยให้ผู้สอนสามารถอธิบายกับผู้เรียนได้และ 4) ทำให้เกิดบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย (อภิกา ปรัชญพฤทธิ์, 2547)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีคุณลักษณะและความสามารถ ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาครูให้มีความสามารถในการกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาตนเองในด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีความก้าวหน้าด้านวิชาชีพครูในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง ชั้นปีที่ 3 ภาคต้น ปีการศึกษา 2563 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 102 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง ชั้นปีที่ 3 ภาคต้น ปีการศึกษา 2563 จำนวน 57 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 2) ทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ และ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์

2. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์

3. แบบวัดทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. วิธีการสร้างและการหาคุณภาพของแบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู ดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากหนังสือวิธีการวิจัย

1.2 กำหนดขอบเขตและโครงสร้างของแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา การวิจัยในการสร้างเครื่องมือวิจัย แล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้งและผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความสอดคล้อง

1.4 วิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือโดยหาค่า IOC ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

1.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบแล้วไปทดสอบ (Tryout) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนและนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) โดยมีเกณฑ์ตัดสินว่าถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์มีค่าใกล้เคียง 0.80 ขึ้นไปแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการ

วิจัย

2. วิธีการสร้างและการหาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู ดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำราและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง

2.2 สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบ มีดังนี้ 1) กำหนดหลักการและเหตุผลตามข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นขอบเขตและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และ 2) กำหนดแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ

2.3 กระบวนการพัฒนารูปแบบ มีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 หลังจากได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดประชุมเพื่อสังเคราะห์จัดทำร่างรูปแบบการเรียนการสอน

2.3.2 ได้ร่างรูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยจัดวิพากษ์ร่างรูปแบบการเรียนการสอน โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อวิพากษ์รูปแบบการเรียนการสอน

2.3.3 นำข้อเสนอแนะจากการวิพากษ์มาปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์มากขึ้น

2.4 นำรูปแบบที่ปรับปรุงแล้ว พร้อมแบบประเมินเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบประเมินความเหมาะสม โดยนำข้อมูลจากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาวิเคราะห์ให้นำหนักเป็นคะแนน

3. วิธีการสร้างและการหาคุณภาพของแบบวัดทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ ดำเนินการดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบวัดทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์จากเอกสารและตำราต่าง ๆ

3.2 สร้างแบบวัดทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์

3.3 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยใช้หลักเกณฑ์พิจารณา และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.4 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

3.5 คัดเลือกแบบวัดทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาแล้ว ข้อที่จะนำไปใช้ต้องมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

3.6 นำแบบวัดทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ที่มีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาที่ผ่านการคัดเลือกแล้วนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง

3.7 วิเคราะห์หาความยาก และอำนาจจำแนกของข้อคำถามแต่ละข้อโดยตอบถูกให้ 1 คะแนนตอบผิดหรือไม่ตอบ 0 คะแนน โดยคัดเลือกข้อที่มีความยากง่าย 0.2 - 0.8 และมีอำนาจจำแนก 0.2 ขึ้นไป และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน

4. วิธีการสร้างและการหาคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ ดำเนินการดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจจากหนังสือวิธีการวิจัย

4.2 กำหนดขอบเขตและโครงสร้างของแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert)

4.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา ระเบียบวิธีวิจัยในการสร้างเครื่องมือวิจัย แล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้งและผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความสอดคล้อง

4.4 วิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือโดยหาค่า IOC ได้ผลค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบแล้วไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนและนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) มีเกณฑ์ตัดสินว่าถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์มีค่าใกล้เคียง 0.80 ขึ้นไปแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยศึกษาจากเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Plan)

2. ศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการโดยใช้แบบสอบถามสภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู (Plan)

3. จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อจัดทำร่างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู (Action)

4. พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรอง เชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครู (Action)

5. จัดสนทนากลุ่มเพื่อวิพากษ์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู (Action)

6. ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง (Action)

7. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู (Observe) แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยผู้วิจัยให้สิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเองของผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามข้อข้องใจในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถเลื่อนนัดหรือถอนตัวจากการให้สัมภาษณ์ได้ตลอดเวลาและผู้วิจัยรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล การวิจัยนี้ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง เอกสารรับรองเลขที่ E 2563 – 120

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ คะแนนที่ได้จากการทำวัดทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์หลังสิ้นสุดการเรียนการสอน ทำการวิเคราะห์หาค่าร้อยละ และข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ ทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์โดยการพรรณนาวิเคราะห์

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ 2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชา พลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง พบว่า สภาพปัญหาในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.47) ในขณะที่มีความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.32)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง พบว่า ได้รูปแบบ มี 5 ขั้น เรียกว่า 3P2E MODEL ดังนี้ 1) การรับรู้สถานการณ์ปัญหา (Problematic Situation) 2) การกำหนดกรอบปัญหา (Problem Framing/Reframing) 3) การจัดเตรียมคำตอบที่เป็นไปได้ (Problem Solution Sets) 4) การตรวจสอบคำตอบอย่างเป็นระบบ (Experimentation) 5) การประเมินผล (Evaluation) และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.64)

3. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย การกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง พบว่า ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูงถึงระดับสูงมากและมีความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.52)

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู พบว่า สภาพปัญหาในการพัฒนารูปแบบ อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่มีความต้องการในการพัฒนารูปแบบอยู่ในระดับมาก จึงส่งผลให้ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ชาตรี ฝ่ายคำตา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีการพัฒนาการคิดไตร่ตรองสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการลงมือปฏิบัติ การสะท้อนความคิดและการอภิปรายร่วมกัน ในชั้นเรียน (ชาตรี ฝ่ายคำตา, 2554) และสอดคล้องกับ จตุพร พงศ์พีระ และปราสาท เนืองเฉลิม กล่าวว่าผลการวิจัยที่เกี่ยวกับสมองและการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นส่งผลให้กระบวนการทัศน์ทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป การจัดการศึกษาทุกระดับเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การคิดแบบมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นการเตรียมผู้เรียนในการเรียนต่อไปในขั้นสูงขึ้นเกิดการเพิ่มโอกาสการทำงานในอนาคตการเพิ่มมูลค่าและการสร้างความแข็งแกร่งให้กับประเทศในทุกด้าน (จตุพร พงศ์พีระ และปราสาท เนืองเฉลิม, 2560)

2. จากผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู พบว่า รูปแบบมี 5 ขั้นตอน เรียกว่า 3P2E MODEL และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการจัดทำร่างรูปแบบได้วิจัยเชิงสำรวจในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ จึงก่อให้เกิดการวางแผนและการ

ตัดสินใจเลือกองค์ประกอบในการพัฒนารูปแบบ ซึ่งเป็นการดำเนินการในระยะแรกที่มีความสำคัญ เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้คำตอบที่นำไปสู่การร่างต้นแบบรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นระบบ ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์รูปแบบตามแนวคิดของ Joyce, B. & Weil, M. มีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ที่มาของรูปแบบ 2) ขั้นตอนของรูปแบบ 3) ระบบสังคม 4) หลักการแสดงการโต้ตอบ 5) ระบบการสนับสนุน (Joyce, B. & Weil, M., 2009) สอดคล้องกับ ชุติกร ยิ้มสุด พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการในการพัฒนาครู 2) กระบวนการพัฒนา และ 3) การประเมินผล (ชุติกร ยิ้มสุด, 2552) สอดคล้องกับ พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช พบว่ามี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความเข้าใจเบื้องต้น 2) เชื่อมโยงประสบการณ์ 3) เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ 4) ให้และรับข้อมูลกลับ 5) การทบทวน (พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช, 2547) และสอดคล้องกับ รสริน เจริมโสง และสำลี ทองธิว พบว่า มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทบทวนภายใต้หลักการและเหตุผลตามหลักวิชาการ 2) การวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง 3) การปรับแผนการสอนใหม่ภายใต้ข้อสรุปอย่างไตร่ตรอง 4) การจัดกิจกรรม และ 5) การประเมินผล กระบวนการเชิงคุณค่าต่อผู้เรียนและสังคม (รสริน เจริมโสง และสำลี ทองธิว, 2556)

3. จากผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู พบว่า ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูงถึงระดับสูงมาก และมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีกระบวนการคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Laboskey, V. ได้พัฒนาและค้นคว้ายุทธศาสตร์ในคิดไตร่ตรองในการสอน ซึ่งเป็นทางเลือกในการส่งเสริมการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ (Laboskey, V., 1994) โดยพัฒนามาจากแนวคิดของ Dewey, J. ซึ่งมีเทคนิคที่เป็นลักษณะเฉพาะของการคิดไตร่ตรองในการสอน เป็น 2 ขั้นตอน (Dewey, J., 1933) ดังนี้ 1) ให้ครูได้ฝึกบรรยายและสรุปการเรียนการสอนโดยการทดสอบผู้เรียนและสำรวจความพึงพอใจเกี่ยวกับบทเรียนและ 2) ให้ผู้ร่วมกิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ซึ่งในสถานการณ์ดังกล่าวครูจะมีการคิดไตร่ตรองในสถานการณ์ที่สร้างขึ้น (Taggart, G. L. & Wilson, A. P., 2005) สอดคล้องกับ พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความสามารถในการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองสูงกว่ากลุ่มควบคุม (พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช, 2547) และสอดคล้องกับ รสริน เจริมโสง และสำลี ทองธิว พบว่า นักศึกษาคูมีความสามารถในการออกแบบการสอนอย่างไตร่ตรองเชิงวิพากษ์สูงกว่าก่อนการเรียน โดยนักศึกษาคูมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการประเมินผลกระบวนการของวิธีสอนที่ใช้ในการออกแบบการสอนและผลกระทบที่มีต่อสังคม (รสริน เจริมโสง และสำลี ทองธิว, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ได้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การรับรู้สถานการณ์ปัญหา เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันให้ผู้เรียนได้รับรู้และทำการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา 2) การกำหนดกรอบปัญหา โดยผู้เรียนวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3) การจัดเตรียมคำตอบที่เป็นไปได้ ผู้เรียนวิเคราะห์แนวทางในการแก้ปัญหา 4) การตรวจสอบคำตอบอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนนำแนวทางในการแก้ปัญหาไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ 5) การประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการแก้ปัญหาจากสถานการณ์นั้น ๆ จากขั้นตอนดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ และสามารถนำความรู้ ทักษะกระบวนการที่ได้ไปประยุกต์ใช้ จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย 1.1) การจัดกิจกรรมตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ควรมีการจัดสถานการณ์ที่มีความหลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ 1.2) ในการวัดประเมินผลกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ ควรมีการพัฒนาแบบวัดให้มีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อง่ายต่อการนำไปใช้ 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 2.1) ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์รวมทั้งสอดแทรกในรายวิชาที่สอน 2.2) ผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมรวมถึงการวัดประเมินผล การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ควรจัดให้เป็นเชิงบวก เพื่อช่วยลดความตึงเครียดที่อาจเกิดขึ้นและควรมีการสอนแบบบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ 3) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรนำรูปแบบการพัฒนากระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์ ไปทดลองใช้กับนักศึกษาสาขาอื่น ๆ และเปรียบเทียบผลการพัฒนา 3.2) ควรนำรูปแบบหรือวิธีการสอนที่พัฒนาทักษะอื่น ๆ มาบูรณาการให้เกิดรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ ๆ

เอกสารอ้างอิง

- จตุพร พงศ์พิระ และปราสาท เนืองเฉลิม. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลง มโนคติที่คลาดเคลื่อนทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารราชพฤกษ์, 15(3), 24-35.
- จิตติมา วรณศรี. (2552). คุณภาพการศึกษา กับสมรรถนะของครูที่พึงประสงค์. วารสารศึกษาศาสตร์, 32(1), 1-5.
- ชาติรี ฝ่ายคำตา. (2554). วิธีสอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เอพริล เรนพรีนติ้ง.

- ชูลีกร ยิ้มสุด. (2552). การพัฒนาการคิดไตร่ตรองและพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช. (2547). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลรพี ทุมมาพันธ์. (2545). ผลของการทำวิจัยปฏิบัติการที่มีต่อความสามารถด้านการคิดสะท้อนของครูระดับประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รสริน เจริญสง และสำลี ทองธิว. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการสอนอย่างไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ของนักศึกษาครู. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(2), 26-34.
- อภิกา ปรัชญพฤทธิ์. (2547). การพัฒนาคุณาจารย์โดยการส่งเสริมการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์: มุมมองของนักทฤษฎีเชิงวิพากษ์และยุคหลังสมัยใหม่. วารสารครุศาสตร์, 32(3), 49-67.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Dewey, J. (1933). *How We Think*. New York: D.C. Heath and Company.
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. United State: McGraw - Hill, Book Company.
- Joyce, B. & Weil, M. (2009). *Model of Teaching*. (8th ed.). London: Allyn and Bacon.
- Laboskey, V. (1994). *Development of reflective practice: A study of preservice teachers*. New York: Teachers College Press.
- Loughran, J. J. (1996). *Developing reflective practice: Learning about teaching and Learning through modeling*. Great Britain: Biddles.
- Taggart, G. L. & Wilson, A. P. (2005). *Promoting reflective thinking in teachers*. (2nd ed.). California: Corwin Press.

Wescott, A. M. & Smith, J. A. (1967). Creative Teaching of Mathematics in the Elementary School. Boston: Allyn and Bacon, inc.

จรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชี ของผู้สอบบัญชีภาษีอากร*

PROFESSIONAL ETHICS THAT AFFECT THE QUALITY OF AUDITING OF TAX AUDITORS

ปิยพงศ์ ประไพศรี

Piyapong Prapaisri

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

The University of Central Thailand, Thailand

E-mail: piyapong25099@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับจรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ครั้งนี้คือ ผู้สอบบัญชีภาษีอากรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมสรรพากร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามวิธี Taro Yamane และใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สอบบัญชีภาษีอากร จำนวน 400 คน สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบบัญชีภาษีอากร ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 36 – 45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีประสบการณ์ในงานสอบบัญชี 4 - 6 ปี สำหรับจรรยาบรรณที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบบัญชีภาษีอากร ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมอาชีพ และด้านจรรยาบรรณทั่วไป ยกเว้นปัจจัยด้านจรรยาบรรณต่อผู้เสียภาษีที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบบัญชีภาษีอากร ผลที่ได้จากการวิจัยผู้สอบบัญชีภาษีอากรควรให้ความสำคัญกับทักษะและจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานตรวจสอบ โดยเฉพาะทักษะในด้านการสอบบัญชี และจรรยาบรรณในด้านความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งเป็นปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทยสูงที่สุด และเพื่อให้การจัดทำรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีมีคุณภาพเป็นสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ รวมถึงสามารถใช้เป็นประโยชน์ในการกำหนดคุณสมบัติของผู้สอบ

* Received 25 September 2020; Revised 4 November 2020; Accepted 27 November 2020

บัญชีภาษีอากร และสามารถพัฒนาให้เหมาะสมกับงานสอบบัญชีภาษีอากรในอนาคตให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: จรรยาบรรณวิชาชีพ, คุณภาพงานสอบบัญชี, ผู้สอบบัญชีภาษีอากร

Abstract

The article of this research is a quantitative research with the objective to study about Professional ethics affecting the auditing quality of tax auditors. The sample group in this study is taxation auditors registered with the Revenue Department. Sampling size formation was calculated by Taro Yamane at the significance level of 95%. Questionnaire was the tool for data collecting. Data was collected from 400 tax auditors for statistics used in the analysis of general data of the sample, namely frequency and hundred. The statistics for data analysis was Multiple Regression Analysis method. The results showed that most of the sample were female, aged 36 - 45 years, graduated with bachelor's degree and has 4 - 6 years of experience in auditing. For ethics that have a positive impact on the quality of tax auditing are uprightness and honesty knowledge and ability to perform tasks ethics for career partners general ethics except ethical factors for taxpayers that do not affect tax audit quality. The results of the tax auditor research should focus on audit skills and ethics. Especially auditing skills and ethics in honesty, which are the factors that affect the quality of the auditing and certification reports of the tax auditors in Thailand and to provide quality accounting audit and certification reports it is good and reliable information. It can also be used to determine the qualifications of a tax auditor and can be developed to suit the tax audit to have more quality in the future.

Keywords: Professional Ethics, Audit Quality, Tax Auditor

บทนำ

ผู้สอบบัญชีภาษีอากร (Tax Auditor) ตัวย่อ TA หมายถึง ผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชีตามมาตรา 3 สัตต แห่งประมวลรัษฎากรโดยสามารถตรวจสอบและรับรองบัญชีเฉพาะห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องจัดทำงบการเงินเพื่อการตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ซึ่งหมายถึงห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ได้รับยกเว้นดังกล่าวมีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 5 ล้านบาท สินทรัพย์รวมไม่เกิน 30 ล้าน

บาท และรายได้รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท (กรมสรรพากร, 2561) ดังนั้น ผู้สอบบัญชีภาษีอากร จึงเป็นวิชาชีพบัญชีอีกด้านหนึ่ง บุคคลที่จะขอขึ้นทะเบียนและได้รับ อนุญาตจากอธิบดี กรมสรรพากรให้เป็นผู้สอบบัญชีภาษีอากรจะต้องมีคุณสมบัติและผ่านการทดสอบตามคำสั่ง กรมสรรพากรที่ ท.ป.98/2544 จึงกล่าวได้ว่าเป็นวิชาชีพที่มีการพัฒนาจากความต้องการ ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากร ต้องปฏิบัติงานตามข้อกำหนดของอธิบดี กรมสรรพากร เพื่อให้การปฏิบัติงานและรับรองบัญชีมี ความถูกต้อง เที่ยงตรง และเชื่อถือได้ ซึ่งการปฏิบัติงานตรวจสอบให้เกิดความน่าเชื่อถือเป็นผล มาจากการมีจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน กรมสรรพากรจึงได้กำหนดจรรยาบรรณของ ผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชี เพื่อควบคุมการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากร เพื่อให้ ผลงานเป็นที่ยอมรับเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้ใช้งบการเงินทั้งยังเป็นบรรทัดฐานให้ผู้สอบบัญชี ภาษีอากรถือปฏิบัติและรักษามาตรฐานแห่งวิชาชีพ (กรมสรรพากร, 2563)

คุณภาพงานในวิชาชีพสอบบัญชีภาษีอากร หมายถึง การตรวจสอบรับรองบัญชี ของธุรกิจ ตลอดจนการ ให้บริการด้านอื่น ๆ เช่น การบริการเป็นที่ปรึกษาทางบัญชี การบริการ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับภาษีอากร การวางระบบบัญชีซึ่งการปฏิบัติงานดังกล่าวต้องอาศัยแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าว จึงจะให้ผลการตรวจสอบบัญชีมีคุณภาพเป็นไปตาม เกณฑ์มาตรฐานหรือตาม วัตถุประสงค์ที่กรมสรรพากรกำหนดไว้ (จินดา จอกแก้ว, 2561)

คุณภาพรายงานการตรวจสอบ (Quality of Auditing Reports) หมายถึงข้อความ และสาระที่เป็นประโยชน์ หรือน่าสนใจ ครอบคลุมสาระสำคัญที่ต้องการรายงานทั้งหมด และ เน้นในสิ่งที่ควรเน้น ใช้ศัพท์และภาษาที่เข้าใจง่าย แต่มีความกระชับหรือกะทัดรัดและชัดเจน มีข้อความจูงใจให้ผู้อ่านเกิดความสนใจที่จะนำข้อเสนอแนะไปพิจารณา ดำเนินการ (อุษณา ภัทรมนตรี, 2560)

คุณภาพงานสอบบัญชี หมายถึง คุณภาพของรายงานผลการดำเนินงานของผู้สอบ บัญชีที่แสดงความคิดเห็น ต่องบการเงินจากการตรวจสอบอย่างเป็นอิสระ จากหลักฐาน ที่เพียงพอและเหมาะสมภายใต้มาตรฐานการบัญชีที่ รับรองทั่วไปที่มีความถูกต้องครบถ้วน ในสาระสำคัญเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของ ผู้ใช้บริการ (บุญช่วง ศรีธรรมาภรณ์, 2559) คุณภาพงานสอบบัญชี หมายถึง การแสดงความคิดเห็นในงบ การเงินของผู้สอบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง ปฏิบัติงานตรงตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรอง ทั่วไปโดยทำการตรวจสอบอย่างถูกต้องครบถ้วนมีหลักฐานที่เพียงพอ เหมาะสมภายใต้ มาตรฐานและเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับ Titman & Trueman กล่าวว่าคุณภาพงานสอบบัญชีที่กำหนดในแง่ความ ถูกต้องของข้อมูลที่จัดทำโดย ผู้สอบบัญชีให้กับนักลงทุน รวมทั้งความสามารถของผู้สอบบัญชี ในการตรวจสอบโดยถูกต้องพบข้อผิดพลาดของงบ การเงินก่อนที่จะถูกเผยแพร่ไปยัง

สาธารณชน (Sheridan Titman & Brett Trueman, 1984) คุณภาพงานสอบบัญชี เป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานสอบบัญชี ให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาชีพที่กำหนดนำไปสู่การแสดงความเห็นต่อรายงานทางการเงิน รวมทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้บริการและการมีคุณภาพงานสอบบัญชีที่ดีนั้นจะส่งผลต่อการเชื่อมโยงที่นำไปสู่ความสำเร็จในงานสอบบัญชี (นริชา ทองมณี, 2559) ดังนั้นสรุปได้ว่า คุณภาพงานสอบบัญชี เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอบบัญชีควรให้ความสำคัญและปฏิบัติงานโดยยึด หลักการภายใต้มาตรฐานของกระบวนการสอบบัญชีและมาตรฐานการรายงานการสอบบัญชีเพื่อให้รายงานการสอบ บัญชีมีคุณภาพและเป็นประโยชน์ และสร้างความเชื่อมั่นต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ ดังนั้น คุณภาพงานสอบบัญชี สามารถวัดได้จากรายงานการสอบบัญชีที่มีลักษณะเชิงคุณภาพที่ดีโดยการประยุกต์แนวคิดหลักเกณฑ์และข้อกำหนด ตามมาตรฐานการตรวจสอบบัญชีรหัส 2420 (อุษณา ภัทรมนตรี, 2560)

จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้สอบบัญชีภาษีอากร ตามคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป. 123/2545 เรื่อง กำหนดจรรยาบรรณของผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชี ตามมาตรา 3 สัตต แห่งประมวลรัษฎากรลงวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีภาษีอากรไว้ดังนี้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3 สัตต แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2496 และข้อ 6 ของประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับการตรวจสอบและรับรองบัญชี เรื่อง กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการตรวจสอบและรับรองบัญชี ตามมาตรา 3 สัตต แห่งประมวลรัษฎากร ลงวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2544 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับการตรวจสอบและรับรองบัญชี (ฉบับที่ 2) เรื่อง กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการตรวจสอบและรับรองบัญชี ตามมาตรา 3 สัตต แห่งประมวลรัษฎากร ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 อธิบดีกรมสรรพากรจึงกำหนดจรรยาบรรณของ ผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชี ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกคำสั่งกรมสรรพากร ที่ ท.ป.99/2544 เรื่อง กำหนดมรรยาท การปฏิบัติงาน การรายงาน และบทลงโทษสำหรับผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชี ตามมาตรา 3 สัตต แห่งประมวลรัษฎากร ลงวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2544

ข้อ 2 จรรยาบรรณของผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชี

2.1 ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต

2.1.1 ไม่รับตรวจสอบและรับรองบัญชีในกิจการที่ตนขาดความเป็นอิสระ

2.1.2 ไม่รับตรวจสอบและรับรองบัญชีในกิจการที่ตนขาดความเป็นกลางโดยมีผลประโยชน์หรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับกิจการนั้น หรือโดยมีเหตุอื่นที่อาจจะ

ก่อให้เกิดความลำเอียงและส่งผลให้มีการละเว้นการเสียภาษีหรือเสียภาษีน้อยกว่าความเป็นจริง

2.1.3 ปฏิบัติงานตรวจสอบและรับรองบัญชีด้วยความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต

2.1.4 ไม่ปกปิดข้อเท็จจริงหรือบิดเบือนความจริงอันเป็นสาระสำคัญของงบการเงินที่ตนลงลายมือชื่อรับรองไว้ในรายงาน ซึ่งอาจทำให้เกิดการหลงผิดและอาจเสียหายแก่ กิจการที่ตรวจสอบและรับรองบัญชีนั้น หรือแก่กรมสรรพากร หรือแก่บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.1.5 ไม่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการซื้อ ขาย ออก หรือใช้ใบกำกับภาษีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

2.1.6 ไม่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงบัญชีหรือการทำเอกสารประกอบการลงบัญชี ซึ่งเป็นเหตุให้กิจการที่ตรวจสอบและรับรองบัญชีนั้นมิต้องเสียภาษีหรือเสียภาษีน้อยลงกว่าที่ควรเสีย

2.1.7 ไม่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและรับรองบัญชีของกิจการใด ซึ่งมีเหตุผลเชื่อได้ว่ามีข้อมูลที่ผิดหรือบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงและมีการละเว้นหรือปิดบังข้อมูลที่จำเป็นต้องยื่นต่อกรมสรรพากร

2.1.8 ไม่รับรองบัญชีที่ตนเป็นผู้จัดทำขึ้นเอง หรือช่วยเหลือ หรือเป็นผู้จัดทำบัญชีชุดอื่นขึ้น เพื่อเจตนาหลีกเลี่ยงภาษีอากร

2.2 ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

2.2.1 ต้องปฏิบัติงานด้วยความรู้ความสามารถของวิชาชีพ

2.2.2 ไม่ตรวจสอบและรับรองบัญชีในกิจการที่เกินความรู้ความสามารถของตนที่จะปฏิบัติงานได้ และไม่ทำการตรวจสอบและรับรองบัญชีเกินกว่า 300 รายต่อปี

2.2.3 ไม่ลงลายมือชื่อรับรองในรายงานของกิจการที่ตนมิได้ปฏิบัติงานตรวจสอบหรือควบคุมการปฏิบัติงานตรวจสอบ

2.2.4 สอดส่องใช้ความรู้ความระมัดระวังในการตรวจสอบและรับรองบัญชีเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพโดยทั่วไป

2.2.5 ไม่ยินยอมให้ผู้อื่นอ้างว่าตนเป็นผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชีในกิจการใดโดยตนมิได้ปฏิบัติงานตรวจสอบและรับรองบัญชี

2.3 จรรยาบรรณต่อผู้เสียภาษี

2.3.1 ไม่เปิดเผยความลับกิจการของผู้เสียภาษีหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง โดยนำออกแจ้งแก่ผู้ใด หรือให้ทราบโดยวิธีใดสำหรับกิจการที่ตนได้รู้มาในหน้าที่จากการ

ตรวจสอบและรับรองบัญชีอื่นเป็นเหตุให้กิจการนั้นได้รับความเสียหาย เว้นแต่การกระทำนั้นเป็นการกระทำตามหน้าที่ทางวิชาชีพหรือตามกฎหมาย

2.3.2 ไม่ละทิ้งการปฏิบัติงานตรวจสอบและรับรองบัญชีที่รับไว้แล้วโดยไม่มีเหตุอันสมควร

2.4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมอาชีพ

2.4.1 ไม่แย่งงานตรวจสอบและรับรองบัญชีจากผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชีอื่น

2.4.2 ไม่ทำการตรวจสอบและรับรองบัญชีเกินกว่าที่ได้รับมอบหมายจากผู้ตรวจสอบและรับรองบัญชีอื่น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้มอบหมายนั้น

2.5 จรรยาบรรณทั่วไป

2.5.1 ไม่กระทำการใด ๆ อันอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายภาษีอากร หรือกฎหมายอื่น

2.5.2 ไม่โฆษณาหรือยินยอมให้ผู้อื่นโฆษณาด้วยประการใด ๆ ซึ่งการประกอบวิชาชีพอันแสดงให้เห็นว่าจะช่วยเหลือให้เสียภาษีน้อยกว่าความเป็นจริง

2.5.3 ไม่ให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลอื่นแนะนำหรือจัดหางานตรวจสอบและรับรองบัญชีมาให้ตนทำ

2.5.4 ไม่เรียกหรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์จากบุคคลใดในเมื่อบุคคลนั้นได้รับงานเพราะการแนะนำหรือการจัดหางานของตน

2.5.5 ไม่กำหนดค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนโดยถือเอาอัตราสูงต่ำตามยอดเงินหรือของมูลค่าทรัพย์สินใดที่ตนตรวจสอบและรับรองบัญชี หรือมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและรับรองบัญชีเป็นเกณฑ์

ข้อ 3 คำสั่งนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ที่ลงในคำสั่งนี้เป็นต้นไป

ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

จากข้อมูลของกรมสรรพากร ณ วันที่ 21 มีนาคม 2563 พบว่าปัจจุบันผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย มีสิทธิ์ลงลายมือชื่อจำนวน 3,747 คน ขาดต่อใบอนุญาตจำนวน 132 คน หมดสภาพจำนวน 304 คน เพิกถอนใบอนุญาตจำนวน 19 คน พักใบอนุญาตจำนวน 9 คน และถึงแก่กรรม จำนวน 29 คน ซึ่งเมื่อคิดสัดส่วนแล้วจะเห็นว่า ผู้สอบบัญชีภาษีอากรที่ขาดต่อใบอนุญาต หมดสภาพ เพิกถอนใบอนุญาต และพักใบอนุญาต มีจำนวน 464 คน คิดเป็นร้อยละ 12.38 เมื่อเทียบกับผู้สอบบัญชีอากรที่มีสิทธิ์ลงลายมือชื่อในงบการเงิน ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีอัตราส่วนค่อนข้างสูง (กรมสรรพากร, 2563)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าเพราะสาเหตุใดผู้สอบบัญชีภาษีอากรจึงไม่ปฏิบัติตามระเบียบของกรมสรรพากรที่กำหนดไว้ จึงเป็น

เหตุให้ผู้สอบบัญชีอากรถึงการขาดต่อใบอนุญาตหมดสภาพ เพิกถอนใบอนุญาต และพักใบอนุญาตในการเป็นผู้สอบบัญชีอากรดังกล่าว ซึ่งอาจจะเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณในวิชาชีพจึงมีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีอากรดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันการสอบบัญชีมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจต้องใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ การสอบบัญชีช่วยให้ข้อมูลทางการบัญชีมีความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น และสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้ข้อมูล (นิพนธ์ เหนือโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร, 2559) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจการ ทั้งที่เป็นข้อมูลตัวเลขหรือข้อมูลนโยบายของกิจการ นับว่าเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานของกิจการในการตัดสินใจในการลงทุนสำหรับดำเนินธุรกิจของนักลงทุนและผู้ให้บริการทั่วไป รวมถึงการได้รับการตรวจสอบและรับรองจากผู้สอบบัญชีอากร (TA) ว่าห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 5 ล้านบาท และมีรายได้หรือสินทรัพย์ไม่เกิน 30 ล้านบาท ได้มีการจัดทำบัญชีให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือมาตรฐานการบัญชีอันเป็นหลักการทั่วไปตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี (สุเทพ พงษ์พิทักษ์, 2561) การตรวจสอบบัญชีด้านภาษีอากรจึงเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ผู้สอบบัญชีอากรควรให้ความสำคัญ ซึ่งผู้สอบบัญชีอากรมีหน้าที่สำคัญในการตรวจสอบและรับรองบัญชีว่ารายงานผลการตรวจสอบฐานะทางการเงินและรวมถึงผลการดำเนินงานและรายละเอียดอื่น ๆ ของห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลมีการจัดทำบัญชี ให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือตามมาตรฐานการบัญชีหรือไม่ (กรรณิการ์ ผิวสะอาด และฐิตาภรณ์ สินจรรย์ศักดิ์, 2560) ข้อมูลทางการเงินส่วนมากย่อมได้มาจากการเงินที่ถูกต้องและมีคุณภาพโดยได้มาจากการจัดทำและแสดงข้อมูลตามมาตรฐานการบัญชีที่กำหนด ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องให้ความสนใจต่อการตรวจสอบและการรายงานผลการสอบบัญชีอากรอย่างถูกต้อง มีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงาน มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีและการตรวจสอบบัญชี โดยผู้สอบบัญชีอากรจะต้องรักษารายการบรรณ คุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีนั้น ถือเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความน่าเชื่อถือและเป็นการยืนยันผลการดำเนินงานของกิจการที่ได้ตรวจสอบว่ากิจการมีผลการดำเนินงานแบบใดและเป็นที่ยอมรับของนักลงทุนหรือผู้ให้บริการทั่วไป หรือไม่ โดยควรคำนึงถึงเรื่องความถูกต้อง ความเที่ยงตรงความชัดเจน ความกะทัดรัด ความสร้างสรรค์ ความครบถ้วนสมบูรณ์ และความทันเวลา คุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชี เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีอากรสามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความเป็นมืออาชีพกับคุณภาพ ของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชียังมีส่วนศึกษาไม่มากเท่าที่ควรขณะที่ความต้องการผู้สอบบัญชีที่มี ความรู้ความสามารถและความเป็นมืออาชีพในการสอบบัญชี สามารถปฏิบัติงานสอบบัญชี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอกและบุคคลที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น (ณัฐธิดา จินมอญ, 2559)

สาธารณชนจะยอมรับและ เชื่อถือในผลงานของผู้สอบบัญชีก็ต่อเมื่อผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่กำหนด ตัวชี้วัดถึงคุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีประกอบไปด้วย ความถูกต้อง ความชัดเจน ความกะทัดรัด ความสร้างสรรค์ ความครบถ้วนสมบูรณ์ และความทันกาล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า จรรยาบรรณในข้อใดที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบบัญชีภาษีอากร เพื่อให้มีการป้องกันและแก้ไขปัจจัยดังกล่าวและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการรักษาจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีภาษีอากร เพื่อเป็นประโยชน์สามารถกำหนดแนวทางการแก้ไขใน การปฏิบัติงานให้เหมาะสมและให้การตรวจสอบและรับรองบัญชีมีคุณภาพมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อผู้สอบบัญชีภาษีอากร และผู้ใช้บริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงจรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่อง จรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือจากผู้สอบบัญชีภาษีอากร ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ประชากร (Population) และกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ทำการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สอบบัญชีภาษีอากรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมสรรพากรรวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คน (กรมสรรพากร, 2563) โดยใช้สูตรจากตารางของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, Taro, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับความคลาดเคลื่อน ในการเลือกตัวอย่างร้อยละ 5 โดยได้จำนวนจากการคำนวณตัวอย่างทั้งสิ้น 380 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การพัฒนาเครื่องมือและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจาก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ได้เสนอกับทางมหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาความครบถ้วน ความถูกต้องและความเหมาะสมของการใช้ภาษากล่าวว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อผู้วิจัยจะได้นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไปจากนั้นจะได้ดำเนินการส่งลิงค์แบบสอบถามออนไลน์ให้กับผู้สอบบัญชีภาษีอากร และเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ภายหลังตอบ แบบสอบถามเสร็จ ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมามีจำนวน 400 คน (จำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100) ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, D. A. et al. ได้นำเสนอว่า

การส่งแบบสอบถามต้องมีอัตราการตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้ ที่ขนาดของจำนวนตัวอย่างจะเพียงพอในการนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป (Aaker, D. A. et al., 2001)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

2.1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้ถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น จำแนกเป็น 3 ตอน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบบัญชี จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านการสอบบัญชี

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณในวิชาชีพของผู้สอบบัญชีภาษีอากร จำนวน 22 ข้อ ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านจรรยาบรรณต่อผู้เสียภาษี ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมอาชีพด้านจรรยาบรรณทั่วไป

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชี จำนวน 25 ข้อ ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความเที่ยงธรรม ด้านความชัดเจน ด้านความกะทัดรัด ด้านความครบถ้วนสมบูรณ์ ด้านความทันกาล ลักษณะข้อคำถามส่วนที่ 2 และ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งเกณฑ์ในการวัดมีการกำหนดระดับมาตราส่วนที่เป็นข้อความให้เป็นค่าน้ำหนักตัวเลขตามวิธีลิเคิร์ต (Likert, R., 1992) ดังนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการดำเนินการส่งแบบสอบถามออนไลน์และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E - mail) ตามที่อยู่กลุ่มตัวอย่างได้แจ้งไว้ต่อกรมสรรพากร สำหรับกำหนดการให้คะแนน คำตอบของแบบสอบถาม โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 20 มิ.ย. 63 – 15 ก.ค. 63 ซึ่งใช้มาตรการวัดระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale)

2.2 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลส่วนนี้ได้มาจากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น เอกสารวิชาการ ผลการวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร เว็บไซต์และสื่อออนไลน์เพื่อให้ข้อมูลประกอบการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ค่าคะแนนของแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Data) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างใช้ สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบบัญชีภาษีอากร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งก่อนการทดสอบ

สมมติฐาน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อมูลตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุผล พบว่าข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นไปตามข้อตกลง โดยกำหนดสมการถดถอย ดังนี้

$$TAFE = \beta_0 + \beta_{EID} + \beta_{EKN} + \beta_{ETX} + \beta_{EFR} + \beta_{EGE} + \Sigma$$

เมื่อ TAF แทนจรรยาบรรณในวิชาชีพของผู้สอบบัญชีภาษีอากรโดยรวม

EID แทนด้านอิสระ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต

EKN แทนด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

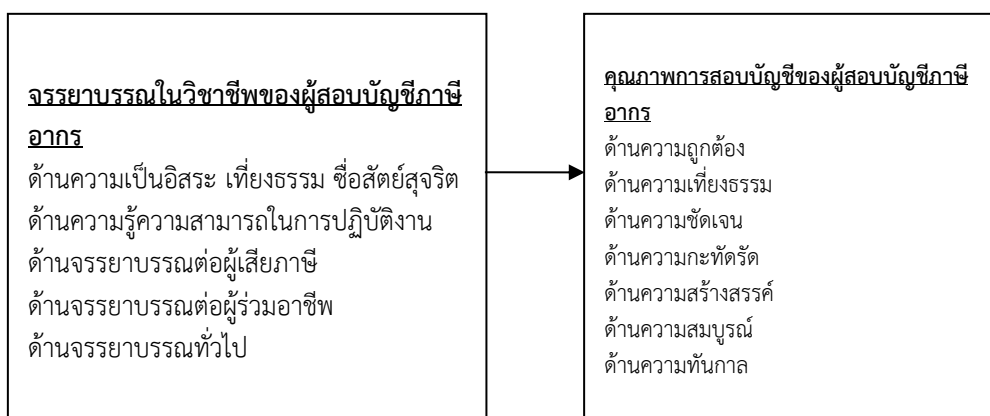
ETX แทนด้านจรรยาบรรณต่อผู้เสียภาษี

EFR แทนด้านจรรยาบรรณผู้ร่วมอาชีพ

EGE แทนด้านจรรยาบรรณทั่วไป

4. สมมติฐานการวิจัย ปัจจัยด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพของผู้สอบบัญชีภาษีอากรส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยปรากฏว่า ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้สอบบัญชี จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านการสอบบัญชี

1. เพศพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 64.5 รองลงมาเพศชายจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 ตามลำดับ

2. อายุพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ 36 – 45 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมา มีอายุ 25 – 35 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 และอายุ

46 - 54 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 และอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 และอายุมากกว่า 55 ปีขึ้นไป จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ตามลำดับ

3. ระดับการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 61.2 รองลงมาระดับปริญญาโท จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 และสูงกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.2 ตามลำดับ

4. ประสบการณ์ในการตรวจสอบบัญชี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการตรวจสอบ 4 - 6 ปี จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมา 1 - 3 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24 และ 7 - 10 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.2 และต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 และมากกว่า 10 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของจรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร

ตัวแปร	TAF	EID	EKN	ETX	EFR	EGE	VIF
MEAN	4.4946	4.5200	4.4865	4.5450	4.5550	4.4525	-
S.D	.43512	.44733	.50184	.49985	.50260	.51049	-
TAF	-	.726*	.771*	.704*	.612*	.816*	-
EID	.726*	-	.794	.681*	.665*	.730*	3.300
EKN	.771*	.794*	-	.695*	.616*	.788*	3.760
ETX	.704*	.681*	.695*	-	.683*	.691*	2.592
EFR	.612*	.665*	.616*	.683*	-	.628*	2.224
EGE	.816*	.730*	.788*	.691*	.628*	-	3.125

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 การทดสอบความสัมพันธ์ของจรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร

จรรยาบรรณในวิชาชีพ	คุณภาพการสอบ บัญชี(TAFCCCT)		t	Sig.
	สัมประสิทธิ์ ถดถอย	ความคลาด เคลื่อน มาตรฐาน		
ค่าคงที่(a)	.784	.123	6.376	.000*
ด้านอิสระ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต(EID)	.113	.046	2.446	.015*
ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน(EKN)	.173	.044	3.932	.000*
ด้านจรรยาบรรณต่อผู้เสียภาษี(ETX)	.143	.037	3.895	.000*
ด้านจรรยาบรรณผู้ร่วมอาชีพ(EFR)	.016	.034	.474	.635
ด้านจรรยาบรรณทั่วไป (EGE)	.383	.039	9.711	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากตารางที่ 1 พบว่าตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจเกิดปัญหา Multicollinearity ดังนั้น ผู้วิจัยทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIF ของตัวแปรอิสระ จรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากร มีค่าตั้งแต่ 2.224 - 3.760 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ขึ้นได้ (Black, K., 2006)

จากตารางที่ 2 พบว่า

1. จรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบภาษีอากร ด้านอิสระ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี เนื่องจาก ด้านอิสระ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นตัวที่ชี้นำถึงจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีภาษีอากรเป็นอย่างดี สามารถทำให้ผู้สอบบัญชี ภาษีอากรทำงานด้านการตรวจสอบบัญชีด้วยความเป็นอิสระ มีความเที่ยงธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริต ต้องการเงินที่ตนเองตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชพร นามสีฐาน ที่พบว่า มรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ด้านความเที่ยงธรรมมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวมด้านความถูกต้อง เที่ยงธรรมจะเป็นการใช้ดุลยพินิจโดยปราศจากความลำเอียง และพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างยุติธรรมและเป็นกลาง (กชพร นามสีฐาน , 2559)

2. จรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบภาษีอากร ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี เนื่องจาก ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เป็นตัวที่ชี้นำถึงจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีภาษีอากรเป็นอย่างดี สามารถทำให้ผู้สอบบัญชี ภาษีอากรทำงานด้านการตรวจสอบบัญชีด้วยความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดา จอกแก้ว ได้ศึกษาคุณภาพของงานสอบบัญชีต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ พบว่าการปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีอย่างเคร่งครัดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการสอบ (จินดา จอกแก้ว, 2561)

3. จรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบภาษีอากร ด้านจรรยาบรรณต่อผู้เสียภาษี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี เนื่องจาก ด้านจรรยาบรรณต่อผู้เสียภาษี เป็นตัวที่ชี้นำถึงจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีภาษีอากรเป็นอย่างดี สามารถทำให้ผู้สอบบัญชี ภาษีอากรทำงานด้านการตรวจสอบบัญชีต่อผู้เสียภาษีในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวรรณ คงไชย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความปลอดภัยได้แก่การรักษาความลับของบริษัทผู้ใช้บริการสอบบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพการสอบบัญชี (นันทวรรณ วงศ์ไชย, 2559)

4. จรรยาบรรณในวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบภาษีอากร ด้านจรรยาบรรณทั่วไป มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี เนื่องจาก ด้านจรรยาบรรณทั่วไป เป็นตัวที่ชี้วัดถึงจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีภาษีอากรเป็นอย่างดี สามารถทำให้ผู้สอบบัญชีภาษีอากรทำงานด้านการตรวจสอบบัญชีต่อจรรยาบรรณทั่วไปในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาศิณี ขอบดี ซึ่งผลการวิจัยพบว่าจรรยาบรรณทั่วไปมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในคู่มือประมวลจรรยาบรรณ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับพฤติกรรมทางวิชาชีพ (Professional Behavior) ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องและละเว้นการกระทำที่ทำให้เสื่อมเสียความน่าเชื่อถือต่อวิชาชีพ (วิลาศิณี ขอบดี, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อสรุปที่สำคัญ ผู้สอบบัญชีภาษีอากรควรให้ความสำคัญกับทักษะและจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานตรวจสอบ โดยเฉพาะทักษะในด้านการสอบบัญชี และจรรยาบรรณในด้านความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งเป็นปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทยสูงสุด เพื่อให้การจัดทำรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีมีคุณภาพ เป็นสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ รวมทั้งควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ความรู้ความสามารถที่มีสิ่งสมจกนกลายเป็นทักษะในการปฏิบัติงานตรวจสอบซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของรายงานที่จัดทำขึ้น โดนเสนอแนะในประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งต่อไป คือการศึกษาปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อคุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีหรือการศึกษาตัวแปรแทรกที่มีแรงเสริมให้การจัดทำรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีมีคุณภาพ รวมถึงการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลควรใช้ลักษณะของข้อคำถามในแบบอื่น เพื่อให้ได้คำตอบหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กชพร นามสีฐาน. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางการบัญชีสมัยใหม่กับประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรมสรรพากร. (2561). การรักษาจรรยาบรรณ. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.rd.go.th/publish/25629.0.html>
- กรมสรรพากร. (2563). รายชื่อผู้สอบบัญชีภาษีอากร. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2563 จาก http://taxaudit.rd.go.th/ta2/TaxAuditor_06.jsp

- กรรณิการ์ ผิวสะอาด และจิตาภรณ์ สิ้นจัญญศักดิ์. (2560). จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีภาษีอากร. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- จินดา จอกแก้ว. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากร : กรณีศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร. วารสาร ร่มพฤกษ์, 26(2), 34-50.
- ณัฐธิดา จินมอญ. (2559). ความเป็นมืออาชีพกับ คุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นริษา ทองมณี. (2559). คุณลักษณะของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีและความสำเร็จในงานสอบบัญชี ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารจัดการ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2556. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นันทวรรณ วงศ์ไชย. (2559). ผลกระทบของความเป็นมืออาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพที่มีต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร. (2559). การสอบบัญชี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอ็นเพรส.
- บุญช่วง ศรีธรรมาภรณ์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญการสอบบัญชีกับคุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิลาศิณี ขอบดี. (2559). ผลกระทบของความรู้ความสามารถทางวิชาชีพที่มีต่อคุณภาพการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุเทพ พงษ์พิทักษ์. (2561). ผู้สอบบัญชีภาษีอากร. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.pattanakit.net/index.php?lay=show&ac=article&id=538707773&Ntype=134>
- อุษณา ภัทรมนตรี. (2560). การตรวจสอบและการควบคุมด้านคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Aaker, D. A. et al. (2001). Marketing Research. (7th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Black, K. (2006). Business Statistics For Contemporary Decision Making. USA: John Wiley and Son.
- Likert, R. (1992). New pattern of management. New York, NY: McGraw-Hill.

- Sheridan Titman & Brett Trueman. (1984). Informational impact of auditor choice. Los Angeles, CA: University of California.
- Yamane, Taro. (1973). An Introductory Analysis. (3rd ed.). Tokyo: Harper International Edition.

การดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ
สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร*

DISCIPLINE OPERATION FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS
OF WAT LAN BUN SCHOOL UNDER THE LADKRABANG
DISTRICT OFFICE BANGKOK

วาสนา รังสร้อย

Wassana Rangsoi

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: rungwasana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และ 2) เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่ง เป็นวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) ครูผู้สอน ทั้งหมดจำนวน 200 คน โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน t-test แบบ Independent และและรูปแบบตารางประกอบความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง ได้แก่ ด้านสภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.13) และด้านปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.70$, S.D. = 0.32) ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารงาน 2) ด้านการลงโทษ 3) ด้านการว่ากล่าวตักเตือน 4) ด้านทำทัณฑ์บน 5) ด้านการตัดคะแนนความประพฤติ และ 6) ด้านทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และ 2) เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง ได้แก่ ด้านสภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ผู้บริหาร ($\bar{X} = 1.75$, S.D. = 0.300) และครูผู้สอน ($\bar{X} = 1.64$,

* Received 5 October 2020; Revised 6 November 2020; Accepted 27 November 2020

S.D. = 0.393) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ผู้บริหาร ($\bar{X}$ = 1.75, S.D. = 0.299) และครูผู้สอน ($\bar{X}$ = 1.64, S.D. = 0.392) โดยผู้บริหารมีปัญหามากกว่าครูผู้สอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การดำเนินงานวินัย, นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา, โรงเรียนวัดลานบุญ, สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง

Abstract

This article of this study were to: 1) Studying the condition and problems of operating student discipline. Secondary level of Wat Lan Bun School Under the Ladkrabang District Office And 2) comparing the condition and problems of operating student discipline. Secondary level of Wat Lan Bun School Under the Ladkrabang District Office Bangkok Classified by position. The qualitative research by us the questionnaires. Select purposive sampling such as: 1) school administrators and 2) teachers for all 404 persons. Using analyzed with frequency statistics, percentage, average, standard deviation, and tested independent t-test assumptions and table layouts. The research found that: 1) Conditions and problems of disciplinary operations of secondary school students of Wat Lan Bun School Under the Ladkrabang District Office, including operating conditions, discipline, secondary school students Overall, it was at a high level ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.13) and the problem of operation, discipline, secondary school students. Overall, it was at a low level ($\bar{X}$ = 1.70, S.D. = 0.32) includes: 1) disciplinary administration, 2) admonishment, 3) parole, 4) disqualification, and 5) activities to make behavioral changes. And 2) Comparison of conditions and problems of discipline operations of secondary school students of Wat Lan Bun School. Under the Ladkrabang District Office, including operating conditions, discipline, secondary school students There were no significant differences in both overall and individual aspects: administrators ($\bar{X}$ = 1.75, S.D. = 0.300) and teachers ($\bar{X}$ = 1.64, S.D. = 0.393) were statistically significant at 0.05. And the problem of operating discipline in secondary school students There were no differences in both overall and individual aspects such as administrators ($\bar{X}$ = 1.75, S.D. = 0.299)

and teachers ($\bar{X} = 1.64$, S.D. = 0.392) The administrators had more problems than teachers. The difference was statistically significant at 0.01.

Keywords: Operation Discipline, Secondary School Students, Wat Lan Bun School, Under the Ladkrabang District Office

บทนำ

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสค่านิยม และยังมีกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) คือ การรู้เท่าทันต่อการเจริญเติบโตที่ไร้คุณภาพ ไร้ศีลธรรมของศตวรรษที่ 20 โลกกำลังเปลี่ยนแปลงจากวัฒนธรรมการแข่งขัน เห็นแก่ตัว หลงใหลในเทคโนโลยีไม่มีขีดจำกัด ซึ่งทำลายธรรมชาติและครอบครัว มนุษย์โลกในทิศทางใหม่ คือ วัฒนธรรมที่ให้คุณค่าต่อจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ใฝ่หาชุมชนสันติ มีความซื่อตรง พอเพียง เป็นมิตรต่อตนเอง ผู้อื่น และธรรมชาติบนการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น การเตรียมตัวคนในศตวรรษที่ 21 คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจากสภาพที่สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้การดำเนินชีวิตของคนไทยต้องปรับตามการเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมหลายรูปแบบ มีแนวโน้มที่จะไม่ประพฤติดนให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย สังคมไทยในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงการขาดระเบียบวินัยที่แสดงออกมาในรูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ การไม่รักษาความสะอาดของบ้านเมือง การไม่ตรงต่อเวลา การไม่เคารพกฎจราจร การไม่เคารพบุคคล ที่ควรเคารพ เป็นต้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์สาเหตุหนึ่งมาจากการไม่ได้รับการกล่อมเกลา ปลูกฝังอุปนิสัยที่ดีในวัยเด็กอย่างเหมาะสม ความมีระเบียบวินัยมีความจำเป็นต่อสังคมเป็นอย่างมาก โรงเรียนหรือสถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาให้เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม (สถาพร สุสุข, 2554) จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ โดยให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน การเขียน และการค้นคว้ามีความรู้เป็นสากลรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีและการปรับวิธีคิด วิธีทำงาน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและ

บุคลิกที่ดี (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้ ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงได้พัฒนามาตรฐาน การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพและเป็นแนวทาง ให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

ในการนี้กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายด้านการศึกษาในการปฏิรูปการศึกษา โดยยึด คุณธรรมนำความรู้เป็นทิศทางและเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา (เฉลิมวุฒิ ชื่นตา, 2553) โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบัน ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้ และอยู่ดีมีสุข โดยมี 8 คุณธรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ขยัน 2) ประหยัด 3) ซื่อสัตย์ 4) มีวินัย 5) สุภาพ 6) สะอาด 7) สามัคคี และ 8) มีน้ำใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) จากนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา 8 คุณธรรม พื้นฐานข้างต้นสถาบันการศึกษาจึงควรเร่งรัดนำไปปลูกฝังคุณธรรมพัฒนาให้กับเยาวชนของ ชาติ เพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดี มีสุข ก้าวสู่สังคมคุณธรรมนำความรู้ โดยขอความ ร่วมมือจากสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อให้การ ดำเนินการประสบความสำเร็จสามารถนำไปสู่การปฏิบัติ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะนำไปสู่ ความสำเร็จนั้นทุกฝ่ายจะต้องมีความตั้งใจและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง (อมรรัตน์ พนัสนาชี, 2557) ดังนั้น วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สญาธิ ธีระ วณิชตระกูล, 2557) ความมีวินัยช่วยให้กลุ่มคนในสังคมต่าง ๆ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเพราะ ฉะนั้น จึงถือได้ว่าความมีวินัยนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องสร้างให้เกิดกับนักเรียนที่จะเติบโตไป เป็นอนาคตหลักของประเทศ ถ้านักเรียนสามารถกำกับตนเองให้เป็นคนมีวินัย รู้จักควบคุม ตนเองในการแสดงออกอย่างเหมาะสมไม่ทำอะไรตามใจตนเองอันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อน ให้กับตนเองและผู้อื่นแล้ว ย่อมส่งผลดีต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียนและสังคมภายนอกได้ (สถาพร สู้สุข, 2554) ซึ่งสอดคล้องแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) ที่มีเจตนารมณ์มุ่ง 1) มุ่งพัฒนาคนไทยให้ “เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และ 2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ ยั่งยืนและมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้และ สังคมสมานฉันท์เอื้ออาทรต่อกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ดังนั้น วินัยมี

ความสำคัญและจำเป็นต่อมนุษย์ที่บุคคลสามารถใช้เป็นสิ่งที่ช่วยเหลือเพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคม และวินัยยังเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม วินัยเป็นรากฐานของมนุษย์ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคมเป็นข้อปฏิบัติเพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

โรงเรียนวัดลานบุญเป็นโรงเรียนขยายโอกาสถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ปรัชญาของโรงเรียน “คุณธรรม นำความรู้” ในการบริหารจัดการ ด้านการดำเนินงานวินัยนักเรียน โรงเรียนวัดลานบุญ ได้กำหนดเป็นภารกิจหนึ่งของงานบริหารทั่วไป แบ่งเป็น 6 ภารกิจย่อย โดยแต่งตั้งครูรับผิดชอบ มีการวางแผนการปฏิบัติงานตามแผน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ภารกิจที่กล่าวถึง ได้แก่ 1) การจัดระบบการดำเนินงานวินัยนักเรียน 2) การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการดำเนินงานวินัยนักเรียน 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน 4) การจัดโครงการสนับสนุน กิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน 5) การให้ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างต่อการเสริมสร้างวินัยนักเรียน และ 6) การใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักศึกษา พ.ศ. 2548 ซึ่งการดำเนินงานวินัยนักเรียนที่ผ่านมายังเป็นปัญหาอยู่มาก จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียน สามารถจำแนกออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านตัวนักเรียน เช่น นักเรียนกระทำผิดวินัย แต่งกายผิดระเบียบ พฤติกรรมก้าวร้าว โรงเรียนได้ลงโทษทางวินัยตามระเบียบกระทรวงการศึกษาว่าด้วย การลงโทษนักเรียน นักศึกษา พุทธศักราช 2548 โทษว่ากล่าวตักเตือน โทษภาคทัณฑ์ โทษตัดคะแนน และโทษให้ทำกิจกรรมอื่น 2) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นม.1 – 3) และนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นม.4 – 6) จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะพบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามรายวิชาน้อยกว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 4 3) ด้านพัฒนาการของนักเรียน นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 เป็นวัยที่เข้าสู่วัยรุ่น รู้สึกอายเมื่อต้องทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกับนักเรียนที่อยู่ในวัยเด็กเล็ก จึงไม่ยอมปฏิบัติตาม และพยายามหลบหลีกโดยการ ไม่ร่วมกิจกรรม 4) ด้านตัวคน ครูที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงจะมีมากกว่า ด้านอายุงาน 1 – 10 ปี และ 11 ปีขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากหรือน้อยมีส่วนที่ใกล้เคียงกัน 5) ด้านพฤติกรรมการสอนของครู จากการประเมินภายนอกของสำนักรับรอง และประเมินมาตรฐานการศึกษา 6) ด้านผู้ปกครองนักเรียน ผู้ปกครองอพยพแรงงานไปต่างจังหวัด หย่าร้าง เสียชีวิตแล้วปล่อยให้เด็กเป็นกำพร้า ติดสุรา ยาเสพติด และเป็นรากเหง้าของพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ 7) ด้านชุมชน ชาวชนในหมู่บ้านบางส่วนที่เป็นแบบอย่างในทางที่ไม่เหมาะสม มีเจตคติที่ไม่ให้ความสำคัญของการศึกษามองการศึกษาเป็นสิ่งที่ทำให้เสียเวลาทำมาหากิน 8) ด้านเทคโนโลยี นักเรียนที่มั่วสุม ดูสื่อลามก ซึ่งเป็นมูลเหตุสำคัญของนักเรียนที่มีเพศสัมพันธ์ และต้องออกกลางคัน 9) ด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน หลักสูตรสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างวินัยนักเรียน และ 10) ด้านความคาดหวังของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มี

ความมุ่งมั่นที่จะให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเอง มีความรู้สามารถ ประกอบอาชีพที่ดี และอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุข ร่มเย็น (โรงเรียนวัดลานบุญ, 2563)

จากข้อมูลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการดำเนินงานวินัยนักเรียนที่มีปัญหา มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ความสงบสุขของชุมชน ถึงแม้ว่าโรงเรียนวัดลานบุญจะดำเนินงานวินัยนักเรียนตามรูปแบบที่มีอยู่และใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พุทธศักราช 2548 แต่การดำเนินงานวินัยนักเรียนก็ยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย จึงต้องค้นหาแนวทางที่เหมาะสม เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานวินัยนักเรียนให้เหมาะสมกับสภาพ และข้อจำกัดของโรงเรียน ในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย อันจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สูงขึ้น ตลอดจนส่งผลให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหา การดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเป็นเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 404 คน (โรงเรียนวัดลานบุญ, 2563)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 200 คน โดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.3 ด้านเนื้อหา ได้แก่ การจัดระบบการดำเนินงานวินัยนักเรียน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการดำเนินงานวินัยนักเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน การจัดโครงการสนับสนุนกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน การให้ครู ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างต่อการเสริมสร้างวินัยนักเรียน และการใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2548

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.50 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวนทั้ง 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J. , 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือว่าแบบสอบถามมีคุณภาพนำไปใช้ได้ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) สภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียน 3) ปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, Rensis, 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด และ 4) ข้อเสนอแนะ (Open Form)

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียน และระยะที่ 2 ศึกษาปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียน

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพและปัญหา การดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 291 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 27.97 ครูผู้สอน จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 72.03

2. สภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.13) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ

สภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียน	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการบริหารงานด้านการลงโทษ	3.79	0.15	มาก	3
1.1 โรงเรียนเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบปฏิบัติของโรงเรียน	4.03	0.71	มาก	1
1.2 บุคลากรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกฎระเบียบของโรงเรียน	3.91	0.58	มาก	2
1.3 นักเรียนมีความสนใจต่อข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบที่ทางโรงเรียนแจ้งให้ทราบ	3.87	0.63	มาก	3
2. ด้านการกล่าวตักเตือน	3.83	0.17	มาก	1
2.1 ครูตักเตือนนักเรียน กรณีนักเรียนกระทำความผิดเล็กน้อย	3.93	0.47	มาก	1
2.2 ครูตักเตือนด้วยคำพูดที่เหมาะสมไม่พูดประชด เสียดสี ดูหมิ่นเหยียดหยาม	3.90	0.65	มาก	2
2.3 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนชี้แจงเหตุผลเมื่อกระทำความผิด	3.85	0.69	มาก	3
3. ด้านทำทัณฑ์บน	3.78	0.18	มาก	4
3.1 โรงเรียนได้ทำทัณฑ์บนนักเรียนที่กระทำความผิดเป็นหนังสือไว้เพื่อเป็นหลักฐาน	3.90	0.65	มาก	1
3.2 โรงเรียนดำเนินการทำทัณฑ์บนนักเรียนที่ทำผิดอย่างเป็นขั้นตอนตามระเบียบทุกประการ	3.85	0.69	มาก	2
3.3 โรงเรียนได้เชิญผู้ปกครองนักเรียนที่กระทำความผิด มารับทราบและรับรองการทำทัณฑ์บนของนักเรียนทุกครั้ง	3.83	0.53	มาก	3
4. ด้านการตักเตือนความประพฤติ	3.82	0.17	มาก	2
4.1 โรงเรียนได้เชิญผู้ปกครองนักเรียนที่กระทำความผิดมารับทราบถึงการตักเตือนความประพฤตินักเรียนทุกครั้ง	4.03	0.46	มาก	1
4.2 โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมนักเรียนที่ประพฤติดีทุกปี	3.92	0.75	มาก	2
4.3 โรงเรียนกำหนดเกณฑ์การตักเตือนความประพฤตินักเรียนที่ทำผิดได้เหมาะสมกับสภาพของความผิด	3.87	0.68	มาก	3
5. ด้านทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	3.79	0.16	มาก	3
5.1 โรงเรียนส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลความประพฤติของนักเรียน	3.93	0.47	มาก	1
5.2 นักเรียนกระทำความผิดที่สมควรให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ครูได้บันทึกเสนอผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในการลงโทษ	3.92	0.71	มาก	2
5.3 โรงเรียนมีระบบการติดตามประเมินผล การดำเนินงานด้านกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	3.88	0.65	มาก	3
รวม	3.80	0.13	มาก	-

1. ด้านการบริหารงานด้านการลงโทษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากคือ โรงเรียนเปิดโอกาส

ให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบปฏิบัติของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.15) รองลงมาคือ บุคลากรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกฎระเบียบของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.58) และนักเรียนมีความสนใจต่อข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบที่ทางโรงเรียนแจ้งให้ทราบ ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.63)

2. ด้านการว่ากล่าวตักเตือน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากคือ ครูตักเตือนนักเรียน กรณีนักเรียนกระทำความผิดเล็กน้อย ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.47) รองลงมาคือ ครูตักเตือนด้วยคำพูดที่เหมาะสมไม่พูดประชด เสียดสี ดุหมั่น เหยียดหยาม ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.65) และครูเปิดโอกาสให้นักเรียนชี้แจงเหตุผลเมื่อกระทำความผิด ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.69)

3. ด้านทำทัณฑ์บน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากคือ โรงเรียนได้ทำทัณฑ์บนนักเรียนที่กระทำความผิดเป็นหนังสือไว้เพื่อเป็นหลักฐาน ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.65) รองลงมาคือ โรงเรียนดำเนินการทำทัณฑ์บนนักเรียนที่ทำผิด อย่างเป็นขั้นตอนตามระเบียบทุกประการ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.69) และโรงเรียนได้เชิญผู้ปกครองนักเรียนที่กระทำความผิดมารับทราบ และรับรองการทำทัณฑ์บนของนักเรียนทุกครั้ง ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.53)

4. ด้านการตัดคะแนนความประพฤติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากคือ โรงเรียนได้เชิญผู้ปกครองนักเรียนที่กระทำความผิดมารับทราบถึงการตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนทุกครั้ง ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.46) รองลงมาคือ โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมนักเรียนที่ประพฤติดีทุกปี ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.75) และโรงเรียนกำหนดเกณฑ์การตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนที่ทำผิดได้เหมาะสมกับสภาพของความผิด ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.68)

5. ด้านทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากคือ โรงเรียนส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลความประพฤตินักเรียน ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.47) รองลงมาคือ นักเรียนกระทำความผิดที่สมควรให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ครูได้บันทึกเสนอผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในการลงโทษ ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.71) และโรงเรียนมีระบบการติดตามประเมินผล การดำเนินงานด้านกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.65)

3. ปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.70$, S.D. = 0.32) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ

สภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียน	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการบริหารงานด้านการลงโทษ	1.74	0.49	น้อย	1
1.1 โรงเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 อย่างเคร่งครัด	2.05	0.52	น้อย	1
1.2 บุคลากรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกฎระเบียบของโรงเรียน	1.90	0.53	น้อย	2
1.3 โรงเรียนมีการแจ้งกฎระเบียบปฏิบัติให้ครู นักเรียนผู้ปกครองทราบเป็นลายลักษณ์อักษร	1.85	0.74	น้อย	3
2. ด้านการว่ากล่าวตักเตือน	1.66	0.39	น้อย	4
2.1 ครูตักเตือนนักเรียนชาย หญิงที่กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน	1.91	0.56	น้อย	1
2.2 ครูตักเตือนด้วยคำพูดที่เหมาะสมไม่พูดประชด เสียดสี ดุหมั่น เหยียดหยาม	1.75	0.64	น้อย	2
2.3 ครูตักเตือนนักเรียน กรณีนักเรียนกระทำความผิดเล็กน้อย	1.73	0.55	น้อย	3
3. ด้านทำทัณฑ์บน	1.72	0.48	น้อย	2
3.1 โรงเรียนได้ทำทัณฑ์บนนักเรียนที่กระทำความผิดเป็นหนังสือไว้เพื่อเป็นหลักฐาน	1.87	0.68	น้อย	1
3.2 โรงเรียนลงโทษทำทัณฑ์บนนักเรียนที่ประพฤติตนไม่ได้เหมาะสมกับสภาพเป็นนักเรียน	1.81	0.68	น้อย	2
3.3 ครูลงโทษทำทัณฑ์บนนักเรียนชาย หญิงที่กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน	1.80	0.58	น้อย	3
4. ด้านการตัดคะแนนความประพฤติ	1.70	0.29	น้อย	3
4.1 โรงเรียนตัดคะแนนความประพฤตินักเรียน เมื่อนักเรียนที่กระทำความผิดได้รับการว่ากล่าวตักเตือน และได้ทำทัณฑ์บนไว้แล้ว แต่ยังไม่เข็ดหลาบ	1.91	0.56	น้อย	1
4.2 โรงเรียนได้เชิญผู้ปกครองนักเรียนที่กระทำความผิด มารับทราบถึงการตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนทุกครั้ง	1.87	0.67	น้อย	2
4.3 โรงเรียนกำหนดเกณฑ์การตัดคะแนนความประพฤติที่ทำผิดเหมาะสมกับสภาพความผิด	1.85	0.64	น้อย	3
5. ด้านทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	1.66	0.28	น้อย	4
5.1 โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพความผิด	1.92	0.66	น้อย	1
5.2 โรงเรียนได้แจ้งให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพฤติกรรม	1.86	0.65	น้อย	2
5.3 นักเรียนกระทำความผิดที่สมควรให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ครูได้บันทึกเสนอผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในการลงโทษ	1.85	0.52	น้อย	3
รวม	1.70	0.32	น้อย	-

1. ด้านการบริหารงานด้านการลงโทษ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.74$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากคือ โรงเรียนได้ปฏิบัติ

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 อย่างเคร่งครัด ($\bar{X} = 2.05$, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ บุคลากรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกฎระเบียบของโรงเรียน ($\bar{X} = 1.90$, S.D. = 0.53) และโรงเรียนมีการแจ้งกฎระเบียบปฏิบัติให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ($\bar{X} = 1.85$, S.D. = 0.74)

2. ด้านการว่ากล่าวตักเตือน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.66$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากคือ ครูตักเตือนนักเรียนชาย หญิงที่กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 1.91$, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ ครูตักเตือนด้วยคำพูดที่เหมาะสมไม่พูดประชด เสียดสี ดุหมั่น เหยียดหยาม ($\bar{X} = 1.75$, S.D. = 0.64) และครูตักเตือนนักเรียนกรณีนักเรียนกระทำความผิดเล็กน้อย ($\bar{X} = 1.73$, S.D. = 0.55)

3. ด้านทำทัณฑ์บน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.72$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากคือ โรงเรียนได้ทำทัณฑ์บนนักเรียนที่กระทำความผิดเป็นหนังสือไว้เพื่อเป็นหลักฐาน ($\bar{X} = 1.87$, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ โรงเรียนลงโทษทำทัณฑ์บนนักเรียนที่ประพฤติตนไม่ได้เหมาะสมกับสภาพเป็นนักเรียน ($\bar{X} = 1.81$, S.D. = 0.68) และครูลงโทษทำทัณฑ์บนนักเรียนชาย หญิงที่กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 1.80$, S.D. = 0.58)

4. ด้านการตัดคะแนนความประพฤติ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.70$, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากคือ โรงเรียนตัดคะแนนความประพฤตินักเรียน เมื่อนักเรียนที่กระทำความผิดได้รับการว่ากล่าวตักเตือน และได้ทำทัณฑ์บนไว้แล้ว แต่ยังไม่ซื่อตรง ($\bar{X} = 1.91$, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ โรงเรียนได้เชิญผู้ปกครองนักเรียนที่กระทำความผิดมารับทราบถึงการตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนทุกครั้ง ($\bar{X} = 1.87$, S.D. = 0.67) และโรงเรียนกำหนดเกณฑ์การตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนที่ทำผิดได้เหมาะสมกับสภาพของความผิด ($\bar{X} = 1.85$, S.D. = 0.64)

5. ด้านทำกิจกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.66$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมากคือ โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพความผิด ($\bar{X} = 1.92$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ โรงเรียนได้แจ้งให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพฤติกรรม ($\bar{X} = 1.86$, S.D. = 0.65) และนักเรียนกระทำความผิดที่สมควรให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ครู ได้บันทึกเสนอผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในการลงโทษ ($\bar{X} = 1.85$, S.D. = 0.52)

การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า

1. เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียน ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ผู้บริหาร ($\bar{X} = 1.75$, S.D. = 0.300) และครูผู้สอน ($\bar{X} = 1.64$, S.D. = 0.393) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ

สภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียน	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		t	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการบริหารงานด้านการลงโทษ	1.77	.477	1.64	.439	1.836	.112
2. ด้านการว่ากล่าวตักเตือน	1.70	.390	1.66	.412	.634	.386
3. ด้านทำทัณฑ์บน	1.75	.409	1.65	.426	1.550	.162
4. ด้านการตักเตือนความประพฤติ	1.80	.321	1.61	.404	3.173	.136
5. ด้านทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	1.74	.292	1.67	.392	1.144	.694
รวม	1.75	.300	1.64	.393	1.873	.670

2. เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียน ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ผู้บริหาร ($\bar{X} = 1.75$, S.D. = 0.299) และครูผู้สอน ($\bar{X} = 1.64$, S.D. = 0.392) โดยผู้บริหารมีปัญหามากกว่าครูผู้สอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ

ปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียน	ผู้บริหาร		ครูผู้สอน		t	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการบริหารงานด้านการลงโทษ	1.77	.477	1.64	.439	1.836	.112
2. ด้านการว่ากล่าวตักเตือน	1.70	.390	1.66	.412	.634	.386
3. ด้านทำทัณฑ์บน	1.75	.409	1.65	.426	1.550	.162
4. ด้านการตักเตือนความประพฤติ	1.80	.321	1.61	.404	3.173	.136
5. ด้านทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	1.74	.292	1.67	.392	1.144	.694
รวม	1.75	.299	1.64	.392	1.873	.670

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากสูง

ไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการว่ากล่าวตักเตือน ด้านการตักเตือนความประพฤติ ด้านการบริหารงานด้านการลงโทษ ด้านทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านทำทัณฑ์บน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้านการว่ากล่าวตักเตือน ครูได้ว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนกรณีนักเรียนกระทำผิดเล็กน้อย ตักเตือนนักเรียนทันทีที่นักเรียนกระทำผิดหรือปฏิบัติไม่ถูกต้อง และตักเตือนด้วยคำพูดที่เหมาะสมไม่พูดประชด เสียดสี ดุหมิ่น เหยียดหยาม โดยโรงเรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 อย่างเคร่งครัด และทุกครั้งที่โรงเรียนได้กำหนดระเบียบใหม่ขึ้นมีการจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ทราบ ซึ่งการดำเนินงานวินัยนักเรียนภายใต้กฎเกณฑ์ กติกา บรรทัดฐาน เป็นการพัฒนาการส่งเสริมวินัยแก่นักเรียนจึงครอบคลุมถึงการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีความประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบ แบบแผนและข้อบังคับของโรงเรียนและสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ จี สะอาด กล่าวว่า ปัญหาวินัยนักเรียนของโรงเรียนบ้านแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความประพฤติ ด้านการแต่งกาย และด้านการปฏิบัติตน และแนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียนของโรงเรียนบ้านแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้เสนอไว้ 3 ด้านคือ ด้านการแต่งกาย โรงเรียนควรมีระเบียบที่ชัดเจนในการแก้ไขพฤติกรรม และมีการควบคุมตรวจสอบอยู่เสมอ ด้านความประพฤติ ครูควรให้ผู้ปกครอง ชุมชนรับรู้ถึงปัญหาและมีส่วนร่วมในการหาแนวทางป้องกัน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียน และด้านการปฏิบัติตน ครูควรตักเตือนทุกครั้งเมื่อเห็นนักเรียนทำผิดระเบียบวินัยของโรงเรียน ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเรื่องการสร้างระเบียบวินัยของโรงเรียน (พรพรรณ จี สะอาด, 2558)

จากการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน โดยเรียงจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการบริหารงานด้านการลงโทษ ด้านทำทัณฑ์บน ด้านการตักเตือนความประพฤติ ด้านการว่ากล่าวตักเตือน และด้านทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนขาดการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 อย่างเคร่งครัด ขาดความต่อเนื่องในการจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบ ให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองทราบ และบุคลากรส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับกฎระเบียบของโรงเรียนส่งผลให้ไม่มีการนำไปปฏิบัติ นอกจากนั้น การใช้กฎเกณฑ์บังคับเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดวินัยได้ชั่วขณะหนึ่ง เมื่อไม่มีผู้ใดควบคุมวินัยก็จะหายไป จึงเป็นวิธีการสร้างวินัยที่ไม่ถาวร ดังนั้น โรงเรียนควรสร้างกิจกรรมที่

มุ่งเน้นฝึกทั้งจิตใจและร่างกายให้มีระเบียบวินัยจากจิตสำนึก และตระหนักถึงความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมัตติกา จอกทอง กล่าวว่า การเปรียบเทียบการส่งเสริมวินัยนักเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนทุกขนาดได้ดำเนินการส่งเสริมวินัยนักเรียนตามจุดหมายของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้เรียนเป็นผู้มีศีลธรรมจริยธรรมมีระเบียบวินัย แนวปฏิบัติระดับสถานศึกษาคือ สถานศึกษาจะต้องแสวงหาแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้เรียนอย่างมีความสุข และสามารถอยู่ในระบบการศึกษาได้ตลอดหลักสูตร โดยการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญห และเน้นการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีทักษะในการป้องกันและแก้ไขปัญห (มัตติกา จอกทอง, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร สภาพการดำเนินงานวินัยนักเรียนด้านการว่ากล่าวตักเตือนนำไปปฏิบัติมากคือ ครูจะตักเตือนนักเรียนกรณีนักเรียนกระทำความผิดเล็กน้อย และปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนด้านการบริหารงานด้านการลงโทษนำไปปฏิบัติมากคือ โรงเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 อย่างเคร่งครัด จะเห็นได้ว่า อาจารย์ควรปรับเปลี่ยนเทคนิคในการจัดการเรื่องวินัยให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ในแต่ละวัยให้มีความแตกต่างกัน เช่น จัดทำข้อตกลงในการปฏิบัติตนในห้องเรียนเพื่อให้ได้ทราบถึงพฤติกรรมที่คาดหวังของนักเรียนด้านการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนวัดลานบุญ สังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่ง เมื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานวินัยผู้บริหารมีปัญหามากกว่าครูผู้สอน เช่น ด้านการตัดคะแนนความประพฤติ ด้านการบริหารงานด้านการลงโทษ โดยหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อโรงเรียน อาจารย์และนักเรียน ผู้บริหารต้องศึกษากฎ ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 อย่างเคร่งครัด ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรศึกษารูปแบบการดำเนินงานวินัยนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา ว่ารูปแบบใดจึงจะสามารถสนองความต้องการของสถานศึกษาควรเป็นอย่างไร และควรศึกษาการดำเนินงานวินัยนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในเชิงคุณภาพโดย

เก็บข้อมูลในเชิงลึก เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต และการอบรมเชิงปฏิบัติการ

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมวุฒิ ชื่นตา. (2553). การพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบ้านจระเข้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- พรณรุจิ สะอาด. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียนของโรงเรียนบ้านแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มัตติกา จอกทอง. (2557). การส่งเสริมวินัยนักเรียนของโรงเรียนในอำเภอปลาปาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 4(3). 132-139.
- โรงเรียนวัดลานบุญ. (2563). รายงานประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2562. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนวัดลานบุญ.
- สฎายุ อีระวิชิตระกุล. (2557). กฎหมายสำหรับผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เกียรติคุณศรีเอช.
- สถาพร สุ่มสุข. (2554). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการกำกับตนเองด้านความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). หลักเกณฑ์และวิธีการปรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.

- อมรรัตน์ พนัสนาชี. (2557). การศึกษาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดระนอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 14. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Cronbach, L. J. . (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3). 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). Wiley & Son.

**ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปรองดอง
เพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้***
**THE ECCLESIASTES' VIEW TOWARDS RECONCILIATION
FOR PEACEFUL SOCIETY IN SOUTHERN REGION**

พระครูอรุณสุตาลังการ

Phrakru Arunsutalangkan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: pmpreeda@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ พระสังฆาธิการและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 420 รูป ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 201 รูป โดยใช้ตารางเครจชีและมอร์แกน ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 18 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามัคคี มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.19$) และด้านการให้อภัย มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ประชาชนควรสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นอันเป็นรากฐานของความปึกแผ่นในสังคม ทุกฝ่ายควรหันหน้าเข้าหากัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน พุดจาอย่างประนีประนอม เพื่อให้สังคมเกิดความสันติสุข โดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ทุกภาคส่วน ควรมีการสื่อสารให้ข้อมูลที่เป็นจริงต่อสังคม ไม่ปิดบังอำพรางข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ประชาชนต้องรับรู้

คำสำคัญ: ความคิดเห็น, พระสังฆาธิการ, การปรองดอง, สังคมสันติสุขในภาคใต้

* Received 8 October 2020; Revised 9 November 2020; Accepted 27 November 2020

Abstract

The Objectives of this research article were 1) to study the ecclesiastes' view towards reconciliation for peaceful society in Southern region. 2) to study the suggestion on the way to build up the reconciliation for peaceful society in Southern region, this research article is quantitative research. The populations were composed of ecclesiasts and moral teaching monks in school in specific area of Southern region, there are 420 persons, sample size was 201 persons according to Krejcie and Morgan's table measurement, at the error of 0.5 The instrument for this research was questionnaire which designed by the researcher and composed of 18 items, data analysis by package computer program for social science research. The statistics were applied as follows; percentage, arithmetic mean and standard deviation. The findings were as follows: 1) The ecclesiastes' view towards reconciliation for peaceful society in Southern region. by overview was at more level when considered in each aspect found that the aspect of unity was the highest mean ($\bar{X}$ = 4.35) and followed up the aspect of communication ($\bar{X}$ = 4.19) and the aspect of forgiveness was the lowest mean ($\bar{X}$ = 4.02) and classified in terms of ages, period of monkhood, degrees of education and Sanga's positions found that all aspect were at more level. 2) The suggestions on the ways to build up the reconciliation for peaceful society in Southern region almost found that all people should build up on unity in local as the root of social solidarity. All should be shared each others, to be forgive each other, speak on compromising for peaceful society occurring by applying on Saraniya Dhamma (Reconciliation). All groups should be data and fact which people need to know.

Keywords: View, Ecclesiastes, Reconciliation, Peaceful Society in Southern Region

บทนำ

สถานการณ์สังคมไทยที่ผ่านมามีอยู่ในสภาวะที่สร้างความแตกแยกทางความคิด มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายให้แก่ชาติด้านเมืองจนถึงปัจจุบัน ด้วยสืบเนื่องจากสถานการณ์บ้านเมืองตกอยู่ในความคิดที่ไม่เคารพในระบอบประชาธิปไตย มีการชุมนุมประท้วงรัฐบาลจนนำไปสู่การยึดอำนาจการปกครอง เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 รวมถึงการคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน ที่เรียกว่า พรบ.นิรโทษกรรมสุดซอยหรือยกเซ่ง และมีการก่อสถานการณ์ความ

รุนแรงในภาคใต้ เหตุการณ์นี้สร้างความขัดแย้งทางการเมืองและทางสังคมที่รุนแรงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ทำให้เกิดการใช้บังคับกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมสร้างความรู้สึกสับสนและไม่เท่าเทียม การเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นในทางความคิดทางการเมืองของประชาชนเป็นวงกว้าง จึงมีการชุมนุมประท้วงทางการเมืองของประชาชนและก่อความรุนแรงจนเกิดการกระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง อันนำไปสู่การกล่าวหาและมีการดำเนินคดีกับผู้ที่เข้าร่วมการชุมนุมและผู้ก่อความรุนแรงจำนวนมาก ทำให้ถูกจำกัดเสรีภาพและอิสรภาพในระหว่างการถูกกล่าวหาทางอาญา อันเป็นผลมาจากภาครัฐได้ประกาศและบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัดและขาดความยืดหยุ่นจนเกินความจำเป็น ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวได้เกิดเป็นปัญหาเรื้อรังลึกถึงไปสู่สังคมไทยในทุกระดับและนำมาซึ่งความหวุ่นไหว ขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตให้เป็นปกติสุขของประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะในภาคใต้ รวมทั้งการเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำในสังคม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญการ), 2554)

ปัญหาดังกล่าวสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประเทศชาติ ทั้งทางด้านความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อให้สังคมเกิดสันติสุข อันจะเป็นรากฐานที่ดีต่อการลดความขัดแย้ง และสร้างความปรองดองของคนในชาติ โดยต้องคำนึงถึงมูลเหตุจูงใจของการกระทำที่ประชาชนได้แสดงออกทางการเมือง เพื่อจะทำให้สังคมไทยและประเทศชาติกลับมาสู่ความสงบสุขเรียบร้อย มีความสมัคสมานสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป ประกอบกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ได้ดำเนินการจัดโครงการขับเคลื่อนแผนปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา พร้อมทั้งได้ระดมความคิดเห็นของพระสังฆาธิการเพื่อนำข้อเสนอแนะ และองค์ความรู้ไปเป็นแนวทางในการสร้างสังคมสันติสุขในภาคใต้ พระสังฆาธิการในฐานะเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพสักการะ และเป็นผู้เผยแผ่หลักพุทธธรรมเพื่อประโยชน์สุขแก่อกุลแก่ประชย่อมมีส่วนสำคัญในการผลักดันนโยบายของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขเพื่อลดหรือขจัดความขัดแย้งในสังคมให้หมดไป เป็นสังคมที่มีความปรองดองและยั่งยืนต่อไป (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญการ), 2554)

ด้วยปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการสร้างความปรองดองและความสมานฉันท์เพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่ภาคใต้ที่อบรมผ่านโครงการขับเคลื่อนแผนปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ จำนวน 420 รูป

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่ภาคใต้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 201 รูป (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำองค์ความรู้มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรชา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ เป็นแบบสอบถามมีคำตอบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์และพระสอนศีลธรรมที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ เป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (Likert, R., 1992) จำแนกออกเป็น 3 ด้าน จำนวนคำถาม 18 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายและกรอบการวิจัยในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอหาวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปและระดับความคิดเห็นที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้

3.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเรียบเรียง และสร้างเป็นแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยครอบคลุมความคิดเห็นของพระสงฆ์และพระสอนศีลธรรมที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ ทั้ง 3 ด้าน มาใช้เป็นคำถามในแบบสอบถาม

3.4 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 201 ชุด ไปแจกให้พระสังฆาธิการและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในพื้นที่ภาคใต้ ในการอบรมสัมมนาในโครงการขับเคลื่อนแผนปรงดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ โดยอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจในการตอบแบบสอบถามก่อนและให้ลงมือตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง

4.2 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 201 ชุด นำมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมดแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ นำเสนอเป็นตารางและภาพประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปรงดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสาร 2) ด้านการให้อภัย และ 3) ด้านความสามัคคี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ มีความเห็นมากที่สุด 5 คะแนน มีความเห็นมาก 4 คะแนน มีความเห็นปานกลาง 3 คะแนน มีความเห็นน้อย 2 คะแนน มีความเห็นน้อยที่สุด 1 คะแนน และผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, J., 1977)

ตอนที่ 3 รวบรวมข้อมูลจากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความปรงดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยรวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอแบบบรรยายสรุปในแต่ละด้าน แล้วนำมาจำแนกเป็นข้อ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปรงดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ พบว่า พระสังฆาธิการมีความเห็นต่อการปรงดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความสามัคคี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.19$) และด้านการให้อภัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.02$) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ พบว่า

2.1 ด้านการสื่อสาร

2.1.1 ควรมีการสื่อสารให้ข้อมูลที่เป็นความจริงต่อสังคมมากที่สุด ไม่ปิดบังอำพรางข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ประชาชนต้องรับรู้

2.1.2 ควรเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความจริง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แม้ผู้นั้นจะเป็นคู่กรณีก็ตาม

2.1.3 ควรมีการควบคุมสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบด้านการสื่อสาร โดยไม่ ละเมิดสิทธิของกันและกันและให้บังคับใช้กฎหมายด้านสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.4 ควรจะรับฟังข่าวสารในหลายๆ ช่องทาง เพื่อความถูกต้องและได้รับรู้ข่าวสารอย่างแท้จริง พร้อมทั้งควรพิจารณาให้ดีกว่าก่อนที่จะรับฟังข่าวสาร เพื่อไม่เกิดความแตกแยกในสังคม

2.1.5 สื่อสารมวลชนควรรับผิดชอบในการนำเสนอข่าวสารที่เป็นจริง และมีความกล้าหาญเชิงจริยธรรมในการนำเสนอข่าวสาร

2.2 ด้านการให้อภัย

2.2.1 ทุกฝ่ายควรหันหน้าเข้าหากัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน พุดจาอย่างประนีประนอมเพื่อให้สังคมเกิดความสันติสุข โดยใช้หลักสาราณียธรรม 6

2.2.2 ควรให้อภัยอย่างมีเหตุผล มีความยุติธรรม และควรตั้งอยู่ในหลักศีลธรรมโดยเฉพาะเมตตากรรม

2.2.3 ควรปลูกฝังจิตสำนึกในการให้อภัยมากที่สุด

2.2.4 ควรให้โอกาสผู้อื่นเพื่อกลับตัวกลับใจเป็นคนดีและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

2.2.5 ควรให้อภัยแก่คู่กรณีเพื่อความไว้วางใจและมีความรู้สึกที่ดีต่อกันและเจรจาตามหลักนิติธรรม

2.3 ด้านความสามัคคี

2.3.1 ควรสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นอันเป็นรากฐานของความปึกแผ่นในสังคม

2.3.2 ควรร่วมมือร่วมใจกันเพื่อความรักสมานสามัคคีของคนในชาติ

2.3.3 ควรนำความสามัคคีมาสร้างความปรองดองเพื่อสันติสุขในสังคม เป็นการคลายความขัดแย้งในสังคม

2.3.4 ควรทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีสมานฉันท์ของคนในชาติ

2.3.5 ควรเริ่มสร้างความสามัคคีจากสถาบันครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติพร้อมกัน

อภิปรายผล

1. ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้” โดยรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง เนื่องจากการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญและตระหนักเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นในสังคม ไม่แบ่งขั้ว แบ่งกลุ่ม หรือแบ่งสีที่ทำให้สังคมเกิดความแตกแยก ขาดความรักสามัคคี ไม่ปรองดอง ขัดแย้งกัน สมาชิกของสังคมต้องอยู่ร่วมกันได้ แม้ในท่ามกลางของสังคมที่แตกต่าง สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวว่า แม้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมจะมีทัศนคติความคิดเห็นที่แตกต่าง แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมกลมกลืน ในสังคมหนึ่งไม่จำเป็นและเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้มนุษย์เหมือนกันทุกประการ มนุษย์ย่อมมีความแตกต่างกัน แต่สิ่งที่สังคมต้องหาทางช่วยกัน ก็คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้ในท่ามกลางความแตกต่าง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลวิจัยได้ ดังนี้

1.1 ด้านการสื่อสาร พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก และในรายข้อ พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงที่ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือการสื่อสารทางการเมืองที่มีความสำคัญ การรับฟังข่าวสารแค่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้เกิดวิกฤตการแบ่งขั้ว แบ่งกลุ่มในสังคมไทย ดังนั้น เพื่อความปรองดองและสร้างสังคมสันติสุข ผู้คนในสังคมต้องลดวาทกรรมสร้างความเกลียดชังที่นำไปสู่ความปรองดองสันติสุขได้ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า การสื่อสารที่ดีและไม่ดี พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องการพูดไว้ในหลักสัมมาวาจาหรือ วาจาชอบหรือเจรจาชอบ (Right Speech) ซึ่งเป็นศีลพื้นฐานสำหรับบุคคลทั่วไป ซึ่งให้ปฏิบัติ ดังนี้ 1) ละมุสาวาท เว้นการพูดเท็จ ให้พูด สัจจวาจา พูดคำจริง 2) ละปิสุณวาจา เว้นการพูดส่อเสียด ให้พูดสมัคครณีวาจา พูดคำสมานสามัคคี 3) ละมรสุวาจา เว้นการพูดคำหยาบ ให้พูดสันถวาจา พูดคำอ่อนหวานสุภาพ 4) ละสัมผัปปลาปะ เว้นการพูดเพ้อเจ้อ ให้พูดอัตถสัณหิตาวาจา พูดคำมีประโยชน์ การพูดไม่ดีกล่าวจะก่อให้เกิดความแตกแยก เกลียดชังที่ปัจจุบันเรียกว่า โทษาวาท หรือ เฮท สปีช (Hate Speech) อง.จตุกก.(ไทย). 21/82/127,

อง.จตุกก.(ไทย) 21/148 - 149/212 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539); (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

1.2 ด้านการให้อภัย พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้โดยรวม อยู่ในระดับมาก และในรายข้อ พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงที่ว่า การยอมรับผิด การให้อภัยแก่กันและกัน สามารถนำไปสู่ความปรองดองในสังคมได้ สลายความขัดแย้ง สร้างสมานฉันท์ในสังคมได้ แนวคิดเรื่องอภัยทานสร้างสังคมสันติสุขให้เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินิบุญญากร) ได้กล่าวว่า อภัยทาน หมายถึง การลดโทษหรือการยกโทษให้แก่กัน ไม่ถือโทษโกรธพยาบาทอาฆาตจองเวรต่อกันอีกต่อไป การให้ลักษณะนี้เป็นการสร้างบรรยากาศของสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น โดยการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลแสดงให้บุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่นไม่มีความเกรงกลัว ขลาดกลัว หรือหวาดระแวงต่อการคิด พูด และการกระทำของเราอันเป็นการเปิดพื้นที่ให้จิตของเราได้มีโอกาสให้อภัยในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ดีกับเรา หรือขออภัยต่อบุคคลอื่น ในสิ่งที่เราได้ล่วงละเมิดในวิถีทางที่ไม่เหมาะสมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งนำไปสู่การไม่จองเวรหรือพยาบาทซึ่งกันและกัน (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินิบุญญากร), 2554) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัฐพล แก้วขັນ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การอภัยโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการอภัยโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้าในหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ ให้งดเว้นจากความชั่ว ให้ทำแต่ความดีและชำระจิตใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์ มีผลต่อการพัฒนาจิตใจ เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นการยุติผลกระทบข้ามภพข้ามชาติ และเป็นการสร้างมหากุศลที่เป็นมहाทาน ดังนั้นในอนาคต ภาครัฐควรมีการนำเอาการอภัยโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้มากขึ้นเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและสร้างความปรองดองในสังคมไทย (ญัฐพล แก้วขັນ, 2555)

2.3 ด้านความสามัคคี พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้โดยรวม อยู่ในระดับมาก และในรายข้อ พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงที่ว่า ความสามัคคีพร้อมเพรียงกันสามารถสร้างความเป็นปึกแผ่น ความเป็นเอกภาพให้เกิดขึ้นในสังคม นำไปสู่สังคมสันติสุขปรองดองและสมานฉันท์ การเคารพธรรม คือ ความสามัคคีจะนำมาซึ่งความปรองดองสันติสุขได้นั้น จะต้องมีความเสมอภาค ความยุติธรรม และความเท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ และด้านกฎหมาย โดยปราศจากอคติ เลือกปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ที่ว่า สาธารณโภคีตา เป็นการแบ่งปันให้ถึงซึ่งประโยชน์โดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน เช่น การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาประเทศต้องมีเหตุมีผลด้วยความเป็นธรรม การขาดธรรมในการแบ่งปันโดยการมีอคติ ปฏิบัติเฉพาะพรรค

พวกที่เป็นพวกเดียวกัน เป็นเพื่อน เป็นญาติพี่น้อง ซึ่งผิดหลักธรรมอันทำให้เกิดความแตกแยก สังคมต้องการสร้างหลักการแบ่งปันให้มีคุณธรรมและให้ทุกคนเคารพธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกันตสีลาภวิวัฒน์ (ชนิดฉนทโก) ได้ศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมความสามัคคีในสังคมไทยตามหลักอริยฐานธรรม 4 ผลการศึกษา พบว่า สังคมไทยต้องการความเป็นหนึ่งเดียวของผู้คนในสังคม ด้วยการรวมพลังกันปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ถูกต้องดีงามตามหลักการ ข้อบังคับ กติกา และศีลธรรม สิ่งที่จะเป็นแรงขับเคลื่อนสังคมไทยให้เดินหน้าไปสู่ความสามัคคี คือ ทุกคนใช้ปัญญาในการทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ดำรงมั่นในความจริงที่รู้ชัดด้วยปัญญา มีการสละสิ่งทั้งหลายอันผิดพลาดจากความจริงเสียได้ และใช้วิถีทางสันติระงับโทษข้อขัดข้องมัวหมองวุ่นวาย ทำจิตใจให้สงบได้ ถือความสามัคคีเป็นใหญ่ย่อมส่งผลให้เกิดความสงบสุขทั้งแก่ตนและสังคมอย่างแท้จริง (พระครูกันตสีลาภวิวัฒน์ (ชนิด ฉนทโก), 2556)

2. พระสังฆาธิการได้เสนอแนะแนวทางการสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้มากที่สุด โดยพิจารณาเป็นรายด้านดังนี้

2.1 ด้านการสื่อสาร ได้แก่ ควรมีการสื่อสารให้ข้อมูลที่เป็นความจริงต่อสังคมมากที่สุด ไม่ปิดบังอำพรางข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ประชาชนต้องรับรู้ ควรเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความจริง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แม้ผู้นั้นจะเป็นคู่กรณีก็ตาม ควรมีการควบคุมสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบด้านการสื่อสาร โดยไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน และให้บังคับใช้กฎหมายด้านสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจะรับฟังข่าวสารในหลาย ๆ ช่องทาง เพื่อความถูกต้องและได้รับรู้ข่าวสารอย่างแท้จริง พร้อมทั้งควรพิจารณาให้ดีกว่าที่จะรับฟังข่าวสาร เพื่อไม่เกิดความแตกแยกในสังคม และสื่อสารมวลชนควรรับผิดชอบในการนำเสนอข่าวสารที่เป็นจริง และมีความกล้าหาญเชิงจริยธรรมในการนำเสนอข่าวสาร สอดคล้องกับ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ กล่าวว่า ในการสื่อสารที่ดีนั้น บุคคลไม่ควรสื่อสารหรือพูดด้วยคำเท็จทำให้คนอื่นเสียหาย ไม่พูดส่อเสียดให้คนอื่นเข้าใจผิดทะเลาะเบาะแว้งกัน ไม่พูดคำหยาบให้เกิดความเสียหายกับผู้อื่น และไม่พูดเพื่อจ้องร้ายสารประโยชน์ การสื่อสารด้วยสัมมาวาจาย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการสื่อสารและเป็นเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพความสำเร็จของการสื่อสาร (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2518)

2.2 ด้านการให้อภัย ได้แก่ ทุกฝ่ายควรหันหน้าเข้าหากัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน พูดจาอย่างประนีประนอม เพื่อให้สังคมเกิดความสันติสุข โดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ควรให้อภัยอย่างมีเหตุผล มีความยุติธรรม และควรตั้งอยู่ในหลักศีลธรรม โดยเฉพาะเมตตากรรม ควรปลูกฝังจิตสำนึกในการให้อภัยมากที่สุด ควรให้ออกาสผู้อื่นเพื่อกลับตัวกลับใจเป็นคนดีและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และควรให้อภัยแก่คู่กรณีเพื่อความไว้วางใจและมีความรู้สึกที่ดีต่อกันและเจรจาตามหลักนิติธรรม ดังคำกล่าวของ ท่านพุทธทาสภิกขุ ว่า อภัยทาน หมายถึง

ไม่ต้องกลัว ให้อภัย คือ เราให้ความไม่ต้องกลัวแก่บุคคลนั้น แปลว่า บุคคลนั้นไม่ต้องกลัวเรา นี่คือให้อภัย ที่นี้บางคนอาจจะคิดว่า นี่มันไม่ใช่ให้ทาน นี่มันไม่รู้ เขาพูดไปทั้งที่ไม่รู้การให้อย่างนี้ เรียกว่า ให้ทาน แต่เขาเรียกว่า อภัยทาน เป็นสิ่งที่ให้กันได้ ให้ได้ทั้งทางกาย ให้ได้ทั้งทางวาจา ให้ได้ทั้งทางจิตใจ ทางร่างกาย เขามาขอขมาขออภัยเราก็มารับ ทางวาจา บอกโอฬารกรรมทางจิตใจ เราก็มลัดความโกรธ ความอาฆาตจองเวรอย่างนี้เรียกว่า อภัยทาน ทั้งนี้ มีได้ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ (พุทธทาสภิกขุ, 2533)

2.3 ด้านความสามัคคี ได้แก่ ควรสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นอันเป็นรากฐานของความปึกแผ่นในสังคม ควรร่วมมือร่วมใจกันเพื่อความรักสามัคคีของคนในชาติ ควรนำความสามัคคีมาสร้างความปรองดองเพื่อสันติสุขในสังคม เป็นการสลายความขัดแย้งในสังคม ควรทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีสมานฉันท์ของคนในชาติ และควรเริ่มสร้างความสามัคคีจากสถาบันครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติพร้อมกัน สอดคล้องกับ มุฑิตา แซ่ซ่ง และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการและการส่งเสริมความสามัคคีเพื่อความปรองดอง กรณีศึกษาสาขา เศรษฐกิจพอเพียง คณะบริหารศาสตรมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของความสามัคคี เกิดจากความขัดแย้งหรือความไม่เป็นธรรมของ 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ผลประโยชน์ 2) อำนาจ และ 3) ความเชื่อและทัศนคติ ซึ่งอาจจะเกิดจากปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายปัจจัยร่วมกัน ปัจจัยแต่ละอย่างมีสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นสภาพที่สามารถถูกจัดการได้ ทำให้ปัญหามานปลายและแก้ไขได้ยากยิ่งขึ้น เห็นได้ชัดในกรณีความขัดแย้งทางการเมืองของไทยในปัจจุบัน ในระบอบประชาธิปไตยที่คำนึงถึงความเห็นที่แตกต่างของทุกฝ่ายนำไปสู่ความปรองดองได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ถูกทุกอย่างอาจไม่ใช่ความเป็นธรรม” แต่หากคำนึงถึงเสียงส่วนใหญ่ หรือการแข่งขันเพื่อให้ได้เสียงข้างมากทำให้สังคมเกิดความขัดแย้ง และแตกแยกได้ การสร้างความสามัคคีปรองดองจึงต้องอาศัยการจัดการเพื่อลดความขัดแย้งของปัจจัยเหล่านี้ และยุติการถูกจัดการเพื่อสร้างความขัดแย้งดังกล่าวให้ได้เสียก่อน (มุฑิตา แซ่ซ่ง และคณะ, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีการมีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ พบว่า พระสงฆ์มีการมีความคิดเห็นต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความสามัคคี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสื่อสาร ส่วนด้านการให้อภัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และการเสนอแนะแนวทางการสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ ในด้านความสามัคคี ควรสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นอันเป็นรากฐานของความปึกแผ่นในสังคม นำความสามัคคีมาสร้างความปรองดองเพื่อสันติสุขในสังคม เป็นการสลายความขัดแย้ง

ในสังคม ด้านการให้อภัย ให้อภัยซึ่งกันและกัน พุดจาอย่างประนีประนอม เพื่อให้สังคมเกิดความสันติสุข ควรให้อภัยอย่างมีเหตุผล มีความยุติธรรม และควรตั้งอยู่ในหลักศีลธรรม และด้านการสื่อสาร ควรมีการสื่อสารให้ข้อมูลที่เป็นความจริงต่อสังคมมากที่สุด ควรเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความจริง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น ในการบทความวิจัยนี้ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมในงานวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ในการที่มีต่อการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้” มีดังนี้ **1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**

1.1) โดยภาพรวม มีข้อเสนอแนะดังนี้ คณะสงฆ์และผู้เกี่ยวข้องทุกคนควรให้ความสำคัญและตระหนักในการปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้ และส่งเสริมสนับสนุนให้ดีขึ้น โดยการเผยแพร่ให้ความรู้ในการปรองดองสมานฉันท์เพื่อให้สังคมเกิดสันติสุข ส่งเสริมสนับสนุนให้นาหลักสัมมาวาจา หลักการให้อภัย และหลักสามัคคีธรรม มาปฏิบัติในสังคมประจำวัน เพื่อจัดความแตกแยก ความขัดแย้งในสังคม สร้างความปรองดองและสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม

1.2) ด้านการสื่อสาร มีข้อเสนอแนะดังนี้ คณะสงฆ์และผู้เกี่ยวข้องทุกคน ควรส่งเสริมสนับสนุนในการรับฟังและรับรู้ข่าวสารที่เป็นจริงและถูกต้อง เพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยกในสังคม และควรพิจารณาโดยแยกแยะในการเสพข่าวสารทุกครั้ง

1.3) ด้านการให้อภัย มีข้อเสนอแนะดังนี้ คณะสงฆ์และผู้เกี่ยวข้องทุกคน ควรส่งเสริมสนับสนุน และปลูกฝังจิตสำนึกในการให้อภัยแก่กันและกันอย่างมีเหตุมีผล พร้อมทั้งรู้จักการให้ออกาสแก่ผู้อื่น ซึ่งสามารถนำไปสู่ความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขได้

4) ด้านความสามัคคี มีข้อเสนอแนะดังนี้ คณะสงฆ์และผู้เกี่ยวข้องทุกคน ควรส่งเสริมสนับสนุนความสามัคคีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นและสังคมส่วนรวม โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน ร่วมมือ ร่วมใจกันในการสร้างความสามัคคีเพื่อนำสังคมไปสู่ความปรองดองและสันติสุข

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1) ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้

2.2) ควรศึกษาการนำหลักสัมมาวาจาไปใช้ในการสร้างความปรองดองเพื่อสังคมสันติสุขในภาคใต้

2.3) ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างสังคมแห่งการปรองดอง

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. (2518). ศาสนา. กรุงเทพมหานคร: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพล แก้วขัน. (2555). การศึกษาวิเคราะห์การอภัยโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูกันตสีลาภินันท์ (ชนิด ณฑโก). (2556). การส่งเสริมความสามัคคีในสังคมไทยตามหลัก
อริยฐานธรรม 4. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่
10). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม.
(พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2551). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร:
สหธรรมิก.
- พระมหารัษฎา ธรรมหาโส (นิธิบุญยากร). (2554). พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและ
เครื่องมือจัดการความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- พุทธศาสนิกชน. (2533). ทาน ศีล ภาวนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มุกิตา แซ่ซ่ง และคณะ. (2555). รูปแบบการจัดการและการส่งเสริมความสามัคคีเพื่อความ
ปรองดอง กรณีศึกษาสาขา เศรษฐกิจพอเพียง คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี. ใน โครงการเสริมสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการ
ปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Best, J. (1977). Research in Education. New Jersey: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research
Activities. Journal Education and Psychology Measurement, 3(30), 607-
610.
- Likert, R. (1992). New pattern of management. New York, NY: McGraw - Hill.

แนวคิดเรื่องสิทธิที่จะตายตามหลักพระพุทธศาสนา*

CONCEPT OF THE RIGHT TO DIE ACCORDING TO BUDDHISM

พระประเจน กรุดตโม

Phra Prajen Karootthamo

พระปลัดธนากร สนมโน

Phraparad Tanakorn Santamano

จำนง วงศ์คง

Jumngong Wongkong

อุดร จันทวัน

Udom Chanthawan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University loei Buddhist College, Thailand

E-mail: abc.banngew@gmail.com

บทคัดย่อ

เรื่องของ “ความตาย” นั้น โดยทั่วไปแล้วจะพบว่าเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยได้รับความสนใจ และไม่ได้รับการพิจารณามากนัก ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการที่เรื่องของความตายนั้นเป็นเรื่องของการสิ้นสุด เป็นเรื่องอัปมงคล และเป็นเรื่องที่น่ามาซึ่งความเศร้าโศกเสียใจแก่บุคคลรอบข้าง ความตายจึงเป็นเรื่องที่ไม่ควรได้รับการกล่าวถึงบุคคลทั่วไปจึงมักให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับเรื่องของการมีชีวิตอยู่มากกว่า ความตายเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติตามธรรมชาติ ดังนั้น ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา การฆ่าตัวตายไม่ว่าจะด้วยเพราะต้องการหนีความเจ็บปวด หรือเพราะถือว่ามีสิทธิในชีวิตจึงไม่ควรกระทำในทุกกรณี

แนวคิดเรื่องสิทธิที่จะตายตามหลักพระพุทธศาสนา มนุษย์มีสิทธิที่จะตาย เพราะพระพุทธศาสนาเห็นว่า มนุษย์มีสิทธิในชีวิตของตนอีกทั้งยังเป็นผู้ที่รักและรับผิดชอบตนยิ่งกว่าผู้ใด อย่างไรก็ตามสิทธินี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงอัตรวิบาตกรรมและการุณยฆาตทุกชนิด อัตรวิบาตกรรมที่ร้องขอให้ผู้อื่นเป็นผู้กระทำ (Assisted Suicide) และการุณยฆาตทางตรง (Active Euthanasia) เป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้เพราะเป็นการกระทำที่เข้าข่ายการละเมิดสิทธิของผู้อื่น เฉพาะอัตรวิบาตกรรมชนิดที่กระทำด้วยตนเองและการุณยฆาตทางอ้อมแบบสมัครใจ (Voluntary Passive Euthanasia) เท่านั้นที่จัดเป็นสิทธิที่สามารถกระทำได้ แนวคิดสิทธิที่จะตายภายใต้กรอบคิดของพระพุทธศาสนามีความใกล้เคียงกับแนวคิดแบบเสรีนิยม (Liberalism) อนึ่งแนวคิดเรื่องสิทธิที่จะตายในทางพระพุทธศาสนาเป็นเพียงแนวคิดที่ยืนยัน

* Received 5 July 2020; Revised 25 October 2020; Accepted 28 November 2020

อำนาจของผู้กระทำเท่านั้นซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องการตายดีหรือไม่ดีตามหลักการของพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: แนวคิด, ความตาย, พระพุทธศาสนา

Abstract

The subject of “death” is generally found to be less popular and less considered, which may be attributed to the fact that the matter of death is a matter of nonsense. Unlucky and is a matter that brings sadness to those around you. Therefore death is not a matter of mention. People tend to pay more attention and focus on the matter of life. Death is a naturally occurring phenomenon. So according to the teachings of Buddhism. Suicide, either because of wanting to escape the pain. Or because it is considered to have the right to life Therefore, it should not be done in all cases.

Concept of the right to die according to Buddhism Humans have the right to die. Because Buddhism saw that it is also a person who loves and takes responsibility for himself more than anyone else. However, this right does not apply to all suicides and euthanasia. Suicide that asks others to do it. And direct euthanasia it is something that cannot be done because it is an act that violates the rights of others. Only the self - imposed suicide and voluntary indirect euthanasia. Only classified as a right that can be done the concept of the right to die under the Buddhist concept is close to the liberal idea incidentally, this concept of the right to die in Buddhism it's just a concept that confirms the power of the doer Which is not related to the issue of death, good or bad according to the principles of Buddhism.

Keywords: Concept, Death, Buddhism

บทนำ

“สิทธิที่จะตาย” (The right to die) ปัญหาสิทธิที่จะตายในแง่หนึ่งก็คือ ปัญหาสิทธิในการกำหนดชีวิตตนเองของมนุษย์ (Self - determination) ถือเป็นปัญหาพื้นฐานของชีวิตที่น่าสนใจประการหนึ่ง เพราะแม้ความตายจะเป็นกลไกการดับสลายชีวิตตามธรรมชาติที่ต้องเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคนหรือทุกชีวิตอยู่แล้ว แต่กรณีที่มีมนุษย์ประสงค์ให้สิ่งนี้เกิดขึ้นก่อนกำหนดไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม คำถามสำคัญที่เกิดขึ้นคือมนุษย์มีสิทธิที่จะกำหนดความตายหรือมี

สิทธิที่จะตายหรือไม่ ความเข้าใจในปัญหานี้นอกจากจะช่วยเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้ว ประเด็นสำคัญยังช่วยให้เกิดการวางท่าทีและวิถีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมระหว่างมนุษย์ด้วยกันเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่อุบัติการณ์เกี่ยวกับอัตวินิบาตกรรมหรือการฆ่าตัวตาย (Suicide) ได้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งได้เริ่มมีกระแสการเรียกร้องให้สังคมออกกฎหมายในรูปแบบของกฎหมาย เพื่อรับรองสิทธิที่จะตายของบุคคลในเรื่องการุณยฆาต (Euthanasia/Mercy killing) รวมทั้งการปฏิเสธการรักษา (Refuse medical treatment) พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 12 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงเจตนาการรักษาพยาบาลในวาระสุดท้ายของชีวิตได้ประกาศใช้มาหลายปีแล้ว แต่ยังไม่ปรากฏความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของคนส่วนหนึ่งเกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว โดยที่เข้าใจว่าเป็นเรื่องการุณยฆาต (Euthanasia/Mercy killing) (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2), 2550) รวมทั้งกังวลว่าหากแสดงเจตนาตามที่ปฏิเสธการใช้เครื่องมือต่าง ๆ มายืดความตาย ผู้ป่วยจะถูกทอดทิ้งหรือไม่ (แสวงบุญเฉลิมวิภาส, 2559) โดยเป็นรูปหนึ่งของการุณยฆาตทางอ้อม (Passive Euthanasia) ความเข้าใจในเรื่องนี้จึงนับเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากนี้ในฐานะที่ในปัจจุบันสังคมโลกส่วนใหญ่ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยได้ให้การยอมรับในหลักการของสิทธิมนุษยชน ดังปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนในกฎหมาย

ประเทศไทยยังไม่ปรากฏหลักกฎหมายที่อนุญาตให้ทำการุณยฆาตอย่างชัดเจน และในประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดในเรื่องการช่วยเหลือหรือยุยงให้บุคคลอื่นฆ่าตนเอง โดยมาตรา 293 กำหนดว่า หากเป็นการช่วยเหลือหรือยุยงเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่ สามารถบังคับการกระทำของตนได้ให้ฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ผู้ที่ให้การช่วยเหลือหรือยุยงนั้นจะต้องรับโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท อย่างไรก็ตาม กฎหมายไทยยังยอมรับสิทธิของบุคคลที่เลือกจบชีวิตได้หากเข้าใจเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ดังปรากฏอยู่ในแห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 12 แต่ก็ทำได้ในกรณีที่จำกัดมากและต้องมีลักษณะเป็นการยุติการรักษาที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของตน ตามเจตจำนงของผู้ป่วย มากกว่าจะเป็นการกระทำเพื่อยุติชีวิตของผู้ป่วยโดยตรง

บทความนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอให้เห็นถึงสิทธิในการที่จะตายในประเด็นความตายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะตายเพื่อให้ได้คำตอบว่าศาสนามองเรื่องสิทธิที่จะตายอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำตอบจากพระพุทธศาสนา ที่ดำรงอยู่ท่ามกลางคำถามหรือข้อถกเถียงในเรื่องดังกล่าว

ความตายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะตาย

เมื่อกล่าวถึงสิทธิที่จะตาย โดยทั่วไปหมายถึงสิทธิที่เกี่ยวข้องกับความตายที่ไม่ใช่ความตายตามปกติ หากแต่เป็นความตายที่เป็นไปตามเจตจำนงหรือความประสงค์ของผู้ตาย ดังนั้นสิทธิที่จะตายจึงเกี่ยวข้องกับการตาย 2 ลักษณะคือ อัตวินิบาตกรรม และการรณยฆาต มีรายละเอียดดังนี้

1. อัตวินิบาตกรรม (suicide) เป็นปัญหาทางจริยศาสตร์ประการหนึ่งที่ได้รับการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางว่า มนุษย์ควรฆ่าตัวตายหรือให้ผู้อื่นช่วยให้ตายได้หรือไม่ โดยเฉพาะกรณีที่ทุกข์ทรมานด้วยโรคในระยะสุดท้าย เหตุผลประการหนึ่งที่แนวคิดที่สนับสนุนการฆ่าตัวตายอ้างมาสนับสนุนการฆ่าตัวตายคือสิทธิที่จะตาย กล่าวคือมนุษย์มีสิทธิที่จะตายหรือฆ่าตัวตายได้เพราะมนุษย์มีสิทธิมนุษยชน (Human Rights) คือ สิทธิในร่างกาย และชีวิตของตนเอง การมีสิทธิเหนือชีวิตตัวเองก็เหมือนการเป็นเจ้าของสมบัติบางอย่าง เช่น รถยนต์ซึ่งผู้เป็นเจ้าของสามารถทำอะไรกับรถตนเองก็ได้ตราบดีไม่กระทบผู้อื่น

โดยทั่วไปอัตวินิบาตกรรม (Suicide) หรือเรียกว่าการฆ่าตัวตาย เป็นการตายที่เป็นผลมาจากเจตนาและการกระทำของผู้ตาย ดังความหมายที่สะท้อนจากคำศัพท์ คำว่า “อัตวินิบาตกรรม” เป็นคำประสมมาจากคำว่า “อัตต + วินิบาต + กรรม” โดย “อัตต” หมายถึง ตัวตน, ตนเอง “วินิบาต” หมายถึง การทำลาย, การฆ่า และ “กรรม” หมายถึง การกระทำ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ดังนั้น “อัตวินิบาตกรรม” จึงหมายถึงการกระทำที่เป็นการทำลายหรือการฆ่าตนเอง

กล่าวได้ว่า อัตวินิบาตกรรมหรือการฆ่าตัวตายก็คือการจงใจทำร้ายตนเองด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ชีวิตของตนเองสิ้นสุดหรือตายลง โดยทั่วไปหากชีวิตนั้นสิ้นสุดหรือตายลงตามความประสงค์ของผู้กระทำถือเป็นการฆ่าตัวตายสำเร็จ (Completed Suicide) แต่หากไม่เป็นไปตามความประสงค์ของผู้กระทำถือเป็นการพยายามฆ่าตัวตาย (Attempted Suicide) ส่วนวิธีการทำร้ายตนเองเพื่อให้ถึงแก่ความตายนั้นมีหลายวิธี เช่น การแขวนหรือผูกคอ การดื่มหรือกินสารเคมี การใช้อาวุธต่าง ๆ เช่น ปืน มีด หรือการกระโดดลงมาจากที่สูง การกระโดดน้ำ เป็นต้น อนึ่งแม้การฆ่าตัวตายโดยทั่วไปจะหมายถึง การตายที่เป็นผลมาจากการกระทำของผู้ตายเอง กระนั้นในเชิงข้อเท็จจริงการฆ่าตัวตายบางกรณีอาจเกี่ยวข้องกับผู้อื่นด้วย อาทิ การฆ่าตัวตายโดยการร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น (Assisted Suicide) หรือเป็นการร้องขอต่อแพทย์ (Physician - Assisted Suicide) หรือต่อผู้ใดก็ตาม การกระทำความดังกล่าวนี้ ก็ถือว่าเป็นการฆ่าตัวตายอยู่ดี เพราะเกิดจากเจตจำนงของผู้ตายเป็นสำคัญ

2. การรณยฆาต หรือเมตตามรณะในภาษาไทย เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้แทนคำในภาษาอังกฤษว่า “Euthanasia” คำว่า “การรณยฆาต” ศัพท์ทางการแพทย์ว่า “Euthanasia” ซึ่งมาจากภาษากรีก โดยคำว่า “Eu” แปลว่า “ดี” (Well, Good) และคำว่า “Thanatos”

แปลว่า “ความตาย” (Death) (Gerald Dworkin et al., 1998) รวมความแล้วจึงได้ความหมายว่า “ความตายที่ดี” (Good Death) นั่นเอง

คำว่า “Euthanasia” หมายถึง การทำให้ตายโดยปราศจากความเจ็บปวดแก่คนไข้หรือผู้ป่วยที่กำลังได้รับความทุกข์ทรมานอย่างมากจากโรคร้ายที่ไม่อาจรักษาให้หายได้ด้วย ความรู้สึกที่เมตตาสงสารต่อคนไข้หรือผู้ป่วยนั้น (The Act or Practice of Painlessly Putting to Death Persons Suffering from Incurable and Distressing Disease as an Act of Mercy) (Gerald Dworkin et al., 1998) ส่วนใน The Cambridge Dictionary of Philosophy ให้คำจำกัดความเป็นการกำหนดระยะเวลาอย่างเอื้ออาทรต่อคนที่เจ็บป่วยให้ตาย และการฆ่ามนุษย์โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ว่า “ตายดีกว่าอยู่” (Robert Audi, 1999)

ส่วนการตายที่ดีดังกล่าวจะมีความหมายและขอบเขตเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับมุมมองและความเชื่อของ บุคคล สถาบันทางการแพทย์ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้คำจำกัดความของการตายดีซึ่งอาจถือเป็นมาตรฐานทั่วไปไว้ว่า “การตายดี” คือ การตายที่ปลอดจากความทุกข์ทรมานที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ของคนป่วย ญาติ และผู้ให้ การรักษา และโดยทั่วไปควรเป็นไปตามความประสงค์ของคนป่วยและญาติ บนพื้นฐานของการรักษาทางการแพทย์ วัฒนธรรม และจริยธรรมที่ได้มาตรฐานและดีงาม”

การทำการุณยฆาตนั้นมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ อาทิเช่น ในประเทศจีนและประเทศอินเดียยุคโบราณที่จะมีการฆ่าทารกเพศหญิงที่เพิ่งเกิด เพราะเห็นว่าการเกิดเป็นหญิงจะสร้างความลำบากให้กับตนเองและครอบครัว โดยจะต้องคอยรับใช้ผู้อื่นไปตลอดชีวิตและจะทำให้ครอบครัวต้องยากจนลง (สุจิตรา รณริน, 2527) นักปรัชญากรีกในยุคโบราณส่วนมากจะมีแนวความคิดที่เห็นด้วยและสนับสนุนให้มีการกระทำการุณยฆาต โดยเห็นว่าการกระทำการุณยฆาตเป็นเรื่องธรรมดาเป็นสิ่งที่พึงกระทำได้ เนื่องจากคนในสมัยกรีกโบราณเห็นว่าการตายเป็นเพียงปรากฏการณ์ตามธรรมชาติอย่างหนึ่งของชีวิตเป็นสิ่งปกติธรรมดาสามัญ จึงไม่มีแนวความคิดของคนในสังคมที่จะต่อต้านความตาย อีกทั้งวิทยาการทางการแพทย์สมัยนั้นยังไม่เจริญก้าวหน้า ความสามารถในการช่วยชีวิตผู้ป่วยมีขอบเขตที่จำกัด นักปรัชญากรีกที่มีชื่อเสียงที่เห็นด้วยกับการกระทำการุณยฆาต เช่น โซกราตีส (Socrates) นฤมล มาร์คแมน มีความเห็นในเรื่องของเด็กที่เกิดมาพิการในทางร่างกายหรือจิตใจ หรือเด็กที่ป่วยด้วยโรคร้ายที่ไม่อาจรักษาได้ว่า ควรจะทำให้เด็กนั้น ๆ ตายไปเสียไม่ควรจะให้มีชีวิตอยู่ต่อไป เพลโต (Plato) มีความเห็นเช่นเดียวกับโซกราตีส (Socrates) และอริสโตเติล (Aristotle) มีความเห็นว่ารัฐในอุดมคตินั้นไม่ควรที่จะปล่อยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือพิการอยู่ต่อไป (นฤมล มาร์คแมน, 2528)

ในยุคกลางของยุโรป ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกเจริญรุ่งเรือง และได้เข้ามามีอิทธิพลอยู่เหนืออาณาจักรต่าง ๆ และเนื่องจากคำสอนที่ได้ปรากฏ

อยู่ใน “บัญญัติสิบประการ” (The Ten Commandment) ข้อที่ 6 ว่า “อย่าฆ่าคน (Thou Shalt not kill)” และใน “บัญญัติหกประการของพระเยซูคริสต์” (The Sixth Commandment) ข้อ 1 ได้บัญญัติว่า “อย่าฆ่า” (สุเมธ เมธาวิทยากุล, 2545) ดังนั้น คริสตจักรจึงไม่ยอมรับและคัดค้านการฆ่าชีวิตมนุษย์ผู้อื่นหรือการฆ่าตัวตาย โดยมีจุดประสงค์ เพื่อที่จะให้พ้นจากความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน จึงเป็นผลให้ราชอาณาจักรและประชาชนมีความคิดเห็นคล้อยตามในเรื่องดังกล่าว โดยเห็นว่า “การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร” เพื่อให้พ้นจากความเจ็บปวดทุกข์ทรมานเป็นสิ่งที่ผิด เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรม และเป็นบาปอย่างมหันต์ไม่ว่าบุคคลที่ถูกทำให้ตายจะได้ให้ความยินยอมหรือไม่ก็ตาม จนถึงยุคปัจจุบันทางคริสตจักรได้มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง “การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร” เปลี่ยนไปในทางที่สามารถยอมรับการ “การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร” เสียทั้งหมดโดยมีการตีความหมาย คัมภีร์ที่แตกต่างออกไปจากเดิม อาทิ “Pope Pius XII” ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “เป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้วทางด้านศีลธรรมที่จะกระทำการระงับความเจ็บปวดและความทรมาน แม้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะทำให้ผู้ป่วยที่กำลังจะตายต้องตายเร็วขึ้น และยังได้ให้ความเห็นอีกว่า ถ้าผู้ป่วยถึงวาระสุดท้ายที่หมดหวัง คนใดยอมรับว่าความทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวดเป็นวิถีทางที่จะนำคนไปสู่การแสดงออกต่อความรักที่มีต่อพระเจ้า และไม่ปฏิเสธพระประสงค์ของพระองค์แล้ว ย่อมจะไม่เรียกหาความตายก่อนกำหนดเวลาที่จะมาถึง แต่จะต้องยอมรับสภาพอย่างสงบและปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามที่พระองค์ต้องการ นอกจากนี้ยาใด ๆ ที่จะให้แก่ผู้ป่วยในวาระสุดท้ายพึงให้ด้วยเจตนามุ่งที่จะบรรเทาอาการทรมานเจ็บปวด มิใช่มุ่งที่จะยุติชีวิตของผู้ป่วย” (ประพัฒน์พงศ์ สุคนธ์, 2549)

มโนทัศน์เรื่องชีวิตของพระพุทธศาสนา

ชีวิต หมายถึง “ความเป็นอยู่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ความหมายตามรูปศัพท์ หมายถึง “ความเป็นอยู่ การดำรงอยู่” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ตรงข้ามกับคำว่า “อชีวะ” หรือ “อชีวิต” คือ ความไม่มีชีวิตหรือความตายเพราะสิ้นกาย ใจอัน และวิญญาณ โดยนัยนี้แสดงให้เห็นว่าคนหรือสัตว์ที่มีชีวิตเป็นหน่วยรวมขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ค้ำกันเข้าเพื่อการดำรงอยู่ได้ อยู่ภายใต้กระบวนการที่เป็นปัจจัยของกันและกันอาศัยกันเกิดขึ้น กระบวนการนี้เรียกว่า “กฎธรรมชาติ” (พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตฺโต), 2529)

พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับชีวิตเช่นเดียวกัน พระพุทธองค์ทรงอธิบายกำเนิดของชีวิตไว้ความหมายหนึ่ง “ชีวิต” คือ กระบวนการทางกายและจิต หรือขันธ์ 5 ซึ่งเกิดขึ้นจากองค์ประกอบต่าง ๆ มาประสมรวมกันเข้าองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน อาศัยกันเกิดขึ้น มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และสลายไปตามเหตุปัจจัยของมันเอง ไม่มีตัวตนที่แท้จริง ตราบใดที่ยังมีเหตุปัจจัย กระบวนการของชีวิตก็ดำเนินไป แต่เมื่อใดไม่มีเหตุ

ปัจจัยที่สมบูรณ์ครบองค์ของกระบวนการของต้นแล้ว ชีวิตก็สิ้นสุดลงเปรียบเหมือนเปลวไฟที่ดับลงเพราะหมดเชื้อและองค์ประกอบอื่น ๆ

มโนทัศน์เรื่องสิทธิในพุทธจริยศาสตร์

นักวิชาการมีความเห็นในประเด็นว่ามีมโนทัศน์เรื่องสิทธิที่มีความสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ยอมรับความเป็นเจ้าของร่างกายและชีวิตในระดับสมมติสังขจะ แต่ไม่เห็นด้วยในเรื่องมนุษย์มีสิทธิฆ่าตัวตายเพราะทัศนะดังกล่าวนี้มีปัญหาที่ควรพิจารณา 2 ประการ คือ

1. การบอกว่าการฆ่าตัวตายเป็นการกระทำที่ไม่ผิดศีลธรรม เพราะไม่ผิดศีลห้าข้อ ปาณาติบาตเป็นการทักท้วงหรือนิยามว่า “ศีลธรรม” เป็นอย่างเดียวกับ “ศีลห้า” หากไม่ผิดศีลห้าก็เท่ากับไม่ผิดศีลธรรม ซึ่งการไม่ผิดศีลธรรมเท่ากับว่าการกระทำนั้นเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ ไม่ใช่การกระทำที่เลวทรามชั่วช้า คล้ายกับการประกอบอาชีพที่สุจริตซึ่งไม่ผิดศีลธรรมเป็นสิ่งที่คนทั่วไปพึงกระทำ แต่แนวคิดเช่นนี้ขัดกับระบบคำสอนของพระพุทธศาสนาเพราะศีลห้าไม่ใช่เป็นเกณฑ์ตัดสินเพียงประการเดียวในการตัดสินจริยธรรมว่าการกระทำใดถูกหรือผิดศีลธรรม คือควรทำหรือไม่ควรทำ เพราะพระพุทธศาสนายังมีคำสอนหรือข้อปฏิบัติอื่น ที่ต้องนำมาพิจารณา เช่น คำสอนเรื่องกุศลกรรมบถ 10 และคำสอนเรื่องหน้าที่ ตัวอย่างเช่น การทอดทิ้งไม่เลี้ยงดูบิดามารดาซึ่งเป็นเรื่องผิดศีลธรรมที่ทุกคนประณามและรับรู้กันโดยทั่วไปว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเป็นการกระทำที่ไม่ผิดศีลห้าแต่ผิดหลักคำสอนเรื่องหน้าที่การกระทำที่ไม่ผิดศีลห้าจึงไม่แน่ว่าจะไม่ผิดศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา การกระทำที่เป็นบาปบางเรื่องที่ไม่ผิดศีลห้าอาจ ไม่ผิดศีลธรรมคือสามารถทำได้เพราะไม่ใช่ความผิดหรือบาปที่ร้ายแรง เช่น ความรักของหนุ่มสาวเกิดจากอกุศลจิตที่มีโลภะหรือตัณหาเป็นมูลจึงเป็นบาปอย่างหนึ่งแต่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรงตราบที่ยังไม่มีการละเมิดศีลห้า นอกจากนี้การกระทำที่ผิดศีลห้าบางอย่างแม้จะเป็นบาปด้วยแต่ ดูเหมือนสังคมส่วนใหญ่จะยอมรับให้ทำได้โดยถือว่าไม่ผิดศีลธรรมเพราะมีเจตนาดี เช่น การโกหกผู้ป่วยของแพทย์ เพื่อไม่ให้ผู้ป่วยเสียกำลังใจจนส่งผลกระทบต่อโรคที่เป็น อยู่ผิดศีลห้าข้อมุสาวาทแต่สังคมทั่วไปเห็นว่าไม่ผิดศีลธรรม คือควรทำได้เพราะทำด้วยเจตนาดีและโดยทั่วไปก็มีผลดีด้วย อนึ่ง การถือว่ามโนทัศน์เรื่องการละเมิดศีลกับการทำบาปเป็นคนละเรื่องกัน ก็มีปัญหาในการแยกคำสอน เรื่องศีลออกจากคำสอนเรื่องกรรมซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะ การกระทำโดยทั่วไปของมนุษย์ย่อมอยู่ในกรอบของกฎแห่งกรรมคือ การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ส่วนใหญ่จะเป็นกรรมดีคือบุญ กรรมชั่วคือบาป การกระทำที่ผิดศีลเป็นกรรมชั่วอย่างหนึ่งในบรรดากรรมชั่วต่าง ๆ รวมทั้งกรรมชั่วที่ไม่ใช่ การกระทำที่ผิดศีลด้วย

2. ความเห็นที่ว่ามนุษย์มีสิทธิฆ่าตัวตายแต่บาป มีความขัดแย้งในตัวเองเพราะโดยทั่วไปการกระทำในสิ่งที่ตนเองมีสิทธิจะเป็นการกระทำที่ไม่ผิดหรือควรทำได้ แต่การฆ่าตัวตายเป็นบาปแสดงว่าตามแนวคิดพระพุทธศาสนา การฆ่าตัวตายเป็นสิ่งที่ผิดไม่ควรกระทำ

การมีสิทธิฆ่าตัวตายจึงเป็นการกระทำที่ผู้กระทำมีสิทธิจะกระทำแต่ผิดซึ่งเป็นการขัดแย้งตัวเอง กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือการมีสิทธิในร่างกายและชีวิตรวมทั้งการตายไม่ได้ทำให้การฆ่าตัวตายถูกต้องตามหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา สิทธิในกรณีนี้จึงเป็นสิทธิที่กล่าวอ้างกันในปรัชญาตะวันตกที่ทำให้การกระทำในสิ่งที่ตนมีสิทธิเป็นสิ่งที่ไม่ผิดหรือควรกระทำได้ ทางออกสำหรับปัญหานี้จึงน่าจะเป็นว่าสิทธิในพุทธจริยศาสตร์มีลักษณะต่างกับสิทธิในปรัชญาตะวันตก นั่นคือตามแนวคิดพระพุทธศาสนาสิทธิโดยเฉพาะสิทธิมนุษยชนหมายถึงความเป็นเจ้าของร่างกายและชีวิตในขอบเขตจำกัด เราไม่สามารถทำอะไรได้ทุกอย่างตามใจชอบต่อร่างกายและชีวิตตัวเอง มนุษย์ไม่สามารถฆ่าตัวตายโดยไม่ผิดหลักศีลธรรม นั่นคือไม่ควรฆ่าตัวตาย

การที่มนุษย์มีสิทธิมนุษยชนอย่างจำกัดในคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นเพราะเหตุผลหลายประการ เหตุผลที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา การฆ่าตัวตายเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นบาป หรือผิดหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงว่าแม้จะถือว่าเรามีสิทธิในร่างกายและชีวิต แต่เราก็ไม่สามารถทำลายร่างกายและชีวิตนั้นได้ สิทธิในร่างกายและชีวิตจึงมีขอบเขตจำกัดหรือเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไขไม่เด็ดขาดสมบูรณ์ในตัวเอง การมีสิทธิในร่างกายและชีวิตจึงไม่ทำให้เกิดสิทธิในการตายหรือฆ่าตัวตายตามมา

2. หลักคำสอนเรื่องปฏิเสธสมุภบาทที่ถือว่า สรรพสิ่งมีเงื่อนไขหรือมีเหตุเกิดและเป็นไปตามไปเหตุปัจจัย การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ของร่างกายและชีวิตมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายก็เช่นกัน ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง เช่น การให้กำเนิดและเลี้ยงดูของบิดามารดา การคุ้มครองและช่วยเหลือของรัฐ ร่างกายและชีวิตของเราจึงไม่ได้เป็นของเราเพียงลำพัง เราจึงไม่มีสิทธิเด็ดขาดในร่างกายและชีวิตตัวเอง บิดามารดาและรัฐถือได้ว่าเป็นเจ้าของชีวิตของเราด้วยส่วนหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากคำสอนเรื่องความกตัญญูที่สอนว่ามนุษย์เป็นหนี้บุญคุณต่อบุคคลอื่นมีบิดามารดา เป็นต้น ซึ่งเรามีหน้าที่ต้องทดแทนบุญคุณเหล่านั้น มนุษย์ จึงต้องใช้ร่างกายและชีวิตของตนเองทำหน้าที่ตอบแทนบุญคุณเหล่านั้นทำให้ไม่สามารถทำอะไรตามใจชอบรวมทั้งการฆ่าตัวตายด้วย

3. คำสอนเรื่องศีลห้าข้อกามาเมสุมิจจาจาร แสดงนัยเรื่องความเป็นเจ้าของร่างกายและชีวิตอย่างจำกัดไว้ด้วย เพราะสตรีต้องห้ามสำหรับบุรุษในศีลข้อนี้จะรวมถึงสตรีที่บิดามารดาหรือญาติพี่น้องปกครองและกฎหมายคุ้มครองด้วย (ม.มู. 12/440/473) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งแสดงว่าสตรีที่มีผู้ปกครองหรือคุ้มครองหวงแหนไม่สามารถทำอะไรต่อ ร่างกายและชีวิตตัวเองตามใจชอบ บิดามารดาและญาติหรือแม้กระทั่งรัฐหรือฝ่ายบ้านเมืองก็มีสิทธิหรือมีส่วนเป็นเจ้าของร่างกายและชีวิตของสตรีเหล่านั้น สิทธิในร่างกายและชีวิตจึงมีอย่างจำกัด

4. คำสอนเรื่องหน้าที่ที่ปรากฏในเรื่องทศ 6 (ที.ปา. 11/266 - 272/212 - 216) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีหน้าที่มากมายที่ต้องทำตามความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่น เช่น หน้าที่ในฐานะเป็นบุตรธิดา หน้าที่ในฐานะเป็นบิดามารดา มนุษย์จึงไม่สามารถใช้สิทธิในร่างกายและชีวิตได้ตามใจชอบ อาจกล่าวได้ว่าพุทธจริยศาสตร์เน้นเรื่องหน้าที่มากกว่าสิทธิ สิทธิจึงถูกจำกัดด้วยหน้าที่ที่ทุกคนต้องปฏิบัติก่อนเรื่องอื่น

การฆ่าตัวตายในพุทธจริยศาสตร์

การฆ่าตัวตายในทัศนะของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งต้องห้าม ไม่ควรกระทำ จัดเป็นบาปหรืออกุศลกรรมชนิดหนึ่ง แม้จะไม่ผิดศีลห้าข้อปาณาติบาตก็ตาม เพราะการฆ่าตัวตายเกิดจากอกุศลเจตนาคือเจตนาที่ประกอบด้วยโทสะหรือปฏิฆะ เจตสิกที่เป็นอกุศลเจตสิก จิตที่ประกอบด้วยอกุศล เจตสิกเช่นนี้ย่อมเศร้าหมอง หากบุคคลตายด้วยจิตเศร้าหมองก็ย่อมไปทุกติ (ม.มู. 12/70/62) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การฆ่าตัวตายเพื่อต้องการหนีความทุกข์ทางกายหรือทางใจจึงไม่ใช่ทางออกที่ถูกต้อง เพราะท้ายที่สุดนอกจากจะหนีทุกข์ไม่พ้นแล้วยังจะทุกข์หนักกว่าเก่าอีกด้วยเนื่องจากยังต้องไปสวดยุทธที่ติดจากวิบากกรรมเก่าต่อในชาติหน้าเพราะฆ่าตัวตายก่อนจะใช้หมดและต้องไปรับผลของบาปที่ทำใหม่จากการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นอีกด้วย

หลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาไม่เห็นด้วยกับการฆ่าตัวตายคือ พุทธบัญญัติที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกตอนที่ว่าด้วยปาราชิกข้อที่สาม เป็นสิกขาบทที่ห้ามพระสงฆ์ฆาตมนุษย์ไม่ว่าจะด้วยตนเองหรือใช้ผู้อื่นก็ตาม ในปาราชิกข้อที่สามนี้ปรากฏเหตุการณ์ที่มีพระสงฆ์รูปหนึ่งกระโดดหน้าผาเพื่อฆ่าตัวตายแต่กลับไปทับข้างसानคนหนึ่งตาย เหตุการณ์นี้พระพุทธเจ้าทรงวินิจฉัยว่าพระสงฆ์รูปนั้นไม่ต้องอาบัติปาราชิกเพราะไม่มีเจตนาฆ่าข้างसानคนนั้น จากนั้นจึงทรงบัญญัติห้ามพระสงฆ์ฆาตตัวตายไว้ว่า “อนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงทำให้ตนเองตก ภิกษุใดทำให้ตกต้องอาบัติทุกกฏ” (วิ.ม. 1/183/160) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ว่า “ไม่พึงทำให้ตนเองตก” หมายถึง ไม่พึงทำให้ตัวเองตายนั่นเอง ดังนั้นการฆ่าตัวตายแม้จะไม่เป็นอาบัติข้อปาราชิกและไม่ผิดศีลห้าข้อปาณาติบาตด้วย แต่ก็ยังเป็นบาปหรือไม่ควรทำอยู่ดี พระพุทธองค์จึงทรงห้ามพระสงฆ์ทำ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การฆ่าตัวตายโดยอ้างเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเจ็บปวดหรือความทุกข์มาสนับสนุนจึงไม่เข้ากับระบบคำสอนของพระพุทธศาสนา (Keown, Damien, 2001) เพราะสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิในร่างกายและชีวิตตามแนวคิดพระพุทธศาสนามีขอบเขตจำกัดไม่ครอบคลุมการฆ่าตัวตายคือไม่ทำให้คนมีสิทธิที่จะตายหรือสิทธิที่จะฆ่าตัวตายไม่ว่าจะโดยการลงมือฆ่าด้วยตัวเองหรือให้ผู้อื่นช่วยฆ่าให้ตายที่จัดเป็นการรณฆาต (Euthanasia) ชนิด

หนึ่งได้ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือพระพุทธศาสนาไม่ยอมรับสิทธิชนิดที่ทำให้มนุษย์สามารถฆ่าตัวตายได้ ไม่มีสิทธิมนุษยชน และสิทธิที่จะตายที่มีลักษณะดังกล่าวในพระพุทธศาสนา การฆ่าตัวตายเพื่อหนีความเจ็บปวดก็ไม่ใช่ทางออกที่พระพุทธศาสนาเห็นด้วย เพราะเป็นวิธีการที่มีแต่จะทำให้บุคคลนั้นแย่งไปอีกเนื่องจากการทำบาปเพิ่มขึ้นและไม่ได้ช่วยบรรเทาความทุกข์นั้นได้จริง

อย่างไรก็ตาม อาจมีผู้อ้างเหตุผลต่าง ๆ มาสนับสนุนเรื่องสิทธิที่จะตายหรือสิทธิที่จะฆ่าตัวตายซึ่งเราควรนำมาอภิปรายเพื่อให้เข้าใจแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้นดังนี้

1. สำหรับการอ้างเรื่องสิทธิมาสนับสนุนการฆ่าตัวตายเป็นเรื่องชอบธรรมหรือไม่ผิดศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาอาจมีการอ้างว่า ตามหลักพระพุทธศาสนาควรให้มนุษย์มีสิทธิฆ่าตัวตายเพราะมนุษย์รักตัวเอง ดังนั้น พวกเขาจะเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตัวเอง การเลือกความตายแสดงว่าความตายเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตัวเองซึ่งคนอื่นอาจไม่เข้าใจ เมื่อมนุษย์คนหนึ่งได้ตัดสินใจเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งในฐานะสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเขาซึ่งอาจจะแตกต่างจากมุมมองของเราหรือไม่ก็ตามสิ่งนี้ควรจะได้รับเคารพ การเคารพในเจตจำนงที่จะตายของมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่ผู้ยึดมั่นในการเคารพผู้อื่นอย่างแท้จริงไม่สามารถปฏิเสธได้

2. ในทำนองเดียวกันอาจมีผู้อ้างว่าตามกฎแห่งกรรม มนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบการกระทำของตัวเองไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี เราจึงไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการตัดสินใจที่จะตายนั้น หมายความว่าความเป็นผู้รับผิดชอบตนเองของมนุษย์หมายถึงความเป็นผู้รับผิดชอบในทุกอย่างที่เขาทำโดยที่ผลที่เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะดีหรือร้าย เป็นความสุขหรือความทุกข์ แต่ในที่สุดจะสั่งสมเป็นบทเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ยิ่ง ๆ ขึ้น และนั่นจะเป็นปัจจัยหนุนเสริมชีวิตเขาให้เลื่อนสูงขึ้นไปตามลำดับเช่นกัน การตัดสินใจใด ๆ ในชีวิตของมนุษย์คนหนึ่งนั้นในแง่หนึ่งก็คือการสร้างการเรียนรู้ ที่มาจากตัวเขา มนุษย์เป็นผู้ที่จะได้รับผลจากการเรียนรู้จากสิ่งที่ตนตัดสินใจทำ ดังนั้นการตัดสินใจหรือการเลือกกระทำต่าง ๆ ควรเป็นสิทธิของเขาที่ผู้อื่นไม่ควรลิดรอนหรือแทรกแซง (สมภาร พรหมทา, 2541)

การอ้างเหตุผลข้อนี้มีปัญหาเช่นเดียวกับข้อที่ผ่านมา เพราะว่าการตัดสินใจที่ผิดเป็นสิ่งที่ชาวพุทธควรเข้าไปยับยั้งแม้เจ้าตัวผู้นั้นจะเป็นผู้รับผิดชอบผลของการตัดสินใจนั้นก็ตาม ชาวพุทธบางคนมักเข้าใจผิดว่า “กรรม” เป็นเรื่องส่วนบุคคล เราไม่ควรเข้าไปก้าวก่าย ใครทำคนนั้นก็รับไป แต่ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา กรรมที่แต่ละคนทำนั้นมักมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เมื่อกรรมให้ผลผู้อื่นจึงมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วย อาทิเช่น บุคคลที่เกิดมาเป็นสามีภรรยาเพราะเคยทำกรรมร่วมกันมา เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งลำบากอีกฝ่ายหนึ่งจึงเข้าไปช่วยได้ ดังความเชื่อเรื่องคู่บุญเกิดมาเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกันหรือคู่เวรเกิดมาเพื่อทำลายกัน ในทำนองเดียวกันนี้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลที่กำลังตัดสินใจผิดจึงอาจช่วยเตือนสติ

ให้เขาตัดสินใจถูกได้เพราะเคยทำบุญหรือช่วยเหลือกันมาในชาติก่อน การปล่อยให้เขาตัดสินใจผิดเลือกทำตามใจชอบโดยไม่สนใจที่จะช่วยเหลือจึงไม่ถูกต้องตามกฎหมายแห่งกรรม เพราะเราไม่รู้ว่าเราเคยทำกรรมที่จะช่วยเขาได้หรือไม่แต่กลับวางแผนไม่ช่วยเหลือซึ่งเป็นการกระทำที่เกิดจากอวิชชาความไม่รู้จริง และการขาดความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นซึ่งเป็นอกุศลกรรมอย่างหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นการฆ่าตัวตายไม่ได้มีผลกระทบเฉพาะต่อผู้ฆ่าตัวตายเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น บิดามารดา สามีหรือภรรยา บุตร ธิดา หรือแม้กระทั่งรัฐด้วย เพราะได้รับความเดือดร้อนหรือสูญเสียจากการฆ่าตัวตายนั่น การอ้างว่าเป็นการรับผิดชอบส่วนตัวที่ดูเหมือนไม่เกี่ยวกับคนอื่นเลยจึงไม่เป็นความจริง เราจึงอ้างเรื่องความรับผิดชอบต่อการทำของตัวเองมาห้ามไม่ให้คนอื่นเข้าไปก้าวก่ายไม่ได้

ดังนั้น ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา การฆ่าตัวตายไม่ว่าจะด้วยเพราะต้องการหนีความเจ็บปวด หรือเพราะถือว่ามียุติในชาติจึงไม่ควรกระทำ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เราไม่มีสิทธิที่จะตายหรือฆ่าตัว ตายตามใจชอบเพราะเป็นบาปและมีแต่ผลเสีย อย่างไรก็ตามพระพุทธศาสนาไม่ได้สอนว่าเราต้องรักษาชีวิตไว้ในทุก ๆ กรณี เพราะในบางสถานการณ์การปล่อยให้ตายตามธรรมชาติเป็นสิ่งที่ควรทำโดยไม่เป็นบาปเพราะไม่มีเจตนาฆ่าตัวตาย แต่เป็นการยอมรับการตายตามธรรมชาติ (สมภาร พรหมทา, 2541)

ปัญหาทางจริยศาสตร์ในสังคมไทยเรื่องหนึ่งคือ “การรณยุทธ” ยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ว่าการกระทำให้ผู้ตายตายอย่างสงบที่เรียกว่าการรณยุทธหรือปรานีฆาตนั้น แท้ที่จริงแล้วผิดหลักทางศีลธรรมหรือไม่ การกระทำการรณยุทธในสังคมไทยเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในสังคมไทย ก่อนที่จะมีการประกาศใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวประเด็นของการกระทำการรณยุทธในสังคมไทยได้ผ่านการให้เหตุผลสนับสนุนหรือต่อต้านท่ามกลางการโต้แย้งถกเถียงทางสังคมถึงความเหมาะสมในความพยายามทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิการตาย ซึ่งเป็นการสะท้อนความสับสนซับซ้อนในเชิงเหตุผลมากมายที่เกิดขึ้น (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2), 2550)

สรุป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเราอาจยอมรับได้ว่ามีมโนทัศน์เรื่องสิทธิตามธรรมชาติคือ สิทธิมนุษยชนในระดับสมมติสัจจะ แต่เป็นสิทธิที่ไม่เด็ดขาดสมบูรณ์ คือเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไข หรือข้อจำกัด เพราะชีวิตมนุษย์แต่ละคนไม่ได้เกิดขึ้นและเป็นไปตามลำพังแต่ต้องอาศัยผู้อื่นและมนุษย์ยังมีหน้าที่ อีกจำนวนมากที่ต้องทำ ไม่ได้มีสิทธิและเสรีภาพอย่างในปรัชญาตะวันตก ดังนั้นมนุษย์จึงไม่มีสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิในร่างกายและชีวิตชนิดที่จะทำให้เกิดสิทธิที่จะตาย ซึ่งทำให้การฆ่าตัวตายไม่ผิดศีลธรรมหรือเป็นสิ่งควร

ทำ การฆ่าตัวตายโดยอ้อมเหตุผลจากสิทธิและเสรีภาพหรืออัตตาณัติ คือ ความเป็นเจ้าของชีวิต จึงไม่เข้ากับระบบคำสอนของพระพุทธศาสนา

นอกจากนั้น การฆ่าตัวตายไม่ว่าด้วยตัวเองหรือให้ ผู้อื่นช่วยทำการุณยฆาตให้เพื่อ ต้องการหนีความเจ็บปวดหรือ ความทุกข์ก็เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เช่นกัน เพราะเป็นบาปและไม่ได้ช่วยให้หนีทุกข์นั้นได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2559). รู้ให้รอบ ตอบเรื่องมาตรา 12 พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามดีพริ้นตังอ์ควิปเม้นท์ จำกัด.
- นฤมล มารคมณ. (2528). ปัญหาจริยธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับการุณยฆาต. ใน วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพัฒน์พงศ์ สุนทร. (2549). การยกเว้นความรับผิดชอบในการทำให้ผู้ป่วยตายด้วยความสงสาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2). (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 22 ก หน้า 4 (1 พฤศจิกายน 2563).
- พระราชวรมนู (ป.อ. ปยุตโต). (2529). พุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- สมภาร พรหมทา. (2541). พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์ โสภณีย์ ทำแท้ง และการุณยฆาต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ เมธาวิทยากุล. (2545). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดทิพย์ อักษร.
- สุจิตรา รณริน. (2527). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนธนาคารพิมพ์.
- Gerald Dworkin et al. (1998). Euthanasia and Physician - assisted Suicide. Cambridge: Cambridge University Press.
- Keown, Damien. (2001). Buddhism and Bioethics. New York: Palgrave.

Robert Audi. (1999). The Cambridge Dictionary of Philosophy. Cambridge: Cambridge University Press.

พระสงฆ์กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล*

MONKS WITH ENGLISH LEARNING IN DIGITAL AGE

พระมหากิตติธัช สิริบุญโญ (นาชัย)

Phramaha Kittithat Siripunyo (Nachai)

พระพิทักษ์ ฐานิสโร (แฝงโกฏ)

Phra Phithak Thanissaro (Farnkot)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

E-mail: pm.kittidhat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวการจัดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัลและ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า ในยุคดิจิทัล พระสงฆ์ต้องรู้จักปรับกระบวนการเรียนรู้ต่อการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาษาอังกฤษ โดยรู้จักใช้การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ต่อการเสริมทักษะของภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสม ตัวแปรสำคัญในการพัฒนาการศึกษาก็คือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 4 ประเภท คือ 1) CAI คือโปรแกรมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) ทำหน้าที่เป็นสื่อการเรียนบทเรียนสามารถโต้ตอบกับผู้เรียนได้ 2) WBI คือ เว็บช่วยสอน (Web Base Instruction) เป็นการจัดการกิจกรรมการสอนในรูปแบบของ Web Knowledge Based โดยใช้เทคโนโลยีทางของ Webpage เป็นศูนย์กลางในการนำเสนอเนื้อหา หรือ ดำเนินกิจกรรม หรือที่เรานิยมเรียกกันติดปากว่า “การเรียนการสอนแบบ Online ” นั่นเอง 3) E - learning คือรูปแบบการศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต (Internet) และ 4) M - Learning (mobile learning) คือ แบบการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์แบบพกพา เช่น Notebook, Computer, Portable Computer, Tablet PC, Cell Phones เป็นต้น ในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย (Wireless Telecommunication Network) และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่และทุกเวลา โดยไม่ต้องเชื่อมต่อโดยใช้สายสัญญาณ รูปแบบของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของพระสงฆ์นั้น เมื่ออาศัยเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้แล้วควรตระหนักถึงสถานภาพของสมณเพศที่มีกรอบวัดความประพฤติตามหลักการพุทธบัญญัติมหาเถรสมาคมและบรรทัดฐานของสังคมไทย จึงควรวางบทบาทของตนเองให้เหมาะสม

* Received 9 July 2020; Revised 31 October 2020; Accepted 29 November 2020

สำรวจและเรียบเรียง รวมถึงใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาตนเอง สังคม และนำมาเป็นพื้นฐานในการช่วยเผยแพร่วรรณคดีศาสนาแก่ชาวไทยและชาวต่างชาติต่อไป

คำสำคัญ: พระสงฆ์, การเรียนรู้, ภาษาอังกฤษ, ยุคดิจิทัล, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Abstract

This academic article aims 1) to study the concept of English language learning management of monks in the digital age, and 2) to study the model of English language learning management of monks in the digital age. The results of studying were found that: In the digital age, monks have to know how to adjust the learning process to develop ability in English by applying technology to develop of English skills. The key factor in educational development is the 4 types of electronic media, namely: 1) CAI is a computer - aided instruction (Computer Assisted Instruction) called a teaching material being able to respond with the students , (2) WBI is web base instruction which is a teaching activity in a form of Web Knowledge Based by using Webpage technology as the mainboard for giving the content or doing activity in which we can say that it is Online Learning and Teaching, (3) E - learning is a concept of learning through a computer network connected to the Internet, and (4) M - Learning (Mobile Learning) is a form of learning through a portable device, such as Notebook, Computer, Portable computer, Tablet PC, Cell Phones etc. It is a activity of learning and teaching connected to the Internet in the form of wireless telecommunication network. It can help students to learn everywhere and every time without connecting to a cable. In the form of learning English of monks, when using these technologies as a learning tool, they must be aware of the status of the monks that there is a framework for measuring behavior according to the Buddha commandment, the Sangha supreme council of Thailand, and the norms of Thai society, and should set own roles are suitable, composed and simple. Moreover, they must also use knowledge to develop themselves, society and obtain the basis for propagating religion to Thai and foreigners.

Keywords: Monks, Learning, English, Digital age, Electronic media

บทนำ

สังคมยุคปัจจุบันนี้ได้วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่มีสิ้นสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสังคมโลกยุคดิจิทัล จึงเป็นเหตุให้เกิดกระบวนการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีได้นำพาความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียงอย่างเดียวแต่ยังสร้างความท้าทายให้กับสังคมโลกอีกด้วย (Jim Sheffield, 2013) ด้วยเหตุนี้โลกปัจจุบันจึงเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Based Society) ซึ่งต้องอาศัยระบบการเรียนรู้จากฐานข้อมูล สื่อจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ขนาดใหญ่ (Big Data) ในการค้นหาและแสวงหาความรู้ โดยที่ผู้เรียนจะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียน ผ่านสื่อเทคโนโลยีที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในโลกที่ไร้พรมแดนที่มีการเชื่อมต่อทางเครือข่ายโดยหุ่นส่วนทางซอฟต์แวร์และความร่วมมือของครูหรือผู้สอน แทนที่สถานศึกษาจะจำกัดอยู่แค่เฉพาะห้องเรียน แต่เทคโนโลยีได้ขยายขอบเขตหรือสร้างนวัตกรรมในการขยายองค์ความรู้ให้สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ทุกที่และทุกเวลา ดังที่ นฤมล ศิริวงษ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญในประเด็นนี้ว่า “เทคโนโลยีเพื่อการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในสังคมยุคสารสนเทศเป็นอย่างมาก วิธีทางของการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนจะเป็นการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ผสมกับระบบการสื่อสารทางไกลมากขึ้นเรียกว่าเป็นระบบการเรียนออนไลน์” (นฤมล ศิริวงษ์, 2548) จากการตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลในลักษณะดังกล่าว (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2552) จึงส่งผลให้เกิดแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยสำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ICT ของชุมชน โดยพัฒนาจากศูนย์ หน่วยงาน หรือสถานที่ ที่มีอยู่ เช่น ห้องสมุด สาธารณะ วัด ศูนย์สารสนเทศชุมชน โดยมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย และมีการให้บริการฝึกอบรมแก่ผู้ใช้บริการตามความเหมาะสม รวมถึงการพัฒนาเว็บท่า (Portal) เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งความรู้/ข้อมูล ที่จะเป็นประโยชน์แก่อาชีพและการดำรงชีวิตประจำวันแก่ประชาชน

พระสงฆ์เป็นอีกกลุ่มบุคคลหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้พระสงฆ์ต้องรู้จักปรับตัวไปตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการเรียนรู้ ที่หันมาเน้นการเรียนรู้จากการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการสืบค้นข้อมูลและหาข้อมูลข่าวสารจากการใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีหลากหลายจากระบบอินเทอร์เน็ต และอันเนื่องมาจากการที่ต้องปรับการเรียนรู้อีกเพื่อให้มีลักษณะให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล ภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นภาษาที่มีความเป็นสากลและใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด (เลิศ เกษรคำ, 2541) ดังที่องค์การสหประชาชาติได้จัดอันดับ ภาษาที่อนุญาตให้ใช้ มี 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส (French) ภาษารัสเซีย (Russian) ภาษาจีน (Mandarin) ภาษาสเปน (Spanish) และ

ภาษาอังกฤษ (English) แต่ภาษาอังกฤษใช้บ่อยและมากที่สุด รวมทั้งเป็นภาษาที่ใช้ในวิทยาการคอมพิวเตอร์ของโลกอีกด้วย ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้พฤติกรรมสื่อสารเปลี่ยนไป ส่งผลให้พระสงฆ์ต้องเผชิญกับความท้าทายและการปรับตัวในกระบวนการเรียนรู้หรือทิศทางการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป โดยพระสงฆ์จะต้องนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการจัดการเรียนรู้หรือร่วมมือผ่านสื่อสังคม (Social Media) เช่น Facebook, WordPress, YouTube, Twitter และ SlideShare เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือออนไลน์ที่มีปรากฏอย่างหลากหลายบนโลกอินเทอร์เน็ตนี้ ล้วนเป็นตัวแปรที่สำคัญในการส่งเสริมให้พระสงฆ์เกิดความสามารถในการฝึกทักษะทางด้านภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นในยุคสมัยที่เจริญด้วยเทคโนโลยี พระสงฆ์จัดว่าอยู่ในสังคมที่มีความเจริญรุ่งเรืองด้วยสิ่งเหล่านี้ จึงต้องใช้โอกาสในการสร้างสรรค์และพัฒนาการเรียนรู้ให้ทันยุคทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบันแต่อย่างไรก็ดี การใช้สื่อเทคโนโลยีของพระสงฆ์ยังขาดทักษะหรือสภาพความคล่อง เห็นได้จากงานวิจัยของ พระครูสุกิจจานุรักษ์ (ชยุตม์ อคฺคณฺโณ) พบคำตอบที่เกี่ยวข้องถึงพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์เอาไว้ที่น่าสนใจว่า “พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังใช้เทคนิคการนำเสนอในรูปแบบเดิมทำให้น่าเบื่อ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในวงจำกัด บุคลากรขาดการเรียนรู้และขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยี” (พระครูสุกิจจานุรักษ์ (ชยุตม์ อคฺคณฺโณ), 2561) รวมถึงข้อจำกัดทางสถานภาพและภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ เพราะการใช้เครื่องมือเหล่านี้มีทั้งส่วนที่สร้างสรรค์และส่วนที่ทำลาย หากพระสงฆ์ไม่คำนึงถึงปทัสฐานคือ “พระธรรมวินัย” ที่พระพุทธเจ้าทรงวางกำหนดกรอบเอาไว้ การเข้าไปพัวพันหรือปฏิสัมพันธ์กับวิถีชีวิตแบบโลก ๆ ก็อาจถูกตั้งข้อสังเกตจากพุทธศาสนิกชนว่าเหมาะสมหรือสอดคล้องกับพระธรรมวินัยมากน้อยเพียงใด (พระธรรมโกศาจารย์, 2548) ข้อสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ที่ว่า “พระสงฆ์ส่วนมากใช้ในทางที่เหมาะสมต่อสมณสาธูป เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา แต่ก็ยังมีพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งที่ใช้ระบบสื่อสังคมออนไลน์ เช่น อีเมล เฟซบุ๊ก แชท ฯลฯ ในที่ไม่เหมาะสม สร้างความไม่สบายใจแก่พุทธศาสนิกชนบางกลุ่มจนมีการร้องเรียนดังปรากฏที่เป็นข่าว” การตั้งข้อสังเกตดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ แทนพันธ์ เสนะพันธ์บัวใหม่ ที่กล่าวว่า “การใช้อินเทอร์เน็ตของพระสงฆ์ก็อาจถูกมองว่าเป็นการประพฤติปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมไทย และก่อให้เกิดอคติของสังคม เพราะความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ เนื่องจากการเผชิญหน้ากันของ 2 มโนทัศน์ระหว่าง ประเพณีนิยมกับ เทคโนโลยี ที่ไม่อาจผสมกลมกลืนกันได้อย่างลงตัว” (แทนพันธ์ เสนะพันธ์บัวใหม่, 2555)

ด้วยเหตุที่ “สถานภาพและบทบาทของพระสงฆ์” ทำให้เกิดข้อจำกัดทางด้านทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี (มหาเถรสมาคม, 2538) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีคำสั่งจากมหาเถรสมาคม ที่ระบุว่า “ข้อ 4 ห้ามภิกษุสามเณรเรียนวิชาซีพอย่างคงฤทธิในโรงเรียนหรือสถานที่ต่าง ๆ ปะปนกับคฤหัสถ์ชายหญิง เช่น พิมพ์ดีด ชวเลข คอมพิวเตอร์ การบัญชี

ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งพระสงฆ์จะต้องฝึกฝนตนเองผ่านการเรียนรู้บนโลกออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ต โดยทางเลือกใหม่ที่พระสงฆ์จะต้องนำมาปรับใช้ต่อกระบวนการเรียนรู้คือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยหลัก ๆ มีอยู่ 4 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

1. CAI หมายถึง การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการสอนเนื้อหาให้แก่ผู้เรียนโดยใช้วิธีการเผยแพร่การสอนผ่านช่องทางสื่อสารไปยังผู้เรียน (หทัยพร สายศรีโกศล, 2546) โดยเน้นการสอนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระตามความสามารถของแต่ละคน เป็นสื่อช่วยสอนผ่านคอมพิวเตอร์ทั้งรูปแบบออนไลน์ (Internet) และ ซีดี (CD) ที่ออกแบบให้มิกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับบทเรียนได้อย่างมีความหมายรวมทั้งการจัดให้มีผลป้อนกลับโดยทันทีให้กับผู้เรียน (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2545) เมื่อผู้เรียนตรวจสอบความเข้าใจของตนจากการทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ

CAI หรือ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนในการนำเสนอเนื้อหาเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะสามารถบันทึกผลการเรียน ประเมินผลการเรียน และประเมินผลของผู้เรียนได้อีกทั้งยังเอื้อต่อการเรียนรู้เพราะสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ดังที่มิงานวิจัย (พรพิมล แซ่เฮ้ง, 2552) พบว่า “คอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับการเรียนภาษาอังกฤษก็เป็นทางเลือกที่ดีทางหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เห็นภาพ สื่อความหมายได้ชัดเจน อีกทั้งยังสร้างความแปลกใหม่เร้าความสนใจแก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี” และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยอีกฉบับ (พรพิมล ธิยา และธนากร ขำศร, 2555) ได้ทำการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ กับกรณีมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโดยมีการใช้สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นเครื่องมือ โดยพบว่า “หลังการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย นักศึกษามีทักษะด้านการฟังภาษาอังกฤษมากกว่าก่อนใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย ส่วนทักษะการพูดภาษาอังกฤษ นักศึกษาสามารถพูดได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์”

ฉะนั้น คอมพิวเตอร์ช่วยสอนจัดเป็นคู่มือและเครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเนื้อหาหรือเรียนรู้ผ่านสื่อการสอนด้วยตนเอง อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะทั้งทางด้านการฟัง พูด อ่านและเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่พึงตระหนักเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ก็คือผู้เรียนควรควบคุมวินัยในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ เพราะไม่มีคนควบคุมหรือดูแลพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะที่เรียนได้เหมือนการสอนโดยครูหรืออาจารย์

2. WBI เป็นสื่อที่ผสมผสานระหว่างเว็บเทคโนโลยีกับกระบวนการออกแบบการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และแก้ปัญหาในเรื่องข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลาในการเรียน (กิตานัน มลิตอง, 2543) ซึ่งเป็นการใช้เว็บในการเรียนการสอนโดยอาจใช้เว็บเพื่อนำเสนอบทเรียนในลักษณะสื่อหลายมิติของวิชาทั้งหมดตามหลักสูตร หรือใช้เพียงการเสนอข้อมูลบางอย่างเพื่อประกอบการสอนก็ได้ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากคุณลักษณะต่าง ๆ

ของการสื่อสารที่มีอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ต เช่น การเขียนโต้ตอบกันทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และการพูดคุยสดด้วยข้อความและเสียงมาใช้ประกอบด้วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

ในปัจจุบันการเรียนรู้ด้วย “WBI” เป็นที่นิยมกันอย่างมาก อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีในปัจจุบันเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งพระสงฆ์หรือผู้เรียนต้องการที่จะอยากเรียนรู้อะไรเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นทักษะทางด้านการฟัง (Listening) การเขียน (Writing) การเขียนพูด (Speaking) และการอ่าน (Reading) ก็สามารถค้นหาเพื่อเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็วโดยไม่มีข้อจำกัดทางเวลา ระยะทางและสถานที่ ผ่านการเรียนรู้ในเวปไซด์ไวด์เว็บ (www.) ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนสามารถปฏิสัมพันธ์หรือติดต่อสื่อสารกันได้ผ่านทางอีเมล (E - mail) หรือเว็บบอร์ด (Web Board) และแม้แต่ผ่านระบบการติดต่อสื่อสารชนิดหนึ่งที่สามารถรับและส่งภาพของผู้สอนและผู้เรียนได้ (Video - Conference)

3. E - learning คือ การเรียนการสอนที่ใช้สื่อใด ๆ ที่แปลงรูปให้เป็นอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความเหมาะสมในการส่งผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีเครือข่ายกว้างขวางที่สุด ซึ่งหมายถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการใช้เครื่องมือสื่อสารบนอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดกิจกรรมทางการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีระบบการบริหารเนื้อหาสาระการจัดการเรียน เช่น การเก็บประวัติการเรียน ผลการเรียน และการประเมิน (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2547) โดยหลักแล้ว E - learning เป็นการศึกษาทางไกลวิธีหนึ่งที่ยุ่เรียน สามารถศึกษาวัสดุการเรียนผ่านคอมพิวเตอร์จากเว็บไซต์หรือซีดี ซึ่งผู้สอนเสริมและผู้เรียนสามารถติดต่อสื่อสารกันและกันโดยใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือการใช้บอร์ดวิเคราะห์ร่วมกัน E - learning จึงสามารถใช้เป็นวิธีการหลักในการนำส่งบทเรียนเพื่อฝึกอบรมหรือใช้ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติในห้องเรียน

จึงกล่าวได้ว่า E - learning เป็นผลของการพัฒนามาจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีซึ่งมีอิทธิพลต่อความสำคัญทางด้านการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง อันจะส่งผลให้เกิดการเพิ่มพูนทักษะทางด้านภาษาอังกฤษให้สามารถสื่อสารและนำไปใช้งานได้ ซึ่งการเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาได้ทุกสถานที่และตลอดเวลาผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกับเครือข่าย โดยผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูล (Access) ได้ตามความต้องการที่ตนเองอยากจะเรียนรู้

4. Mobile Learning คือ รูปแบบการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์มือถือแบบพกพา (ธงชัย แก้วกิริยา , 2552) ซึ่งปัจจุบันมีการนำมาใช้งานกันอย่างกว้างขวางและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี เนื่องจากพฤติกรรมการใช้งานของผู้เรียนมีการเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกันได้ง่ายและสะดวกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงโดยใช้อุปกรณ์มือถือและสมาร์ทโฟน

ในยุคปัจจุบันนี้ การเรียนแบบ M - Learning กำลังเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เป็นที่นิยมของกลุ่มผู้ใช้ค่อนข้างสูง เพราะสะดวกต่อการนำไปใช้และติดตัวผู้ใช้ในการเคลื่อนย้าย อีกทั้งยังก่อให้เกิดความสะดวกและความคล่องตัว สามารถเคลื่อนที่ได้สะดวกและพกติดตัวได้ตลอดเวลา อันประกอบไปด้วย เช่น Lap top, Notebook, Tablet Pc, Smart Phones, iPod หรือเครื่องเล่นอื่น ๆ ที่สามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้โดยไร้สาย ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ พระสงฆ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเรียนรู้และพัฒนาภาษาอังกฤษของตนเองได้ โดยสามารถนำมาจัดตารางเรียนหรือเรียนรู้ให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียนได้อย่างดี

กล่าวโดยสรุป เมื่อพระสงฆ์กำลังเผชิญกับกระแสต่าง ๆ ในยุคดิจิทัล ในขณะที่โลกแคบลงเพราะความเร็วของการสื่อสาร พระสงฆ์ควรที่จะรู้เท่าทันต่อภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงโดยการปรับตัวและจัดการสภาพการณ์เรียนรู้ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารที่นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองแล้วยังสามารถนำมาช่วยเผยแผ่พุทธศาสนาให้กระจายไปทั่วโลก ซึ่งคู่มือและเครื่องมือที่พระสงฆ์สามารถนำมาใช้ต่อการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ก็คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้ง 4 ประเภท ประกอบด้วย 1) CAI คือ การนำคอมพิวเตอร์มาสร้างเป็นบทเรียนเพื่อใช้ในการประกอบการเรียนรู้หรือการศึกษา 2) WBI คือ การสอนโดยใช้เว็บเป็นฐานที่มีลักษณะเป็นการเชื่อมโยงสื่อหลายมิติผ่านเว็บไซต์ไวด์เว็บ (www.) ในระบบเครือข่ายของอินเทอร์เน็ต 3) E - Learning เป็นการเรียนรู้ด้วยอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และ 4) Mobile Learning เป็นการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ซึ่งมีขนาดพกพาได้สะดวก เช่น โทรศัพท์หรือโน้ตบุ๊ก เป็นต้น

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล

การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัลในลำดับต่อไปนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอในประเด็นที่ว่า แนวทางหรือแนวปฏิบัติของพระสงฆ์ในการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษนำไปสู่การตั้งข้อสังเกตในประเด็นว่าสอดคล้องกับพระธรรมวินัยหรือไม่ รวมไปถึงความสอดคล้องและเหมาะสมกับสมณสาธูปมาน้อยเพียงใด พระสงฆ์ในยุคดิจิทัลจะมีท่าทีที่ถูกต้องและวางบทบาทของตัวเองได้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ในโลกออนไลน์ได้อย่างไร เมื่อจะต้องเข้าไปเรียนรู้หรือพัวพันกับการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยจะนำเสนอโดยลำดับต่อไปนี้

1. ด้านสถานภาพ พระสงฆ์มีข้อจำกัดทางด้านสถานภาพในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งการที่พระสงฆ์เข้าไปใกล้ชิดกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นเพศสตรีก็อาจจะกลายเป็นหลุมพรางหรือกับดักที่สุ่มเสี่ยงต่อการทำผิดพระวินัยและอาจสร้างความสะดุ้งใจแก่ผู้เห็นหรือส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของสงฆ์โดยรวมได้ ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องปรับตัวตามวิถีของกระบวนการเรียนรู้ด้วยความสำรวม ดังคำกล่าวที่ว่า

“โลกไม่ให้ช้า ธรรมไม่ให้ขุ่น” โดยการปรับตัวจะต้องยึดพระธรรมวินัยและจารีตปฏิบัติ เพราะพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้ประโยชน์สุขในเชิงปัจเจกและเพื่อความสุขของพระสงฆ์โดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักพระวินัยที่ว่าด้วยข้อ “อาบัติสังฆาทิเสส” เมื่อพระสงฆ์ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการสนทนาภาษาเพื่อจีบสาวต่างชาติหรือส่งข้อความไปในเชิงขู้สาว ซึ่งจะเป็นเหตุให้เข้าข่ายการทำผิดอาบัติได้ ดังพุทธบัญญัติ (วิ.มหา. 1/284/316) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ว่า “อนึ่ง ภิกขุใด กำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว พุดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ เหมือนชายหนุ่มพุดเคาะหญิงสาวด้วยวาจาพาดพิงเมถุน เป็นสังฆาทิเสส”

ประเด็นที่น่าวิเคราะห์เพิ่มเติมก็คือว่า อาจมีคำถามว่า การที่พระสงฆ์จะเปิดเพลงสากลเพื่อฟังสำเนียง (Accent) หรือเปิด Netflix ดูซีรีส์ต่างประเทศเพื่อทำการฝึกทักษะด้านการฟัง (Listening) จะไม่เป็นการขัดแย้งกับพุทธบัญญัติ (วิ.จุ. 7/249/11) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเข้าไปดูการฟ้อนรำ การขับร้องหรือการประโคมดนตรี รูปใดไป ต้องอาบัติทุกกฏ” และนอกจากนั้นยังอาจเป็นการฝ่าฝืนมติมหาเถรสมาคม ที่ว่า “ห้ามภิกษุเปิดฟังเพลง ดนตรี เปิดโทรทัศน์ดูละคร เดินรำ มวยหรือดูตามหน้าบ้านคน หรือตามที่สาธารณะ หรือพกวินยชนาตเล็กไปเปิดฟังในที่สาธารณะ” หรือไม่อย่างไร

คำถามดังกล่าวจึงนำไปสู่การแสวงหาคำตอบที่ว่า “ผิดหรือไม่ผิด” อย่างไร ซึ่งการที่จะตอบในประเด็นนี้ ต้องย้อนกลับไปศึกษาคำจำกัดความในคัมภีร์อรรถกถา ซึ่งจะช่วยให้เราพบความจริงสำคัญประการหนึ่ง ก็คือ พระอรรถกถาจารย์ได้วางข้อยกเว้นและข้อกำหนดไว้ว่า “ในกาลบางคราว การที่ภิกษุจะฟังการขับร้องที่ไม่เป็นข้าศึก [ต่อพรหมจรรย์] ก็สมควร” (สถาบันพระสงฆ์สังฆาธิการ, 2558) ข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หากจะพิจารณาถึงสาระและอรรถของเนื้อหาและประโยชน์ของการรับฟัง กล่าวคือ ถ้าหากพระสงฆ์ไปใส่ใจในการฝึกฟังสำเนียง การเรียนรู้ความหมายจากเนื้อหา (Lyric) ของบทเพลงก็อาจจะไม่ผิด แต่ถ้าไปหลงไหลหรือใส่ใจในดนตรีของบทเพลง อันเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความบันเทิงหรือกิเลสก็อาจจะทำให้ล่วงละเมิดพระวินัยได้ นอกจากนั้นหากพิจารณาในประเด็นนี้เทียบกับคำสั่งของมหาเถรสมาคม ดูประเด็นว่า คำสั่งกล่าวมีประกาศขึ้นเพื่อป้องกันเหตุเสื่อมเสีย ดังถ้อยคำในประกาศว่า “ห้ามเปิดโทรทัศน์ดูละคร เดินรำ... ซึ่งผิดวิสัยสมณะ แม้เป็นเรื่องที่ควรดู ห้ามเปิดให้มิเสียงดังเกินควร...” (สถาบันพระสงฆ์สังฆาธิการ, 2558) ซึ่งถ้าหากว่าพระสงฆ์สังวรระวังในการสำรวมในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ มุ่งวัตถุประสงค์ในการเปิดฟังเพื่อการศึกษาหรือฝึกทักษะในการฟัง พุด อ่าน และเขียน โดยเปิดในห้องหรือสถานที่พักสงฆ์ที่มีการเก็บเสียงหรือไม่มีเสียงอันจะทำให้รบกวนผู้อื่น และสังวรระวังในการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ โดยงดเว้นการเปิดฟังในทางหลงหรือในที่สาธารณะต่าง ๆ

ถึงอย่างไรก็ตาม การฟังเพลง ดูหนัง ดูละครเพื่อฝึกฝนทักษะด้านภาษาอังกฤษนั้น ไม่ว่าจะเป็นในช่องทางของ YouTube, Netflix หรือตาม Homepage อื่น ๆ ก็อาจจะกลายเป็นกับดักหรือหลุมพรางให้พระสงฆ์ก้าวล่วงพระวินัยได้หากการละเล่นหรือการดูนั้นเป็นไปเพื่อความเพลิดเพลินและความบันเทิง ไม่เป็นไปเพื่อความคลายอกุศล ฉะนั้น ประเด็นจึงไม่ได้อยู่ที่การเข้าไปใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาภาษาอังกฤษ แต่พระสงฆ์ยุคดิจิทัลจะมีหน้าที่และวางสถานภาพอย่างไรไม่ให้ล่วงละเมิดพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติและข้อกำหนดของมหาเถรสมาคม อีกทั้งไม่ทำลายภาพลักษณ์ของสงฆ์ให้เกิดภาพลบต่อพุทธศาสนิกชน

จึงกล่าวได้ว่า การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่ควรพัฒนาและเรียนรู้ แต่ควรใช้ปัญญาในการกำหนดรู้ว่าอยู่ในสถานภาพใด เพราะพระสงฆ์มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในหลาย ๆ ทาง ทั้งที่เป็นพระวินัยที่เป็นพุทธบัญญัติ จากองค์กรสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ไทยที่เรียกว่า มหาเถรสมาคม และจากการติเตียนของประชาชน ซึ่งกรอบวัดความประพฤติเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือให้พระสงฆ์ประยุกต์ใช้สื่อเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ด้วยความถูกต้องและสอดคล้องกับสมณสาธูป

2. ด้านบทบาท คำว่า “บทบาท” คือ การประพฤติปฏิบัติตามตำแหน่งและสถานะในฐานะในสังคมนั้น ๆ (กมลรัตน์ หล้าสุวงศ์, 2527) หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคนซึ่งคนอื่นคาดคิด (อุทัย หิรัญโต, 2519) กล่าวคือ การทำหน้าที่ในฐานะผู้เรียนของพระสงฆ์ได้แสดงออกหรือลงมือปฏิบัติต่อการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ อย่างไร จึงจะสอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคดิจิทัลและตามความคาดหวังของสังคมจึงตอบสนองต่อบทบาททางวัฒนธรรมประเพณีนิยมและสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมไทย

จากการให้คำนิยามและความหมายดังกล่าว ทำให้เกิดคำถามว่า แท้ที่จริงแล้วการเรียนรู้ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางโลกอย่างหนึ่งจะไม่ใช่การขัดแย้งกับ “ทฤษฎีไบโม่แกมมอเดียว” ของพระพุทธเจ้าหรือไม่ ที่ทรงตรัสสอนในเรื่องแค่เพียง “ทุกข์กับการดับทุกข์เท่านั้น” (ม.ม. 12/286/2507) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และจากพุทธพจน์นี้เอง จึงเป็นที่มาของการวิพากษ์สังคมสงฆ์ของ อ.สุจินต์ บริหารวนเขตต์ (ชมรมบ้านธัมมะ มศพ, 2563) ที่ได้นำเสนอประเด็นเรื่อง “พระ ดร. พระเรียนหนังสือทางโลก บวชทำไม” ดังที่ท่านวิจารณ์ว่า “ก่อนอื่นต้องรู้จักคำว่า บวช บวชทำไม บวชเพื่อสละละทิ้งเกลากิเลสเพื่อรู้แจ้งอริยสัจธรรม นี่คือจุดประสงค์ของการบวช แต่บวชแล้วเรียนวิชาทางโลก แล้วบวชทำไม แล้วใครต้องการเป็นด็อกเตอร์ ดร. ท่านพระอานนท์ หรือ ดร.ท่านพระมหากัสสปะ ท่านพระเถระเหล่านั้นเรียนวิชาทางโลก เป็น ดร. โหม ไม่เลย”

การวิพากษ์สังคมสงฆ์ดังกล่าว ดูประหนึ่งว่า การคาดหวังของพระสงฆ์ของสังคมไทยมองบทบาทของพระสงฆ์ค่อนข้างจะยึดติดกับกรอบของ “ประเพณีนิยมดั้งเดิม” มากจนเกินไป

โดยมองว่าการเรียนรู้ทางโลกหรือวิชาการต่าง ๆ อาทิ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของพระสงฆ์ไม่จำเป็น เพราะไม่ได้เป็นเพื่อลดละกิเลส

ในประเด็นนี้ พุทธศาสนิกชนควรเปิดใจในการมองเห็นถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ทางโลก เช่น การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เป็นต้นนั้น กลับแฝงด้วยวัตถุประสงค์ที่แท้จริงอย่างไร เพราะการเรียนรู้ถึงองค์ความรู้เหล่านี้ อย่างน้อยที่สุด แม้จะไม่ได้พัฒนาถึงขั้นอุดมคติสูงสุดทางพระพุทธศาสนา คือ “พระนิพพาน” แต่ก็ยังสามารถนำตัวองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตทั้งในระดับปัจเจกชนและสังคมได้ ดังที่ พระมหาไพโรวีย์ วรณโณ ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “ศาสนาไม่ได้มีข้อห้ามเลยว่า พระภิกษุสามเณรจะแสวงหาความรู้ไม่ได้ กลับกัน ประเด็นมันอยู่ว่า ท่านแสวงหาไปเพื่ออะไรต่างหาก” (เติลนิวส์, 2563)

ด้วยเหตุนี้ การทำหน้าที่หรือการแสดงบทบาทในฐานะของผู้เรียนของพระสงฆ์จึงควรจะต้องตระหนักถึงเป้าหมายหรือเพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขและเพื่ออนุเคราะห์มหาชนในภาพรวม และต้องไม่เป็นไปเพื่อมุ่งตอบสนองความต้องการตามค่านิยมทางวัตถุ คือ การเรียนเพียงเพื่อให้ใบปริญญาหรือสัญลักษณ์ที่รับรองระดับการศึกษาเท่านั้น แต่ต้องนำองค์ความรู้ที่รับจากการเรียนรู้มาเป็นพื้นฐานในการเผยแผ่หลักธรรมและเป็นเครื่องมือในการยกระดับจิตใจของตนให้สูงขึ้นเพื่อเข้าถึงความจริงสูงสุดของพระพุทธศาสนาในโอกาสต่อไป

สรุป

เมื่อประเมินภาพรวมของการศึกษาเรื่อง “พระสงฆ์กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล” พบคำตอบที่น่าสนใจว่า สื่อและเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้หรือการพัฒนาความรู้ให้เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน หากมองในมิตินี้ จะพบว่า องค์ความรู้คือเป้าหมาย ส่วนสื่อและเทคโนโลยีคือเครื่องมือที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ทั้งนี้สื่อและเทคโนโลยีได้สร้างโลกทัศน์และชีวทัศน์ให้พระสงฆ์ต้องรู้จักปรับตัว แต่การปรับตัวดังกล่าวกลับต้องทำให้พระสงฆ์ต้องเผชิญกับแนวคิดหรือมโนทัศน์ที่มองภาพลักษณ์ของพระสงฆ์กับเทคโนโลยี ที่ดูประหนึ่งว่าไม่สามารถจะประสานสอดคล้องกันได้อย่างลงตัว เพราะสังคมไทยมองพระสงฆ์ในวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สมณะ แต่ทว่าภาพที่พระสงฆ์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อาจจะเป็นการสวนทางกับความคาดหวังของสังคมไทย ในปัจจุบันโลกมีความก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ มากมาย การที่ไม่ให้พระสงฆ์เหล่านี้ใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีเพื่อแสวงหาความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ก็อาจจะทำให้เกิดอุปสรรคต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะไม่สามารถเชื่อมโยงหรือประยุกต์ให้เข้ากับบริบท สภาพแวดล้อม และสังคมในแต่ละสังคมได้ ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคโนโลยีจึงไม่ใช่เป็นการพัฒนาตัวเองเท่านั้น หากแต่เป็นการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเหล่านั้นมาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่หลักพุทธธรรมให้ชาวโลกได้รับรู้อีกด้วย เมื่อเราได้แนวคิดการจัดเรียนรู้ภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล

แล้ว กระบวนการต่อไป ผู้เขียนได้ศึกษาถึงรูปแบบการจัดการเรียนภาษาอังกฤษของพระสงฆ์ไทยที่มีสถานภาพเป็น “พระ” แต่มีบทบาทเป็น “ผู้เรียน” เหตุผลเพราะว่า บริบท (Context) สภาพแวดล้อมในอดีตเป็นการจัดวางรูปแบบการเรียนรู้ในยุคเกษตรกรรม แต่ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคดิจิทัล สภาพการเรียนรู้จึงแตกต่างและมีวิธีการเรียนที่ซับซ้อนกว่าในยุคอดีต ดังนั้นจึงต้องออกแบบหลักการในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีความเป็นไปของบริบทต่าง ๆ ในสังคม แต่จะต้องยืนอยู่บนพื้นฐานของหลักการหรือพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ พระสงฆ์จะต้องตระหนักรู้ถึง “สถานภาพ” ของตนเอง โดยจะต้องคำนึงถึงการไม่ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ รวมถึงปฏิบัติตามกฎหมายและระบอบสังคมซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดโดยเคร่งครัด นอกจากนี้จะต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมในการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษจากการใช้เทคโนโลยีด้วยความสำรวมและสมณะ ตระหนักถึงคุณค่าแท้ ไม่มุ่งใช้ไปเพื่อคุณค่าเทียม อันจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีตามความคาดหวังของสังคมไทย และมุ่งประโยชน์จาก “บทบาทของผู้เรียน” โดยการนำองค์ความรู้มาพัฒนาตนเอง สังคม และเพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับชาวโลกต่อไป **ข้อเสนอแนะ** 1) บทความนี้เป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์ที่จะปรับกระบวนการการศึกษาเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้เข้าถึงได้ง่ายขึ้น โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และสื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ควรศึกษาระบบของสื่อต่าง ๆ และการผลิตสื่อออนไลน์ ตลอดจนการเข้าถึงของผู้เรียนมุ่งเน้นความน่าสนใจ และง่ายต่อการรับรู้ให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เดลินิวส์. (2563). พระมหาไพโรวาลย์ ดึงใจแคบ อ.สุจินต์ ชี้นำพระเรียนมีกิเลส. เรียกใช้เมื่อ 3 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.dailynews.co.th/regional/782155>
- เลิศ เกษรคำ. (2541). ไวยากรณ์และเทคนิคภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่นจำกัด.
- แทนพันธ์ เสนะพันธุ์บัวใหม่. (2555). พฤติกรรมที่เหมาะสมของพระสงฆ์และรูปแบบในการใช้ประโยชน์อินเทอร์เน็ตเพื่อกิจการพระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2547). การออกแบบการเรียนการสอนบนเว็บ ในระบบการเรียนอิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2527). จิตวิทยาสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2552). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พ.ศ. 2552 - 2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กิดานัน มลิตทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. (2563). พระ ดร. พระเรียนหนังสือทางโลก บวชทำไม. เรียกใช้เมื่อ 3 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.facebook.com/dhammahomefellowship/photos/a.535821843237207/1659011724251541>
- ณอมพร เลหาจรัสแสง. (2545). Designing E - learning หลักการออกแบบและการสร้างเว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย แก้วกิริยา. (2552). E - learning ก้าวไปสู่ M - learning ในยุคสังคมของการสื่อสารไร้พรมแดน. วารสารร่มพญักษ์, 28 (1), 112-136.
- นฤมล ศิริวงษ์. (2548). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาการเขียนหนังสือเพื่อการพิมพ์ในระดับอุดมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรพิมล แซ่เฮ้ง. (2552). ILP พหิตการเรียนภาษาอังกฤษในยุคปัจจุบัน. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 8(16), 109-119.
- พรพิมล รียาย และธนากร ขำศร. (2555). การพัฒนาทักษะการฟัง - พูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยนอร์ท.
- พระครูสุกิจจานุรักษ์ (ชยุตม์ อกคณโณ). (2561). การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2548). การเผยแผ่เชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2544). กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: องค์การคำครุสภา.
- พระมหาราชัน จิตตปาโล. (2561). แนวทางการพัฒนาภาษาอังกฤษของพระสงฆ์ไทยเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(3), 111-123.
- พระราชวรมุณี (ป.อ. ปยุตโต). (2528). ปรัชญาการศึกษาไทย ฉบับแก้ไขรวบรวมใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

- มหาเถรสมาคม. (2538). ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 83 ตอนที่ 3 (25 มีนาคม 2538).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพระสงฆ์สังฆาธิการ. (2558). คู่มือพระสงฆ์สังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุจินดา พานิชกุล. (2549). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษากิจกรรมการสนทนาระหว่างพระสงฆ์กับนักท่องเที่ยว. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- หทัยพร สายศรีโกศล. (2546). คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- อุทัย หิรัญโต. (2519). สังคมวิทยาประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญผล.
- Jim Sheffield. (2013). Globalization: Yesterday, Today, and Tomorrow. New York: Emergent Publications.

**ทักษะการคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจด้วยวิธีการนิรนัย:
การจัดการเรียนรู้จากภาคทฤษฎีสู่การฝึกปฏิบัติการพยาบาล***
**ANALYTICAL THINKING SKILLS IN ELECTROCARDIOGRAM WITH
DEDUCTIVE METHOD: THE PROVISION OF NURSING PRACTICUM**

วรนิภา กรุงแก้ว

Waranipa Krungkaew

ชุตินา รักษ์บางแหลม

Chutima Rugbanglaem

วิลาสินี แผ้วชนะ

Wilasinee Paewchana

นิศารัตน์ นรสิงห์

Nisarot Norasing

นงรัตน์ โมพลอด

Nongrat Moplod

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช

Boromarajonani College of Nursing Nakhonsithammarat, Thailand

E-mail: c_rukbanglaem@hotmail.com

บทคัดย่อ

ทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการนิรนัย เป็นแนวคิดที่ใช้กระบวนการหรือขั้นตอนในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของการบริการสุขภาพ ในจัดการเรียนรู้นักศึกษาพยาบาลภาคทฤษฎี เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงลักษณะของคลื่นไฟฟ้าหัวใจแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในภาวะปกติและภาวะผิดปกติของผู้ป่วยก่อนการฝึกทักษะการปฏิบัติการพยาบาลในโรงพยาบาลฝ่ายกาย โรงพยาบาลฝ่ายจิต และในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล คลื่นไฟฟ้าหัวใจ (Electrocardiogram) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการคัดกรองผู้ป่วยที่มีปัญหาเกี่ยวกับโรคหัวใจและหลอดเลือด พยาบาลเป็นบุคลากรทางสุขภาพที่ต้องดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ความรู้ ความเข้าใจในการคิดวิเคราะห์ลักษณะของคลื่นไฟฟ้าหัวใจจะช่วยให้ผู้ป่วยเกิดความปลอดภัย และใช้ในการเฝ้าระวังและติดตามขณะส่งต่อผู้ป่วยระหว่างโรงพยาบาลเพื่อรับการรักษาในขั้นสูงกว่า และหากมีความผิดปกติเกิดขึ้น จะสามารถให้การช่วยเหลือได้ทันเวลาที่ แนวทางการจัดการเรียนรู้อทักษะการคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจสำหรับนักศึกษา

* Received 9 August 2020; Revised 3 November 2020; Accepted 29 November 2020

พยาบาลด้วยวิธีการนิรนัยมี 5 ขั้นตอนคือ 1) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ทฤษฎี/หลักการ/กฎ หรือข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะของคลื่นไฟฟ้าหัวใจด้วยวิธีการบรรยาย 2) ผู้สอนให้ผู้เรียนนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการคิดวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการจำแนกแยกแยะความสำคัญความสัมพันธ์ และหลักการของคลื่นไฟฟ้าหัวใจจากตัวอย่างที่หลากหลาย 3) ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัตินำความรู้ ความเข้าใจ ที่เกิดขึ้นไปใช้ในการคิดวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการจำแนกแยกแยะความสำคัญ ความสัมพันธ์ และหลักการของคลื่นไฟฟ้าหัวใจในสถานการณ์ใหม่ ๆ 4) ผู้สอนให้ผู้เรียนอภิปรายผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น 5) ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

คำสำคัญ: ทักษะการคิดวิเคราะห์, การนิรนัย, คลื่นไฟฟ้าหัวใจ

Abstract

Applying analytical thinking skills with deductive method is a concept that focuses on teachers using Analytical thinking skills processes to help students achieve objective that apply to the context of health services. Learning management for theoretical nursing students to achieve a deeper understanding in the ECG which occurs in both normal and abnormal conditions of the patient before practicing nursing skills in a physical hospital physical mental hospital and in health promoting hospitals at the district level. Electrocardiogram is an important tool used for screening patients with cardiovascular problems. Nurses are important factors who must take care of patients closely at all times. Knowledge and understanding of ECG analysis will help patients to be safe and used in surveillance and monitoring while referring patients between hospitals for more advanced treatment. In facts, If it has any malfunctions occur, will be able to provide timely assistance. Guidelines for learning management of ECG analysis thinking skills for nursing students with the deductive method, 5 steps in process which are: 1) The instructor passes knowledge of theory/principles/rules or conclusions about the nature of the ECG by descriptive method. 2) The instructor allows the learners to apply knowledge, the learned understanding is applied in analytical thinking using a classifying process to distinguish the importance, relationship and principles of ECG from a wide variety of samples. 3) The instructor allows the learners to apply their knowledge and understanding to analytical thinking by using the process of classifying the

importance, relationship and principles of ECG in new situations. 4) The instructor allows the students to discuss the learning results that have occurred. 5) Teachers measure and evaluate learners' learning outcomes.

Keywords: Analytical thinking skills, Deductive Method, Electrocardiogram

บทนำ

การคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการนำส่วนต่าง ๆ ของความรู้มาพิจารณาแยกแยะในแต่ละองค์ประกอบ ในแต่ละส่วนย่อยถึงความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง ความเกี่ยวเนื่องกับโครงสร้างหลักอย่างไร (Bloom, Benjamin S., 1956) การคิดวิเคราะห์เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้แตกต่างกัน (Krathwohl, D. R. et al., 1964) การคิดวิเคราะห์เป็นระดับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอยู่ในขั้นที่สี่ของ Bloom's taxonomy of cognitive domains ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใน 6 ระดับ ได้แก่ 1) รู้ (Knowledge) 2) เข้าใจ (Comprehension) 3) ประยุกต์ (Application) 4) วิเคราะห์ (Analysis) 5) สังเคราะห์ (Synthesis) และ 6) ประเมินคุณค่า (Evaluation) การคิดวิเคราะห์เป็นการใช้กระบวนการในการพิจารณาแยกสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อทำความเข้าใจในแต่ละส่วนให้แจ่มแจ้ง แล้วจึงทำความเข้าใจต่อว่าแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันและเชื่อมโยงกันอย่างไร ส่วนวิธีการสอนโดยใช้การนิรนัย (Deductive method) เป็นการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี/หลักการ/กฎ หรือข้อสรุปในเรื่องที่เรียน ให้ตัวอย่างการใช้ทฤษฎี/หลักการ/กฎหรือข้อสรุปนั้นหลาย ๆ ตัวอย่าง และให้ผู้เรียนฝึกนำทฤษฎี/หลักการ/กฎหรือข้อสรุปนั้นไปในสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่หลากหลาย เป็นการสอนจากหลักการหลักนำไปสู่หลักการย่อย ๆ ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในทฤษฎี/หลักการ/กฎหรือข้อสรุปนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง (ทิตนา แหมมณี, 2561) หลักสำคัญของวิธีการสอนโดยใช้การนิรนัยคือผู้สอนต้องนำทฤษฎีมาอธิบาย เป้าหมายหลักคือเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง (วิจารณ์ พานิช, 2555)

เป้าหมายของการจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์มากขึ้น จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่มุ่งสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนคิดเป็น ทำเป็นและเรียนรู้ได้เองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับพระราชบัญญัติฯ โดยผู้สอนต้องจัดทำเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการในการเผชิญสถานการณ์ และ

การประยุกต์ความรู้เพื่อนำมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญา (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงาน หากต้องการให้ผู้เรียนรับมือกับสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาผู้เรียนจะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ คือการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ มีทักษะและกระบวนการคิดสำหรับการแสวงหาความรู้กับความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัยและเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมสำหรับการตัดสินใจได้ตลอดเวลา

การคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการนิรนัยเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น แยกสิ่งที่เกี่ยวข้องออกจากสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงความคิดที่คล้าย ๆ กันเข้าด้วยกัน แยกความคิดหลักและความคิดระดับรองออกจากกัน ในการนำตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่างหรือสถานการณ์ใหม่ ๆ มาทำซ้ำ ๆ ใช้เหตุผลในการพิจารณาอย่างเป็นเหตุเป็นผล จนเกิดข้อสรุปด้วยตนเองและมีการตรวจสอบ จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้มีความเข้าใจอย่างชัดเจนและจดจำได้นาน เป็นฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่มีการตรวจสอบหรือพิสูจน์ให้เห็นจริง ช่วยในการแก้ปัญหาของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ

ทักษะการคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจโดยใช้การนิรนัย

สถานการณ์ของยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคข้อมูลข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และที่สำคัญคือโครงสร้างของประชากร การให้บริการในระบบบริการสุขภาพมีการปรับเปลี่ยนตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมุ่งเน้นด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัยประชาชนให้มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีและมีอายุยืนยาวมากขึ้น คุณภาพของการบริการจะมีประสิทธิภาพและความปลอดภัย เมื่อผู้ให้บริการมีองค์ความรู้ที่ถูกต้องทันสมัย และมีเหตุผลที่เหมาะสมในการให้บริการ พยาบาลซึ่งเป็นบุคลากรในทีมสุขภาพเป็นผู้ที่ต้องนำหลักการหรือองค์ความรู้มาใช้ในการดูแลผู้รับบริการได้อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ และสมเหตุสมผล การปฏิบัติการพยาบาลด้วยความมุ่งมั่น มั่นใจ และไม่ลังเล ทำให้ผู้รับบริการมีความมั่นใจในการบริการที่ได้รับซึ่งหลักสำคัญในการให้การบริการทางสุขภาพคือการมุ่งมั่นให้สู่คุณภาพของงานบริการ โดยยึดประโยชน์สูงสุดของผู้รับบริการทุกคนและให้ถึงคุณภาพของการบริการพยาบาลแบบองค์รวมครอบคลุมในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการ พยาบาลต้องนำทักษะต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ก่อนการปฏิบัติ และให้บริการตามความต้องการของผู้รับบริการ การให้บริการพยาบาลนอกจากครอบคลุมทั้ง 4 มิติหลักคือ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล

การฟื้นฟูสภาพ และการส่งเสริมสุขภาพ แล้วยังเน้นการตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และการป้องกันไม่ให้เกิดความความผิดพลาดในการให้บริการในทุก ๆ ด้านกับผู้รับบริการ การให้บริการทางสุขภาพต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้รับบริการ พยาบาลจึงต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลา การนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันมาคิดวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ต้องให้เหมาะสมกับผู้รับบริการในแต่ละรายช่วยให้เกิดระบบของการบริการสุขภาพมีคุณภาพตามสภาพจริง การให้บริการพยาบาลที่มีคุณภาพจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการว่าได้รับการบริการที่ดีและมีความปลอดภัย ซึ่งเป็นไปตามหลักการขององค์ความรู้ทางวิชาชีพและตามคุณภาพมาตรฐานของงานการบริการพยาบาลที่มุ่งเน้นการตอบสนองต่อความต้องการ ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้รับบริการ แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลที่มีต่อประชาชน ส่งผลให้ได้รับความเชื่อมั่นจากสังคมต่อวิชาชีพการพยาบาล หน่วยงาน และองค์กรวิชาชีพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ในมาตรา 22 กำหนดว่าในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในมาตรา 24 กำหนดว่าในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน เช่น การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ความสามารถในการคิดเป็นหนึ่งในเป้าหมายที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินชีวิต ทำให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหา และเลือกตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผล บนพื้นฐานของการคิดและส่งเสริมการคิด สามารถช่วยพัฒนาความคิดให้ก้าวหน้า ส่งผลให้สติปัญญาให้เฉียบแหลม มีความรอบคอบ และตัดสินใจได้ถูกต้อง และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ดีขึ้น (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556) แนวทางการจัดการศึกษา (Conceptual design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2560 - 2579) จึงได้ดำเนินการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพและดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะแนวทางการจัดการศึกษาด้านผู้เรียน (Learner aspirations) ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ซึ่ง 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) และ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical thinking

and problem solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration, teamwork and leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, information and media literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and learning skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่ต้องผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณา วิพากษ์ ไตร่ตรอง ประมวลข้อมูล ปัญหา เรื่องราวต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจเชื่อหรือกระทำการสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้ความคิดที่รอบคอบ สมเหตุสมผล และลึกซึ้ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ทักษะในการคิดวิเคราะห์จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวไว้ว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ หมายถึงความชำนาญในการคิดใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาส่วนดี ส่วนบกพร่อง หรือจุดเด่นจุดด้อยของเรื่องนั้น ๆ แล้วเสนอแนะสิ่งที่ดีสิ่งที่เหมาะสมนั้นอย่างยุติธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ทิศนา ขัมมณี ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ คือ การจำแนกแยกแยะสิ่ง/เรื่อง/ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อหาส่วนประกอบ/องค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนั้น เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลมาอธิบายเรื่องนั้น และเพื่อประเมินและตัดสินใจเลือกคำตอบที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (ทิศนา ขัมมณี, 2561)

การคิดวิเคราะห์จึงเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต บุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์จะมีความสามารถในด้านอื่น ๆ เหนือกว่าบุคคลอื่น ๆ ทั้งทางด้านสติปัญญาและการดำเนินชีวิต การคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐานของการคิดทั้งหมด เป็นทักษะที่ทุกคนสามารถพัฒนาได้ ทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะการคิดระดับสูงที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการคิดทั้งหมด ทั้งการคิดแบบวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาและที่สำคัญคือการคิดวิเคราะห์เป็นการลงสรุปการตัดสินใจและการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล บลูม (Bloom, Benjamin S., 1956) กล่าวว่าในการวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ต้องพิจารณาให้ครบองค์ประกอบ 3 ด้านคือ 1) การวิเคราะห์ความสำคัญ โดยการให้ค้นหาข้อมูลเหตุ ผลลัพธ์และความสำคัญของเรื่องราวนั้น ๆ โดยใช้ทักษะวิเคราะห์ว่าตอนใดเป็นจริงหรือเป็นสมมติฐาน ส่วนใดเป็นข้อสรุปหรืออ้างอิง มีวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายสำคัญใด วิเคราะห์ข้อสรุปนั้น ๆ ว่ามีอะไร สนับสนุน หรือวิเคราะห์หาข้อผิดพลาด 2) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ เป็นการถามให้ค้นคว้าว่าความสำคัญ

ย่อย ๆ ของเรื่องราวนั้นสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างไร ใช้หลักการหรือทฤษฎีใดเป็นหลัก โดยพิจารณาว่าอะไรเป็นสาเหตุ อะไรเป็นผลของการกระทำนั้น มีข้อสนับสนุนหรือคัดค้านข้อสรุปที่มีเหตุและผลอย่างไร ส่วนใดที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ถ้าเกิดสิ่งนั้น สิ่งใดจะเกิดตามมา ยกเรื่องราว ข้อเท็จจริงมาวิเคราะห์ว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกัน และ 3) การวิเคราะห์หลักการเป็นการถามให้ค้นว่าเรื่องราวนั้น ๆ อาศัยหลักการใด มีโครงสร้าง องค์ประกอบใจความสำคัญอย่างไร และในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ทิศนา แคมมณี กล่าวว่าเป็นหลักการสอนให้ความรู้ แม้ผู้สอนจะใช้หลักการเดียวกัน แต่ก็อาจจะสอนแตกต่างกันได้ เนื่องจากเลือกแนวการสอนแตกต่างกัน โดยแต่ละแนวมีจุดเด่น จุดด้อยของตน (ทิศนา แคมมณี, 2561) แนวการสอนที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปมี 2 แนว คือ 1) แนวการสอนทักษะกระบวนการแบบนิรนัย (Deductive approach) หมายถึงการจัดการเรียนรู้จากหลักการไปสู่การปฏิบัติ คือการช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับทักษะที่ต้องการสอนก่อน แล้วให้นำความรู้นั้นไปใช้ในการปฏิบัติ 2) แนวการสอนทักษะกระบวนการแบบอุปนัย (Inductive approach) หมายถึงการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปสู่หลักการ คือการให้ผู้เรียนลงมือทำก่อน และเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นแล้วจึงสรุปไปสู่หลักการ และ จุฑารัตน์ พันธู กล่าวถึงแนวทางการจัดการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น ผู้สอนจะต้องฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและลงมือปฏิบัติและสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะการคิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนได้มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบจะส่งผลให้มีความสามารถด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้น การจัดการสอนแบบนิรนัยจึงเป็นวิธีการสอนหนึ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน (จุฑารัตน์ พันธู, 2556) ทิศนา แคมมณี กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของวิธีการสอนโดยการนิรนัย (ทิศนา แคมมณี, 2561) คือ

1. มีผู้สอนและผู้เรียน
 2. มีทฤษฎี/หลักการ/กฎ หรือข้อสรุปต่าง ๆ
 3. มีตัวอย่าง สถานการณ์ที่หลากหลาย ที่สามารถนำทฤษฎี/หลักการ/กฎ หรือข้อสรุปนั้นนำไปใช้
 4. มีการฝึกนำทฤษฎี/หลักการ/กฎหรือข้อสรุปต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย
 5. มีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการนำหลักการไปใช้
- ขั้นตอนสำคัญของการสอนโดยการนิรนัย คือ
1. ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ทฤษฎี/หลักการ/กฎ หรือข้อสรุปที่ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
 2. ผู้สอนให้มีตัวอย่าง สถานการณ์ที่หลากหลาย ที่สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้
 3. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัตินำความรู้ ความเข้าใจที่เกิดขึ้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่

4. ผู้สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์และอภิปรายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

5. ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

เทคนิคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการใช้วิธีสอนโดยการนิรนัยให้มีประสิทธิภาพ

1. การเตรียมการ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจในทฤษฎี/หลักการ/กฎ หรือข้อสรุปที่ต้องสอนให้แก่ผู้เรียน และหาวิธีที่เหมาะสมในการถ่ายทอดหรือนำเสนอเนื้อหาสาระเหล่านั้นแก่ผู้เรียน นอกจากนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมตัวอย่างที่ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหาสาระเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จ ตัวอย่างควรเป็นสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดและความเข้าใจที่ชัดเจน

2. การนำเสนอข้อความรู้ทฤษฎี/หลักการ/กฎ หรือข้อสรุปแก่ผู้เรียน ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจในสิ่งที่จะสอนเป็นอย่างดี รวมทั้งหาวิธีการที่เหมาะสมในการนำเสนอเนื้อหาสาระเหล่านั้นให้แก่ผู้เรียน จนกระทั่งผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนมีความเข้าใจที่เพียงพอ ผู้สอนควรทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนให้ฝึกใช้ความรู้

3. การนำเสนอสถานการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนฝึกใช้ความรู้ เมื่อเห็นว่าผู้เรียนเกิดความเข้าใจในทฤษฎี/หลักการ/กฎ หรือข้อสรุปที่ให้พอสมควรแล้ว ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งควรจะมีหลากหลายพอสมควร เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น

แนวทางการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เอกลักษณ์ของนักศึกษาคือ “การให้บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ประกอบด้วย จิตบริการ (Service mind) การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical thinking) และการส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วม (Participation) แนวทางการจัดรูปแบบการเรียนการสอนใช้ทั้งศาสตร์ทางการแพทย์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง หลักการและทักษะการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อให้การดูแลแบบองค์รวมแก่ผู้รับบริการ ทั้งที่เป็นบุคคล ครอบครัวและชุมชน ในทุกภาวะสุขภาพทั้งทางกายและทางจิต และทุกวัย ส่งเสริมให้ผู้รับบริการสามารถดูแลตนเองได้ทั้งในภาวะสุขภาพดีและภาวะเจ็บป่วย และให้สามารถจัดการกับภาวะสุขภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นยังต้องเรียนรู้ในเรื่องเทคนิคและเทคโนโลยีทางด้านสุขภาพที่มีอยู่ในปัจจุบัน ที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับการรับและส่งข้อมูลของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนของพยาบาล ก็เช่นเดียวกันกับวิชาชีพด้านสุขภาพอื่น ๆ นอกจากศึกษาในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อการฝึกทักษะส่วนบุคคลของผู้เรียนแต่ละคนแล้ว ยังต้องฝึกความรับผิดชอบต่อการมีสุขภาพที่ดีของประชาชนด้วย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดของผู้ให้บริการที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ แต่ปัจจุบันมีเจริญเติบโตของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะด้าน

การศึกษา องค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งในเชิงหลักการ ทฤษฎีและการฝึกทักษะต่าง ๆ ของพยาบาล เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมาย แม้ว่าความรู้ที่ผู้เรียนต้องการเข้าไปให้ถึงในโลกแห่งสังคมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีจะทำให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียนเอง แต่ในทางกลับกันหากใช้อย่างผิดวิธี ก็อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด และเกิดความเสียหายแก่ผู้รับบริการขึ้นได้ การที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้โดยไม่จำกัดเวลา สามารถนำมาใช้ได้ตามความต้องการ ไม่ต้องเสียเวลาสำหรับการค้นคว้าเช่นในอดีตที่ผ่านมา ทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อหรือรับรู้แต่ในสิ่งที่ตนเองสนใจอย่างรวดเร็วโดยขาดการพิจารณา บางครั้งเมื่อรับข้อมูลหรือความรู้ที่ไม่ถูกต้องก็หลงเชื่ออย่างง่าย ๆ การรับรู้ของสมองที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการคิด ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในกระบวนการคิดในขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ หรือการสังเคราะห์

สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างบุคลากรทางการพยาบาลให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพในทีมสุขภาพที่ผู้ปฏิบัติงานต้องนำความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับผู้รับบริการ การจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างครอบคลุม มีคุณภาพ มีความปลอดภัยต่อชีวิตของผู้รับบริการสูงสุด และคำนึงถึงคุณภาพและคุณค่าของชีวิตของผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน การปฏิบัติการพยาบาลเป็นงานที่ต้องปฏิบัติโดยตรงต่อชีวิต สุขภาพ และอนามัยของประชาชน ต้องมีความรู้ ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลเพื่อให้การพยาบาลแก่ผู้รับบริการในทุกกลุ่มวัย ทั้งผู้ที่มีสุขภาพดี ภาวะเสี่ยง และภาวะเจ็บป่วย ทั้งด้านส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การแก้ไขปัญหาสุขภาพ และความเจ็บป่วยได้อย่างเหมาะสม พยาบาลเป็นผู้ที่ต้องใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและการวินิจฉัยการพยาบาล ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์บนพื้นฐานของข้อมูล และหลักการวินิจฉัยการพยาบาลอย่างครบถ้วน ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ จัดเป็นสมรรถนะที่สำคัญทั้งต่อตนเอง ต่อวิชาชีพ และต่อสังคม ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนจึงต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน ผู้เรียนไม่ได้มีความรู้เฉพาะเนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่ต้องมีกลวิธีที่ให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนนำไปใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ เหตุการณ์หรือสภาพการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจึงต้องมีความสอดคล้องกัน จึงจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนเป็นบัณฑิตแห่งศตวรรษที่ 21 ตามวัตถุประสงค์รายวิชาทั้งการจัดการเรียนการสอนในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

การจัดการศึกษาในภาคทฤษฎีในระบบโรคหัวใจและหลอดเลือด มีเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการประเมินสภาพหัวใจ คือการตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจ (Electrocardiogram: EKG, ECG)

ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบตามพยาธิสภาพของโรคที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในรายที่มีภาวะวิกฤตฉุกเฉินของหลอดเลือดหัวใจ มีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตสูง ในการฝึกภาคปฏิบัติผู้เรียนสามารถนำความรู้ภาคทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ได้ในการฝึกภาคปฏิบัติกับผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาทั้งในโรงพยาบาลฝ่ายกายและโรงพยาบาลฝ่ายจิต และในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลที่มีปัญหาของระบบหัวใจและหลอดเลือด โดยให้ความสำคัญกับการคัดกรองและการให้การช่วยเหลือเบื้องต้นกับผู้รับบริการที่มีปัญหาได้ และให้ผู้รับบริการได้รับการตรวจสภาพของหัวใจด้วยคลื่นไฟฟ้าหัวใจ การวิเคราะห์ผลการตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจจากตัวอย่างคลื่นไฟฟ้าหัวใจที่มีการเต้นผิดปกติ ทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์อัตราการเต้น จังหวะในการเต้น ลักษณะการเต้นและความแรงของการเต้นของหัวใจได้ และให้การวินิจฉัยในเบื้องต้นได้ว่า ผู้รับบริการเป็นโรคหัวใจชนิดที่มีความเร่งด่วนที่จะได้รับการรักษาหรือไม่และควรให้การพยาบาลอย่างไรในเบื้องต้น การศึกษาลักษณะของคลื่นไฟฟ้าหัวใจจึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง แม่นยำ และทำซ้ำ ๆ ก่อนออกฝึกปฏิบัติ หากผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ได้จากภาคทฤษฎีนำไปประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ไม่สามารถวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจให้กับผู้รับบริการได้ อาจทำให้ผู้รับบริการได้รับอันตรายและเสียโอกาสในการรักษา

บทความนี้ผู้เขียนนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เรื่องทักษะการคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจด้วยวิธีการนิรนัย จากการจัดการเรียนรู้ภาคทฤษฎีสู่การเรียนรู้ภาคปฏิบัติการพยาบาล โดยศึกษาแนวคิดการคิดวิเคราะห์การสอนวิธีการนิรนัย การวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจ การจัดการเรียนรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการพยาบาล ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในการดูแลผู้ป่วยโรคระบบหัวใจและหลอดเลือด และเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบวิชาชีพการพยาบาลก็สามารถร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะของโรคระบบหัวใจและหลอดเลือด

การจัดการเรียนรู้การคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจด้วยวิธีการนิรนัย จากภาคทฤษฎีสู่ภาคการปฏิบัติกำหนดขอบเขตของการคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ออกเป็น 7 ชนิด 1) หัวใจเต้นปกติ 2) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดเต้นช้า 3) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดเต้นเร็ว 4) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดห้องบนเต้นผิดจังหวะ 5) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดห้องล่างเต้นผิดจังหวะ 6) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดเอสทียกสูง และ 7) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดเอสทีกดต่ำ ซึ่งบลูม (Bloom, 1956) แบ่งหลักการคิดวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การวิเคราะห์ความสำคัญหรือเนื้อหา (Analysis of element) เป็นความสามารถในการแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งจำเป็น สิ่งใดสำคัญ สิ่งใดมีบทบาทมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ชนิด เป็นการให้ผู้เรียนวินิจฉัยว่า สิ่งนั้น ๆ หรือเหตุการณ์นั้น ๆ จัดเป็นชนิดใด

หรือลักษณะใด วิเคราะห์ว่าสิ่งใดสำคัญ เป็นการวินิจฉัยว่าสิ่งใดเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งใดไม่สำคัญเป็นการค้นหาสาระของความสำเร็จ ข้อความหลัก ข้อสรุป จุดเด่น จุดด้อยของสิ่งต่าง ๆ วิเคราะห์ความเป็นเลขนัย มุ่งเน้นศึกษาสิ่งที่แอบแฝงหรือซ่อนเร้น หรืออยู่เบื้องหลังจากสิ่งที่เห็น ซึ่งมีได้บ่งบอกออกมาตรง ๆ แต่มีร่องรอยของความเป็นจริงซ่อนเร้นอยู่

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship) เป็นการค้นหาความสัมพันธ์ ของสิ่งต่าง ๆ ว่ามีอะไรสัมพันธ์กันบ้าง เชื่อมโยงกันอย่างไร มากน้อยเพียงใด สอดคล้องหรือขัดแย้งกัน ได้แก่ 1) การหาชนิดของความสัมพันธ์ โดยมุ่งให้คิดว่าเป็นความสัมพันธ์แบบใดมี สิ่งใดสอดคล้องกันหรือไม่สอดคล้องกัน มีสิ่งใดเกี่ยวข้องกันกับเรื่องนี้ 2) การหาขนาดของความสัมพันธ์ มีสิ่งใดเกี่ยวข้องกันมากที่สุด สิ่งใดเกี่ยวข้องกันน้อยที่สุด เรียงลำดับมากน้อยของสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) การหาความสัมพันธ์ ว่าเมื่อเกิดสิ่งนี้แล้วทำให้เกิดผลลัพธ์อะไรตามมาบ้างตามลำดับ และการเรียงลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์ 4) การหาจุดประสงค์และวิธีการ ว่าการกระทำแบบนี้เพื่ออะไร เมื่อทำอย่างนี้แล้วจะเกิดผลสัมฤทธิ์อะไร มีเป้าหมายอะไร มีจุดมุ่งหมายอะไร 5) การหาสาเหตุและผล ว่าสิ่งใดเป็นสาเหตุของเรื่อง หากไม่ทำผลจะเป็นอย่างไร หรือข้อความใดเป็นเหตุเป็นผลแก่กันหรือขัดแย้งกัน 6) การหาความสัมพันธ์ในรูปอุปมาอุปไมย เป็นไปในรูปแบบของการเปรียบเทียบ

3. การวิเคราะห์หลักการ (Analysis of Organizational Principles) เป็นการค้นหาโครงสร้างของระบบ เรื่องราว สิ่งของ และการทำงานต่าง ๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นดำรงอยู่ได้ในสภาพนั้น ๆ เนื่องจากอะไร มีอะไรเป็นแกนหลัก มีหลักการอย่างไร มีเทคนิคอะไรหรือยึดถือคติใด มีสิ่งใดเป็นตัวเชื่อมโยง การคิดวิเคราะห์ในหลักการจึงเป็นการวิเคราะห์ที่ถือว่ามีความสำคัญที่สุด การวิเคราะห์เชิงหลักการจะกระทำได้ดี ผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์หาองค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ให้ได้ก่อน เพราะผลที่ได้จะทำให้สามารถสรุปเป็นหลักการได้ การวิเคราะห์เชิงหลักการจึงเป็นการแยกแยะเพื่อค้นหาความจริงของสิ่งต่าง ๆ แล้วสรุปออกมาเป็นคำตอบ

การคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจด้วยวิธีการนิรนัย จากภาคทฤษฎีสู่ภาคการปฏิบัติ กำหนดขอบเขตของการคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ออกเป็น 7 ชนิด 1) หัวใจเต้นปกติ 2) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดเต้นช้า 3) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดเต้นเร็ว 4) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดห้องบนเต้นผิดจังหวะ 5) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดห้องล่างเต้นผิดจังหวะ 6) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดเอสทียกสูง และ 7) หัวใจเต้นผิดปกติชนิดเอสทีกดต่ำ ซึ่งศึกษาแบบแผน การคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการนิรนัย 5 ขั้นตอน (ทศนา ขมมณี, 2561) คือ

ขั้น 1 ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ทฤษฎี/หลักการ/กฎ หรือข้อสรุปที่ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อใช้ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ วิธีสอนโดยใช้ตัวอย่างจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้น

จากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถาม แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

ขั้น 2 ผู้สอนให้มีตัวอย่าง สถานการณ์ที่หลากหลาย ที่สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้ เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งมีทั้งสิ่งที่ผู้เรียนรู้และไม่รู้ เป็นการเสนอสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ ผึกการคิดเป็นรายบุคคล เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นผู้กำกับตนเองให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดจากความต้องการอยากรู้คำตอบด้วยตนเอง เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์คลี่ไฟฟ้าหัวใจได้ด้วยตนเอง เมื่ออยู่ในกลุ่มย่อย ชญาภา นำบัณฑิตย กล่าวว่าการใช้สถานการณ์เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการฝึกคิดมากขึ้น การใช้แบบฝึกทักษะการวิเคราะห์คลี่ไฟฟ้าหัวใจ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทบทวนสิ่งที่เรียนได้ด้วยตนเองและใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนและยังช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น แบบฝึกทักษะจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนที่ต้องการฝึกฝนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญ มีความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนมากยิ่งขึ้น (ชญาภา นำบัณฑิต, 2556) ทิศนา แคมมณี กล่าวว่าการฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ การเรียนรู้นั้นจะไม่คงทนถาวรและในที่สุดอาจลืมได้ (ทิศนา แคมมณี, 2561)

ขั้น 3 ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัตินำความรู้ ความเข้าใจที่เกิดขึ้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ความคิดเห็นที่แตกต่างกันในกลุ่มทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด ทำให้ผู้เรียนพยายามค้นหาข้อมูลมาเพื่อปรับความคิดของตนเองใหม่ ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ธารทิพย์ พจน์สุภาพ กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนแบบปฏิบัติงานกลุ่มหรือแบบทีมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผู้เรียนในระดับมาก ทั้งในส่วนของความรู้จักคิด วางแผน วิเคราะห์ และแก้ปัญหาร่วมกัน ทำให้มีโอกาสสร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม ฝึกตนเองรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น อีกทั้งยังทำให้ได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนเป็นคนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย กล่าวพูด กล่าวแสดงออก และยังทำให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วย ตนเองเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น (ธารทิพย์ พจน์สุภาพ, 2559) ลัดดา เหลืองรัตนมาศ และวรพนิต ศุกระแพทย์ การลดหรือปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนจากผู้บรรยายเป็นผู้วางแผนจัดการ กิจกรรมจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์มากขึ้น (ลัดดา เหลืองรัตนมาศ และวรพนิต ศุกระแพทย์, 2559)

ขั้น 4 ผู้สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์และอภิปรายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้เปรียบเทียบผลของการเรียนรู้ในกลุ่มของตนเองกับกลุ่มอื่น ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาทักษะการวิเคราะห์อย่างละเอียดขึ้น ทำให้ผู้เรียนขยายขอบเขตความคิดให้กว้างและซับซ้อนยิ่งขึ้น เทคนิคการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเผชิญหน้ากับปัญหา

ด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดหลายรูปแบบ เช่น การคิดวิจารณ์ญาณ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ การเรียนรู้จะเกิดก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนตนเอง โดยอาศัยกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากการรับความรู้ใหม่เข้าไปในสมอง หรือจากการปรับเปลี่ยนความรู้เก่าให้เข้ากับความรู้ใหม่ การเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการกลุ่ม และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้และมองเห็นภาพที่เกิดขึ้นจริง ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ กล่าวว่า การที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นผู้ท้าทายความคิดของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนหาคำตอบด้วยตนเอง (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2554)

ขั้น 5 ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การสรุปผลการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนและผู้เรียนต้องร่วมกัน โดยการให้มีการทบทวนและสรุปผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งหมดตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งทางด้านสติปัญญา และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้และนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของตนเองต่อไป

การคิดวิเคราะห์จึงเป็นรากฐานที่สำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ผู้เรียนที่ได้รับการฝึกให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์จะส่งผลต่อความสามารถในด้านอื่น ๆ เห็นบุคคลอื่น ๆ ได้ ทั้งทางด้านสติปัญญาและการดำเนินชีวิต การคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐานสำคัญของการคิด แม้ว่าการคิดวิเคราะห์จะเป็นทักษะการคิดในระดับสูง แต่เป็นทักษะที่ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาได้ การคิดวิเคราะห์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการคิดทั้งการคิดแบบมีวิจารณ์ญาณและการคิดแก้ปัญหา และที่สำคัญคือการสรุปการตัดสินใจเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะนักศึกษาพยาบาลที่การเรียนการสอนจากภาคทฤษฎีจะต้องนำไปสู่ภาคปฏิบัติ ผู้สอนจึงต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะไม่ให้ผู้เรียนมีความรู้เฉพาะเนื้อหาวิชาการเท่านั้น แต่ต้องมีกลวิธีให้ผู้เรียนได้รู้จักนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนภาคทฤษฎีนำไปใช้ในภาคปฏิบัติ ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ สถานการณ์ใหม่ ๆ ต่อไปด้วยตนเอง และที่สำคัญคือการนำไปใช้ในการแก้ปัญหาสุขภาพสำหรับประชาชนต่อไป

สรุป

คุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของผู้รับบริการเป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนต้องสร้างการเรียนรู้ตั้งแต่อยู่ในระยะการศึกษา สถาบันการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลต้องจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในเรื่องคลื่นไฟฟ้าหัวใจจนถึงในระดับของการคิดวิเคราะห์ เพราะการคิดวิเคราะห์

เป็นกระบวนการทำงานของสมองที่ต้องมีการปฏิบัติเป็นกระบวนการ ตามลำดับขั้นตอน เริ่มจากการให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในองค์ความรู้ของคลื่นไฟฟ้าหัวใจก่อนการนำไปใช้ และใช้หลักการฝึกซ้ำ ๆ มีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้เรียน สามารถให้การพยาบาล ผู้รับบริการได้อย่างมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เพียงพอในการประเมินภาวะสุขภาพ ของโรคหัวใจและหลอดเลือด การตรวจพบความผิดปกติของคลื่นไฟฟ้าหัวใจของผู้รับบริการ ตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นจะสามารถให้การรักษาพยาบาลที่เร่งด่วน ป้องกันการเกิดปัญหาและ ภาวะแทรกซ้อนของระบบหัวใจและหลอดเลือดในผู้รับบริการได้หลายประเภท โดยเฉพาะผู้ที่มี ปัญหาของโรคหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน โรคหลอดเลือดสมอง หรือในกลุ่มผู้ที่มีปัจจัยเสี่ยงต่อ การเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด พยาบาลเป็นบุคลากรในทีมสุขภาพที่มีบทบาทสำคัญในการ เฝ้าระวัง ติดตามอาการเปลี่ยนแปลงของผู้รับบริการอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องมีองค์ความรู้ที่ ถูกต้อง และใช้หลักการวิเคราะห์จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อการให้การ รักษาพยาบาลและการรายงานแพทย์ เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการตรวจวินิจฉัย การรักษาอย่าง ทันทีทันที่ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจในการให้การช่วยเหลือและป้องกันอันตรายแก่ผู้รับบริการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจแบบนิรนัยและจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร หากผู้สอนสามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนตามขั้นตอนแบบ นิรนัยก็จะช่วยให้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ 1) ผู้บริหารควรเตรียมอาจารย์ให้มีความรู้และทักษะในการสอนการคิดวิเคราะห์ คลื่นไฟฟ้าหัวใจแบบนิรนัย โดยการจัดประชุมวิชาการ จัดอบรม และจัดเวทีการแลกเปลี่ยนรู้ ร่วมกัน 2) ผู้บริหารและอาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา ต้องสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่การ เตรียมความพร้อมของนักศึกษาในรายวิชาทฤษฎี ก่อนเข้าสู่การฝึกภาคปฏิบัติอย่างมี ประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสมรรถนะของ นักศึกษา เพื่อให้เมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพจะสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของทีม สุขภาพที่มีคุณภาพและให้การดูแลผู้ป่วยได้อย่างปลอดภัย 3) อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ควรนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนการคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจแบบนิรนัย ไปจัดทำ เป็นคู่มือ เน้นการนำความผิดปกติของคลื่น ๆ ไฟฟ้าหัวใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยที่ พบบ่อย ๆ มาเป็นแบบฝึกหัดเพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกทบทวนซ้ำ ๆ และให้สอดคล้องกับ การออกแบบรายวิชาฝึกภาคปฏิบัติทุกรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้อาจารย์ใช้เป็นแนวทางในการ จัดการเรียนการสอนและนักศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการฝึกปฏิบัติงาน 4) อาจารย์ ผู้สอนสามารถใช้รูปแบบและวิธีการสอนการคิดวิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจแบบนิรนัย จากบทความนี้ไปประยุกต์ใช้ เป็นวิธีการหรือหลักการที่เกิดจากการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ใน ปัจจุบัน มาใช้ ในการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับนักศึกษาวัดอุประสงครายวิชา และ

เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาจะสามารถเรียนรู้ต่อยอดความรู้และทักษะเมื่อต้องไปปฏิบัติงานจริงกับผู้ป่วยได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- จุฑารัตน์ พันธ. (2556). การพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยกระบวนการคิดวิเคราะห์ 5W1H สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง ในรายวิชาโลจิสติกส์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชญาภา น่วมณี. (2556). รูปแบบการพัฒนาครูด้านกระบวนการสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2554). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น.
- ทศนา แหมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธารทิพย์ พจน์สุภาพ. (2559). การจัดการเรียนการสอนแบบการปฏิบัติงานกลุ่มหรือแบบทีม : สภาพปัญหาระดับการมีส่วนร่วม และผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 10(1), 36-46.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). การพัฒนากระบวนการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพรินต์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- ลัดดา เหลืองรัตนมาศ และวรวินิต ศุกระแพทย์. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 10(2), 127-139.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสั่งการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธาดา พับลิเคชั่น จำกัด.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ปีการศึกษา 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด.
- Bloom, Benjamin S. (1956). Taxonomy of Education Objectives Handbook I: Cognitive Domain. New York: David McKay Company. Inc.
- Krathwohl, D. R. et al. (1964). Taxonomy of Educational Objectives, the classification of educational goals–Handbook II. Affective Domain: New York: McKay.

แนวทางในการพัฒนาเมืองไมซ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ สภาวะแวดล้อมอุตสาหกรรม*

GUIDELINES FOR MICE CITY DEVELOPMENT WITH SWOT ANALYSIS

กันหา พฤทธิพงษ์ศกร

Kanha Pharitpongskorn

กนกวรรณ เกาะคู

Kanokwan Khoku

ทิพวรรณ สำเภารอด

Thiphawan Samphearod

พนิดา โถทอง

Panida Thothang

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

The University of Central Thailand, Thailand

E-mail: kanha1514@gmail.com

บทคัดย่อ

ทุกเมืองใหญ่ในโลกมีการสร้างศูนย์ประชุมของตนเพื่อรองรับการประชุม อุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีการเจริญเติบโตสูงสุดของประเทศไทยและเป็นส่วนสำคัญต่อมูลค่าโดยรวมของอุตสาหกรรมการที่ผู้บริโภคมสามารถมีส่วนร่วมโดยตรงกับการนำเสนอหรือสาธิต ผลิตภัณฑ์ ทำให้ธุรกิจการแสดงสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีทางการตลาดแบบพบผู้บริโภคโดยตรงของผู้ผลิตหรือบริษัทต่าง ๆ ที่ออกงานแสดงสินค้า งานแสดงสินค้าและนิทรรศการเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพและให้ประสิทธิผลที่สุทธระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค “MICE” (Meeting, Incentive, Convention & Exhibition) สื่อถึง ธุรกิจที่ได้พัฒนามาจากธุรกิจนำเที่ยว แต่นำเสนอบริการเป็นการจัดประชุม งานแสดงสินค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) ในบทความนี้จึงเสนอแนวทางในการพัฒนาเมืองไมซ์ (MICE City) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรม (SWOT) โดยกำหนดให้วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนในด้านระบบการขนส่งมวลชน ด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นและด้านความพร้อมของบุคลากรที่รับผิดชอบและคนในพื้นที่และให้วิเคราะห์โอกาส และอุปสรรคด้านทำเลที่ตั้ง ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นทางธรรมชาติทางศิลปวัฒนธรรมและทางประวัติศาสตร์ ซึ่งช่วยให้จังหวัดที่ต้องการพัฒนาเป็นเมืองไมซ์ (MICE City) เข้าใจถึงองค์ประกอบที่สำคัญอย่าง

* Received 14 August 2020; Revised 10 November 2020; Accepted 29 November 2020

ชัดเจน อีกทั้งผู้ประกอบการไทย ได้ศึกษาแนวโน้มการเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ เพื่อโอกาสขยายธุรกิจของตน โดยหาช่องทางในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ของธุรกิจการจัดการประชุม การโรงแรม การให้บริการ รวมถึงการจำหน่ายสินค้า ส่งผลต่อสร้างโอกาสการค้าและการลงทุนในอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ในระยะยาวต่อไป

คำสำคัญ: การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม, สัมมนา, เมืองไมซ์, การท่องเที่ยว, งานแสดงสินค้า

Abstract

Major city in every country have own convention center for meetings. “MICE” (Meeting, Incentive, Convention, and Exhibition) is a type of tourism in which large groups, usually planned well in advance, are brought together. The expenditure of MICE travelers is much higher than leisure travelers. MICE events are usually centered on a theme or topic and are aimed at a professional, school, academic or trade organization or other special interest group. MICE is one of the highest growing industries in Thailand and it also plays an important part in the overall value of the tourism business in the country. Consumers can directly participate in product presentations and business displays as part of the direct consumer - facing marketing methods in company exhibits, fairs, displays. This is viewed as the most effective marketing communication tool between manufacturers and suppliers. MICE represents the business developed from the tourism industry where conferences and trade shows are organized as a part of the services offered. The MICE City development approach will use the industrial environment analysis technique (SWOT) specifying the strengths and weaknesses of the mass transit system, man - made tourist attractions and the readiness of the responsible personnel and the people in the area. This will also be used to analyze the opportunities and obstacles in terms of location, economy, local natural tourism, arts, culture and history. This will eventually help the province aiming for a MICE City to have a clear understanding of the important elements involved in this venture as well as Thai entrepreneurs in the MICE Industry studied the growth trends of the business tourism market to expand their business. By finding channels to be a part of the supply chain of the business of meeting

management as well as the creation of trade and investment opportunities in the MICE Industry in the long term.

Keywords: SWOT Analysis, Seminar, MICE City, Tourism, Exhibition

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) คือการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมนานาชาติ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล และการท่องเที่ยวเพื่อจัดนิทรรศการนานาชาติ โดยมีวัตถุประสงค์การเดินทางเพื่อธุรกิจเป็นหลัก การท่องเที่ยวเป็นรอง เช่น ติดต่อประสานงานเจรจาธุรกิจ เช่น สัญญาธุรกิจฝึกอบรม ประชุม สัมมนา การจัดนิทรรศการหรืองานแสดงสินค้า เป็นต้น แต่อาจมีระยะเวลาในการหยุดพักผ่อน 2 - 3 วัน แทรกอยู่ในการเดินทางนั้น (ณัฐกานต์ รัตนพันธุ์ และคณะ, 2560) อีกทั้งการที่ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมโดยตรงในการนำเสนอหรือสาธิต ผลิตภัณฑ์ ทำให้ธุรกิจการแสดงสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการทางการตลาดแบบพบผู้ประกอบการโดยตรงของผู้ผลิตหรือบริษัทต่าง ๆ ที่ออกงานแสดงสินค้า การสอบถามข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสินค้านั้น ๆ เป็นปัจจัยที่ทำให้งานแสดงสินค้าและนิทรรศการเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพและให้ประสิทธิผลที่สุทธระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค (นิโรธ เดชกำแหง และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) ดังนั้น “MICE” (Meeting, Incentive, Convention, และ Exhibition) มีคำจำกัดความเพื่อสื่อถึง ธุรกิจที่ได้พัฒนามาจากธุรกิจนำเที่ยว แต่นำเสนอบริการเป็นการจัดประชุม งานแสดงสินค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) (สยามธุรกิจ, 2556)

“MICE” (Meeting, Incentive, Convention, และ Exhibition) คือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดประชุมบริษัทข้ามชาติ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล การประชุมนานาชาติ และการจัดนิทรรศการไมซ์เป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (สุนทรี ทับมาโนช, 2562) มีความแตกต่างจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั่วไปทางด้านวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ทางการตลาด กล่าวคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปต้องการเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการเป็นหลัก แต่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) เป็นนักธุรกิจ พนักงานองค์กร สมาชิกสมาคมชมรมต่าง ๆ ที่เข้ามาด้วยวัตถุประสงค์หลัก ได้แก่ การประชุม เฉพาะกิจของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรการจัดนำเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงานการประชุมโดยสมาคมและองค์การระดับนานาชาติ และการจัดงานแสดงสินค้า ส่วนการท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์รอง (เยาวลักษณ์ ขาวบ้านโพธิ์, 2560)

จุดเริ่มต้น “MICE” (Meeting, Incentive, Convention & Exhibition) มาจากหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทุกประเทศมีการเร่งพัฒนาประเทศของตนให้เจริญก้าวหน้า จึงก่อให้เกิดการจัดประชุมด้านการเมืองและวิทยาศาสตร์ในประเทศต่าง ๆ ผู้คนทั่วโลก

มีการเดินทางเข้าและออกเป็นจำนวนมากในแต่ละประเทศ ในปี ค.ศ. 1963 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ก่อตั้ง The International Congress of Convention Association ที่มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดประชุมนานาชาติ และในปี ค.ศ. 1982 ประเทศในยุโรปได้ก่อตั้ง The Birmingham Convention and Visitor Bureaus ที่มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจการจัดประชุมและการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลของประเทศในยุโรป และปัจจุบันเกือบทุกเมืองใหญ่ในโลกมีการสร้างศูนย์ประชุมของตนเพื่อรองรับการประชุมของกลุ่มธุรกิจการค้า กลุ่มศาสนาและสมาคมต่าง ๆ เช่น เมือง Munich, Frankfurt (ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี) เมือง Macao (ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน) และเมือง Queensland (ประเทศออสเตรเลีย) เป็นต้น (สาลิณี ทิพย์เพ็ญ และคณะ, 2562) เนื่องจากอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) เป็นกลไกสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการสร้างรายได้และการจ้างงานให้แก่ประเทศเพราะนักเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจมีเป้าหมายเฉพาะทางธุรกิจ มีอำนาจซื้อสูงและมีความต้องการสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ (วีระยุทธ เศรษฐเสถียร, 2560) อาทิเช่น อาหาร เครื่องดื่ม สายการบิน โรงแรม ธุรกิจการขนส่งสินค้า การเดินทางในประเทศ เป็นต้นทำให้ความสามารถในการใช้จ่ายเฉลี่ยของนักเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจอยู่ในระดับที่สูงกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป ประมาณ 2 - 3 เท่า (สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน), 2554)

อุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างสูงต่อเนื่อง (ชนินทร์ มีโกศล, 2561) ในปีพ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีรายได้จากอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) คิดเป็นร้อยละ 9.50 ของรายได้ทั้งหมดจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน), 2561) ในอาเซียนแม้ประเทศไทยจะเป็นอันดับ 3 ในอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) รองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย แต่ประเทศไทยมีแนวโน้มได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มมากขึ้นโดยมีตลาดที่สำคัญคือการประชุมสัมมนาต่างชาติเช่นการประชุมโลออนสากล การประชุมวิสาขบูชาโลกและการประชุมโรตารีสากล เป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน), 2554) ดังนั้นประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการให้มีศักยภาพสามารถเข้าสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) โดยกำหนดแนวทางและนโยบายในการพัฒนาศักยภาพของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการของประเทศผลักดันให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านสินค้าบริการและทักษะของผู้ให้บริการเพื่อให้สามารถแข่งขันในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) (ประภัสสร เทพชาตรี, 2559)

โครงการเมืองไมซ์ (MICE City) ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน), 2561) ที่มีนโยบายผลักดัน

ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการจัดประชุม สัมมนา การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล การแสดงสินค้าและนิทรรศการนานาชาติ หรือ “MICE”(Meeting, Incentive, Convention & Exhibition)เนื่องจากธุรกิจด้านนี้ทำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมากและช่วยกระจายรายได้ไปยังภาคธุรกิจอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงแรมร้านอาหาร ศูนย์ประชุม ศูนย์จัดแสดงสินค้า เป็นต้น (ศุภกานต์ พวงซ้อ และพัทธริยา หลีกเพ็ชร, 2562) สำหรับการวิเคราะห์ถึงศักยภาพของจังหวัดที่มีความพร้อมได้พิจารณาใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านสถานที่ท่องเที่ยว และ 4) ด้านการจัดกิจกรรม “MICE” ในแต่ละประเภทซึ่งจังหวัดที่ได้ผ่านการพิจารณา ได้แก่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดชลบุรี (พัทยา) จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดขอนแก่น แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นหลังดำเนินโครงการเมืองไมซ์ (MICE City) พบว่ามาตรฐานการจัดการและการบริการ “MICE” ในประเทศไทยที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลมีอยู่ในเฉพาะจังหวัด กรุงเทพมหานคร เท่านั้นในขณะที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดชลบุรี (พัทยา) จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดขอนแก่น และเมืองในต่างจังหวัดที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายขยายเมืองไมซ์ (MICE City) มีปัญหาด้านการจัดการและการบริการที่ไม่ได้มาตรฐาน จึงมีความจำเป็นต้องเร่งสร้างมาตรฐานด้านนี้ให้ได้รับการยอมรับในระดับใกล้เคียงกันทั่วประเทศ (สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน), 2557)

การเปรียบเทียบเอกลักษณ์เฉพาะจังหวัดโดยใช้กฎเกณฑ์ในการสนับสนุนให้พื้นที่เป็นเมืองไมซ์ (MICE City)

เมืองไมซ์ (MICE City) ในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 เมืองหลัก ตามที่สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) (สสปน.)ได้ส่งเสริมให้ จังหวัด กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางการแสดงสินค้าในภูมิภาคอาเซียนจึงเป็นเมืองไมซ์ (MICE City) แห่งแรกอย่างเป็นทางการของประเทศไทยหลังจากนั้น เมืองไมซ์ (MICE City) ก็ได้ถูกกำหนดเพิ่มเติม ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่จังหวัดภูเก็ต จังหวัดชลบุรี(พัทยา) และจังหวัดขอนแก่น (สยามธุรกิจ, 2556) ทั้งนี้แต่ละจังหวัดมีเอกลักษณ์เฉพาะและสร้างประสบการณ์แก่นักเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจที่แตกต่างจากการวิเคราะห์เอกลักษณ์เฉพาะจังหวัดโดยใช้กฎเกณฑ์ในการสนับสนุนให้พื้นที่เป็นเมืองไมซ์ (MICE City) ประกอบด้วย เศรษฐกิจ ระบบการขนส่งมวลชน สถานที่ท่องเที่ยว และความพร้อมของบุคลากรที่รับผิดชอบและคนในพื้นที่ (ชนิษฐา ปาลโมกษ์ และวรรณ วิภาจตุชัย, 2561) ดังแสดงในตารางการเปรียบเทียบเอกลักษณ์เฉพาะจังหวัดโดยใช้กฎเกณฑ์ในการสนับสนุนให้พื้นที่เป็นเมืองไมซ์ (MICE City)

ตารางที่ 1 ตารางการเปรียบเทียบเอกลักษณ์เฉพาะจังหวัดที่เป็นเมืองไมซ์ (MICE City)

หลักเกณฑ์	จังหวัด				
	กรุงเทพฯ	เชียงใหม่	ชลบุรี(พัทยา)	ภูเก็ต	ขอนแก่น
ทำเลที่ตั้ง					
- ภูมิภาค	กลาง	เหนือ	ตะวันออก	ใต้	อีสาน
- พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	1,568	20,107	53	543	10,885
- ประชากร (คน)	>6ล้าน	1.77ล้าน	119,532	416,582	1.8ล้าน
เศรษฐกิจ					
- ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัด ณ	573,907	135,991	581,475	388,559	117,560
ราคาตลาด ต่อหัวต่อหนึ่งปี (Gross	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ	ลำดับ
Provincial Product at Current	3	26	2	7	30
Market Price per capita) (ล้านบาท)					
- รายได้ประชากรหลักมาจาก	/	X	X	X	X
- ประกอบธุรกิจ	X	/	X	X	/
- การเกษตร	X	/	/	/	X
- การท่องเที่ยว	X	/	X	X	/
- อุตสาหกรรม					
ระบบการขนส่งมวลชน					
- การเดินทางบก					
- รถประจำทาง	/	/	/	/	/
- รถสองแถว	/	/	/	/	/
- รถแท็กซี่	/	/	/	/	/
- รถโดยสารระหว่างเมือง	/	/	/	/	/
- การเดินทางราง					
- รถไฟฟ้าภายในเมือง	/	X	X	X	X
- รถไฟระหว่างเมือง	/	/	/	/	/
- การเดินทางอากาศ					
- ภายในประเทศ	/	/	X	/	/
- ระหว่างประเทศ	/	/	X	/	X
สถานที่ท่องเที่ยว					
- ที่มนุษย์สร้างขึ้น	/	/	/	/	/
- ทางธรรมชาติ	X	/	/	/	/
- ทางศิลปวัฒนธรรม	/	/	/	/	/
- ทางประวัติศาสตร์	/	/	/	/	/
ความพร้อมของบุคลากรที่รับผิดชอบ	/	/	/	/	/
และคนในพื้นที่					

ที่มา: (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560); (กองยุทธศาสตร์บริหารจัดการ, 2558); (สำนักงานจังหวัดขอนแก่น, 2562); (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2561); (สำนักงานจังหวัดชลบุรี, 2562); (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, 2562)

จากตารางสรุปได้ว่า ในการพัฒนาระดับเมืองไมซ์ (MICE City) จำเป็นที่ต้องพิจารณาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง ระบบการขนส่งมวลชนสถานที่ท่องเที่ยว และความพร้อมของบุคลากรที่รับผิดชอบและคนในพื้นที่เพื่อนำไปพิจารณาความสามารถในการพัฒนาไปสู่ระดับต่าง ๆ เนื่องจากการพัฒนาในบางเรื่องต้องอาศัยงบประมาณสูง เช่น การปรับเส้นทางคมนาคมหรือสร้างสนามบิน เป็นต้น รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการรองรับการเป็นเมืองไมซ์ (MICE City) ต้องพิจารณาเมืองไมซ์ (MICE City) ที่ใกล้เคียง หากมีเมืองไมซ์ (MICE City) ระดับนานาชาติอยู่ใกล้เคียง อาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับนานาชาติเพราะตามลักษณะโครงสร้างพื้นฐานของเมืองอาจจะไม่เอื้ออำนวย และอาจจะไม่เหมาะสมในการเป็นระดับประเทศหรือระดับนานาชาติด้วย

แนวคิดการประเมินศักยภาพของการเป็นเมืองไมซ์ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรม

จากปัจจัยต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไป และมีปัจจัยใหม่เพิ่มเติม ส่งผลให้แผนแม่บทการจัดประชุมและงานแสดงสินค้านานาชาติ ปี พ.ศ.2560 - 2564 จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ปัจจัยและบริบทต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ของประเทศไทย ในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) แนวโน้มสถานการณ์โลก 2) การวิเคราะห์สถานการณ์ของอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ทั้งในประเทศไทยและในระดับนานาชาติ 3) การศึกษานโยบายของประเทศไทยที่อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) 4) การศึกษานโยบายและแผนงานของสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ(องค์การมหาชน) (สสปน.) หรือ Thailand Convention & Exhibition Bureau (TCEB) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนแม่บท และ 5) การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ในประเทศไทย (สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน), 2561)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรม (SWOT) คือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ช่วยให้เข้าใจถึงอิทธิพลที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมายผลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรม (SWOT) จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสมดังแสดงในตารางแสดงการวิเคราะห์ SWOT จำแนกตามเกกกฎเกณฑ์ในการสนับสนุนให้พื้นที่เป็นเมืองไมซ์ (MICE City)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการวิเคราะห์SWOTตามกฎเกณฑ์เมืองไมซ์ (MICE City)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
ระบบการขนส่งมวลชน - การเดินทางบก - รถประจำทาง - รถสองแถว - รถแท็กซี่ - รถโดยสารระหว่างเมือง - การเดินทางทางราง - รถไฟฟ้าภายในเมือง - รถไฟระหว่างเมือง - การเดินทางทางอากาศ - ภายในประเทศ - ระหว่างประเทศ สถานที่ท่องเที่ยว - ทิวทัศน์สร้างขึ้น ความพร้อมของบุคลากรที่รับผิดชอบและคนในพื้นที่ - ความรู้ความสารถ - ความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย - นโยบายจังหวัด ปัจจัยภายในอื่น ๆ		ทำเลที่ตั้ง - ภูมิภาค - พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร) - ประชากร (คน) เศรษฐกิจ - ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัด ณ ราคาตลาด ต่อหัวต่อหนึ่งปี (Gross Provincial Product at Current Market Price per capita) (ล้านบาท) - รายได้ประชากรหลักมาจาก - ประกอบธุรกิจ - การเกษตร - การท่องเที่ยว - อุตสาหกรรม สถานที่ท่องเที่ยว - ทางธรรมชาติ - ทางศิลปวัฒนธรรม - ทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยภายนอกอื่น ๆ	

การพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ของประเทศไทยต้องให้ความสำคัญในการวางแผนด้านการพัฒนา การประเมินศักยภาพของการเป็นเมืองไมซ์ (MICE City) ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม อุตสาหกรรม (SWOT) จะช่วยให้แนวทางในการพัฒนาเมืองไมซ์ (MICE City) มีความชัดเจน สามารถนำเสนอจุดเด่นของจังหวัดอย่างมีเอกลักษณ์ (Unique Selling Proposition) ตรงใจกลุ่มเป้าหมายในทุกมิติเพื่อนำมาบริหารจัดการสถานที่จัดงานให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้า และใช้เป็นแนวทางในการลงทุนด้านสถานที่ให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาดและประชาสัมพันธ์อุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ศุภกานต์ พวงข้อ)

และพัทลุง หลักเพ็ชร, 2562) ซึ่งทางกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีแผนขยายจังหวัดที่มีศักยภาพในทุกภูมิภาค โดยภาคเหนือมีแผนขยายไปยังจังหวัดเชียงราย พะเยา สุโขทัย ภาคกลาง นครนายก สุพรรณบุรี อุทัยธานี ภาคตะวันออก เชียงใหม่ นครราชสีมา อุดรธานี ภาคตะวันออก จันทบุรี และภาคใต้ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ตรัง เพื่อเป็นการพัฒนาความพร้อมในการรองรับอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) และการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

การประยุกต์ใช้การประเมินศักยภาพของการเป็นเมืองไมซ์ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรม

สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) (สสปน.) มุ่งขยายขนาดของตลาดและเพิ่มคุณภาพการให้บริการในอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ของประเทศนอกจากการพัฒนาเมืองหลักใน 5 ภูมิภาคของประเทศให้เป็นเมืองไมซ์ (MICE City) ได้แก่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดชลบุรี (พัทยา) จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดขอนแก่น ยังรวมไปถึงการเตรียมความพร้อมของเมืองที่มีศักยภาพ ได้แก่ จังหวัดสงขลา และจังหวัดนครราชสีมา ดังนั้นจึงได้นำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรม (SWOT) มาประเมินศักยภาพของการเป็นเมืองไมซ์ (MICE City) ในกลุ่มเมืองที่มีศักยภาพตามที่สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) (สสปน.) ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการวิเคราะห์ SWOT จังหวัดสงขลา

SWOT	จังหวัดสงขลา
จุดแข็ง (Strengths)	1. มีการคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงทุกระบบเช่นท่าเรือ (ท่าเรือสงขลา)สนามบินนานาชาติหาดใหญ่รถไฟ(ชุมทางหาดใหญ่)และระบบขนส่งทางบก 2. เป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวภาคใต้ตอนล่างและประเทศเพื่อนบ้าน 3. มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นได้แก่สวนสาธารณะเทศบาลนครหาดใหญ่ สะพานติณสูลานนท์สถาบันทักษิณคดีศึกษา ย่านเมืองเก่าสงขลา)Street Art) ถนนคนเดินสงขลาแต่แรก (Walking Street) ศูนย์การค้าต่าง ๆ มีกิจกรรมที่น่าสนใจ อาทิเช่น ไนต์พาราไดส์หาดใหญ่ เคหาฬาน้ำสมิหลา มิวสิคเฟสติวล หาดใหญ่มิถุนันท์ 4. เป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคใต้ที่มีการจัดการศึกษาทุกระดับมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ มีมหาวิทยาลัยในจังหวัดกว่า 6 แห่ง มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งและหลากหลาย มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชน
จุดอ่อน (Weaknesses)	1. สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน เช่นป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว 2. ขาดการสร้างจุดเด่นและเรื่องราว Storyการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อยกระดับ 3. ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยวระดับมืออาชีพ 4. ขาดการส่งเสริมการเรียนรู้ให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี สังคม และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
โอกาส (Opportunities)	1. มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย สามารถเชื่อมโยงการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว

SWOT	จังหวัดสงขลา
	2. มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ แหลมสมิหลา เกาะหนู – เกาะแมวหาดขลาทัศน์ แหลมสนอ่อน เขาตังกวน น้ำตกโตนงาช้าง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลาหรืออุทยานนกน้ำคูขุด วิถีชุมชนเกาะยอแลงสกรานต์ ประเพณีลากพระและตักบาตรเทโว เทศกาลสัสนบอลลูนานาชาติ 3. มีชายแดน มีด่านศุลกากรถึง 3 ด่าน และกำลังจะเปิดด่านที่ 4 เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวมีสายการบินต่างประเทศเพิ่มเที่ยวบินมายังสนามบินหาดใหญ่ 4. อยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการต่าง ๆ การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นโอกาสทางการค้าการลงทุน จึงมีแผนงานการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจ 3 ฝ่ายอินโดนีเซีย - ไทย - มาเลเซียIndonesia – Malaysia – Thailand Growth Triangle: IMT - GT) 5. มีโครงการด้านการท่องเที่ยว ตามกระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
อุปสรรค (Threats)	1. นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 2. ความผันผวนของระบบเศรษฐกิจโลก ปัญหาเรื่องต้นทุนพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความถดถอยของเศรษฐกิจในภาพรวม 3. แรงงานต่างด้าว อพยพมาทำงานในจังหวัดมากขึ้นอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคม อาชญากรรม และปัญหาสุขภาพ

ที่มา: (จังหวัดสงขลา, 2560); (สำนักงานจังหวัดสงขลา, 2560); (สำนักงานจังหวัดสงขลา, 2560)

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการวิเคราะห์ SWOT จังหวัดนครราชสีมา

SWOT	จังหวัดนครราชสีมา
จุดแข็ง (Strengths)	1. มีพื้นที่กว้างขวาง มีทรัพยากรหลากหลายเป็นฐานการผลิตพืชเศรษฐกิจอาหารและพลังงานที่สำคัญของประเทศ 2. เป็นศูนย์กลางทางการคมนาคมทางบก ทั้งทางถนนและทางราง 3. มีความแข็งแกร่งในด้านการศึกษา ชีวิตครอบครัวและชุมชนและสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม อยู่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ 4. ภาคอุตสาหกรรมมีการริเริ่มเพื่อร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรมการผลิตและการเตรียมบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในอนาคต 5. มีความปลอดภัยสูง สถิติ คดีอาชญากรรม และยาเสพติดต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ3เท่า
จุดอ่อน (Weaknesses)	1. การท่องเที่ยวยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ตั้งแต่ระดับปานกลางจนถึงสูงได้และผลประโยชน์การท่องเที่ยวมีข้อตำหนิเกี่ยวกับความไม่สะอาด ความไม่ซื่อสัตย์ของการให้บริการและความไม่สะดวกสบายของบริการขนส่งภายในจังหวัด 2. การท่องเที่ยวยังไม่พัฒนาศักยภาพได้เต็มรูปแบบ เพราะขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องขาดการประสานและสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกับจังหวัดอื่น ๆ และกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จึงยังไม่เป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติที่เป็นเป้าหมายการประชาสัมพันธ์และสร้างรายได้ 3. เส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ยังมีพร้อมขาดการเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต ศูนย์ และรวบรวมกระจายสินค้า 4. แรงงานในภาคอุตสาหกรรมขาดแคลน เนื่องจากคนย้ายไปในภาคบริการและมีทัศนคติต่อการเลือกงานสูงขึ้น 5. แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีระยะทางไกลกัน

SWOT	จังหวัดนครราชสีมา
โอกาส (Opportunities)	1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจดึงดูดใจ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ 2. อยู่ในจุดยุทธศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภูมิภาคอินโดจีน 3. พื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว มีอากาศเย็นจึงสามารถปลูกพืชเมืองหนาวได้ 4. มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งวัฒนธรรมและธรรมชาติ 5. มีแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของภาคอีสาน 6. มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ 7. เป็นประตูสู่ภาคอีสาน ก่อให้เกิดการไหลเวียนของแรงงาน เงินทุน และปัจจัยการผลิต
อุปสรรค (Threats)	1. ขาดการเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัด และประเทศเพื่อนบ้าน 2. สภาพภูมิประเทศไม่เอื้อต่อการคมนาคมทางอากาศ 3. ปัญหาภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชน เช่นภัยแล้ง 4. ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ทรัพยากรทางธรรมชาติลดลง 5. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกตามเมืองยังไม่เอื้อต่อการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมีเส้นทางหลักสำหรับขนส่งสินค้าออกต่างประเทศได้เพียงเส้นทางเดียวคือถนนมิตรภาพผ่านนครราชสีมา ไปสู่ท่าเรือน้ำลึกชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่ที่อยู่ลึกเข้าไปตอนในของภาคต้องขนส่งอ้อมผ่านจังหวัด

ที่มา: (จังหวัดนครราชสีมา, 2559); (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2562)

จากการสังเคราะห์ตาราง 3 และ 4 พบว่าจุดแข็งของจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครราชสีมาได้แก่การคมนาคมขนส่ง มีการท่องเที่ยวที่หลากหลายของทั้งสองจังหวัดเช่น การท่องเที่ยวแหล่งวัฒนธรรมที่น่าสนใจและความหลากหลายของรูปแบบสังคมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะเมืองเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภักจิรา แสนใจ และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (ภักจิรา แสนใจ และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์, 2558) ที่พบว่าประเทศไทยมีข้อได้เปรียบอยู่หลายประการ ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน สถานที่จัดกิจกรรม MICE ที่มีมาตรฐานและมีอยู่อย่างพอเพียงประกอบกับมีแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม ท่องเที่ยวสำหรับสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม MICE อีกทั้งยังสอดคล้องกับปัจจัยที่สร้างศักยภาพการเป็นเมืองเป้าหมายของการจัดกิจกรรม MICE ในด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านภาพลักษณ์และสิ่งดึงดูดใจ (เสรีวงษ์ มณฑา และคณะ, 2560)

สรุป

ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีการเจริญเติบโตสูงสุดของประเทศไทยและเป็นส่วนสำคัญต่อมูลค่าโดยรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) เป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นักเดินทางเพื่อธุรกิจเป็นหลักการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมนานาชาติ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล และการท่องเที่ยวเพื่อจัดนิทรรศการนานาชาติ ดังนั้น “MICE” (Meeting,

Incentive, Convention & Exhibition) จึงได้พัฒนามาจากธุรกิจนำเที่ยว แต่นำเสนอบริการเป็นการจัดประชุม งานแสดงสินค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) แนวทางในการพัฒนาเมืองไมซ์ (MICE City) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรม (SWOT) โดยกำหนดให้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่ 1) ด้านระบบการขนส่งมวลชน 2) ด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น และ 3) ด้านความพร้อมของบุคลากรที่รับผิดชอบและคนในพื้นที่และให้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ 3.1) ด้านทำเลที่ตั้ง 3.2) ด้านเศรษฐกิจ และ 3.3) ด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นทางธรรมชาติทางศิลปวัฒนธรรมและทางประวัติศาสตร์โดยหลังจากการประเมินศักยภาพของการเป็นเมืองไมซ์ (MICE City) ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุตสาหกรรมในด้านระบบเศรษฐกิจ ระบบการขนส่งมวลชน สถานที่ท่องเที่ยว ความพร้อมของบุคลากรที่รับผิดชอบและคนในพื้นที่พบว่าแนวทางในการพัฒนาเมืองไมซ์ (MICE City) มีดังนี้ 1) ต้องเป็นเมืองที่อยู่ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจ 2) ต้องพัฒนาระบบคมนาคมทางบก ทางราง และทางอากาศ 3) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นทางธรรมชาติทางศิลปวัฒนธรรมและทางประวัติศาสตร์ และ 4) ความพร้อมของบุคลากรที่รับผิดชอบและคนในพื้นที่ในด้านการให้บริการต้องมีคุณภาพสูงในการพัฒนาจังหวัดให้มีศักยภาพ ต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่อยู่ในท้องถิ่นด้านนโยบายและด้านบุคลากร อีกทั้งต้องศึกษาปัจจัยทางการตลาดบริการในอนาคตเพื่อประโยชน์ในการใช้กลยุทธ์และการประชาสัมพันธ์ เพื่อหาวิธีเพิ่มมูลค่าให้กับการประชุมและสัมมนาจึงจะทำให้ควรศึกษาความต้องการการบริการในการใช้ห้องประชุมและสัมมนาให้แตกต่างจากคู่แข่งหรือเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้บริการได้มากขึ้น สามารถบริหารและวิเคราะห์ข้อมูล เพราะข้อมูลคือหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจผู้บริโภคเข้าใจคู่แข่งและเข้าใจสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่อาจมีผลต่อธุรกิจดีขึ้นทำให้สามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นควรมีการใช้ Internet of Things (IoT) สื่อสารกับนักท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ เพื่ออธิบายข้อมูลให้กับลูกค้าที่จะมาเข้ามาใช้บริการ เช่น ข้อมูลด้านโปรโมชั่นการท่องเที่ยว ข้อมูลการจัดการจัดประชุม งานแสดงสินค้า และงานนิทรรศการ เป็นต้นการสร้างระบบฐานข้อมูลของโรงแรมสร้างฐานข้อมูลราคาจำนวนห้องประชุม และที่พักสำหรับให้นักท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ ให้มีข้อมูลในการตัดสินใจมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการเป็น Thailand 4.0 ด้านงบประมาณที่มาจากหน่วยงานภาครัฐรวมทั้งมีการสนับสนุน กิจกรรมทางการตลาดของงานแสดงสินค้าหรืองานอื่น ๆ โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบและส่งเสริมอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ในระดับท้องถิ่น และความร่วมมือทางด้านวิชาการจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ มุ่งสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยให้กับบริการจัดงาน ผู้จัดงาน และผู้ให้บริการอื่น ๆ จัดทำนโยบายความปลอดภัยที่ครอบคลุมทุกส่วนงาน ลดความเสี่ยงและ

อันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น แผนการป้องกันการเกิดอัคคีภัย เป็นต้น ในการนี้ผู้ประกอบการไทยควรศึกษาแนวโน้มการเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจเพื่อโอกาสขยายธุรกิจของตน โดยหาช่องทางในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ของธุรกิจการจัดการประชุม การโรงแรม การให้บริการ รวมถึงการจำหน่ายสินค้า ส่งผลต่อสร้างโอกาสการค้าและการลงทุนในอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry) ในระยะยาวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). พิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการส่งเสริมอุตสาหกรรมไมซ์และการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://www.mots.go.th/content.php?nid=5929&filename=2563>, จาก <http://www.bangkok.go.th/pipd/page/sub/>
- กองยุทธศาสตร์บริหารจัดการ. (2558). แผนพัฒนากรุงเทพมหานครสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล.แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556 - 2575).
- ชนิษฐา ปาลโมกษ์ และวรรณ วิภาจตุชัย. (2561). การสื่อสารทางการตลาดเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมไมซ์ ในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 14(2), 141-162.
- จังหวัดนครราชสีมา. (2559). กรอบปฏิทินแนวทางการจัดทำคำรับรองและประเมินผลการปฏิบัติงานตามคำรับรองปฏิบัติราชการของประจำปีงบประมาณ 2558. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2563 จาก http://hq.prd.go.th/personnel/ewt_dl_link.php?nid=1423&filename=index
- จังหวัดสงขลา. (2560). แผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสงขลา. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก https://spe.go.th/files/com_budgetd/2019-03_c0ea75be55fdfed.pdf
- ชนินทร์ มีโกคี. (2561). จัดทำรายงานอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE Industry Reports). เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://repository.turac.tu.ac.th/handle/6626133120/540>
- ณัฐกานต์ รัตนพันธุ์ และคณะ. (2560). สงขลาเมืองแห่งไมซ์เพื่อรองรับกลุ่มการท่องเที่ยว. *IMT - GT. KKBS Journal of Business Administration and Accountancy*, 1(1), 66-78.

- นิโรธ เดชกำแหง และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการคุณภาพในธุรกิจการจัดงานแสดงสินค้าในประเทศไทย. *Veridian E - Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 9(2), 69-81.
- ประภัสสร เทพชาตรี. (2559). ประเมินผลกระทบต่อบุคลากรไมซ์ไทยจากการเข้าสู่ประชาคม เศรษฐกิจ อาเซียน (AEC). เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://dspace.library.tu.ac.th:8080/handle/6626133120/328?locale-attribute=th>
- ภัคจิรา แสนใจ และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2558). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวรูปแบบไมซ์ (MICE) ในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 11(1), 54-67.
- เยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์. (2560). ความสามารถด้านการแข่งขันในอุตสาหกรรมไมซ์ของประเทศไทย. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 7(1), 56-65.
- วีระยุทธ เศรษฐเสถียร. (2560). ศักยภาพและความพร้อมของเมืองเชียงใหม่กับธุรกิจการจัดประชุมไมซ์. *Journal of Graduate Research*, 8(1), 199-215.
- ศุภกานต์ พวงช่อ และพัทริยา หลีกเพ็ชร. (2562). กระบวนการการพัฒนาสมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้ประสานงานการจัดประชุมในธุรกิจการจัดประชุมกรณี ศึกษาบริษัทจัดประชุมมืออาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร. *International Thai Tourism Journal*, 15(2), 58-87.
- สยามธุรกิจ. (2556). เมืองประชุมลำดับ 5 ครบเครื่องเรื่อง "ไมซ์" ไทย.หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์. วันพุธที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2556.
- สาธิต ทิพย์เพ็ง และคณะ. (2562). การพัฒนาศักยภาพ อุตสาหกรรม การจัดประชุมสัมมนา การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล และการจัดแสดง สินค้า และนิทรรศการในจังหวัดสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*: 14(2), 299-310.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ตารางสถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด (2547 - 2560) Table of Gross Regional and Provincial Product (2004 - 2017). เรียกใช้เมื่อ 11 มิถุนายน 2562 จาก http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=gross_regional 2561
- สำนักงานจังหวัดขอนแก่น. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น พ.ศ 2561 - 2565 (ฉบับทบทวน). เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.khonkaen.go.th/>
- สำนักงานจังหวัดชลบุรี. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี พ.ศ.2561 - 2565 ฉบับทบทวน พ.ศ. 2563. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2563 จาก http://www.chonburi.go.th/website/info_organ/about5/topic8

- สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2561). แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2561 - 2564 (ฉบับทบทวนรอบปี พ.ศ. 2562). เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2563 จาก https://www.chiangmai.go.th/managing/public/document_list/2
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 5 ปี (ปี 2561 - 2565). เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2563 จาก <http://www.nakhonratchasima.go.th/>
- สำนักงานจังหวัดภูเก็ต. (2562). แผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต 5 ปี (พ.ศ. 2561 - 2565) (ฉบับทบทวนรอบปี 63). เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2563 จาก <https://www.phuket.go.th/webpk/contents.php?str=plan>
- สำนักงานจังหวัดสงขลา. (2560). แผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสงขลา (2560). เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก https://spe.go.th/files/com_budgetd/2019-03_c0ea75be55fdfed.pdf
- _____. (2560). แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา 4 ปี (พ.ศ. 2561 - 2564). เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://www.songkhla.go.th/>
- สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน). (2554). ANNUAL REPORT 2010/รายงานประจำปี 2553. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://www.businesseventsthailand.com/files/annual>
- สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน). (2557). อุตสาหกรรมไมซ์ในภูมิภาคเอเชีย. เรียกใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.businesseventsthailand.com/uploads/press_media/file/190903-file-HVPWyZuJ1.pdf
- _____. (2561). แผนแม่บทอุตสาหกรรมการจัดประชุมและงานแสดงสินค้านานาชาติ ปี พ.ศ. 2560 - 2564 ฉบับปรับปรุง ณ มีนาคม พ.ศ.2561). เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก [http://www.businesseventsthailand.com/files/strategic-plan/แผนยุทธศาสตร์%20สสปน%20ประจำปี%202560-2564%20\(ฉบับสมบูรณ์\).pdf](http://www.businesseventsthailand.com/files/strategic-plan/แผนยุทธศาสตร์%20สสปน%20ประจำปี%202560-2564%20(ฉบับสมบูรณ์).pdf)
- สุนทรี ทับมาโนช. (2562). จังหวัดชลบุรี สสปน. ดูงานสวนลอยฟ้า สวนนกนุช และหอประชุมนานาชาติ. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก <http://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG191219154442746>
- เสรีวงษ์ มณฑา และคณะ. (2560). แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศไทยให้เป็นเมืองเป้าหมายของ ไมซ์ (MICE). วารสาร มนุษยศาสตร์ ปรีทรรศน์ (MANUTSAT PARITAT: Journal of Humanities), 39(1), 96-112.

แนวทางการพัฒนาวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล*

PROFESSIONAL DEVELOPMENT GUIDELINES FOR ACCOUNTING PROFESSIONALS IN THE DIGITAL AGE

ปิยพงศ์ ประไพศรี

Piyapong Prapaisri

กาญจนา นันทพันธ์

Kanjana nuntapun

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

The University Central of Thailand, Thailand

E-mail: piyapong25099@hotmail.com

บทคัดย่อ

เทคโนโลยีในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สิ่งส่งผลต่อผู้คนอย่างเห็นได้ชัดที่สุด คือความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ที่นำพาโลกของเราเข้าสู่ “ยุคดิจิทัล” อย่างรวดเร็ว และพลิกผันหลายสิ่งในโลกของธุรกิจ ทุกวันนี้ไม่มีอาชีพไหนเลยที่ไม่โดนแทรกแซงด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) โดยเฉพาะผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีคุณค่าและมีความสำคัญกับองค์กรธุรกิจ ดังนั้นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลจึงควรมีทักษะด้านเทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ การบริหารจัดการยุคใหม่ เพื่อเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ฝ่าฟันทุกอุปสรรคที่จะถูกแทรกแซงด้วย Digital Disruption ไปให้ได้ สำหรับแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีควรจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความสามารถในการพัฒนาวิชาชีพและปรับบทบาทตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี รวมถึงจะต้องมีคุณภาพการบริหารงานที่ดี ความเป็นผู้นำ เป็นผู้จัดการด้านข้อมูลข่าวสาร มีความรอบรู้และเข้าใจในงานด้านอื่น ๆ ขององค์กร แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมี จริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ และให้ความสำคัญกับระบบธรรมาภิบาลเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ธุรกิจ รวมถึงเป็นคู่คิดกับเจ้าของธุรกิจให้ได้ และผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจะต้องตระหนักถึงความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพบัญชี โดยการเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านมาตรฐานการบัญชี และกฎหมายภาษีอากร รวมถึงติดตามข่าวสารข้อมูลทางการเงินเพื่อให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของวิชาชีพและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น

* Received 19 August 2020; Revised 15 November 2020; Accepted 30 November 2020

คำสำคัญ: การพัฒนาวิชาชีพ, ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี, ยุคดิจิทัล

Abstract

Today's technology is constantly changing. The things that affect people most clearly is the advancement of technology that brought our world to the “digital age” rapidly and changed many things in the world of business. Nowadays, not profession is without digital interference (Digital Disruption), especially professional accountants who are valuable and important to every business organization. Accounting professionals plays a significant role in every business organization and due to the high value placed on them, they must be equipped with technological skills that this digital era requires. Furthermore, analytical thinking and modern management are also important factors in enabling an organization to overcome setbacks brought by digital disruption. It is with these reasons that accountants should always aim for professional development, have broad vision, have the ability to upgrade their knowledge on accounting and be able to adapt quickly to be able to keep up with the global changes. In this digital age, professional accountants are also expected to have excellent management skills, leadership skills, information management skills, knowledge and understanding of the other tasks in the organization. At the same time, they should also practice business ethics and good corporate governance in order to manage efficiently, be consistent and responsive to the ever - changing business environment. Professional accountants must also have the ability to deliberate and analyze business with the proprietors and also recognizes the importance of professional development, accounting standards and tax laws to keep up with the changes in the profession and in technology as well.

Keywords: Professional Development, Accounting Professionals, Digital Age

บทนำ

ปัจจุบันการทำธุรกิจมีการแข่งขันกันสูงทั้งนี้ก็เพราะสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเงิน และการเชื่อมโยงข่าวสารที่รวดเร็วขึ้น ข้อมูลทางบัญชีจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารให้ความสำคัญที่จะนำข้อมูลทางบัญชียี่นั้นมาช่วยในการวางแผนและตัดสินใจในทำ

ธุรกิจในการประกอบอาชีพทางการบัญชีผู้ทำหน้าที่เป็นพนักงานบัญชีไม่ว่าจะอยู่ในหน่วยงานของรัฐบาลรัฐวิสาหกิจ เอกชน หรือธุรกิจที่มุ่งหวังกำไร หรือไม่มุ่งหวังกำไรก็ตาม การดำเนินงานของพนักงานบัญชีนั่น จะต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีซึ่งทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมใหม่ ๆ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพบัญชีและต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นเพียงผู้สนับสนุนข้อมูลทางการบัญชีมาเป็นผู้นำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูล ช่วยวางแผนและเป็นที่ปรึกษาที่ดีในการช่วยตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อันจะนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้และเป็นที่น่าพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการพัฒนาตนเองเพื่อความสำเร็จในชีวิตความตั้งใจในการปฏิบัติงานการมีเป้าหมายและมีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องสามารถนำไปสู่ความก้าวหน้าในอาชีพได้ ค่าตอบแทนที่สูงขึ้นเกิดความพึงพอใจและมีความสุขในการปฏิบัติงาน (ธนพล สุขมันธธรรม, 2562) ของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชียุคดิจิทัลที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานในประเทศไทยเพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศไทยสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานจนเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานภายในและภายนอกซึ่งแนวทางการพัฒนาวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในสถานประกอบการในยุคดิจิทัล ต้องมีการพัฒนาวิชาชีพหลาย ๆ ด้านประกอบกันเพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีได้ก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศ (ไพรัตน์ ลัมปองทรัพย์, 2558)

อีกทั้งปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัล เข้ามามีอิทธิพลต่อลักษณะการทำธุรกิจ ส่งผลให้การจัดทำรายงานทางการเงินเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ หลายกิจการมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงานมากขึ้น อาทิ ระบบอัตโนมัติ (Robotic Process Automation) และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล (Analytical Tools) เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทช่วยในการจัดทำบัญชี วิเคราะห์ ตรวจสอบความผิดปกติของข้อมูล ช่วยลดการทำงานซ้ำ ๆ หรืองานประเภทกิจวัตรประจำ งานที่ใช้เวลามากหรืองานที่ใช้การตัดสินใจน้อย แต่อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีดิจิทัลไม่สามารถเข้ามาแทนที่การทำงานของนักบัญชีได้อย่างเต็มที่ เพราะความรับผิดชอบและความสามารถในการตัดสินใจ ที่ต้องอาศัยประสบการณ์ที่เป็นหัวใจหลักของการทำงานด้านบัญชี (ชาญชัย ชัยประสิทธิ์, 2562) ดังนั้น เทคโนโลยีดิจิทัล จึงเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินกิจการและมีอิทธิพลต่อความต้องการของลูกค้า ทำให้การจัดทำรายงานทางการเงินเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ มีการนำเสนอแนวคิดและหลักการใหม่ ๆ เพื่อสะท้อนภาพที่แท้จริงของการดำเนินธุรกิจและรายการทางธุรกิจที่มีความซับซ้อนมากขึ้นและด้วยมุมมองที่มีความเที่ยงธรรมมากขึ้น ทั้งในส่วนผลประกอบการของธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นรายได้หรือผลประกอบการด้านอื่น ๆ จึงทำให้มีพัฒนาการทางการบัญชีที่เปลี่ยนแปลงไป ยิ่งไปกว่านั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องเร่งสร้างผู้ประกอบวิชาชีพ

บัญชีที่มีความรู้ ความสามารถเพียงพอกับความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้นด้วย การที่จะสะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริงของธุรกิจ ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นนี้ ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีต้องเร่งพัฒนาศึกษาหาความรู้ในการทำมาค้าขายและติดตามมาตรฐานทางการบัญชี ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีต่าง ๆ เหล่านี้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งแนวทางการพัฒนาวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในสถานประกอบการในยุคดิจิทัล (ณฐา ธรเจริญ, 2561) อาจจะมีพัฒนาวิชาชีพในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ เช่น การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การอบรมหลักสูตรระยะสั้น การศึกษาคูงาน เป็นต้น

การกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องมีการพัฒนาทางวิชาชีพนี้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้อง มีหน้าที่ต้องเข้ารับการฝึกอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี ถ้าผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีผู้ใดไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสภาวิชาชีพจะมีคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตของผู้นั้นไว้ จนกว่าจะได้ปฏิบัติตาม (สภาวิชาชีพบัญชี, 2559) ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชีว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเข้ารับการฝึกอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต พ.ศ. 2559 กำหนดตามข้อ 7 การพัฒนาความรู้ต่อเนื่อง มีทั้งประเภทอย่างเป็นทางการ และอย่างไม่เป็นทางการ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องอย่างเป็นทางการ ได้แก่ ประเภทการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องที่สามารถประเมินผล หรือตรวจสอบได้ ซึ่งออกแบบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของความรู้และทักษะที่ต้องการ ดังต่อไปนี้

1.1 เข้ารับการฝึกอบรมหรือเข้าร่วมประชุมสัมมนาที่สภาวิชาชีพบัญชีให้ความเห็นชอบในหลักสูตร วิทยากร และผู้จัดการอบรมหรือการสัมมนา

1.2 เป็นวิทยากร ในหลักสูตรที่สภาวิชาชีพบัญชีให้ความเห็นชอบ

1.3 เขียนบทความทางวิชาการที่เกี่ยวกับวิชาชีพบัญชีที่มีเนื้อหาตามที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนด และได้เผยแพร่ในวารสาร หรือทางอินเทอร์เน็ต หรือในที่ประชุมวิชาการ

1.4 เขียนหนังสือหรือตำราทางวิชาการที่เกี่ยวกับวิชาชีพบัญชีที่มีเนื้อหาตามที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนด และได้มีการจัดพิมพ์เผยแพร่

1.5 เสนอผลงานวิจัยหรือผลงานทางวิชาการด้วยตนเองต่อที่ประชุมวิชาการโดยผลงาน นั้นต้องเกี่ยวกับวิชาชีพบัญชี ตามที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนด

1.6 เป็นกรรมการ อนุกรรมการหรือคณะทำงานทางวิชาการในสภาวิชาชีพบัญชี หรือในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีตามที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนด โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

1.7 สำเร็จการศึกษาในระดับสูงกว่าวุฒิเดิม หรือระดับวุฒิเดิมแต่ในหลักสูตรหรือสาขาอื่นตามที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนด

1.8 ผ่านการทดสอบในหลักสูตรวิชาชีพตามที่สภาวิชาชีพกำหนด

2. การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ ประเภการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องอื่น ๆ นอกจาก 1) และต้องเป็นไปตามที่สภาวิชาชีพกำหนดจึงส่งผลให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (CPD ย่อมาจาก Continuing Professional Development) เพื่อคงสถานะความรู้ทางวิชาชีพไว้ตลอดเวลา รวมทั้งเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำบัญชี ทั้งในปัจจุบัน และอนาคตซึ่งการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพจะต้องเป็นไปตามประกาศของสภาวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 70/2557 เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการในการพัฒนาทางวิชาชีพบัญชีของผู้ทำบัญชีไว้ดังนี้ ได้กำหนดหลักปฏิบัติเกี่ยวกับ CPD ของผู้ทำบัญชีไว้ดังนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 ผู้ทำบัญชีต้องมีจำนวนชั่วโมง CPD ไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมงต่อปีปฏิทิน เว้นแต่ผู้ทำบัญชีที่แจ้งการเป็นผู้ทำบัญชีสำหรับปีแรกและมีระยะเวลาที่เหลือหลังการแจ้งในปีนั้นน้อยกว่าหกเดือนให้เริ่มพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพในปีถัดไป โดยจำนวนชั่วโมง CPD ต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับการบัญชี ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งและเนื้อหาอื่นและต้องยื่นหลักฐานจำนวนชั่วโมง CPD ภายในวันที่ 30 มกราคม ของทุกปี

การบัญชีในยุคดิจิทัล

งานด้านการบัญชีมีความสำคัญอย่างมากในการประกอบธุรกิจ (วิชนิพร เศรษฐสุกกโก, 2562) เนื่องจากเป็นงานที่รวบรวมข้อมูลด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านการผลิต และด้านการจัดการทรัพยากรบุคคลมาประมวลผลเป็นสารสนเทศทางการบัญชี ซึ่งมีประโยชน์ต่อผู้ใช้ภายในกิจการ เช่น ผู้บริหาร และพนักงาน รวมทั้งผู้ใช้อย่างนอกกิจการ เช่น นักลงทุน ผู้ถือหุ้น สถาบันการเงินหน่วยงานราชการ เจ้าหนี้ คู่แข่ง นักวิชาการ และผู้ใช้อย่างอื่นที่สนใจการบริหารงานของกิจการ

ในธุรกิจที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานนั้น นักบัญชีต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพราะการจัดเก็บและบันทึกรายการค้าไม่ได้จัดพิมพ์ลงบนเอกสารเพียงอย่างเดียว แต่มีการนำเทคโนโลยีที่จัดเป็นเครื่องมือพิเศษ เช่น เครื่องสแกนเนอร์ เข้ามาอ่านข้อมูลบนรหัสแท่งเพื่อบันทึกรายการค้า หลังจากนั้นข้อมูลของรายการค้าจะถูกส่งเข้าไปประมวลผลที่เครื่องคอมพิวเตอร์โดยการใช้ซอฟต์แวร์ทางการบัญชี แทนการใช้พนักงานบันทึกบัญชี และเมื่อผู้บริหารต้องการทราบความเคลื่อนไหวของรายการขาย รายการสินค้าคงเหลือ รายการเกี่ยวกับเงินสดรับ หรือยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภท ผู้บริหารสามารถเรียกดูข้อมูลเหล่านี้ได้ผ่านทางจอภาพแทนการพิมพ์เป็นเอกสารรายงานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชีนี้ กิจการจะต้องจ่ายลงทุนเกี่ยวกับการจัดหาฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ เป็นเงินจำนวนมาก รวมทั้งต้องใช้นักงานที่มีความรู้

ความชำนาญ เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำเข้ามาในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการบันทึก ประมวลผล และจัดทำรายการสามารถตรวจสอบความถูกต้องของการนำเข้าข้อมูล และประมวลผลได้โดยการใช้โปรแกรมการตรวจสอบ (Edit Tests) รวมทั้งสามารถนำข้อมูลที่จัดเก็บอย่างเป็นระบบในฐานข้อมูล มาใช้ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้การจัดทำสารสนเทศทางการบัญชีต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับรูปแบบของการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

วิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อวิชาชีพในเรื่องของลักษณะของข้อมูลที่จำเป็นสำหรับนักบัญชี (ฉัตร วาสีกุตต์, 2548) การนำคอมพิวเตอร์และ/หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบันทึกบัญชีทำให้ข้อมูลทางบัญชีซึ่งเคยอยู่ในรูปของเอกสาร กลายเป็นอยู่ในรูปแบบของแฟ้มข้อมูล (Electronic File) หรือขั้นตอนการทำงานบางประเภทที่เคยใช้เอกสารในการอนุมัติหรือใช้เอกสารในการส่งต่อจากฝ่ายหนึ่งไปอีกฝ่ายหนึ่งก็เปลี่ยนไป การทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำให้ขั้นตอนการทำงานบางอย่างลดลง โดยคอมพิวเตอร์จะสามารถส่งข้อมูลระหว่างระบบโดยอัตโนมัติโดยไม่มีเอกสารเกี่ยวข้อง การไม่มีเอกสารแนบ (Support Document) ในบางกรณีทำให้นักบัญชีจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบ การที่นักบัญชีจะปรับเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบได้นั้น

การเข้าใจในการทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์จึงเป็นสิ่งสำคัญ นักบัญชีในปัจจุบันต้องสามารถเข้าใจว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำงานได้อย่างไร รายการทางธุรกิจประเภทไหนที่สามารถผ่านระบบโดยอัตโนมัติไม่มีเอกสารแนบ ข้อมูลทางธุรกิจถูกเก็บอยู่ในลักษณะอะไรและที่ไหน ข้อมูลทางบัญชีสามารถนำออกมาวิเคราะห์โดยวิธีใดมีวิธีอะไรบ้างที่สามารถติดตามทางเดินของข้อมูล โดยไม่ใช่เอกสารทั้งหมด และสามารถทำการตรวจสอบบัญชี (Audit Trail) ได้อย่างไร

ดังนั้น นักบัญชียุคใหม่ต้องมีทักษะความเป็นมนุษย์ สามารถคิดวิเคราะห์ เป็นคู่คิดเจ้าของธุรกิจให้ได้ (ศิริเดช คำสุพรหม, 2562) เพราะโดยธรรมชาติของนักบัญชีต้องรู้ทุกอย่างขององค์กร ต้องสามารถบูรณาการ จัดการข้อมูล กลั่นกรองข้อมูล รายงานผู้บริหาร เจ้าของธุรกิจ และยังต้องมีทักษะในการใช้เครื่องมือ รู้จักนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาปรับใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้งานบัญชีด้วย แต่ต้องยอมรับว่าที่ผ่านมา นักบัญชีไทยไม่ได้เป็นอย่างนั้น มีนักบัญชีจำนวนไม่น้อยที่ขาดทักษะการบูรณาการไม่สามารถนำข้อมูลที่มีอยู่มาวิเคราะห์ให้เกิดประโยชน์การพัฒนา นักบัญชีจึงมีความจำเป็นต้องมีภาคร่วม เพราะนักบัญชีไม่ได้เป็นผู้บันทึกบัญชีเหมือนในอดีต ส่งผลให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องรู้จักการใช้เทคโนโลยี ในครั้งนี้คือบริษัทผู้ประกอบการด้านบัญชีที่ล้วนมีเครื่องมือเทคโนโลยี พร้อมได้เรียนรู้นวัตกรรมใหม่ ๆ โดยเฉพาะเครื่องมือที่เป็นปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อสร้างความเข้าใจว่าปัญญาประดิษฐ์ (AI)

ไม่ได้เข้ามาแทนคน แต่เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของคน หากนักบัญชีรู้จักปรับปรุงและเข้าใจ ความกังวลที่เกี่ยวข้องกับบัญชีจะไม่ใช่สิ่งที่ต้องการในองค์กรก็จะหมดไป แต่อย่างไรก็ตาม นักบัญชียุคใหม่ต้องใช้ความคิดมากขึ้น วิเคราะห์มากขึ้น เนื่องจากในการทำงานของผู้บริหารต้องใช้ข้อมูลจากนักบัญชีประกอบการตัดสินใจ อีกทั้งการนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ผู้บริหารตัดสินใจจึงต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของนักบัญชี ซึ่งเรื่องนี้ AI ทำไม่ได้ แต่คนทำได้ นักบัญชีจึงต้องตระหนักว่า ตนเป็นนักบัญชีมีคุณค่าและมีความสำคัญกับทุกองค์กรธุรกิจ (พนชิตี กิตติปัญญางาม, 2562) เพราะการทำบัญชี คือ การบันทึกข้อมูลทางการเงินที่วิ่งไปวิ่งมาในบริษัท ซึ่งเงินที่วิ่งไปในแต่ละส่วนของบริษัทเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่ไปเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ นักบัญชีจึงเป็นผู้ที่เห็นภาพรวมของการทำงานของ บริษัทได้ดีที่สุด ผ่านการใช้เงิน เนื่องจากเงินคือตัวขับเคลื่อนบริษัท สิ่งที่นักบัญชีเห็นจึงไม่ใช่เป็นเพียงตัวเลขเงิน แต่รวมทั้งความเสี่ยง โอกาส กลยุทธ์ในการจัดการการเงิน เห็นรอยรั่ว และรู้ถึงการบริหารจัดการที่จะทำให้ธุรกิจดีขึ้นได้ นักบัญชีควรจะเป็นเหมือนแพทย์ที่เข้าใจเกี่ยวกับการทำงานของร่างกายและควบคุมร่างกายให้ดีขึ้นได้”

บทบาทของนักบัญชีในยุคดิจิทัล

บทบาทของนักบัญชีกับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไปซึ่งอาจจะแยกนักบัญชีออกเป็น 2 กลุ่ม คือ นักบัญชีในฐานะผู้บริหารขององค์กร และนักบัญชีในฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชี (แน่งน้อย ใจอ่อนนุ่ม, 2544) ดังนี้

1. นักบัญชีในฐานะผู้บริหารขององค์กร

จากสภาพแวดล้อมของการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนไป ธุรกิจจำเป็นต้องปรับโครงสร้างขององค์กรให้มีลักษณะการบริหารที่พึ่งพาระบบสารสนเทศมากขึ้น ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการในองค์กรสำหรับข้อมูลที่เป็นตัวเลขนั้น ฐานข้อมูลที่สำคัญคือข้อมูลทางบัญชี ถ้าจะให้ผู้บริหารมีข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของระบบสารสนเทศทางบัญชี ซึ่งประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ ดังนั้น นักบัญชีจะต้องมีความรู้ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ใช้ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางการดำเนินธุรกิจ ในขณะเดียวกันก็พัฒนาตนเองมาเป็นผู้จัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการให้กับผู้บริหารในลักษณะต่าง ๆ เช่น อาจจะจัดทำระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Support) ให้กับผู้บริหารและสามารถที่จะเลือกซื้อหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมทางด้านบัญชีที่สามารถตอบสนองความต้องการขององค์กรได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้เกิดการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาวะการณ์ที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง

2. ในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพสอบบัญชี

2.1 ในกรณีผู้สอบบัญชีภายใน ปัจจุบันผู้สอบบัญชีภายในจะต้องมีความรู้ที่จะก้าวทันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อจะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการควบคุมและรักษาความปลอดภัยของระบบสารสนเทศขององค์กร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ว่าสารสนเทศที่ออกมาจากระบบดังกล่าวนั้นถูกต้องและเชื่อถือ

2.2 ในกรณีผู้สอบบัญชีภายนอก จะต้องรอบรู้ในเรื่องของรูปแบบของธุรกิจที่ปรับเปลี่ยนไป เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อจะได้ทราบถึงวิธีการดำเนินธุรกิจของกิจการผู้รับตรวจสอบหรือกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับตรวจสอบ ทำให้สามารถกำหนดแผนการตรวจสอบได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศก็เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้เช่นเดียวกัน ผู้สอบบัญชีที่รับงานตรวจสอบกิจการที่ให้ระบบคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูลทางบัญชี จำเป็นจะต้องมีความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์อย่างเพียงพอที่จะสามารถสอบทานการควบคุมภายในของระบบคอมพิวเตอร์และตรวจสอบระบบดังกล่าวได้ (สิงห์ ตังทตสวัสต์, 2543) นักบัญชียุคก่อนมักกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเอาไว้ว่าการวางระบบบัญชีการเงิน การบันทึกรายการทางบัญชี การจัดทำงบการเงินที่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดและส่งต่อข้อมูลทางการเงินเหล่านี้ให้แก่ผู้บริหาร แต่ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก นักบัญชีในอนาคตจึงไม่จำเป็นต้องจำกัดบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองไว้เพียงเท่านั้น นักบัญชีทั่วไปรวมทั้ง Chief Financial Officer (CFO) สามารถจะสร้างมูลค่าเพิ่มสูงสุดให้กับองค์กรและตนเองได้ โดยเน้นการพัฒนาความรู้ทางการเงิน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รู้จักการวิเคราะห์และการผสมผสานระหว่างข้อมูลทางการเงิน (Financial Information) กับข้อมูลด้านอื่น (Non - Financial Information) เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ได้

สำหรับนักบัญชีที่มุ่งหวังจะเติบโตเป็น CFO ที่ประสบความสำเร็จในอนาคต จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความสามารถในการพัฒนาและปรับบทบาทให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี มีคุณภาพการบริหารงานที่ดี ความเป็นผู้นำ เป็นผู้จัดการด้านข้อมูลข่าวสาร มีความรอบรู้และเข้าใจในงานด้านอื่น ๆ ขององค์กร แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมี จริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ และให้ความสำคัญกับ Corporate Governance เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง ไปได้ ในโลกธุรกิจวันนี้ที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและการสื่อสาร ยังมีผลทำให้บทบาทและหน้าที่ของนักบัญชีเปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จัดการเรียงและประมวลผลข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นมาตรฐานนั้น ปัจจุบันงานการประมวลผล

เหล่านี้ได้ถูกนำเทคโนโลยีมาใช้ ซึ่งได้ความถูกต้องและประหยัดเวลากว่า ดังนั้น งานของนักบัญชีจึงเปลี่ยนแปลงไปในแนวของการนำเสนอข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ถูกต้อง รวดเร็ว ทันเหตุการณ์และเพียงพอในการตัดสินใจดำเนินการและวางกลยุทธ์ใด ๆ เพื่อการแข่งขันในตลาด ในองค์กรที่ประสบความสำเร็จมักมีผู้บริหารระดับสูงก้าวขึ้นมาจากผู้บริหารทางบัญชีสาเหตุมาจากการที่ผู้บริหารระดับสูงในปัจจุบันมองหานักบัญชีที่รอบรู้มาเป็นคู่คิดทางการค้า (Business Partner) เพื่อบริหารองค์กรให้เจริญก้าวหน้า เพราะฉะนั้นนักบัญชีนอกจากจะเป็นแหล่งข้อมูลแล้ว ยังมีคุณสมบัติการมองภาพเชิงวิเคราะห์ (Analytical Mind) อีกด้วย (สุเวทย์ ธีรวิชกร, 2555)

การปรับตัวของนักบัญชีในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่กระทบต่อการดำเนินธุรกิจในขณะนี้ และในอนาคต ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องปรับตัว ดังนั้น นักบัญชีจะต้องปรับบทบาทของตนเองเพื่อร่วมในการแก้ปัญหาให้กับผู้บริหารในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงในหลักการบริหาร

ผู้บริหารในปัจจุบันและอนาคตจะต้องบริหารธุรกิจอย่างมีคุณธรรมและเป็นมืออาชีพ ความสามารถและจรรยาบรรณสูง ผู้บริหารจะต้องมุ่งเน้นความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายในการบริหารเป็นสำคัญ และจะต้องรักษากติกาในการบริหารอย่างเคร่งครัด ความสามารถของผู้บริหารจะถูกวัดผลด้วยกำไรและความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องการผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้ช่วยเหลือดังกล่าวก็คือ นักบัญชี นักบัญชีจึงต้องมีความรู้และมีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการบริการที่ผู้บริหารจะได้รู้ ดังนั้น บทบาทของนักบัญชีในยุคนี้จึงต้องมีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่ผู้บริหารประสงค์เสมอ และต้องช่วยให้ผู้บริหารสามารถรักษาคุณธรรมและจรรยาบรรณในการบริหารได้ตามที่สังคมคาดหวัง

2. ความสำคัญของสภาพคล่อง

แนวทางการบริหารยุคใหม่จะมุ่งเน้นสภาพคล่องและความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจมากขึ้น ดังนั้นนักบัญชีจะต้องเพิ่มบทบาทช่วยในการบริหารทางการเงินแก่ผู้บริหารในช่วงนี้ให้มากขึ้น เพราะเป็นช่วงของการบริหารที่เน้นในเรื่องเงินมากที่สุด ซึ่งนักบัญชีเป็นผู้ที่มีความรู้ในฐานการเงินและผลการดำเนินงานเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของผู้ทำบัญชีหรือผู้สอบบัญชี การเพิ่มงานให้บริการด้านการเงินเข้าไปจะช่วยบริหารสภาพคล่องให้มีความสามารถประสบความสำเร็จและสามารถรักษาธุรกิจให้อยู่รอดได้

3. การใช้ทรัพยากร

ผู้บริหารจะมุ่งเน้นถึงประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรให้มากขึ้น การเพิ่มผลผลิตลดต้นทุน และการใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ดังนั้น นักบัญชีจะต้องมีความรู้ที่สามารถช่วยผู้บริหารในด้านนี้สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อให้ผู้บริหารนำไปพิจารณาตัดสินใจในการเลือกใช้ทรัพยากรซึ่งนักบัญชีจะมีข้อมูลและวิธีการเกี่ยวกับการวัดผลอยู่แล้วเนื่องจากเป็นผู้จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงิน ดังนั้น นักบัญชีย่อมสามารถนำความรู้เหล่านี้มาใช้ประเมินความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร ตลอดจนวัดผลว่าการตัดสินใจใช้ทรัพยากรนั้น มีประโยชน์สูงสุดตามที่ได้คาดหวังหรือไม่

4. ความจำเป็นเพื่อความอยู่รอด

ในช่วงวิกฤติ ทุกธุรกิจต้องฟันฝ่าให้ผ่านพ้นอุปสรรคและภาวะวิกฤติซึ่งนักบัญชีย่อมทราบดีว่ากิจการหรือผลิตภัณฑ์ใดที่ทำกำไรได้ดี จะยังคงคุ้มทุนอยู่หรือไม่ ข้อมูลทางการเงินเกี่ยวกับต้นทุนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจในการที่จะลดขนาดธุรกิจ ลดบุคคล หรือลดผลิตภัณฑ์เพื่อให้แน่ใจว่าธุรกิจรักษาไว้ในสิ่งที่ยังอำนวยประโยชน์ให้แก่กิจการได้มากที่สุด ความยากลำบากในช่วงนี้ผู้บริหารย่อมต้องการที่พึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ตนตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและรักษากิจการให้อยู่รอดได้ นักบัญชีต้องคำนึงถึงเรื่องนี้เป็นอันดับแรกและสำคัญที่สุด เพราะความดำรงอยู่ของกิจการ หมายถึง การมีงานของนักบัญชีด้วย

นักบัญชีจะต้องปรับตัวให้รองรับความคาดหวังของผู้ใช้บริการให้ได้ งานของนักบัญชีจะต้องมีมาตรฐานเทียบเคียงกับมาตรฐานโลก และจะต้องเตรียมพร้อมต่อความรับผิดชอบในงานที่ให้บริการเหมือนที่ยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในตะวันตก คุณภาพและความถูกต้องกับหลักการและมาตรฐานเป็นสิ่งที่ละเว้นไม่ได้ ผู้สอบบัญชีจะต้องมีมาตรฐานและมีแนวทางในการควบคุมดูแลคุณภาพของงานบริการที่สามารถสนองตอบความต้องการของผู้ใช้งบการเงินให้ได้และเป็นไปตามความหวังนั้น ความทันสมัยและทันเหตุการณ์จะเป็นสิ่งที่นักบัญชีต้องให้ความเอาใจใส่และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สถาบันวิชาชีพจำเป็นต้องเร่งดำเนินการเพื่อช่วยเหลือนักบัญชีในด้านนี้ และจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีกำหนดเวลาที่แน่นอน นักบัญชีเองต้องตั้งใจจดจ่อในการพัฒนาและปรับตัวให้ได้เพื่อให้วิชาชีพบัญชีไทยเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือตลอดไปโดย Institute of Management Accountants (วิทยา พรพิพัฒน์กุล, 2562) ได้นำเสนอแนวทางการเตรียมตัวเป็นนักบัญชียุคดิจิทัลไว้ดังนี้

1. เปิดใจรับและมองเทคโนโลยีเป็นโอกาส ตั้งใจเป็นคู่คิดธุรกิจอย่างแท้จริง สร้างแรงผลักดันในการทำงานและความสัมพันธ์กับบุคคลจากภายนอกหน่วยงานบัญชี
2. พัฒนาทักษะการสื่อสารและบริหารความสัมพันธ์กับผู้อื่น
3. พัฒนาความสามารถในการคิด ระบุประเด็นสำคัญ ตั้งคำถาม ออกแบบ และแปลผลการวิเคราะห์ให้เหมาะสม

4. พัฒนาทักษะการคิดในระดับกลยุทธ์ ทำความเข้าใจในธุรกิจหลากหลายมิติ

5. เพิ่มทักษะการบริหารความเสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องธรรมาภิบาล

ข้อมูล (Data Governance)

6. ให้ความสำคัญกับนวัตกรรมและการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) และพัฒนาทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์

7. พัฒนาเรื่อง Data Analysis ซึ่งรวมถึงทักษะเรื่อง Data Mining, Modeling, และ Visualization

อีกทั้งนักบัญชียุคดิจิทัลต้องศึกษาพัฒนาก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากด้านเทคโนโลยีในวิชาชีพบัญชีมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพอย่างเห็นได้ชัด โดยบทความ แนวโน้มวิชาชีพบัญชีในปี 2020 “เตรียมพร้อมและปรับตัว” (ธีรเศรษฐ์ เมธจิรนนท์, 2562) มีรายละเอียดดังนี้

1. กระบวนการบัญชีอัตโนมัติ (Automated Accounting Processes) เนื่องจากระบบอัตโนมัติช่วยลดความสับสนและลดข้อผิดพลาดและเป็นเหตุผลว่าเหตุใดหลาย ๆ กิจกรรม จึงมีแนวโน้มที่จะลงทุนด้านการทำบัญชีอัตโนมัติมากขึ้น เนื่องจากเป็นกระบวนการที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการบันทึกบัญชี

2. การทำงานอัตโนมัติ หรือนักบัญชีหุ่นยนต์ (Robotic Process Automation: RPA) คือ โปรแกรมที่ช่วยให้กิจการสามารถสร้างหุ่นยนต์ หรือ Robot ขึ้นมาให้ทำงานตามรูปแบบที่กำหนดขึ้นแทนพนักงานที่มีอยู่ มีเพียงเครื่องคอมพิวเตอร์ก็สามารถทำงานแทนพนักงานบัญชีได้

3. ซอฟต์แวร์ด้านบัญชีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Rise of Accounting Software Solutions) บริษัทซอฟต์แวร์ด้านบัญชีจะตอบสนองความต้องการนี้ด้วยรูปแบบ (Solution) การแก้ไขปัญหาก็แข็งแกร่ง แพลตฟอร์มซอฟต์แวร์ด้านการบัญชีสามารถตอบสนองการตัดสินใจของผู้บริหารได้ทันที

4. การให้บริการด้านบัญชีจากสำนักงานภายนอก (Outsourcing Accounting Functions) ประสิทธิภาพการทำงาน และเพิ่มผลกำไรได้คงเดิม แต่สามารถลดค่าใช้จ่ายการจ้างงาน รูปแบบการให้บริการด้านบัญชีจากสำนักงานภายนอก (Outsourcing Accounting Functions) จึงกลายเป็นกลยุทธ์ยอดนิยม

5. คลาวด์ด้านการบัญชี (Cloud - Based Accounting) ทำให้สามารถเข้าถึงระบบบัญชีและข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีได้ตลอดเวลา การติดตามสินค้าคงคลังการขายและค่าใช้จ่ายทุกรูปแบบ ช่วยให้สามารถสร้างระบบการทำงาน (Workflow) ช่วยประหยัดเวลาอันมีค่าของธุรกิจนักบัญชีสามารถทำให้บทบาทและภาระการทำงานง่ายขึ้น

6. มุ่งเน้นข้อมูลที่เจาะจง (Focus on Data Analytics) นักบัญชีกำลังเปลี่ยนบทบาทใหม่ในฐานะที่ปรึกษา พร้อมทั้งทักษะเฉพาะทางในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ตัวเลขที่แม่นยำ ช่วยให้ธุรกิจเกิดการป้องกันความเสี่ยง นำเสนอผลการดำเนินงานทางการเงินที่มุ่งเน้นข้อมูลที่เจาะจงในมุมมองใหม่เพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้น ทำให้การตรวจสอบบัญชีสามารถใช้ข้อมูลที่เจาะจง (Focus on Data Analytics) เพื่อหาแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดีที่สุดเพื่อรองรับความต้องการเฉพาะของอุตสาหกรรมที่ให้บริการได้

7. เทคโนโลยี แบบ Block chain ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจำเป็นต้องเข้าใจเทคโนโลยี Block chain มากขึ้น ด้วยเหตุผลที่ว่า Block chain กำลังเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่ง Block chain หมายถึงรูปแบบการเก็บข้อมูลในฐานข้อมูลของคอมพิวเตอร์แบบหนึ่ง ที่มีลักษณะคล้ายการเก็บข้อมูลแบบห่วงโซ่ที่ ข้อมูลจะถูกเก็บเป็น Block และร้อยเรียงด้วย Chain มันเป็นฐานข้อมูลสาธารณะที่คล้าย ๆ กับ Wikipedia ที่ใคร ๆ สามารถแก้ไขได้

8. การใช้ประโยชน์จากโซเชียลมีเดีย (Utilizing Social Media) เพื่อช่วยการรับรู้แบรนด์ เพิ่มยอดขาย และเพิ่มอัตราการเข้าชมเว็บไซต์ เครื่องมือสร้างแบรนด์และการบริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การใช้โซเชียลมีเดียในธุรกิจสำหรับติดต่อกับลูกค้าจะสร้างภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และชื่อเสียงให้กับนักบัญชีและบริษัทได้

9. บริการให้คำปรึกษา (Advisory Services) มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพของการบริการให้คำปรึกษา เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีจะเข้ามาช่วยผ่อนแรงในการแก้ไขปัญหา เปิดโอกาสให้นักบัญชีมีเวลามากพอที่จะใช้ข้อมูลเชิงลึกในการให้คำแนะนำแก่ลูกค้าก่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันและสร้างกลยุทธ์ธุรกิจให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง

10. บทบาทของปัญญาประดิษฐ์ (Role of AI) ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากด้วยความเร็วสูงและสร้างข้อมูลที่แม่นยำยิ่งขึ้น ด้วยต้นทุนที่ลดลง ประดิษฐ์ AI จะให้ความช่วยเหลือในการตัดสินใจของมนุษย์ และเพิ่มขีดความสามารถในการวิเคราะห์กำไรและให้ข้อมูลเชิงลึกที่เชื่อถือได้

11. ข้อมูลขนาดใหญ่ในด้านบัญชี (Big Data in Accounting) ช่วยให้กิจการสามารถขยายวิธีการประเมินข้อมูลที่เรียงเรียงมาได้ว่าข้อมูลใดที่มีค่ามากที่สุด ผู้บริหารที่ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลขนาดใหญ่สามารถมุ่งเน้นที่การวางแผนการควบคุม การวิเคราะห์กระบวนการ และสามารถคาดการณ์ปัญหาหาก่อนที่จะเกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ

12. การตั้งค่าการทำงานระยะไกล (Remote Work Setting) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเกิดขึ้นของระบบบัญชีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ทำให้นักบัญชีที่ทำงานจากที่บ้านสามารถให้ผลลัพธ์ที่ยอดเยี่ยมในการทำงานไม่แตกต่างไปจากการทำงานอยู่ในสำนักงาน

สรุป

โลกของเราในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สิ่งซึ่งส่งผลต่อผู้คนอย่างเห็นได้ชัดที่สุด คือความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ที่นำพาโลกของเราเข้าสู่ “ยุคดิจิทัล” อย่างรวดเร็ว และพลิกผันหลายสิ่งในโลกของธุรกิจ ทุกวันนี้ไม่มีอาชีพไหนเลยที่ไม่โดนแทรกแซงด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) เพราะแม้กระทั่งวิชาชีพ นักบัญชี ซึ่งจากเดิมมีหน้าที่หลักคือ ทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของหน่วยงานเป็นหลักเท่านั้น แต่ในยุคที่เทคโนโลยีเป็นใหญ่ คนทำงานด้านนี้จะมีแค่ทักษะการทำบัญชีคงไม่เพียงพออีกต่อไปแล้ว พวกเขาต้องเปรียบพร้อมไปด้วยทักษะการใช้ซอฟต์แวร์ รู้จักเทคโนโลยีบล็อกเชน ทั้งยังต้องทำหน้าที่เป็นดัง เพื่อนคู่คิด ของผู้ประกอบการ นักบัญชีจึงต้องเป็นผู้ที่สามารถวิเคราะห์ จัดการข้อมูล เข้าใจธุรกิจและตลาด ถึงจะได้ชื่อว่าเป็น นักบัญชียุคใหม่ ที่ทุกองค์กรปรารถนา โดยผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีต้องตระหนักในโลกยุคดิจิทัลก็คือ 1) ปรับบทบาทสู่การเป็นคู่คิดให้ซีอีโอ (พัทธนันท์ เพชรเชิดชู, 2562) นับว่าเศรษฐกิจในยุคดิจิทัลที่มีวิธีการทำธุรกิจเปลี่ยนแปลงส่งผลให้โครงสร้างองค์กร และการบริหารงานธุรกิจหลายด้านมีการต้องเผชิญความผันผวนตลอดเวลาจากการแข่งขันที่รุนแรงรวดเร็ว นักบัญชีจึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาท จากที่มองว่าตนเองมีหน้าที่จดบันทึกข้อมูลการเงินและจัดทำรายงานทางการเงิน แต่นักบัญชียุคดิจิทัลจะต้องปรับความคิดและสร้างบทบาทในฐานะคู่คิดของซีอีโอให้เกิด โดยสร้างสัมพันธ์ภายในกับฝ่ายอื่น ๆ เป็นต้น 2) ก้าวทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงเพราะเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเปลี่ยนแปลงทุกอย่างอย่าง ทุกวันนี้พนักงานในองค์กรและลูกค้าสามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากทุกที่ตลอดเวลาผ่านอุปกรณ์ทรอนิกส์ที่หลากหลายและรวดเร็วต่อการบริโภคอีกด้วย 3) การติดตามข่าวสารใหม่ ๆ ในโลกการเงิน แม้ว่าการใช้เงินในรูปแบบดิจิทัลจะยังไม่ได้มีการยอมรับในหลายประเทศ แต่ทว่าประเทศมหาอำนาจอย่างจีนและรัสเซียต่างก็ให้ความสนใจ แลกำลังเดินหน้าพัฒนาสกุลเงินดิจิทัลของตนเอง อีกทั้งมีผู้คนและองค์กรธุรกิจจำนวนไม่น้อยที่ยอมรับการใช้เงินดิจิทัลเหล่านี้เช่นเดียวกัน เรื่องราวข่าวสารเช่นนี้จึงนับเป็นเรื่องที่ “นักบัญชียุคใหม่” ควร ติดตาม เพราะวันหนึ่งในอนาคตมันอาจเป็นสิ่งที่เข้ามาสร้างโอกาสและสีสันทางธุรกิจ หรืออาจจะเข้ามาเป็นอุปสรรคทำให้นักบัญชีต้องปวดหัวมากขึ้นก็เป็นได้จากทั้งหมดแน่นอนว่า “ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี” ทุกท่านเป็นคนหนึ่งที่อยู่ท่ามกลางกระแสโลก คงหนีไม่พ้นคลื่นความเปลี่ยนแปลงและจะต้องปรับตัวให้พร้อมรับยุคดิจิทัลนี้ ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีต้องปรับมุมมอง ปรับมุมมอง เด็บโต ไปกับดิจิทัล (Digital) พร้อม ๆ กัน เปลี่ยนกระบวนการทำบัญชีแบบเดิม ๆ เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ “ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล” ด้วยเหตุนี้ จึงมีสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ได้เลือกรูปแบบของการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการที่เป็นเครือข่ายของทางสถาบันที่เชี่ยวชาญด้านดิจิทัล (Digital) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมเพิ่มสมรรถนะอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบโจทย์ความต้องการของภาคผู้ประกอบการได้อย่างตรงจุด ดังนั้น ตัวนักบัญชีเองจึงต้องไม่

หยุดพัฒนาตัวเอง หาความรู้ เพื่อเพิ่มพูนทักษะที่กล่าวมาให้ได้มากที่สุดแสวงหาแหล่งหาความรู้ต่าง ๆ เพื่อมา ตัดตั้งทักษะทางเทคโนโลยีที่จำเป็นให้กับว่าที่นักบัญชีสายพันธุ์ใหม่ทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตร วาสักคุตต์. (2548). วิวัฒนาการทางเทคโนโลยี: ผลกระทบต่อวิชาชีพ. เอกสารการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ. ครั้งที่ 16 หน้า 263 - 272. กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์ 2548.
- ชาญชัย ชัยประสิทธิ์. (2562). นักบัญชียุคใหม่ คู่คิดซีอีโอฝ่าทุกกระแสดีสรัption เทคโนโลยี. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2563 จาก <https://www.salika.co>reskill-upskill-accountant-fight-disruption>
- ณฐา ธรเจริญ. (2561). การศึกษาความต้องการของผู้ทำบัญชีที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีในเขตบางนาและพื้นที่ใกล้เคียง. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก <https://www.tci-thaijo.org>index.php>apheitjournalsarticle>
- ธนพล สุขมันธรรม. (2562). อนาคตนักบัญชีกับการเป็นผู้ช่วยสำคัญในการการวิเคราะห์ธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2563 จาก <https://www.jobdst.com>
- ธีรเศรษฐ์ เมธจิรนนท์. (2562). แนวโน้มวิชาชีพบัญชีในปี2020“เตรียมพร้อมและปรับตัว. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2563 จาก <https://www.dharmniti.co.th/>acc-knowledge-acctrendin2020>
- แน่นน้อย ใจอ่อนน้อย. (2544). บทบาทของนักบัญชีกับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไป. เอกสารประชุมวิชาการฉลองครบรอบ 50 ปี. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- พนชิตี กิตติปัญญางาม. (2562). นักบัญชียุคใหม่ คู่คิดซีอีโอฝ่าทุกกระแสดีสรัption เทคโนโลยี. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2563 จาก www.salika.co>reskill-upskill-account
- พัชรนันท์ เพชรเชิดชู. (2562). นักบัญชียุคใหม่ต้องยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 11 มกราคม 2563 จาก <https://www.ciba.dpu.ac.th/>tag>
- ไพรัตน์ ลิ้มปองทรัพย์. (2558). ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ทำบัญชีที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานคร. Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University, 1(2), 48-59.
- วัชนิพร เศรษฐสุสโก. (2562). ระบบสารสนเทศทางการบัญชี. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัชรยา พรพิพัฒน์กุล. (2562). นักบัญชีในยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 27 มกราคม 2562 จาก [https:// www.bangkok-audit.com/>นักบัญชีในยุคดิจิทัล/](https://www.bangkok-audit.com/>นักบัญชีในยุคดิจิทัล/)

- ศิริเดช คำสุพรหม. (2562). นักบัญชียุคใหม่ คู่คิดซีอีโอฝ่าทุกกระแสดิรับชั้นเทคโนโลยี. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2563 จาก <https://www.salika.co>reskill-upskill-accountant-fight-disruption>
- สภาวิชาชีพบัญชี. (2559). การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี. เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2563 จาก <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/67987>
- สิงห์ ตังทตส์สวัสดิ์. (2543). มูลค่าเพิ่มของนักบัญชียุค 2000. สมาคมนักบัญชีและผู้สอบรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, เส้นทางใหม่สู่วิชาชีพปี 2000. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ. ลิฟวิ่ง.
- สุเวทย์ อีรวชิรกุล. (2555). หลักที่จะสร้าง MBK ให้แข็งแกร่ง. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2563 จาก <https://www.efinancethai.com>lifestyle>lifestylefile>

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองด้วยเทคโนโลยีสื่อดิจิทัล*

SECONDARY CITY TOURISM PROMOTION WITH DIGITAL MEDIA TECHNOLOGY

สถาพร เกียรติพิริยะ

Sathaporn Keitpiriya

ศราวุฒ บุษหมั่น

Sarawut Busaman

กมล เพชรอ่อน

Kamom Phetcaot

อัษฎชัย ไชยวงศ์

Aunchan Chaiwong

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

The University of Central Thailand, Thailand

E-mail: sathapornkeit@gmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเป็นจุดหมายในการท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ตามการท่องเที่ยวไทยได้จำแนกจังหวัดที่สร้างรายได้หลักจากท่องเที่ยว แบ่งออกเป็นเมืองหลัก 22 จังหวัด และเมืองรอง 55 จังหวัด ซึ่งเมืองรองเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ประจำถิ่น เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เมืองรองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเติบโตของการท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง ถูกขับเคลื่อนด้วยความก้าวหน้าอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) ที่เอื้อให้นักท่องเที่ยว สามารถสืบหาข้อมูล จองตั๋ว เครื่องบิน จองห้องพัก และชำระเงินได้สะดวกมากขึ้น สำหรับผู้ประกอบการ ต้องสร้างสรรค์สื่อดิจิทัลในลักษณะที่ทำให้ผู้ประกอบการในเมืองรองมารวมตัวกันในกลุ่มผู้ประกอบการมีลักษณะเดียวกัน บริการในพื้นที่เดียวกัน หรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องเดียวกันเป็นชุมชนออนไลน์ ต้องสร้างการดึงดูดใจที่ใช้เป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจในการท่องเที่ยว การบรรยายถึงสรรพคุณ ความงามความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ยังต้องเพิ่มการสื่อสารในเชิงของการสร้างแรงบันดาลใจ จะเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ต้องพัฒนาอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) จนเป็นส่วนหนึ่งของนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างความต้องการหลักของนักท่องเที่ยวกับความลงตัวกับสถานที่ท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวความเชื่อมั่นกล้าที่จะท่องเที่ยว เกิดความประทับใจ ความสะดวกสบาย

* Received 3 September 2020; Revised 13 November 2020; Accepted 30 November 2020

สภาพแวดล้อมที่ดี การแบ่งปันข้อมูล แบ่งปันประสบการณ์ต่าง ๆ ระหว่างกัน ภาพครั้งที่มาท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้สึกดี ๆ กับบรรยากาศ ทิวทัศน์ที่สวยงาม ในครั้งก่อน ตลอดจนทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจมีความรู้สึกเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล ก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, เมืองรอง, สื่อดิจิทัล

Abstract

Thailand is a top tourist destination for foreign tourists. According to tourism, Thailand has identified the provinces that generate the main income from tourism. Divided into 22 main cities and 55 sub - cities, the secondary city is a unique city. It is an increasing attraction of both Thai and foreign tourists to visit the secondary city. Part of the growth of tourism Driven by the advancement of Internet of Things (IoT) That facilitates tourists Can search for information Book flight tickets, book rooms and pay more conveniently. For entrepreneurs Must create digital media in such a way that the entrepreneurs in the secondary cities come together in the same group of entrepreneurs. Service in the same area Or have specific expertise in the same subject as an online community It needs to create an appeal that is a deciding factor in travel. Description of properties The beauty of the attraction Also need to increase communication in terms of inspiration Will encourage tourists to decide to travel Internet of Things (IoT) must be developed as part of the tourists. To be the medium between the main needs of tourists and the harmony with the attractions As a result, tourists have the confidence to travel. Be impressed Comfort Good environment Sharing of information Sharing various experiences with each other, pictures of travel times with good feelings and beautiful scenery in the past, as well as creating tourism development, beneficial to decision making, have positive feelings on the use of digital media technology. Causing more behavior to use digital media technology for tourism management

Keywords: Tourism industry, Less visited area, Digital network

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry) เป็นอุตสาหกรรมหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก ซึ่งเป็นการประกอบกิจกรรมด้วยการนำปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มาผลิตบริการอย่างใดอย่างหนึ่งด้านการท่องเที่ยว ที่ก่อให้เกิดความสะดวกสบายหรือความพึงพอใจและขายบริการด้านการท่องเที่ยววนั้นให้แก่ผู้เยี่ยมชมเยือน (ณัฐกมล ณุสสุวรรณ, 2561) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเป็นธุรกิจบริการที่สร้างรายได้หลักประการหนึ่ง และนำเข้าเงินตราต่างประเทศอยู่ในระดับสูงมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2563) และการนำเอาทรัพยากรของท้องถิ่นมาผนวกใช้กับเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ช่วยกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการสร้างอาชีพและกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ อำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจในส่วนท้องถิ่นอีกทั้งยังจะช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมในท้องถิ่นและรักษาสีงามสิ่งแวดล้อมซึ่งจำแนกเป็นเมืองหลัก ประกอบด้วย 22 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ขอนแก่น นครราชสีมา กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ภูเก็ต เพชรบุรี ราชบุรี ระยอง กระบี่ พังงา สุราษฎร์ธานี สงขลา นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สระบุรี และกรุงเทพมหานครและเมืองรอง อีก 55 จังหวัด (JS100, 2018)

เมืองรอง มีทั้งหมด 55 จังหวัด เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ประจำถิ่น มีประเพณีแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมที่งดงามตามธรรมชาติมีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแต่กลับไม่เป็นที่นิยมมากนัก ปัจจัยหลายด้านที่ทำให้นักท่องเที่ยวยังไม่ตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวยังเมืองรองคือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงที่เป็นศักยภาพเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น อันประกอบด้วย ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในเมืองรองต่าง ๆ (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2562) รวมถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) อีกด้วย

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทให้การดำเนินชีวิตไม่สามารถปฏิเสธความสำคัญในการใช้อินเทอร์เน็ตได้ โดยเฉพาะในโลกยุคปัจจุบันนี้ อีกทั้ง อุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัล ตั้งแต่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้ามาแพร่หลายอย่างมาก เปิดโอกาสให้คนทั่วโลกเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ผู้คนทั่วโลกมีโอกาสดูอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัล มีวิถีชีวิต และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งการเข้าถึงข้อมูลการค้นคว้าหาข้อมูล การติดต่อสื่อสารการดำเนินงานทางด้านธุรกิจ การเผยแพร่ข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูล การทำธุรกรรมต่าง ๆ เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน คนส่วนใหญ่จะมีเป็นส่วนตัว

ที่สามารถเชื่อมต่อกับ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ เพื่อไว้ติดต่อสื่อสาร ใช้ทำงาน อำนวยความสะดวก หรือประโยชน์อย่างอื่น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) รวมถึงภาครัฐและภาคเอกชนในแต่ละประเทศได้ให้ความสำคัญในการใช้สื่อเทคโนโลยีทำให้โลกในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคดิจิทัลอย่างรวดเร็วและสามารถนำมาให้บริการด้านธุรกิจต่าง ๆ ได้หลากหลาย (กลุ่มสารสนเทศด้านเศรษฐกิจ, 2561)

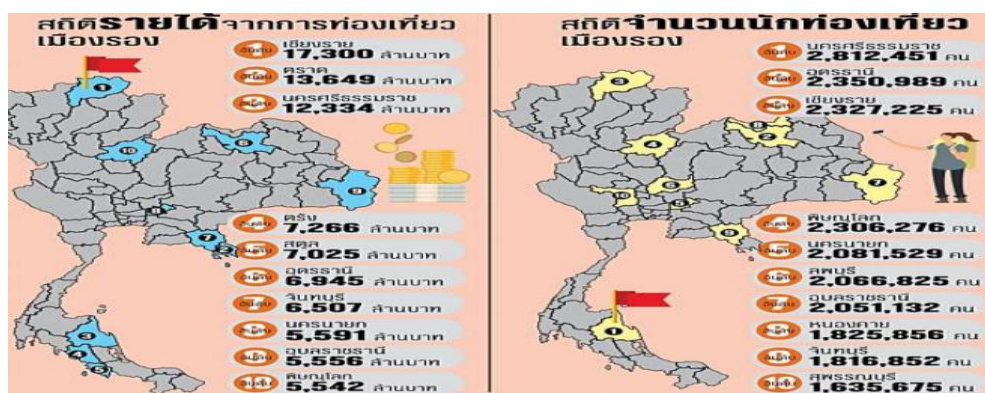
จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยลดลงในปี พ.ศ.2561 เนื่องด้วยสภาวะทางการเมืองที่ไม่มั่นคงภาวะทางเศรษฐกิจถดถอยและปัญหาอื่น ๆ ของประเทศ ย่อมส่งผลถึงการตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่เมืองรองของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ดังนั้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อที่จะสามารถดึงดูดและเชิญชวน ตลอดจนการรับรองนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จะต้องให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยจะต้องมีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เชิญชวน จัดโปรโมชั่นส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวได้ทั่วโลกอย่างประหยัดและคุ้มค่าและเพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการนำเสนอศักยภาพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเมืองรองการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองและแนวทางการส่งเสริมท่องเที่ยวเมืองรองด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

ศักยภาพอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเมืองรอง

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลายเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของประเทศจากข้อมูลปี พ.ศ.2562 พบว่าสัดส่วนรายได้จากการใช้จ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยว ชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย มีมูลค่าคิดเป็น ร้อยละ 18.25 ของ GDP โดยคาดว่าจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2562) และหากพิจารณาตำแหน่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยระดับโลกจาก UNWTO ระบุว่าประเทศไทยติดอันดับ 4 ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2563) จากข้อมูลของ BTL BANGKOK พบว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วจากช่วง 8 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2562 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเยือนแล้วกว่า 26.56 ล้านคน เกิดรายได้ 1.28 ล้านล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.91ขณะที่กระแสเที่ยวเมืองรองยังคงได้รับความนิยมสูง นักท่องเที่ยวขยายตัวจากปี พ.ศ. 2554 จำนวน 50 ล้านคน เป็น 90 ล้านคนในปี 2561 (BTL BANGKOK, 2562)

ประเทศไทย มีจุดแข็งอยู่หลายด้าน ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติในเมืองหลักและเมืองรอง สถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง มีธรรมชาติท้องถิ่นสวยงาม คนพื้นที่น้ำใจ อาหารประจำถิ่นรสชาติแปลกใหม่ โรงแรมหรือที่พักมีชื่อเสียงระดับโลก ให้เลือกหลายระดับตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับรายงานจากกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ของกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา ระบุว่า รายได้จากการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้ง 77 จังหวัด ในช่วงเดือน ม.ค. - ส.ค. 2562 อยู่ที่ 1.82 ล้านล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.15 โดยเมืองท่องเที่ยวรอง 55 จังหวัด คิดเป็น 3 ใน 4 ของจำนวนจังหวัดทั้งหมดในประเทศไทย สำหรับเมืองรองที่มีรายได้ท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ เชียงราย 17,300 ล้านบาท มีนักท่องเที่ยวไปเยือนจำนวน 2,327,225 คน รองลงมา ตราด 13,649 ล้านบาท นครศรีธรรมราช 12,334 ล้านบาท ตรัง 7,266 ล้านบาท และ สตูล 7,025 ล้านบาท ตามลำดับ ขณะที่สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดเมืองรองมากที่สุด ได้แก่ นครศรีธรรมราช 2,812,451 คน อุตรดิตถ์ 2,350,989 คน เชียงราย 2,327,225 คน พิษณุโลก 2,306,276 คน และ นครนายก 2,081,529 คน (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561)

ภาพที่ 1 ภาพแสดงรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวในเมืองรอง

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า การเที่ยวเมืองรองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความกระตือรือร้นที่จะออกไปหามุมมอง และประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการท่องเที่ยวเสมอ อีกทั้งเมืองรองทั้ง 55 จังหวัด มีแหล่งท่องเที่ยวรวมกันไม่ต่ำกว่า 4,161 แห่ง มีที่พักรองรับกว่า 8,382 แห่ง จึงทำให้ผู้ที่ไม่ต้องไปเบียดเสียดกับคนอื่น ๆ ในเมืองหลักโดยเฉพาะช่วงวันหยุดยาว ได้พบกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ธรรมชาติบริสุทธิ์ยังไม่บอบช้ำสอดคล้องกับการเที่ยวตามกระแสแต่ในปี พ.ศ. 2563 จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มท่องเที่ยวจำนวน 22,000 คน โดย Booking.com (PPTV Online, 2562) พบว่า ร้อยละ 48 เป็นผู้เดินทางจะใช้เวลาวางแผนเพื่อไปจุดหมายปลายทางนานขึ้น ร้อยละ 61 ต้องการมองหาเส้นทางอื่น ๆ ที่จะสามารถค้นหา

ประสบการณ์ใหม่ ๆ ระหว่างทางได้ เช่น การชมวิวทัศน์ที่แปลกใหม่ และร้อยละ 62 สามารถสร้างการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นที่จากเดินทางในเส้นทางที่แปลกใหม่ได้ ซึ่งไม่สนใจว่าการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางจะใช้เวลานานขึ้น โดยบางความเห็นยังเปลี่ยนวิธีการเดินทาง เช่น การนั่งรถไฟสายประวัติศาสตร์ เป็นต้น และที่สำคัญยังช่วยกระจายรายได้การท่องเที่ยวไปตามจังหวัดต่าง ๆ จนถึงระดับชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายรัฐ เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชนและลดความเหลื่อมล้ำโดยเมืองรองที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในสื่อโซเชียล ได้แก่ เพชรบูรณ์ เชียงราย ตราด นครนายก และราชบุรี และมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางไปเที่ยวเมืองรองมากกว่า 2.3 ล้านคน

จึงสรุปได้ว่าประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศในกลุ่มอาเซียน ที่มีความหลากหลายของทั้งรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถือเป็นจุดเด่นและข้อได้เปรียบจากหลายประเทศ เช่น ทำเลที่ตั้ง ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นต้น ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ถ้าจัดอันดับจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติตามประเทศจะพบว่าประเทศจีนอยู่ในอันดับที่ 1 ในปีพ.ศ. 2559 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นได้เพิ่มถึง 8,757,466 คน ซึ่งมีอัตราการเติบโตเป็นร้อยละ 10.34 เวลาเปรียบเทียบกับปีพ.ศ. 2558 (TCIJ, 2560) ทำให้การท่องเที่ยวกลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) รวมถึงยังสามารถก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ต่อเนื่องอีกมากมายเช่น ด้านโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก การให้บริการเรื่องการท่องเที่ยว การคมนาคม เป็นต้น สิ่งที่เกิดตามมาคือ เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการกระจายรายได้ สู่ท้องถิ่น (ณัฐกมล กุญสุวรรณ, 2561)

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้ผสมกลมกลืนกับชีวิตประจำวันของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง เนื่องด้วยการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การเพิ่มขึ้นของ Smart Phone และ Tablet ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงมีบทบาทในขนาดอย่างมากในการยกระดับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเนื่องด้วยบริการบอกตำแหน่งสถานที่ (Location - based services) เพิ่มขึ้นโดยผู้จัดหาสินค้าบริการด้านการท่องเที่ยวและจุดหมายปลายทางต่าง ๆ มีความสามารถในการติดตามและโต้ตอบกับนักท่องเที่ยวได้ดีกว่าในอดีต ทำให้สามารถได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและแม่นยำกว่าเดิมซึ่งส่งผลให้เกิดความพอใจของลูกค้าเพิ่มมากขึ้นธุรกิจที่สามารถนำเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่จะเป็นจุดได้เปรียบเหนือกว่าคู่แข่งด้วยการเข้าถึงและการขยายความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนกับลูกค้า ถึงแม้ว่าระบบเทคโนโลยี

สารสนเทศจะมีการใช้กันอย่างกว้างขวางในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแต่อย่างไรก็ตามก็ยังไม่ครอบคลุมได้ในทุกภาคส่วน เช่น ในอุตสาหกรรมการบินที่ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาตั้งแต่ต้นในการบริหารจัดการและทำให้การปฏิบัติการต่าง ๆ ง่ายขึ้น แต่ในอุตสาหกรรมโรงแรมที่พักต่าง ๆ รวมทั้งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวขนาดเล็ก กลับเริ่มสนใจในระบบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่นานนักแต่จะเห็นได้ชัดว่ามีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะภาคการท่องเที่ยวเท่านั้น รวมทั้งอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) ยังคงเป็นกำลังขับเคลื่อนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย (กรุงเทพมหานคร, 2560)

การเติบโตของการท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง ถูกขับเคลื่อนด้วยความก้าวหน้าอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) ที่เอื้อให้นักท่องเที่ยว สามารถสืบหาข้อมูล จองตั๋วเครื่องบินและห้องพัก และชำระเงินได้อย่างสะดวกมากขึ้น ด้านภาครัฐก็ได้ ใช้แอปพลิเคชันในการจองที่พักและการชำระเงินที่ส่วนใหญ่เป็นตัวแทนของต่างชาติให้เกิดประโยชน์ และตอบสนองให้ ทันกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปโดยผ่านเว็บไซต์

รูปแบบของเว็บไซต์ท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความเรียบง่าย มีเนื้อหาที่เหมาะสม หมายถึงข้อมูลรายละเอียดสินค้าและข้อเสนอขาย เนื้อหาที่ดีควรเริ่มต้นจากการตั้งชื่อ เว็บไซต์ให้จำได้ง่าย จัดลำดับข้อมูลที่นำเสนอให้เข้าใจง่าย ควรเน้นสิ่งที่ต้องการจะนำเสนอ และประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทหรือธุรกิจ เป็นต้น ในกรณีที่จะสร้างเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวขึ้นมาเองหลักสำคัญในการจัดทำเว็บไซต์การท่องเที่ยว คือ การให้ความสำคัญสบายในการใช้บริการของลูกค้ามากที่สุด การเพิ่มช่องทางการให้บริการแก่ลูกค้า การจัดแบ่งประเภทข้อมูลในเว็บไซต์และการสร้างชุมชนทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ท่องเที่ยวสามารถแบ่งตามประเภทของธุรกิจ ได้ดังนี้ 1) เว็บไซต์ขององค์การที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) เว็บไซต์ของโรงแรม ที่พักแรมในรูปแบบต่าง ๆ 3) เว็บไซต์เกี่ยวกับการบริการข้อมูลการท่องเที่ยว และการเดินทาง 4) เว็บไซต์เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 5) เว็บไซต์เกี่ยวกับอุปกรณ์ในการท่องเที่ยวสอดคล้องกับการศึกษาของ ซี หลี และธรรณธร ปัญญาโสภณ เรื่อง การใช้สื่อดิจิทัลของนักท่องเที่ยวชาวจีน กลุ่มมิลเลนเนียลที่ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบอิสระพบว่านักท่องเที่ยวชาวจีน (ซี หลี และธรรณธร ปัญญาโสภณ, 2562) มีการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลจำกัดเฉพาะในเว็บไซต์และแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวของประเทศจีนอย่างเดียว แต่ควรพิจารณาเลือกใช้เว็บไซต์และแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวของต่างประเทศด้วย เช่น Booking, Agoda, Airbnb เป็นต้น จึงสังเกตได้ว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวแบบอิสระนิยมใช้ อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง / Internet of Things (IoT) ในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อหาข้อมูลนำไปวางแผนเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นซึ่ง สุภาวรรณ นวลนิล ได้แบ่งประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ได้ 6 ประเภท (สุภาวรรณ นวลนิล, 2557) ดังนี้

1. Weblog เป็นรูปแบบหนึ่งที่ผู้ใช้งานสามารถเผยแพร่เนื้อหาหรือบทความที่เรียกว่า “โพส” ซึ่งระบบของบล็อกสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก โดยโครงสร้างของบล็อกจะทำการจัดเรียงเนื้อหาจากใหม่สุดก่อน จากนั้นจะลดหลั่นตามลำดับเวลา (Chronological Order) เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารโปรโมชั่นของสินค้าและบริการต่าง ๆ ในมุมมองของผู้ใช้ตัวจริง

2. Twitter เป็นรูปแบบหนึ่งของบล็อกที่จำกัดการโพสแต่ละครั้งไว้ที่ 140 ตัวอักษร ซึ่งจุดประสงค์เริ่มต้นของผู้ออกแบบทวิตเตอร์นั้นต้องการให้ผู้ใช้เข้ามาเขียนเรื่องราวว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ในขณะนี้ การแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ รวมถึงการบอกข่าวสารแบบย่อ ซึ่งทวิตเตอร์เป็นสื่อที่ถูกเผยแพร่ต่อได้ง่ายและรวดเร็วกว่าสื่ออื่น ทำให้ทวิตเตอร์ได้รับความนิยมอย่างมากในกลุ่มคนรุ่นใหม่ทั่วโลก ซึ่งในปัจจุบันมีการนำทวิตเตอร์มาประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจมากมาย อาทิ การบอกต่อเพื่อเพิ่มยอดขาย การสร้างแบรนด์การประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการใหม่ ๆ โดยผ่านช่องทางการติดต่อของแบรนด์โดยตรง และผ่านกลุ่มผู้ใช้ที่มีคนติดตามจำนวนมาก

3. Social Network เป็นรูปแบบเครือข่ายที่เชื่อมโยงผู้คนจากทั่วโลกผ่านอินเทอร์เน็ต จนเกิดขึ้นเป็นสังคมโดยผู้ใช้จะเริ่มสร้างตัวตนของตนเองขึ้น (Profile) ที่ประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนตัว (Info) รูป (Photo) การจดบันทึก (Note) หรือการใส่วิดีโอ (Video) ได้แก่ Facebook, Myspace, Linked in และ Plaxo เป็นต้น ซึ่งนักการตลาดมักจะนำเครือข่ายสังคม (ชุมชนออนไลน์) มาใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า ทั้งในรูปของการสร้างแบรนด์ และการใช้เป็นเครื่องมือของ CRM

4. Media Sharing เป็นรูปแบบเว็บไซต์ที่ใครก็ได้สามารถเข้าไปอัปโหลด (upload) รูป วิดีโอ เพลง รวมถึงไฟล์ข้อมูลที่ตนมีเข้าไปฝากไว้ในระบบเพื่อแบ่งปันให้กับสมาชิกในเว็บไซต์เพื่อน สมาชิกในครอบครัว รวมถึงเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน ได้แก่ YouTube, iCloud, google drive และ 4shared เป็นต้น ซึ่งนักการตลาดเองก็หันมาเลือกใช้ Media Sharing เป็นช่องทางในการเผยแพร่โฆษณาและสื่อประชาสัมพันธ์กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งหากผู้ที่ได้พบเห็นถูกใจก็จะมีการส่งต่อไปยังกลุ่มเพื่อนของตัวเองได้อีกด้วย

5. Social News and Bookmark เป็นรูปแบบเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงไปยังบทความหรือเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต สามารถแบ่งปันเนื้อหานั้นให้กับผู้อื่นได้ด้วย Social Bookmarking เป็นบริการบนเว็บไซต์เพื่อให้ผู้ใช้สามารถทำการ Bookmark เนื้อหาหรือเว็บไซต์ที่ตนสนใจผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งเนื้อหาที่เราทำ Bookmark ไว้ จะสามารถที่แบ่งปันให้คนอื่น ๆ ได้ด้วย

6. Online Forums เป็นรูปแบบโซเชี่ยลมีเดีย (Social Media) ที่เก่าแก่ที่สุด โดยจะเป็นพื้นที่ให้สมาชิกเข้ามาร่วมพูดคุยในประเด็นที่พวกเขาสนใจ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการแนะนำสินค้าและบริการ ซึ่งในบางเว็บไซต์อาจจะมีการ

เปิดให้แสดงความคิดเห็นได้ในประเด็นที่หลากหลายโดยจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ ขณะที่บางเว็บไซต์จะเปิดในเข้าไปพูดคุยแสดงความคิดเห็นเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเว็บไซต์เท่านั้น ซึ่งแม้ว่าOnline Forums ในปัจจุบันจะได้รับความนิยมไม่มากเท่าช่องทางอื่น ๆ แต่นักการตลาดก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญและมองข้ามไม่ได้ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับแบรนด์ในเชิงลบหากไม่รีบเข้าไปแก้ปัญหาและอธิบายแก้ลูกค้า ก็ส่งผลกระทบต่อแบรนด์ในระยะยาวได้ (ศิริมา มิโลน, 2562)

บทบาทของเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง

หัวใจของอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) คือ เทคโนโลยีดิจิทัลที่เชื่อมโยงคนทั่วโลกเข้าด้วยกันและเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของคนทั่วโลกที่สามารถใช้ชีวิตที่สะดวกสบายมีอานาจมากขึ้น ทั้งการซื้อขายสินค้า การเลือกสินค้า การใช้ชีวิต รวมไปถึงการปฏิสัมพันธ์กับตราสินค้าต่าง ๆ ช่วยให้เราเข้าถึงข้อมูลจำนวนมหาศาลได้ตลอดเวลา ทำให้เราสามารถติดต่อกับครอบครัว ญาติ มิตรและคนอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้นและเปิดโอกาสใหม่ ๆ ให้ทั้งในเรื่องธุรกิจ การพักผ่อน และการท่องเที่ยว (อาภาภร บุนนาค, 2560)

เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลสามารถเพิ่มช่องทางการเข้าถึงของแหล่งเงินทุน เช่น โทรศัพท์มือถือช่วยให้เข้าถึงบริการธุรกรรมทางการเงินผ่านสมาร์ทโฟน ช่วยให้เราเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับโอกาสทางธุรกิจและสามารถโอนเงินไปให้ผู้อื่นได้โดยมีค่าใช้จ่ายน้อยและรวดเร็ว ในปัจจุบันนี้ มีบัญชีผู้ที่ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์มือถือมากกว่า 300 ล้านบัญชีทั่วโลก (วลัยลักษณ์ อมรสิริพงศ์, 2562) ในส่วนของคนที่ยังไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) ย่อมจะทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันและเกิดความเหลื่อมล้ำกันในด้านรายได้ ภาครัฐต้องมียุทธศาสตร์ที่ดี โดยเฉพาะในเรื่องของการศึกษา ทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตให้ทั่วถึง เพื่อสามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตได้ เพราะเทคโนโลยีสื่อดิจิทัล จะช่วยเพิ่มศักยภาพของคน และสนองตอบด้านการท่องเที่ยว ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกเหนือจากการนำมาใช้ประโยชน์ทางการตลาด หรือการส่งเสริมการขาย ที่จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจต่อนักท่องเที่ยว และกระตุ้นให้เกิดการเดินทางได้ (ยุคลวัชร ภัคดิจักรวิธัม และเทิดชาย ช่วยบำรุง, 2562) การออกเดินทางท่องเที่ยวของแต่ละคนเริ่มต้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น เพื่อนชวน อยากไปพักผ่อนหรือเพื่อการเรียนรู้ใหม่ ๆ แม้แต่เพียงแค่เห็นรูปถ่ายของสถานที่สวย ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นแรงบันดาลใจหรือเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวในขณะที่การใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลเพื่อเป็นตัวกลางในการสื่อสารที่มีอยู่ในหลากหลายรูปแบบและวิธีการสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบในการนำเสนอข้อมูลหรือเรื่องราวให้เป็นไปตามรสนิยมทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้บริโภค (ณัฐกมล ฤกษ์สุวรรณ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับยุคของการตลาดดิจิทัลที่กลยุทธ์การตลาดของธุรกิจต่าง ๆ ในยุคนี้ คือการใช้

ลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (Customer Centric) ที่มุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับเป็นตัวกระตุ้นความสนใจจากลูกค้ามากกว่ามุ่งที่การขายคุณสมบัติของสินค้า หรืออีกนัยหนึ่งคือ การให้ความสำคัญต่อความสนใจหรือความต้องการของลูกค้า ที่ใช้ อารมณ์ ความรู้สึกในการตัดสินใจในการบริโภคสินค้าและบริการมากขึ้น (เกริก บุญโยธิน, 2558)

เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการโรงแรมและการบริการอื่น ๆ ด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น ผู้ประกอบ การธุรกิจโรงแรม สามารถที่จะใช้โอกาสนี้ ในการสร้าง ยอดขายเพิ่มขึ้นทางอินเทอร์เน็ตได้ ความท้าทายของธุรกิจโรงแรมที่เกิดขึ้น คือ ปัจจุบันมี โรงแรมและรีสอร์ทขนาดเล็ก สามารถใช้ช่องทางออนไลน์ เข้ามาทำการตลาดแข่งขันกับ โรงแรมขนาดใหญ่ได้ จนได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม จึงต้องปรับตัวให้ทันในยุคดิจิทัล (นจริ นิยมกมลชัย และชลิสา กัลป์ ยานมิต, 2561) โดยขณะนี้การท่องเที่ยวเมืองรองกำลังเป็นที่สนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้ประกอบการในทุกภาคส่วนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะต้องแสวงหาแนวทางในการ เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส โดยการนำโอกาสและจุดแข็งของประเทศไทย ทั้งของเมืองหลักและ เมืองรองที่มีเอกลักษณ์ประจำถิ่นซึ่งมีประเพณีเฉพาะถิ่น มีแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรม ประเพณีที่งดงามตามสถานที่นั้น ๆ มีความแตกต่างหลากหลายกันในแต่ละท้องถิ่นดังกล่าว แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นเหล่านี้จะเป็นเสน่ห์เฉพาะถิ่นในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะเมืองรอง ที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้เดินทาง เข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยได้เพิ่มมากขึ้น อันจะสะท้อนได้จากตัวนักท่องเที่ยวเองมาเป็น ตัวกำหนดเป็นแนวทางหลัก ตลอดจนการตลาดท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ที่ต้องการส่งเสริม สนับสนุนให้ประเทศไทย เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) ได้อย่างยั่งยืน ต่อไปด้วย 3 กลยุทธ์หลัก โดย สุปัญญา สุนทรนนท์ ได้แก่ 1) การสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่า ของความเป็นประเทศไทย โดยผลักดันการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Responsible Tourism อย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติของการดำเนินงาน อาทิ การบริหารจัดการ การบริการนักท่องเที่ยว และการสื่อสาร ด้วยระบบอินเทอร์เน็ตและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่รวดเร็วทันสมัย 2) นำเสนอจุดเด่นเมืองรอง เอกลักษณ์ของสินค้าเฉพาะถิ่นและบริการที่สามารถชูเอกลักษณ์ ของประเทศไทย แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสินค้าที่สามารถ กระตุ้นและเพิ่มการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว อันจะเป็นการสร้างเสริมรายได้หลักให้กับชุมชน ท้องถิ่นได้ด้วยความมั่นคง แข็งแรงต่อไป 3) ขยายตลาดกลุ่มลูกค้าคุณภาพ ปรับสมดุลตลาด กลุ่มเป้าหมายหลัก ดึงกลุ่มคนไทยที่นิยมท่องเที่ยวในต่างประเทศให้หันมาท่องเที่ยวในประเทศไทยให้มากขึ้น เงินทองจะไม่รั่วไหล มุ่งให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ (สุปัญญา สุนทรนนท์, 2562)

นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับการขยายตลาดในภูมิภาคต่าง ๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร เพื่อลดการแย่งลูกค้าการท่องเที่ยวข้ามภาคและภายในภูมิภาค และพยายามทำให้คนไทยที่นิยมท่องเที่ยวต่างประเทศหันมาให้ความสนใจกับประสบการณ์และคุณค่าจากการท่องเที่ยวในเมืองไทยมากขึ้น โดยจะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง

สรุป

การท่องเที่ยวถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตโดยพื้นฐานมักจะเลือกท่องเที่ยวในเลือกที่จะท่องเที่ยวในที่ที่ไม่เคยไปมาก่อนเพื่อสร้างประสบการณ์พื้นฐาน การที่นักท่องเที่ยวเลือกสถานที่ท่องเที่ยวซ้ำ ขึ้นอยู่กับความประทับใจและความรู้สึกดี ๆ กับบรรยากาศ ความสะดวกสบาย สภาพแวดล้อมที่ดี ทัศนียภาพที่สวยงาม และเป็นเหตุผลทำให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวสถานที่เดิมอีกครั้ง การท่องเที่ยวเมืองรอง นักท่องเที่ยวมักจะใช้อารมณ์ด้านความรู้สึกประทับใจ การดึงดูดใจด้วยสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ผลิตสื่อการตลาดจึงต้องรับฟังนักท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อรองรับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป จากที่พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปสู่การให้ความสำคัญต่อการมีประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ประทับใจ รวมถึงความคาดหวังต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่ดีการประชาสัมพันธ์ที่เป็นในลักษณะของการขายตรง หรือมุ่งที่จะขายสินค้าหรือบริการเพียงอย่างเดียวด้วยการบรรยายถึงแค่เพียงสรรพคุณ ความงามความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ จึงควรเพิ่มการสื่อสารในเชิงของการสร้างแรงบันดาลใจจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวได้มากขึ้นอีกทางหนึ่งและมีการใช้อินเตอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) จนเป็นส่วนหนึ่งของนักท่องเที่ยวแสดงให้เห็นถึงการท่องเที่ยวผ่านสื่อดิจิทัลในรูปแบบ Smart Tourism อีกรูปแบบหนึ่ง โดยใช้อินเตอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) เป็นสื่อกลางระหว่างความต้องการหลักของนักท่องเที่ยวกับความลงตัวกันกับสถานที่ท่องเที่ยวการพัฒนาการท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีตัวเลือกในการท่องเที่ยวมากขึ้นทั้งด้านเวลาและความสามารถในการใช้จ่าย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจวางแผนการท่องเที่ยวตามสถานการณ์ใหม่ได้รวดเร็ว การนำเสนอข้อมูลหรือเนื้อหาในรูปแบบที่มาพร้อมกับความบันเทิงหรือนันทนาการ เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลสามารถให้ได้ในเรื่องของความสุนทรีย์ในระหว่างการเล่นสื่อได้ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่สามารถเข้าถึงความรู้สึกของนักท่องเที่ยว และการสร้างสรรค์ให้มีความสวยงาม เป็นสิ่งหนึ่งที่จะสามารถก่อให้เกิดแรงบันดาลใจต่อนักท่องเที่ยว เนื่องจากเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลคือการใช้อุปกรณ์ประกอบการสื่อสารหลากหลายทางเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสพื้นฐานของมนุษย์คือการเห็น การได้ยิน การสัมผัส ด้วยเนื้อหา

ภาพเสียง ผ่านสื่อดิจิทัลที่มีองค์ประกอบหลักคือเนื้อหา (Content) สื่อ (Media) และ เทคโนโลยีดิจิทัล (DigitalTechnology) จึงส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยว Tourism Intelligence Center (TIC) เน้นเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลของหน่วยงานการท่องเที่ยวไทยได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งแนวทางการส่งเสริมท่องเที่ยวเมืองรองด้วยเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางการส่งเสริมท่องเที่ยวเมืองรองด้วยเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลของภาครัฐกล่าวคือภาครัฐควรมีการกระตุ้นให้เมืองรองให้ตระหนักถึงความสำคัญด้านความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลโดยการออกนโยบายในเชิงฝึกฝนให้หน่วยงานของตนมีความรู้ในการใช้สื่อมากกว่าในเชิงควบคุมหรือลงโทษผู้กระทำความผิดในการใช้สื่อของผู้ผลิตหรือผู้ใช้ โดยอาจส่งเสริมไปพร้อมกับให้ประชาชนมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลควรมีนโยบายดูแลประชาชนที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารในสื่อดิจิทัล ให้สามารถเข้าถึง เรียนรู้ และใช้ประโยชน์จากสื่อ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นหน้าที่ของหน่วยงานกลางในการดูแล จัดสรรให้มีความเท่าเทียมกันของทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐานและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนา ระบบอินเทอร์เน็ตให้มีเสถียรภาพ มีความทั่วถึงไปยังส่วนภูมิภาค และมีคุณภาพมากขึ้น เพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศอีกด้วย และ 2) แนวทางการส่งเสริมท่องเที่ยวเมืองรองด้วยเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลของภาคเอกชนกล่าวคือภาคเอกชนควรมีการสร้างสรรค์สื่อดิจิทัลในลักษณะที่ทำให้ผู้ประกอบการในเมืองรองมารวมตัวกันเป็นชุมชนออนไลน์ เนื่องจากการรวมตัวกันในกลุ่มผู้ประกอบการมีลักษณะเดียวกัน บริการในพื้นที่เดียวกัน หรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องเดียวกัน จะส่งผลทำให้เกิดการแบ่งปันข้อมูล แบ่งปันประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ระหว่างกันได้ เพราะจะทำให้กลุ่มผู้ประกอบการเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความคล้ายคลึงกับธุรกิจอื่น ๆ ในชุมชน ออนไลน์นี้ ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นกล้าที่จะลงทุนผู้ที่ให้ข้อมูลข่าวสาร มีความรู้ลึกเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากนี้ยังควร สร้างสรรค์ระบบที่กระตุ้นให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา ทำการประเมินผลให้คะแนนหรือการแสดงความคิดเห็นการใช้บริการด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย อีกทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองด้วยเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลประสบความสำเร็จ ต้องได้รับสนับสนุนจากผู้สร้างสรรค์แพลตฟอร์มสื่อดิจิทัลด้านการท่องเที่ยว เช่น เว็บไซต์/กระดานสนทนา เครือข่ายสังคมออนไลน์ ระบบการจองออนไลน์ ฯลฯ ควรมีการสร้างระบบให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ช่วยให้การจัดการการท่องเที่ยวของผู้ใช้งาน และสำหรับผู้ให้ข้อมูลข่าวสารในสื่อดิจิทัลด้านการท่องเที่ยวเมืองรอง เช่น บล็อกเกอร์ท่องเที่ยว แอดมินเฟซบุ๊ก แฟนเพจ เจ้าของกระทู้ในเว็บไซต์ ฯลฯ ควรนำเสนอข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่าง

ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นจริง เนื่องจากผู้ที่ให้ข้อมูลข่าวสารในสื่อเหล่านี้จึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวค่อนข้างมากเพราะนักท่องเที่ยวเชื่อถือข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์มาก ทั้งนี้ควรมีการปรับปรุงข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ท่องเที่ยวได้จริง และต้องนำเสนอข้อมูลได้ครบถ้วนทั้งรูปภาพและรายละเอียด เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารของเมืองรองเป็นที่รู้จัก กระตุ้นความต้องการและการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวที่เมืองรองสามารถทำได้ทั้งหน้าเว็บไซต์ของตนหรือของหน่วยงานกลาง แต่อย่างไรก็ตาม ควรนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างความถูกต้องและมีจรรยาบรรณ มีจรรยาบรรณ ไม่กระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะใช้จ่ายมากเกินไปจนเกินกำลังทรัพย์ และควรจัดการสินค้าและบริการของตนให้เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งยังควรติดตั้งพิกัดร้านใน แอปพลิเคชันเพื่อช่วยในการค้นหาตำแหน่ง นำเสนอจุดเด่นที่แตกต่างจากคู่แข่งหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นหรือการบอกต่อทางออนไลน์ในทางลบที่อาจเกิดขึ้นผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์และกระตุ้นเว็บไซต์ท่องเที่ยว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- เกริก บุญโยธิน. (2558). Product Centric VS Customer Centric. เรียกใช้เมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.propholic.com/branding-etc/product-centric-vs-customercentric/>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558 - 2560. เรียกใช้เมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2563 จาก http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114
- กรุงเทพธุรกิจ. (2560). แพลตฟอร์มดิจิทัลเชื่อมโยงความสัมพันธ์'แบรนด์' - สังคม'. เรียกใช้เมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/742372>
- กลุ่มสารสนเทศด้านเศรษฐกิจ. (2561). ดิจิทัลไทยแลนด์. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2563 จาก http://service.nic.go.th/strategy.php?file_strategy/policy-39
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). แผนพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/policy/group2.php>
- ซี หลี และธรรณธร ปัญญาโสภณ. (2562). การใช้สื่อดิจิทัลของนักท่องเที่ยวชาวจีนกลุ่มมิลเลนเนียลที่ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทยในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบอิสระ (Free Independent Traveler, FIT). รายงานการประชุม Graduate School Conference, 1(1), 249-258.

- ณัฐมล ฤงสุวรรณ. (2561). การใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์กับการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการท่องเที่ยว. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 5(2), 189-200.
- นจรี นิमितกมลชัย และชลิสา กัลป์ยามิต. (2561). การท่องเที่ยวยุคดิจิทัลและนัยต่อรายรับภาคการท่องเที่ยวไทย. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_16Apr2019.aspx
- ยุคสวรรค์ รักดีจักริรุฒ์ และเทิดชาย ช่วยบำรุง. (2562). ศักยภาพชุมชนด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวแก่แหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนในพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7(2), 254-264.
- ยุทธศักดิ์ สุภสร. (2562). ทิศทางท่องเที่ยวไทยในปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.tatreviewmagazine.com/article/tourism-thailand-2562/>
- _____. (2563). การนำเสนอทิศทาง การส่งเสริมการท่องเที่ยว ของ ททท. ปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.tatreviewmagazine.com/article/tourism-direction-2020/>
- วลัยลักษณ์ อมรสิริพงศ์. (2562). การวิเคราะห์สถานการณ์ความ เหลื่อมล้ำทางดิจิทัล: ข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อการบริหารจัดการของห้องสมุดประชาชน. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ, 6(2), 97-113.
- ศิริมา มิลอน. (2562). การนำเสนอสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวญี่ปุ่นด้วยตัวเอง. ใน สารนิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). การท่องเที่ยวไทยในยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2561/sep2561-4.pdf
- สุปัญญา สุนทรนนธ์. (2562). อิทธิพลของการรับรู้ถึงผลกระทบของนโยบาย การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกลุ่มธุรกิจบริการที่พัก จังหวัดน่าน ประเทศไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 16(74), 1-10.
- สุภาวรรณ นวลนิล. (2557). ประเพณีของ Social Media. เรียกใช้เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://supawannuannil.wordpress.com/author/supawannuannil/page/2/>

- อภาภกร บุนนาค. (2560). ใช้สื่ออย่างไรให้ถูกใจแต่ละ “เจน”. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2563 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/643085>
- BTL BANGKOK. (2562). เมืองรองฮิต ติดเทรนด์เที่ยวปี 2020 ดันรายได้กระจายทั่วประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://www.bltbangkok.com/news/5294/>
- JS100. (2018). เทรนด์เที่ยว “เมืองรอง” มาแรง ปีใหม่นี้ให้เมืองรองเป็นตัวเลือกกัน. เรียกใช้เมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://today.line.me/th/pc/article/เทรนด์เที่ยว+‘เมืองรอง’+มาแรง+ปีใหม่นี้ให้เมืองรองเป็นตัวเลือกกัน-8wBe7n>
- PPTV Online. (2562). เทรนด์การท่องเที่ยวปี 2020 "เมืองรองมาแรง เที่ยวแบบสโลว์ไลฟ์ยังฮิต". เรียกใช้เมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://today.line.me/th/pc/article/เทรนด์การท่องเที่ยวปี+2020+เมืองรองมาแรง+เที่ยวแบบสโลว์ไลฟ์ยังฮิต-YYLjjN>
- TCIJ. (2560). คนไทยรู้ยัง: ปี 2559 นักท่องเที่ยวจีนยังมาเที่ยวไทยมากที่สุด. เรียกใช้เมื่อ 6 มกราคม 2563 จาก <https://www.tcijthai.com/news/2017/31/scoop/6874>

แนวคิดการทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน*

STRATEGIES FOR COLLABORATION IN SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL MANAGEMENT

ไพรัช ทับทิม

Phairas Tubtim

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: phairask@gmail.com

บทคัดย่อ

สิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรม แต่จะต้องมีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ภาคอุตสาหกรรมนับเป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่นำความมั่งคั่ง ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศ และยังเป็นปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน การพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง การพัฒนาที่คำนึงถึงความเสี่ยงของสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันปัญหาที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม หรือหากเกิดความเสียหายจะต้องน้อยที่สุด การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องสมดุลกับสิ่งแวดล้อมจะต้องดำเนินการใน รูปแบบที่มีการบำรุงรักษา เพื่อให้กลับคืนสู่สภาพปกติหรือใกล้เคียงของเดิม ซึ่งมีองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ 1) อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ 2) มีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่ดีอย่างต่อเนื่อง 3) มีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน เช่น อยู่ดี กินดี มีอากาศดี ปราศจากมลพิษ การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่ดีต้องควบคู่กับการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจึงจะเป็นการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการสร้างจิตสำนึกและค่านิยม พัฒนา พื้นฟู อนุรักษ์ เพื่อสร้างความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานทุกภาคส่วน เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันทำงานในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจะต้องทำงานร่วมกันในการกำหนดมาตรการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นกรอบของการพัฒนาการทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การทำงานร่วมกัน, การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

* Received 5 September 2020; Revised 15 November 2020; Accepted 30 November 2020

Abstract

Environmental problem is a serious issue which has a significant and global concerned parallel with the development of the industry. There must be effective environmental management system. In terms of the industry sector, there is an economic structure that brings prosperity and an abundance of natural resources to each country. Similarly, the environment is also an essential factor for national sustainable development. Sustainable development means the development which takes into account to preserve the damage to the environment, such as preventing environmental problems or making it at minimal level. Sustainable development must be balanced with the environment which is in the process of a manner of being maintained in order to return to normal or close to the original. Sustainable development has three elements which are 1) conserving biodiversity, 2) developing a path for industrial economy's system consistency, and 3) building a quality of life such as well - being, good food, a good environment without pollution. Environmentally friendly industrial development must be developed parallel with the sustainable environmental administration which efficiently responses to the industrial economy, changing system with the goal of increasing environmentally friendly industries. Likewise, there is the creation of consciousness and values in development, restoration and conservation in order to raise awareness of environmental protection and promote collaboration between all departments. Therefore, all departments should be involved in sustainable environmental management and must work together to formulate measures to maintain the quality and control of pollution caused by industrial sectors. Because industrial pollution can seriously affect people's lives, hence a framework for developing cooperation in sustainable environmental management is highly recommended.

Keywords: Collaboration, Sustainable Environmental Management, Sustainable Development

บทนำ

นับตั้งแต่มีการสำรวจจุดเจาะพบก๊าซธรรมชาติในหลุมสำรวจกลางอ่าวไทย เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2516 ของบริษัท ยูโนแคล จำกัด ชื่อว่า “เอราวัณ” ซึ่งสามารถพัฒนาขึ้นมาใช้

ประโยชน์ได้ ทำให้ภาครัฐมีแนวคิดที่จะพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจ เพื่อหวังที่จะดึงดูดเม็ดเงินมหาศาลจากทั้งในและต่างประเทศ (บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน), 2562) เป็นโครงการนำร่องที่คาดว่าจะพาประเทศไทยก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม โดยภาคตะวันออกถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่หลักของการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เพราะมีความเหมาะสมหลายประการ เช่น มีพื้นที่ที่อยู่ไม่ไกลจากเมืองหลวงของประเทศ สามารถเชื่อมต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นแหล่งแรงงาน และวัตถุดิบ รวมไปถึงการติดกับอ่าวไทย ซึ่งเป็นช่องทางเข้าออกสำคัญในการขนส่งสินค้าทางทะเล สามารถติดต่อขนส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศโดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานคร เป็นการลดค่าใช้จ่าย จึงทำให้ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในเรื่องของความเหมาะสมที่จะพัฒนาอุตสาหกรรม เช่น โรงแยกก๊าซธรรมชาติ กลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โรงผลิตไฟฟ้า โรงงานถลุงเหล็ก และอุตสาหกรรมหนักต่าง ๆ ทำให้นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศมาสร้างโรงงานในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมจำนวนมาก (สาวิตรี โพธิวิหค และสมเจตน์ เตรศุภ, 2526) แต่อุตสาหกรรมก็เป็นต้นเหตุของการก่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ โดยส่งผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง รวมถึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ จึงมักเห็นการคัดค้าน ร้องเรียนของประชาชนถึงผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษต่าง ๆ ที่ถูกปล่อยออกมาจากภาคอุตสาหกรรม ทั้งที่มีกฎหมายคุ้มครองอยู่หลายฉบับ รวมถึงการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมหรือการทำ EIA เพราะความล้มเหลวในระบบการตรวจสอบจากภาครัฐ หรือความไม่รับผิดชอบของผู้ประกอบการ จึงทำให้สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา ภาครัฐจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งที่ผ่านมาภาครัฐยังไม่มีกระบวนการแก้ไขปัญหาสีเขียวอย่างจริงจัง และหากดำเนินการแก้ไขปัญหาสีเขียวในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอย่างจริงจังจนเกิดผลสำเร็จ ก็จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อื่นด้วย การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะพื้นที่ที่เรียกว่า “นิคมอุตสาหกรรม” จะมีหน่วยงานภาครัฐที่ได้มอบหมายให้กำกับ ดูแล บริหารจัดการปัญหาต่าง ๆ รวมถึงปัญหาสีเขียว ประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพลังงาน กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงสาธารณสุข กรมชลประทาน กรมการจัดการน้ำ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่นั้น ๆ แต่กระบวนการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของหน่วยงานภาครัฐ มักจะปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่หน่วยงานได้รับมอบหมายเท่านั้น ยังไม่ค่อยมีการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่น ๆ มากนัก เนื่องจากถูกจำกัดด้วยงบประมาณ เครื่องมือและอุปกรณ์เฉพาะทาง ที่มีความแตกต่างของแต่ละหน่วยงาน จึงทำให้ไม่เกิด กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ แต่ปัญหาสีเขียวเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้

ด้วยเพียงลำพังหน่วยงานเดียว หรือคนเดียว จำเป็นที่ทุกภาคส่วน ทุกหน่วยงานจะต้องร่วมมือกันเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน เพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมเมื่อเกิดขึ้นแล้วทุกคนย่อมเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559), 2554)

ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะเป็นแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยภาครัฐจะต้องให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ตัดสินใจและดำเนินงานร่วมกัน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อ นำไปสู่การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่สมดุล มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

แนวคิดการทำงานร่วมกัน (Collaboration)

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงทุกประเทศต่างก็เร่งพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยเน้นที่การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ผลจากภาคอุตสาหกรรมทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตามนโยบายภาครัฐ ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาของภาคอุตสาหกรรมก็ต้องดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จำเป็นที่จะต้องหามาตรการแก้ไขปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนคือ การทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายการทำงานร่วมกัน ดังนี้

ศรัณยพงศ์ เทียงธรรม ได้ให้ความหมายของ การทำงานร่วมกัน (Collaboration) หมายถึง การทำงาน ร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (ศรัณยพงศ์ เทียงธรรม, 2554)

Sounder, W. E. ได้ศึกษาถึงประเภทของการทำงานร่วมกัน จำแนกออกได้เป็นอีก 3 ประเภท คือ 1) ประเภทการทำงานร่วมกันแบบไม่เป็นทางการ เป็นการทำงานที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเล็ก ๆ ไม่ต้องมีพันธะสัญญา เป็นการรวมตัวกันเพื่อประชุมสัมมนา เพื่อให้การทำงานร่วมกันให้คำปรึกษาระหว่างกลุ่มหรือการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารในเครือข่ายที่มีความสนใจร่วมกัน 2) ประเภทการทำงานร่วมกันแบบกึ่งทางการ เป็นการทำงานที่มีการแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มค่อนข้างมีแบบแผน เช่น การขอข้อมูลในบางเรื่องแล้วนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน 3) ประเภทการทำงานร่วมกันแบบเป็นทางการ เป็นการทำงานที่เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มบุคคล องค์กรหนึ่ง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่างมีแบบแผน โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการจัดตั้งองค์กร หน่วยงานขึ้นมาดูแลด้านการดำเนินงาน เช่น การทำสัญญาข้อตกลงเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กร (MOU) (Sounder, W. E., 1993)

ดังนั้น การทำงานร่วมกันหมายถึง การทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลหรือองค์กรตั้งแต่ 2 บุคคลขึ้นไป โดยมีการสร้างความเข้าใจ ร่วมกำหนดหลักการ ข้อตกลง วางแผนการทำ

กิจกรรม และการประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยเฉพาะการจัดการสิ่งแวดล้อม จำเป็นที่จะต้องทำงานร่วมกันจากทุกภาคส่วนในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ กำหนดแผนงานโครงการ และร่วมดำเนินงานโดยมีกรอบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้การทำงานร่วมกันการจัดการสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพและยั่งยืนประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน

แนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)

การมีส่วนร่วมของประชาชนปัจจุบันเป็นเรื่องสำคัญ เพราะระบบราชการมีหน้าที่ต้องบริการและตอบสนอง ความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นบทบาทและหน้าที่ของระบบราชการในการบริการประชาชน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการภาครัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้ให้ความหมายของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารราชการที่นำผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ และประเมินผล โดยมีการจัดระบบงานหรือวิธีการทำงาน การจัดโครงสร้างและการสร้างวัฒนธรรม การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่เอื้อการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในฐานะหน่วยราชการที่มีหน้าที่หลักในการส่งเสริม สนับสนุนการขับเคลื่อนระบบราชการเพื่อนำไปสู่ประโยชน์สุขของประชาชน จึงได้นำแนวคิดของการบริหารยุทธศาสตร์ (Strategic Management) ซึ่งถือเป็นหลักการบริหารที่จะช่วยทำให้องค์กรมีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน มีแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ทิศทางที่ต้องการ รวมทั้งมีการติดตาม ประเมินผลที่ชัดเจน ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ปรับรูปแบบการบริหารราชการให้มีรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยปรับรูปแบบการบริหารงานให้มีลักษณะการบริหารงานเชิงบูรณาการ เกิดการแสวงหาความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นวิถีทางการบริหารราชการที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่ ผลลัพธ์อันพึงประสงค์ คือ ความพึงพอใจของประชาชนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ หลายมิติ ตั้งแต่การเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการบริหารในโรงเรียนของรัฐ เป็นจราจรอาสาสมัคร การเข้าไปช่วยภาครัฐในระดับท้องถิ่นไม่ว่าการเข้าไปเป็นผู้สมัครหรือไปร่วมลงคะแนน เช่น การเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จนถึงการเมืองระดับชาติ การมีส่วนร่วมของการ

บริหารราชการแผ่นดิน เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในสมัยรัชการที่ 5 ที่ทรงปฏิรูปการปกครองให้มีกำนัน มีเขตสุขาภิบาล ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และเมื่อมีจุดเปลี่ยนที่สำคัญในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ในเรื่องธรรมาภิบาล (Good Governance) หรือที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 และในปี พ.ศ. 2550 แนวคิดแบบ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้เข้ามามีความสำคัญในการบริหารปกครองของประเทศไทย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ได้กำหนดหลักสำคัญในการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการบริหารปกครองประเทศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุนและผลักดันให้เกิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม เกิดการแสวงหา ความร่วมมือและสร้างเครือข่าย กับฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ยุค คือ

1. ยุคปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2475 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปกครอง มีผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินนำไปสู่การปฏิรูประบบราชการ โดยการบริหารราชการเน้นที่ กฎ ระเบียบ มีการสั่งการจากส่วนกลางไม่ว่าจะเป็น การวางแผน นโยบาย หรืองบประมาณ

2. ยุคการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 การบริหารภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการทำงานที่เน้นผลสัมฤทธิ์ การวัดผลงาน การลด การควบคุมและให้อิสระในการบริหาร รวมทั้งหลักการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยบทบาทของ ภาครัฐมีหน้าที่กำกับดูแลที่มีหลักจริยธรรมในการบริหารจัดการ ในยุคนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีมากขึ้น

3. ยุคธรรมาภิบาล (Good Governance) พ.ศ. 2543 การบริหารจัดการภาครัฐ มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล หลักความรับผิดชอบ และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายกับภาคส่วนต่าง ๆ ทำให้ประชาชนได้เข้ามามี บทบาทในการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่รับรู้ ร่วมแสดง ความเห็น ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ร่วมในการติดตามตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ มากยิ่งขึ้น

4. ยุคการบริหารการปกครองแบบมีส่วนร่วม พ.ศ. 2550 รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหลักสำคัญ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการปกครองและ ตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นรูปธรรม มีการระบุชัดเจนถึงการกำหนดให้มีการจัดระบบ บริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้มีอำนาจ ขอบเขต และความ รับผิดชอบชัดเจน เหมาะแก่การพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังมีการจัดระบบราชการและงาน

ของรัฐอย่างอื่นเพื่อให้การจัดทำและการบริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เปลี่ยนการบริหารระบบปิด มาเป็นการบริหารระบบเปิด

ดังนั้น การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้บริหารรับฟังและเรียนรู้ความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ มีกระบวนการศึกษาข้อร้องเรียน ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้รับบริการหรือประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาครัฐ สามารถช่วยรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผนงานโครงการ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถ ติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติราชการของทุกหน่วยงานได้ และการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมได้มีหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความหมายของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารราชการ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติงานที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทในลักษณะหุ้นส่วนที่ครอบคลุมตั้งแต่ริเริ่มดำเนินงาน จัดทำงบประมาณ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ติดตามตรวจสอบและการประเมินผลการปฏิบัติงาน จึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารราชการเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557)

พัชรี สีโรรส ได้ให้ความหมายและบทความเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เป็นแนวคิดที่มีการพูดถึงกันมากในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมา และได้ถูกนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของภาครัฐ ตลอดจนบทบาทของภาคประชาสังคม ในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม บางปัญหาของประชาชนไม่สามารถรอเพื่อให้รัฐเข้ามาแก้ไข จึงจำเป็นต้องหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชนเอง (พัชรี สีโรรส, 2552)

ลักษณะการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และ ประชาชน เข้ามาร่วมดำเนินงานของส่วนราชการโดยภาครัฐจะต้องเปิดกว้างและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาครัฐ ในลักษณะ ดังนี้ 1) หน่วยงานมีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการทำงานกับภาคประชาชน 2) มีกระบวนการสานเสวนา (Deliberative Process) เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทโดยตรงผ่าน กระบวนการสานเสวนาให้เหตุผล ในประเด็นปัญหาขณะนั้น 3) มีการสร้างกลไกการติดต่อประสานงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับภาคประชาชน 4) ต้องมีกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชน (Citizen Empowerment) ได้แก่ เพิ่มความรู้/เพิ่มศักยภาพในการถกเถียง และการหาทางออกของ

ปัญหา 5) ต้องมีการปรับเปลี่ยนเชิงสถาบัน (Institutionnel Change) กล่าวคือ 5.1) สร้างกฎ กติกาการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ รัฐ เอกชน ประชาชน 5.2) การสร้างกลไกการทำงานเพื่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล 5.3) ข้อตกลงในการแบ่งงาน 5.4) การลงโทษ (Sanctions) ถ้าไม่ทำตามกฎ กติกา เช่น ลดความช่วยเหลือ 5.5) การขยายผลการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557)

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม มีการสนับสนุนทุกภาคส่วนในการบริหารงาน ภาครัฐในรูปแบบการบริหารราชการแนวใหม่สำหรับสังคมไทย โดยจะต้องมีกระบวนการสร้าง ศักยภาพการมีส่วนร่วมของส่วนราชการออกไปสู่ประชาชน โดยมีการกำหนดหลักการและ นโยบายที่ชัดเจน สำหรับการบริหารราชการในระดับต่าง ๆ เช่น ระดับ ประเทศ จังหวัด และ ท้องถิ่น ให้เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ควรมีการพัฒนาและสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ ระดับต่าง ๆ อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง คือ 1) ในการบริหารราชการ ส่วนกลาง และภูมิภาค การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม อาจมีตัวแทนจากภาคที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาคธุรกิจ ภาควิชาการ เข้ามาร่วมกับภาคประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ในขณะที่ระดับ ท้องถิ่น มักเป็นการทำงานระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนระดับล่าง 2) การทำงานจะมี ลักษณะการประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จะมีการแบ่งงานตาม ความถนัด ความสามารถ และศักยภาพของแต่ละภาค เป้าหมายเพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหา อย่างยั่งยืน

แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Sustainable Environmental Management)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535 - 2539 มีแนวทางการ พัฒนาเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ จึงทำให้เกิดสภาพความเสื่อมโทรม ของคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในภาวะวิกฤติ เนื่องจากปัญหาของการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสะสมมานานและยังไม่มีมีการดำเนินการแก้ไขได้ทันกับปัญหาที่ เกิดขึ้น ภาครัฐควรพิจารณาแนวทางการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และ ในอนาคตให้ไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืน ภาครัฐจะต้องดำเนินการตามแนวทางการของกฎหมาย เพื่อใช้บังคับในการจัดการ สิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 ซึ่งรองรับคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยมีหน่วยงานดำเนินการได้แก่ สำนักงาน คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมป่าไม้ กรมทรัพยากรธรณี และ กรมประมง เป็นต้น แต่บางครั้งอาจไม่สอดคล้องกันกับปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติและ หน่วยงานที่กำกับดูแลไม่มีอำนาจสั่งการใด ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ทำได้แต่

เพียงการประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น จึงทำให้กฎหมายขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ไม่ครอบคลุมไปถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมทุกด้าน ต่อมามีการปรับปรุงกฎหมายใหม่ออกมาบังคับใช้ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติป่าสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เป็นต้น ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับต่างก็มีความมุ่งหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นั้น ให้ความสำคัญกับประชาชนและองค์กรเอกชนในการมีส่วนร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงยังให้อำนาจแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรการป้องกัน แก้ไข รักษา หรือเหตุภัยอันตรายจากภาวะมลพิษ เช่น การเสนอนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม และแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2535)

นอกจากนี้ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย และแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้

เกษม จันทรแก้ว ให้ความหมายของการจัดการ (Management) และสิ่งแวดล้อม (Environment) ดังนี้ การจัดการ (Management) หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัดและการสงวนรักษาเพื่อให้กิจกรรมที่ดำเนินการนั้นสามารถให้ผลยั่งยืนต่อมวลมนุษยชาติและธรรมชาติ โดยหลักการแล้ว “การจัดการ” จะต้องมีความหมายของการดำเนินงาน ขบวนการ และขั้นตอน รวมทั้งจุดประสงค์ในการดำเนินงานที่ชัดเจนแน่นอน (เกษม จันทรแก้ว, 2545)

ธรรมจรรย์ ตัญญอธำรง สรุปความหมายจากทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ได้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมจะเป็นอันหนึ่งอันใดได้จากข้อความต่อไปนี้ 1) การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นเหมือนกับการอนุรักษ์แต่ต่างกันที่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นเหมือนทฤษฎีและหลักการ ไม่ได้มีแผนงานปฏิบัติส่วนคำว่าจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นคำที่มีความหมายในเชิงปฏิบัติได้ 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการ มีกลไกสิ่งแวดล้อมควบคุม และมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างมีแบบแผน การจัดการสิ่งแวดล้อมจึงสามารถยอมรับได้ในทางปฏิบัติและเป็นตามหลักทางวิทยาศาสตร์ทุกประการ 3) การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นเสมือนแผนงานในการดำเนินการทางสิ่งแวดล้อม การกำหนดแผนงานต้องครอบคลุมนโยบาย มาตรการ แผนงาน 4) การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในระบบสิ่งแวดล้อมโดยต้องยึดหลักและวิธีการอนุรักษ์วิทยาซึ่งผู้ใช้ต้องตระหนักว่าต้องมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำหรับมวลมนุษยชาติต่อไป 5) การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางหนึ่งของนิเวศพัฒนาปฏิบัติหรือพัฒนาแบบยั่งยืน คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็น

หลักที่เปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรได้แต่ต้องไม่ให้คุณค่าทางนิเวศวิทยาสูญเสียไป

6) การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นหลักการและแผนปฏิบัติให้ผู้บริหารใช้ดำเนินงานตั้งแต่เริ่มโครงการและดำเนินโครงการ เพราะว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมมีกลไกที่กำกับกระบวนการและแผนงานการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม นักบริหารสามารถจะทราบแนวคิดและแนวดำเนินงานอย่างมีขั้นตอนดังกล่าวก่อนจึงนำไปตัดสินใจ (ธรรมจรรย์ ตูลยธำรง, 2546)

โสภารัตน์ จารุสมบัติ ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่มนุษย์ได้นำมาใช้ในการดำรงชีวิต และแสวงหาความสะดวกสบาย ส่งผลให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และปัญหามลพิษตามมา เนื่องจากมีปรากฏการณ์ที่เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ขึ้นบ่อยครั้ง ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินจำนวนมาก (โสภารัตน์ จารุสมบัติ, 2546)

เทเวศ อร่ามเรือง ได้ให้คำจำกัดความของการจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินงานต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด และการสงวนรักษา เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์แก่มวลมนุษย์ได้ใช้ตลอดไป อย่างไม่ขาดแคลน หรือมีปัญหาใด ๆ โดยยึด หลักการอนุรักษ์ด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด ประหยัด และก่อให้เกิดผลเสีย ต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ (เทเวศ อร่ามเรือง, 2551)

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) มีการให้คำนิยามแตกต่างกันออกไปตามความหมายของประเทศต่าง ๆ และได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะดังนี้

คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development [WCED] หรือที่เรียกว่าคณะกรรมการบรันท์แลนด์ (Brundtland Commission, 1987) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อมาที่จะต้องสนองความต้องการของพวกเขา ทั้งนี้การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องทำให้คุณภาพประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ขึ้นมีระบบสังคม ที่เป็นสังคมธรรมรัฐ มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนรู้จักการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิตนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ชัยศ อัมสุวรรณ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ เป็นการพัฒนาที่ต้องการจัดการทรัพยากรทั้งธรรมชาติและมนุษย์ รวมทั้งทรัพยากรการเงินและวัสดุทั้งปวง ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดความมั่งคั่งและอยู่ดีกินดี โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสงวนไว้สำหรับคนรุ่น หลังและการที่บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเกิดความสุขของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้นั้นจะต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการจัดการพัฒนา (ชัยศ อัมสุวรรณ, 2543)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวไว้คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ การพัฒนาที่ดูภาพครบทั้ง 3 ด้าน คือ ชีวิตมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหลักที่สำคัญเพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่ ลดการเบียดเบียนกัน และเกื้อกูลต่อกันให้มากขึ้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2549)

ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ เป็นการพัฒนาในลักษณะแบบบูรณาการที่เป็นองค์รวม แม้ว่าจะอยู่ในบริบทที่หลากหลายบนความแตกต่างทางเศรษฐกิจที่ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการ แข่งขันบนพื้นฐานทรัพยากรของตนเองบนพื้นฐานของศักยภาพและทรัพยากรที่มีขีดจำกัดทุกด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสุขสมบูรณ์อย่างยั่งยืนตลอดไป (ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์, 2546)

Yomi, N. กล่าวคือ ความยั่งยืนเป็นความตึงเครียดเชิงนิเวศวิทยาร่วมกับนโยบายเศรษฐกิจ นั่นคือ ความเจริญเติบโตและการกินดีอยู่ดีของมนุษย์ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งส่งเสริมสนับสนุนระบบการดำรงชีวิตของมนุษย์และสังคมที่ยั่งยืน ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและระบบส่งเสริมสนับสนุนชีวิตได้รับการดูแลรักษาไว้ (Yomi, N., 1991)

แนวคิดทฤษฎีทั้งหมดที่กล่าวมา เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อม ต้องประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน เนื่องจาก ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นหลักของการอำนวยความสะดวกให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้มีโอกาสเข้ามาทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนจะต้องเริ่มตั้งแต่ มีการวางแผนร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน และประเมินผลร่วมกัน เพื่อหาแนวทางของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน หลักของการทำงานร่วมกันยังเป็นการระดมทรัพยากร ระดมความคิดเห็นจากผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญที่หลากหลาย พร้อมกับข้อเสนอแนะที่จะทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ นำไปสู่เป้าหมายของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ร่วมกัน ประการสำคัญปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เพียงลำพังหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เมื่อเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง จึงจำเป็นที่จะต้องให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน

ร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปพร้อมกับการพัฒนาประเทศ ภาควิชาอุตสาหกรรมการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น แนวคิดการทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จึงเป็นแนวคิดที่สามารถจะแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน โดยใช้หลักของการทำงานร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

สรุป

การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นแนวคิดที่ต้องการให้ทุกภาคส่วน มีการทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน และตระหนักในการอนุรักษ์ พื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีภาคอุตสาหกรรมอยู่ร่วมกับชุมชน โดยภาคอุตสาหกรรมต้องมีวัตรกรรมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้จ่าย หรือหากมีการละเมิดหรือทำลายสิ่งแวดล้อมจากโครงการของภาครัฐที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อประชาชน ประชาชนสามารถที่จะมีสิทธิฟ้องร้องคดีต่อ ภาคเอกชน หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ การจัดการสิ่งแวดล้อมจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม **ข้อเสนอแนะ** การทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จะต้องมีความหมายหลักของการทำงานร่วมกันให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม และในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต้องมีหน่วยงานหลักที่คอยอำนวยความสะดวกของการทำงานร่วมกัน มีความพึงพอใจในวัตถุประสงค์ของแต่ละภาคส่วน มีเป้าหมายเดียวกัน และทุกภาคส่วนได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ฉะนั้น หลักการทำงานร่วมกันจะเป็นทางเลือกให้ หน่วยงานภาครัฐใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ทั้งนี้ต้องดูความเหมาะสมของพื้นที่ที่เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้นำหลักของการทำงานร่วมกันมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน การตรากฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมต้องมีความชัดเจน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเข้ามาเสนอแนะแนวทางของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้เป็นการแก้ไขปัญหาตรงกับความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีความเหมาะสมกับที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม การเปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมสามารถที่จะลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นกับทุกฝ่ายอย่างที่ไม่เข้าใจกัน เพื่อเป็นการลดความขัดแย้ง หน่วยงานหลักจะต้องอำนวยความสะดวกให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ สร้างกลไกของการมีส่วนร่วมใน

การจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น ให้รางวัลกับผู้ที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ รักษา ฟื้นฟู สิ่งแวดล้อม หรือให้รางวัลสำหรับผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมที่สามารถลดมลพิษ ใช้เครื่องจักรในการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จะทำให้ผู้ที่มีส่วนช่วยในการรักษาสิ่งแวดล้อมมีกำลังใจพร้อมที่จะร่วมมือกับทุกภาคส่วนอย่างเต็มที่ เมื่อกระบวนการของการทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ จะทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมพร้อมที่จะดำเนินการร่วมกันป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักของการทำงานร่วมกัน ต้องมีความชัดเจน มีความเสมอภาคของการทำงานร่วมกัน ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่จะสามารถทำให้เกิดการบูรณาการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดังแนวคิดที่เสนอแนะ คือ แนวคิดการทำงานร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทรแก้ว. (2545). การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยสิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เทเวศ อร่ามเรือง. (2551). การนำนโยบายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปปฏิบัติของเทศบาลเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559). (2554). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 128 ตอนพิเศษ 152 ง. หน้า 2-183 (14 ธันวาคม 2554).
- โสภารัตน์ จารุสมบัติ. (2546). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2543). การพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน คุชกุณิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรมจรรย์ ตูลยธำรง. (2546). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษา เทศบาลภายในเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน). (2562). ประวัติการสำรวจปิโตรเลียมในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2562 จาก <https://www2.pttep.com/Energyliteracy/PTTEP/issue.aspx?id=22>
- ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์. (2546). การพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องอยู่บนพื้นฐานทรัพยากรของตนเอง. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 40(2), 9-13.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พัชรี สีโรรส. (2552). ร่วมด้วยช่วยกันในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ในรัฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ 60 ปี/รัฐศาสตร์ 30 ปี (เล่ม 3). ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. (2554). Collaborative Marketing (Marketeer/03/49). เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2562 จาก http://marketeer.co.th/inside_detail.php?inside_id=4040
- สาวิตร โพธิวิหก และสมเจตน์ เตรศุภ. (2526). ชายฝั่งทะเลตะวันออก: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรม. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 20(3), 11-16.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2535). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535 - 2539. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2557). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- Brundtland Commission. (1987). Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development". Retrieved October 20, 2019, from <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>
- Sounder, W. E. (1993). Getting together: A State - of - the Art Review of the Challenges and Reward of Consortia. International Journal of Technology Management, 8(6/7/8), 784-801.
- Yomi, N. (1991). Environmental education for sustainable development: Synthesis of worldenvironment day. Glasgow, Scotland: Jordan hill College.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง

ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำตอบคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในโนคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากรและเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิถีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควิม. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไผ่สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโทรศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้

เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปัญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิขสิทธิ์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

..... (16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

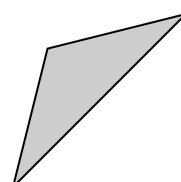
.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์หรือออกมาใน
รูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

[illegible]

....(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

[illegible]

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

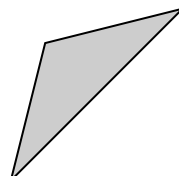
.....

.....

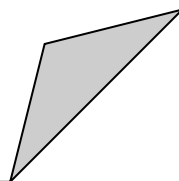
.....

.....

Keywords: 3 – 5 words

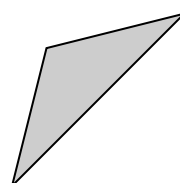

.....(16 pt).....

[illegible]

.....(16 pt).....

(10 pt)

.....
(16 pt).

.....(16 pt).

